Holden#Modern

Piyano Akortçusu

Daniel Mason

Çeviren Meltem Yılmaz Deniz

holden

"Olağanüstü... Güçlü bir macera öyküsü."
– *The New Yorker*

"İlham verici. *Piyano Akortçusu* müthiş bir ilk kitap."
– *The Miami Herald*

"Bana küçükken yorganın altında el feneriyle okuduğum kitapları hatırlattı."
– *USA Today*

"Mason'ın yazdıkları, her görüntünün, tonun, lezzetin ve hissin büyüleyici olduğu bir düşselliğe ulaşıyor."
– *Los Angeles Times*

"Mükemmel... Mason'ın güçlü nesir üslubu ve tarihi, politikayı, doğayı ve tıbbı ele alma becerisi hayret verici."
– *New York Times Book Review*

"*Piyano Akortçusu*, imparatorluk ve bireycilik ile ilgili tutkulu, akıllardan çıkmayacak bir hikâye. Mason son derece yetenekli bir yazar."
– *San Francisco Chronicle*

"Bu harikulade kitap, psikoloji, siyaset bilimi, tıp ve müzik teorisini çok sesli bir kompozisyonda ustalıkla bir araya getiriyor. Tıpkı bir virtüöz performansı gibi."
– *Newsday*

"Çok güzel bir ilk roman. Son derece yetenekli ve gelecek vadeden bir yazar."
– *Philadelphia Inquirer*

"Daniel Mason'ın iddialı, lirik *Piyano Akortçusu* olağanüstü güzellikte anlara sahip. Okurlar tarihi detaylar, büyüleyici mekânlar ve aynı derecede etkileyici dilin bir araya gelmesinden keyif alacaklar."
– *San Jose Mercury News*

"Zeki ve eğlenceli bir macera."
– *The Christian Science Monitor*

"Yoğun, ışıltılı, rüya gibi bir hikâye."
– *Grand Rapids Press*

"Mason bir virtüöz masalı yaratmış; karmaşık ve ustaca kurgulanmış bir macera."
– *Guardian Unlimited*

Holden Modern #16
© Holden Kitap, 2025

PİYANO AKORTÇUSU
Daniel Mason

Özgün Adı
The Piano Tuner

Bu eserin Türkçe yayın hakları Kayı Literary Agency aracılığı ile alınmıştır.

İlk Basım Eylül 2025

Yayın Yönetmeni Baran Güzel
Çeviren Meltem Yılmaz Deniz
Yayına Hazırlayan Ümit Mutlu, Gökhan Sarı
Kapak Tasarımı Hamdi Akçay
Sayfa Tasarımı Deniz Tugay

ISBN 978-625-5539-07-6

Baskı ve Cilt MD Ofset Matbaacılık Yayıncılık
Tel: (212) 483 34 22 Matbaa sertifika no: 50194

Holden Kitap
Rasimpaşa Mah. Elmalıçeşme Sok. No: 23/8 Kadıköy/İstanbul
e-posta holden@holdenkitap.com
Yayınevi Sertifika No 45027

@holdenkitap
www.holdenkitap.com

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

PİYANO AKORTÇUSU

Daniel Mason

Çeviren
Meltem Yılmaz Deniz

Roman

holden

Daniel Mason

Daniel Mason 1976'da Kuzey Kaliforniya'da dünyaya geldi. Harvard Üniversitesi'nde Biyoloji, Kaliforniya Üniversitesi'nde Tıp eğitimi aldı. Eserleri yirmi sekiz dile çevrildi. İlk romanı *Piyano Akortçusu*'nu 2002'de henüz tıp öğrencisiyken yazdı, büyük bir başarı yakalayan roman operaya ve tiyatroya uyarlandı. Bunu *A Far Country* (2007), *Kış Askeri* (2018) ve *A Registry of My Passage upon the Earth* (2020) izledi. 2023 yılında yayınlanan *Kuzey Ormanları*'yla Pulitzer Ödülü finalisti oldu.

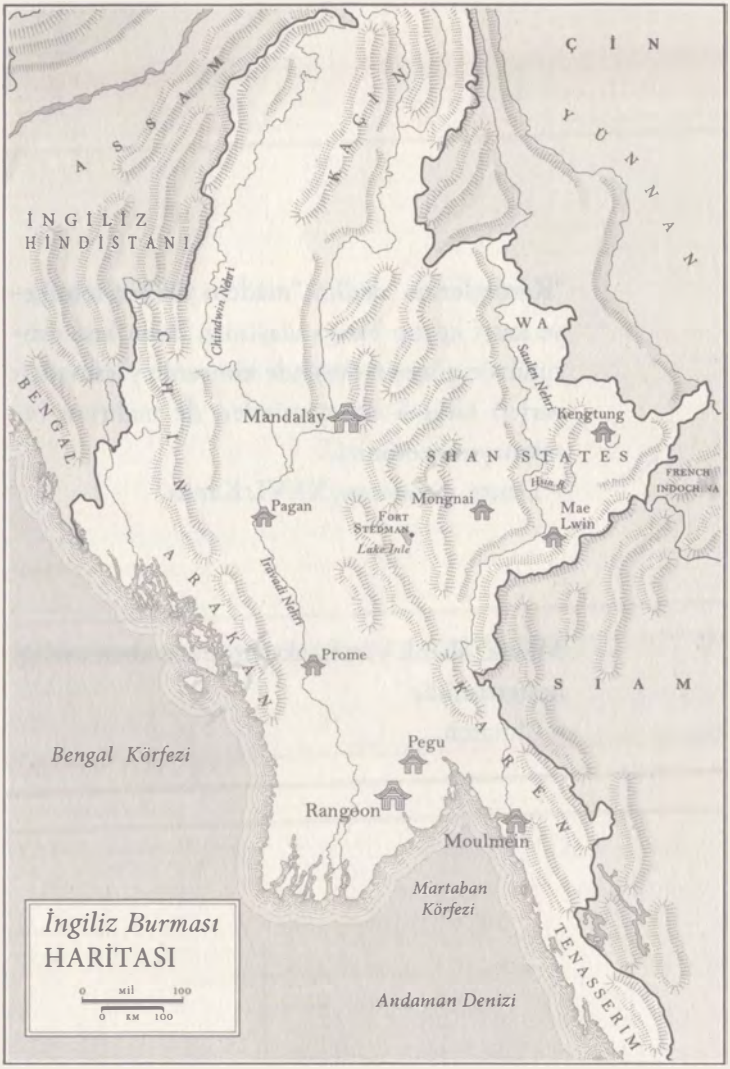
Meltem Yılmaz Deniz

1986'da İstanbul'da dünyaya geldi. 2008'de İstanbul Kültür Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Bir devlet okulunda öğretmen. 2019'dan beri çevirmenlik yapıyor. Yayınevimiz için çevirdiği diğer kitaplar: Daniel Mason, *Kuzey Ormanları*; Herbert Clyde Lewis, *Gemiden Düşen Adam*.

Büyükannem Halina'ya

"Kardeşlerim," dedim, "madem yüz bin tehlikeye karşı koyup batıya ulaştınız, kalan kısa ömrünüzde güneşin ötesinde kimsenin yaşamadığı yerleri tanıma deneyiminden de mahrum bırakmayın kendinizi."
– Dante, *Cehennem*, XXVI. Kanto

Müzik, ahenk yaratmak için önce ahenksizliği keşfetmelidir.
– Plutarch

ÇİN
YÜNNAN
ASSAM
İNGİLİZ HİNDİSTANI
KACHIN
Chindwin Nehri
CHIN
WA
Salween Nehri
Kengtung
Mandalay
SHAN STATES
BENGAL
Hsua R.
FRENCH INDOCHINA
Pagan
Mongnai
Mae Lwin
FORT STEDMAN
Lake Inle
Irawadi Nehri
ARAKAN
Prome
SIAM
KAREN
Bengal Körfezi
Pegu
Rangoon
Moulmein
Martaban Körfezi
TENASSERIM
Andaman Denizi
İngiliz Burması
HARİTASI
0 mil 100
0 KM 100

Burma'ya dair aklındaki son görüntü güneş ve bir kadının güneş şemsiyesi olacak. Geriye hangi görüntülerin kalacağını merak etmişti hep; fırtına sonrası Saluen Nehri'nin boz bulanık akışı mı, daha gün ağarmadan çitlere takılan balıkçı ağları mı, öğütülmüş zerdeçalın göz alıcı rengi mi yoksa ormandaki filizlerin üzerindeki çiy taneleri mi? Bu imgeler aylar boyunca mum alevi gibi gözlerinin önünde titreşip durdu, bazen harlandı, bazen canlılığını yitirdi, bazen de hevesli bir pazarcının malları gibi kendilerini göstermek için öne çıkmaya çalıştı. Bazen de bu gezici sirklerin her biri, gerçekliğe meydan okuyan bir hikâyeydi ancak bu bile olay örgüsünün kusurundan değil, doğanın böyle bir renk yoğunlaşmasına izin vermeyeceğinin kesinliğindendi. Sanki dünyanın geri kalanındaki renkler çalınmış, orası boşluğa mahkûm edilmişti.

Ama güneş olanca yakıcılığıyla bu görüntülerin üzerinde yükseliyor, üzerlerini parlak beyaz bir boyayla örtüyordu. Çarşıların gölgeli ve buram buram kokan köşelerinde rüya yorumlayan bedin-saya, *yani falcı, ona Burma'da doğan güneşin dünyanın geri kalanında doğan güneşten farklı olduğunu söylemişti. Bunu anlamak için gökyüzüne bakması yeterliymiş. Yolları nasıl*

kapladığını, çatlakları ve gölgeleri nasıl doldurduğunu, perspektifi ve dokuyu nasıl ortadan kaldırdığını görmek kâfiymiş; ufkun sınırlarında ateşin içinde kenarları kıvrılan eski bir fotoğraf gibi yanıp alev aldığını; gökyüzünün, banyan ağaçlarının, yoğun havanın, kendi nefesinin, boğazının ve kanının eriyip gittiğini; uzaklardan gelen serapların elini kolunu nasıl bağladığını; derisinin nasıl soyulup çatladığını görmek yetermiş.

Şimdi o güneş çorak bir yolun üzerinde asılı duruyor. Altında, ince pamuklu elbisesi esintide titreyen yalnız bir kadın, güneş şemsiyesiyle usulca yürüyor, çıplak ayakları onu algının sınırına götürmekte. Adam onu, güneşe bir başına nasıl da yaklaştığını izliyor. Ona seslenmeyi düşünüyor ama konuşamıyor.

Kadın bir seraba, Burmalıların hlat *dediği, ışık ve suyun hayali yansımasına doğru yürüyor. Hafif bir rüzgâr esiyor, kadının bedeni dağılıyor, parçalara ayrılıp havaya savruluyor. Sonra kadın da kaybolup gidiyor, geriye sadece güneş ve şemsiye kalıyor.*

Savaş Bürosu, Londra
24 Ekim 1886

Sayın Bay Drake,

Kurmaylarımdan, büromuzun sizden Majesteleri adına bir görev talep ettiği bilgisini aldım. Ancak görevinizin mahiyeti konusunda size henüz bilgi verilmemiş. Mektubum size bu önemli görevin ayrıntılarını ve aciliyetini açıklama niteliğinde olup sizden Savaş Bürosu'na gelmenizi talep etmektedir. Burada, Burma Tümeni Harekât Başkanı Albay Kilian ve tarafımdan daha fazla bilgi alacaksınız.

Durumun kısa bir özeti şöyle: Sizin de bildiğiniz üzere, altmış yıl önce Burma'nın kıyı eyaletlerini işgal ettik. O zamandan Mandalay ve Yukarı Burma'nın yakın zamanda topraklarımıza katılmasına kadar geçen sürede Majesteleri bölgenin işgal edilmesi ve kontrol altına alınmasını imparatorluğumuzun Asya'daki güvenliği için asli bir unsur olarak görmüştü. Askeri zaferlerimize rağmen, bazı gelişmeler Burma'daki varlığımızı ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır. Son istihbarat raporları Hindiçin'de Mekong Nehri boyunca

Fransız kuvvetlerinin takviye edildiğini teyit etmekte, Burma'daki yerel isyanların ülkenin uzak bölgelerindeki hâkimiyetimizi tehdit ettiğini göstermektedir.

1869 yılında, Burma kralı Mindon Min döneminde, University College Hospital'dan mezun bir cerrah binbaşıyı, Anthony Carroll'ı, hizmet etmesi için Burma'ya gönderdik. 1874 yılında Binbaşı, koloninin doğusundaki Shan Eyaleti'nde uzak bir görev yerine atandı. Cerrah Binbaşı Carroll, vazifesine başladığından beri tıbbi görevlerinin dışında ordu için de yeri doldurulamaz biri olmuştur. Yerel prenslerle ittifak kurma konusunda kayda değer bir ilerleme kaydetmiş, komutamızdan uzakta olmasına rağmen bulunduğu bölgenin güney Shan Platosu'na erişim imkânını ve Siyam sınırına hızlı birlik sevkiyatını sağlamıştır. Carroll'ın başarısının sıradışı detayları var, Savaş Bürosu'na geldiğinizde size gereken bilgi verilecektir. Şu anda kraliyeti ilgilendiren şey, geçen ay binbaşıdan gelen ve piyanolara duyduğu ilgiyle alakalı bir dizi can sıkıcı yazışmanın sonuncusu olan çok tuhaf bir mektup.

Endişelenmemizin sebebi şu. Binbaşıdan tıbbi araştırmaları için tuhaf istekler gelmesine alışkındık ancak geçtiğimiz aralık ayında gönderdiği mektupta acilen bir Erard kuyruklu piyano gönderilmesini talep edince ne yapacağımızı bilemedik. Mandalay'daki kurmaylarımız önce bu talebe mesafeli yaklaştı ama iki gün sonra ulakla gönderilen ikinci bir ileti, talebin ciddiyetini vurguluyordu. Carroll, kurmaylarımızın tereddütlerini doğru tahmin etmiş gibiydi. Kuyruklu piyano teslimatımızın mümkün olmayacağı yönündeki yanıtımızdan bir hafta sonra nefes nefese bir başka ulak geldi. Ulak bize, tamamını sizinle paylaşacağım bir mektup getirdi:

Beyler,

Büronuza duyduğum sonsuz saygıyla, piyano konusundaki talebimi yineliyorum. Buradaki görevimin bölgenin güvenliği için ne derece önemli olduğunu biliyorum. Talebimin aciliyetini doğru anlamanız açısından şunu söyleyebilirim: Piyano üç ay içinde tarafıma teslim edilmezse görevimden istifa edeceğimden emin olabilirsiniz. *İngiltere'ye döndüğüm takdirde* rütbemin ve hizmet yıllarımın bana tüm haklardan yararlanabileceğim, onurlu bir terhis imkânı sağlayacağının bilincindeyim.

Cerrah Binbaşı Anthony J. Carroll, Mae Lwin, Shan Eyaleti

Tahmin edebileceğiniz gibi bu mektup kurmaylarımız arasında ciddi bir şaşkınlığa yol açtı. Cerrah Binbaşı, kraliyetin sadık hizmetkârlarındandı ve geçmişteki başarıları örnek teşkil ediyordu. Bununla beraber, kendisine duyduğumuz ihtiyacı, yani yerel prenslerle kurduğu ittifakları ve bu ittifakların herhangi bir Avrupa devleti için ne derece önemli olduğunu kendisi de biliyordu. Bir süre müzakere ettikten sonra talebini onayladık ve 1840 yapımı bir Erard kuyruklu piyano ocak ayında İngiltere'den yola çıktı. Şubat ayının başlarında Mandalay'a ulaştı, bizzat Carroll'ın kendisi tarafından fillerle bölgeye getirildi. Tüm bu serüven Burma'daki bazı kurmaylarımız için büyük sıkıntı yaratmış olsa da görev başarıyla tamamlanmıştı. Sonraki aylarda Carroll eşsiz hizmetlerine devam etti, Shan Platosu'ndaki ikmal yollarını tespit etmede mükemmel bir ilerleme kaydetti. Derken geçen ay, kendisi başka bir talepte daha bulundu. Nem, Erard'ın gövdesini öyle bir esnetmişti ki akordu bozulmuştu ve enstrümanı onarmak için yapılan tüm girişimler de başarısızlıkla sonuçlanmıştı.

Carroll mektubunda bilhassa Erardlar konusunda uzman bir akortçu talep etti. Biz piyanonun tamir edilebileceği daha kolay yöntemler bulunduğunu söylesek de Cerrah Binbaşı kararlılığını sürdürdü. Sonunda kabul etmek zorunda kaldık ve Londra'daki piyano akortçuları konusunda bir araştırma yaptığımızda işin ustalarından oluşan bir liste elde ettik. Sizin de bildiğiniz üzere, zanaatınızı icra edenlerin çoğunun yaşı böyle zorlu bir seyahate uygun olamayacak kadar ilerlemiş. Daha detaylı bir araştırma sonucunda sizin ve Poultry'den Bay Claude Hastings'in adına ulaştık. Talebimizi geri çevirmeniz durumunda Bay Hastings'le temasa geçeceğiz. Kraliyet üç aylık hizmetiniz karşısında tarafınıza bir yıllık çalışmanıza eşdeğer bir ücret ödemeyi garanti ediyor.

Bay Drake, yetenek ve deneyimleriniz sizi bu son derece önemli görev için uygun kılıyor. Bu konuyu görüşmek üzere mümkün olan en kısa sürede büromuzla irtibata geçmenizi rica ediyoruz.

Saygılarımla,
Albay George Fitzgerald
Burma ve Doğu Hindistan Tümeni
Askeri Harekât Başkan Yardımcısı

Öğleden sonraydı. Gün ışığı küçük bir pencereden süzülerek piyano iskeletleriyle dolu odayı aydınlatıyordu. Erardlar konusunda uzman piyano akortçusu Edgar Drake, mektubu masasına bıraktı. Sonra mektubu tekrar aldı ve nazikçe katlayarak ceketinin cebine yerleştirdi. 1840 yapımı bir kuyruklu piyanonun ne kadar güzel olduğunu düşündü.

Ama Burma da bir o kadar uzaktı.

Birinci Kitap

füg [Fransızca *fugue* ve İtalyanca "uçuş" anlamına gelen *fuga* kelimesinden türemiştir. *Fuga* kelimesi aynı zamanda Latincede "kaçmak" anlamına gelen *fugere* ile bağlantılıdır.] 1. Kontrpuan yasalarına göre düzenlenmiş ve zaman zaman çeşitli kontrapuntal araçlarla ortaya konan bir veya daha fazla vuruş konusu ya da teması üzerine inşa edilmiş çok sesli kompozisyon. 2. *Psikiyatri.* Kişinin kendi kimliğinden uzaklaşması.

– *Oxford İngilizce Sözlüğü*, 2. baskı. (1989)

1

İngiliz Ordusu Burma Tümeni Harekât Başkanı Albay Kilian'ın ofisinde bir öğleden sonraydı. Edgar Drake tıkırdayan kalorifer borularının yanına oturmuş, pencereden yağan yağmuru izliyordu. Odanın öbür ucunda albay oturuyordu. Sert bakışlı yeşil gözlerini vurgulayan, iki yana simetrik biçimde taranmış gür bıyıkları ve kızıl, gür saçlarıyla iri yarı, yanık tenli bir adamdı. Masasının arkasında uzun bir Bantu mızrağı ve hâlâ savaşın izlerini taşıyan, boyalı bir kalkan asılıydı. Kenarları siyah tiftik örgülerle bezeli kırmızı bir üniforma giymişti. Kırmızı üniforması gözlerinin yeşilini daha da belirginleştiriyordu. Örgüleri bir kaplanın çizgilerine benzettiğinden Edgar'ın hafızasına kazınacak bir görüntüydü bu.

Albay, cilalanmış maun masasında oturmuş, önündeki evrak yığınını karıştırmakla meşguldü. Birkaç dakika geçti. Sonunda başını kaldırdı. Gür bıyığının altından tok bir sesle, "Beklediğiniz için teşekkür ederim Bay Drake. İlgilenmem gereken acil bir mesele vardı," dedi.

Piyano akortçusu bakışını pencereden albaya çevirdi. "Elbette Albay." Kucağındaki şapkasıyla oynuyordu.

"Sakıncası yoksa hemen konuya girelim." Albay öne doğru eğildi. "Savaş Bürosu'na hoş geldiniz. Sanırım buraya ilk kez geliyorsunuz." Piyano akortçusunun yanıtlamasına fırsat vermeden devam etti: "Astlarım ve üstlerim adına, son derece ciddi bulduğumuz bu meseleye gösterdiğiniz ilgiye minnettarım.

Bu olayın arka planına dair bir bilgilendirme hazırladık. Bir mahsuru yoksa öncelikle durumu size özetlemek isterim. Detayları öğrendikten sonra aklınıza takılan sorular üzerinde konuşabiliriz." Elini bir yığın kâğıdın üstüne koydu.

"Teşekkürler albay," diye yanıtladı piyano akortçusu usulca. "Talebinizin oldukça ilgimi çektiğini itiraf etmeliyim. Bu çok tuhaf bir durum."

Adam masanın gerisinde bıyıklarını oynattı. "Gerçekten de son derece tuhaf, Bay Drake. Bu konu hakkında konuşacağımız çok şey var. Farkına vardınız mı bilmiyorum ama, bu görev bir piyanoyla ilgili olduğu kadar bir insanla da ilgili. Bu yüzden, Cerrah Binbaşı Carroll'ın hikâyesinden bahsederek başlayacağım."

Piyano akortçusu başıyla onayladı.

Adamın bıyıkları tekrar kıpırdandı. "Bay Drake, sizi Carroll'ın gençliğiyle alakalı detaylarla sıkmayacağım. Aslına bakarsanız geçmişi bir bakıma gizemli, hakkında pek fazla şey bilmiyoruz. Oxfordshire'daki yatılı bir okulda Yunan şiiri ve nesri öğretmeni Thomas Carroll'ın oğlu olan binbaşı 1833'te İrlanda'da dünyaya geldi. Ailesi çok varlıklı değildi ama babasının eğitime olan ilgisi oğluna da geçmiş olmalı. Carroll, Londra'daki University College Hastanesi'nde tıp öğrenimi görmek için evden ayrılmış. Okul hayatında son derece başarılı biriydi. Mezun olduktan sonra, çoğu kişinin yaptığı gibi özel bir muayenehane açmak yerine, yoksullar için hizmet vereceği bir taşra hastanesine başvurdu. Daha önce de belirttiğim gibi, Carroll'ın bu dönemine ait elimizde çok az bilgi var, sadece taşrada beş yıl kaldığını biliyoruz. Bu süre zarfında taşralı bir kızla evlendi ancak bu evlilik pek uzun sürmedi. Karısı doğum sırasında bebeğiyle birlikte öldü ve Carroll bir daha evlenmedi."

Albay boğazını temizledi, başka bir evrak alarak konuşmasına devam etti. "Karısının ölümünün ardından Londra'ya döndü. Kolera salgını sırasında East End'de yoksulların kaldığı bir barınakta göreve başladı. Bu görevi yalnızca iki yıl boyunca sürdürdü. 1863'te Sıhhiye Bölüğü'nde cerrahlığa başladı.

"İşte bu noktada, Bay Drake, hikâyemiz biraz daha tamamlanmış oluyor. Carroll, Bristol'daki 28. Piyade Alayı'na doktor olarak atanmıştı ama orduya katıldıktan sadece dört ay sonra kolonilerde görev yapmak üzere başvuruda bulundu. Başvurusu hemen kabul edildi ve Hindistan'da Saharanpur'daki askeri hastaneye başhekim yardımcısı olarak atandı. Orada sadece iyi bir hekim olarak değil, aynı zamanda maceraperestliğiyle de hemen ün kazandı. Sık sık Pencap ve Keşmir'e yapılan seferlere katıldı. Bu görevler onu yerel kabilelerin yanı sıra Rus casusları karşısında da tehlikeli durumlara sokuyordu, çünkü Çar ele geçirdiğimiz toprakları yakından takip ediyordu. Orada bir edebiyat adamı olarak da ün kazandı, alakasızca piyano istemesine de bu tutkunun neden olduğunu düşünüyorum. Bazı üstleri onun viziteden kaytarıp hastanenin bahçesinde şiir okuduğunu gördüklerini rapor etmişler. Ancak daha sonra Carroll'ın hastanede tedavi gören yerel bir kabilenin reisine Shelley'nin bir şiirini –sanırım 'Ozymandias'ı– okumasının ardından istenmeyerek de olsa tolere edilmişti bu. Daha önce iş birliği anlaşması imzalamasına rağmen asker göndermeyi reddeden bu adam, iyileştikten bir hafta sonra hastaneye dönmüş ve muvazzaf subayı değil de Carroll'ı görmek istemiş. 'Şair-asker Carroll'a hizmet etmek üzere.' Evet, bunlar benim değil, onun sözleri Bay Drake ve adam beraberinde tam üç yüz kişilik bir kuvvet getirmiş."

Albay başını kaldırdı. Piyano akortçusunun yüzünde hafif bir gülümseme görür gibi oldu. "Tuhaf bir hikâye, değil mi?"

"Çok etkileyici bir şiirdir."

"Evet, öyle. Yine de bu durumun biraz talihsiz bir durum olduğunu itiraf etmeliyim."

"Talihsiz mi?"

"Belki peşin hüküm veriyoruz ama Bay Drake, ben Erard'la ilgili bu meselenin bir 'asker' olmaktan çok 'şair' olmaya meyilli olmasıyla alakalı olduğunu düşünüyorum. Piyano, bu sadece benim görüşüm olsa da, nasıl söyleyeyim... stratejisinin mantıksız bir uzantısını temsil ediyor. Eğer Doktor Carroll böyle bir yere müzik götürmenin barışı erkene alacağına gerçekten inanıyorsa umut ediyorum ki elde edeceği barışı korumaya yetecek kadar tüfekli askeri de getirecektir."

Piyano akortçusu hiçbir şey söylemedi. Albay koltuğundan hafifçe öne doğruldu.

"Kabul edersiniz ki Bay Drake, yerel bir soyluyu ezberden okuduğunuz şiir ve kafiyesiyle etkilemek bir şeydir, kuyruklu bir piyanonun en uzak askeri karargâhlarımızdan birine gönderilmesini talep etmek ise başka bir şey."

"Askeri meselelerden pek anlamam," dedi Edgar Drake.

Albay göz ucuyla ona bakıp önündeki kâğıtlara döndü. Karşısındaki adamın Burma'nın iklimine ve zorluklarına uyum sağlayabilecek türden biri olmadığını düşündü. Kırlaşmış saçları tel çerçeveli gözlüğünün iki tarafından dökülen, uzun boylu, zayıf bir adam olan piyano akortçusu, askeri sorumluluk alabilecek birinden ziyade bir öğretmene benziyordu. Kırk bir yaşındaydı ama daha yaşlı gösteriyordu, koyu renk kaşları, kirli sakalı vardı. Açık renkli gözlerinin kenarları kırışıktı, ömür boyu gülümsemiş birinin kırışıklıklarına

benzemediğini fark etti albay. Üzerinde fitilli kadifeden bir ceket, yıpranmış yün bir pantolon vardı. Papyon takıyordu. Bir İngiliz için alışılmadık derecede dolgun dudakları vardı. Sersemlikle hafif bir şaşkınlık arasındaki ifadesi albayı tedirgin eden bir yumuşaklık vermese enikonu hüzün hissi uyandırabilirdi. Piyano akortçusunun bilekleri giysisinin kolunun içinde kaybolmuştu, durmadan ovuşturduğu elleri gözüne çarpmıştı albayın. Görmeye alışkın olduğu türden ellere benzemiyorlardı hiç, bir erkeğe göre fazla narindiler ama tokalaştıklarında, nasırlı derisinin verdiği sertliği ve gücü hissetmişti albay.

Albay tekrar kâğıtlara baktı ve devam etti.

"Carroll, Saharanpur'da beş yıl kaldı. Bu süre zarfında en az on yedi görevde bulundu ve görev yerinden çok, cephede zaman geçirdi." Doktorun katıldığı görevlerle ilgili raporları karıştırmaya ve isimlerini okumaya başladı, "1866, Eylül - Yukarı Satlec Nehri Boyunca Demiryolu Güzergâhı Araştırması. Aralık - Su Mühendisleri Birliği'nin Pencap'ta Gerçekleştirdiği Haritalama Seferi. 1867, Şubat - Doğu Afganistan'da Doğum ve Kadın Hastalıklarına İlişkin Rapor. Mayıs - Keşmir Dağlarındaki Sürü Hayvanlarında Görülen Enfeksiyonlar ve Bunların İnsan Sağlığına Etkileri. Eylül - Royal Society'nin Sikkim'deki Dağlık Arazilerde Gerçekleştirdiği Bitki Örtüsü Araştırması..." Albay hepsini okumaya mecburmuş gibi hissediyordu kendini ve listeyi neredeyse bir solukta bitirdi, öyle ki Edgar Drake, adamın boynundaki damarların şişerek Keşmir Dağlarını andırdığını düşündü, oraya hiç gitmemiş ya da coğrafyasını incelememiş olsa da. O âna kadar hikâyenin içinde henüz piyanodan bahsedilmemişti ve Edgar giderek sabırsızlanıyordu.

"1868'in sonlarında," diye devam etti albay, "o zamanlar Burma'daki tek büyük hastane olan Yangon'daki askeri

hastanemizin başhekim yardımcısı aniden dizanteriden öldü. Kalküta'daki başhekim onun yerine Şubat 1869'da Yangon'a gelen Carroll'ı önerdi. Burada üç yıl görev yaptı Carroll. Çalışmaları ağırlıklı olarak tıbbi olduğu için buradaki faaliyetleri hakkında elimizde oldukça az rapor var. Tüm veriler, hastanedeki sorumluluklarıyla meşgul olduğunu gösteriyor."

Albay masanın üstünde duran bir dosyayı kendine doğru çekti. "Bu, Carroll'ın Bengal'de çekilmiş bir fotoğrafı."

Edgar bir an durdu, sonra fotoğrafı alması gerektiğini fark etti. Ayağa kalkıp uzandığında şapkasını yere düşürdü. "Affedersiniz," diye mırıldandı, önce şapkasını sonra da dosyayı aldı ve sandalyesine döndü. Dosyayı açtı. Fotoğrafın arkası dönüktü. Usulca çevirdi. Fotoğrafta koyu tenli, muhtemelen Hint bir hastanın yanı başında uzun boylu, koyu renk bıyıklı, saçları düzgünce taranmış, hâkî giysili bir adam vardı. Kendinden emin görünüyordu. Arka planda başka yataklar ve başka hastalar görünüyordu. *Burası bir hastane*, diye düşündü akortçu ve doktorun yüzüne odaklandı. Adamın yüzündeki ifadeyi çıkaramıyordu ama. Fotoğrafta hastaların yüzü net çıkmıştı fakat doktorun yüzü tuhaf şekilde bulanıktı, hareket ederken çekilmiş gibiydi. Fotoğraftan gözlerini ayırmıyordu, dinlediği hikâyeyle adamı kafasında bağdaştırmaya çalıştı ama fotoğraf pek yardımcı olmadı. Nihayet uzandı ve fotoğrafı albayın masasına geri koydu.

"1871'de Carroll, Burma'nın merkezinde daha uzak bir üsse atanmayı talep etti. O zamanlar Mandalay'ın güneyindeki İravadi Nehri vadisinde Burmalılar faaliyetlerini yoğunlaştırmıştı, dolayısıyla bu talebi kabul edildi. Carroll, Hindistan'da olduğu gibi yeni görev yerinde de sık sık güneydeki Shan Tepelerine keşif gezilerine çıkıyordu. Sorumluluklarını göz önünde bulundurduğumuzda nasıl olduğunu tam olarak

anlayamasak da Shan dilini ileri düzeyde öğrenecek zamanı bulduğu aşikâr. Kimilerine göre oralı bir keşişle çalışıyor, kimilerine göre ise bir kadından öğreniyordu.

"Öyle ya da böyle, 1873'te kötü haber geldi: Burmalılar, uzun yıllar boyunca devam eden yakın ilişkilerin ardından Fransa'yla ticari bir antlaşma imzalamışlardı. Bu haberi hatırlıyor olmalısınız, gazetelerde oldukça geniş yer bulmuştu. Her ne kadar Fransız birlikleri hâlâ Hindiçin'de bulunsa ve Mekong Nehri'ni henüz geçmemiş olsa da bu, ileriki bir Fransa-Burma iş birliğinin sinyallerini veriyor ve Hindistan için açık tehdit oluşturuyordu. Yukarı Burma'yı işgal etmek için derhal hazırlıklara başladık. Shan prenslerinin çoğu Burma yönetimine karşı uzun süredir düşmanlık besliyordu ve..." Albay konuşmasını soluk soluğa sürdürüyordu ki piyano akortçusunun pencereden dışarıyı izlediğini fark edip durdu.

"Bay Drake, beni dinliyor musunuz?"

Edgar ona döndü. Utanmıştı. "Evet, evet elbette sizi dinliyorum."

"Pekâlâ, öyleyse devam ediyorum." Albay yeniden kâğıtlara baktı.

Masanın öbür ucundaki piyano akortçusu çekingen bir tavırla konuşmaya başladı. "Saygısızlık etmek istemem albay, oldukça ilginç ve karışık bir hikâye bu ama itiraf etmeliyim ki benim uzmanlığıma neden ihtiyaç duyduğunuzu hâlâ anlamış değilim. Bu şekilde bilgi vermeye alışkın olduğunuzu biliyorum ama size bir soru sorabilir miyim?"

"Elbette Bay Drake."

"Dürüst olmak gerekirse, piyanoyla ilgili sorunun ne olduğunu merak ediyorum."

"Affedersiniz?"

"Piyano. Bir piyanoyu akort etmem için benimle iletişime geçtiniz. Bu görüşme ise daha ziyade doktorla alakalı. Görevimle ilgisi olduğunu düşünmüyorum."

Albayın yüzü kıpkırmızı kesildi. "Başlangıçta da belirttiğim gibi Bay Drake, arka planda olan bitenleri bilmeniz önemli."

"Sizi anlıyorum efendim ama piyanoyla ilgili sorunun ne olduğunu bilmiyorum, hatta sorunu çözüp çözemeyeceğimi bile bilmiyorum. Umarım beni anlıyorsunuzdur."

"Evet, elbette anlıyorum." Albayın çene kasları gerildi. Yerleşiklerin 1879'da Mandalay'dan çekilmesini, Myingyan Savaşı'nı ve en sevdiği hikâyelerden biri olan Maymyo Garnizonu'nun kuşatılmasını anlatmaya hazırdı oysa. Bekledi.

Edgar başını öne eğdi. "Özür dilerim, devam edin lütfen," dedi. "Sadece evim uzakta olduğu için fazla kalamayacağım. Ayrıca en çok Erard'ı merak ediyorum." Biraz çekinse de bu müdahale içten içe hoşuna gitmişti. Askerlerden pek hoşlanmasa da bu Carroll denen adamı giderek sevmeye başlamıştı. Aslında hikâyenin detaylarını dinlemek istiyordu ama neredeyse gece olmuştu ve albay duracağa benzemiyordu.

Albay yeniden kâğıtlarına döndü, "Pekâlâ Bay Drake, kısa tutacağım. 1874'e gelindiğinde Shan topraklarında bir dizi gizli garnizon kurmaya başlamıştık, biri Hsipaw yakınlarında, biri Taunggyi yakınlarında, bir diğeri, en uzak olanı ise Saluen Nehri kıyısındaki Mae Lwin adlı küçük bir köyde. Mae Lwin'i hiçbir haritada bulamazsınız ve görevi kabul edinceye kadar size de nerede olduğunu söyleyemem. Carroll'ı işte oraya gönderdik."

Odaya karanlık çökmeye başlamıştı, albay masanın üstündeki küçük lambayı yaktı. Titreyen ışık, bıyığının gölgesini elmacık kemiklerinin üzerine düşürüyordu. Piyano akortçusunu yeniden göz ucuyla süzdü. Adamın sabrı kalmamış

gibiydi, derin bir nefes aldı albay. "Bay Drake, sizi daha fazla meşgul etmemek için Carroll'ın Mae Lwin'de geçirdiği on iki yılın ayrıntılarını anlatmayacağım. Görevi kabul ederseniz daha detaylı konuşabiliriz, size askeri raporları da sunabilirim. Tabii eğer bunları şimdi duymak istemiyorsanız."

"Sakıncası yoksa piyanoyla ilgili meseleyi öğrenmek istiyorum."

"Evet evet, şu piyano..." İçini çekti. "Ne bilmek istiyorsunuz? Albay Fitzgerald mektubunda sizi konuyla ilgili bilgilendirmiştir diye düşünüyorum."

"Evet, Bay Carroll bir piyano istemiş, ordu da 1840 model bir Erard kuyruklu piyano alıp ona göndermiş. Bana bu konuda daha fazla detay verebilir misiniz?"

"Gerçekten bilmiyorum. Shelley şiirleri okumaktaki başarısını devam ettirir diye beklerken neden piyano istediğini anlayamıyoruz."

"Neden mi?" Piyano akortçusu güldü, çelimsiz gövdesinden beklenmedik derinlikte bir ses geldi. "Diğer müşterilerim için de aynı soruyu kendime defalarca sordum. Handel'i Haydn'dan ayırt edemeyen sosyetik bir kadın, neden 1820 model bir Broadwood satın alır ve hiç çalınmamasına rağmen her hafta akort ettirir? Ya da enstrümanını iki ayda bir akort ettiren –gereksiz olmasına rağmen benim işlerim açısından bunun harika olduğu eklemeliyim– vilayet hâkiminin, geleneksel piyano yarışması için eğlence ruhsatı vermeyi reddetmesine ne demeli? Bağışlayın ama Doktor Carroll o kadar da tuhaf biri gibi görünmüyor. Siz Bach'ın Envansiyonlarını dinlediniz mi hiç efendim?"

Albay kekeledi. "Sanırım... dinlediğime eminim, yanlış anlamayın ama bunun konumuzla ne ilgisi olduğunu anlamadım."

"Bach'ın müziği olmadan bir ormanda sekiz yıl yaşama düşüncesi bana korkunç geliyor da." Edgar durakladı, sonra ekledi: "1840 model Erard ile çok güzel çalınır."

"Olabilir ama askerlerimiz hâlâ savaşıyor."

Edgar Drake derin bir nefes aldı. Birden kalbinin daha hızlı çarptığını hissetti. "Özür dilerim, sözlerimin küstahça görünmesini istemem. Aslına bakarsanız anlattığınız şeyler giderek daha fazla ilgimi çekiyor. Ama kafam karıştı. Madem piyanistimizi bu kadar yadırgıyorsunuz, o halde ben neden buradayım? Son derece saygın birisiniz, sizin rütbenizde birinin bir siville görüşmek için birkaç saat ayırması pek görülen şey değildir, bunu ben bile biliyorum. Ayrıca Savaş Bürosu'nun bir piyano satın almak şöyle dursun, onu Burma'ya göndermek için bile çok büyük yatırım yapmış olması gerektiğinin farkındayım. Dahası, bana oldukça yüklü bir ödeme yapmayı teklif ettiniz; bence *uygun* bir ödeme ama objektif bakarsak oldukça yüklü de bir ödeme. Buna karşılık, görevimi onaylamıyor gibi görünüyorsunuz."

Albay arkasına yaslanıp kollarını göğsünde kavuşturdu. "Pekâlâ. Bu konuyu konuşmamız mühim. Onaylamadığımı açıkça belirtiyorum ama lütfen buna *saygı duymadığımı* düşünmeyin. Cerrah Binbaşı son derece başarılı bir asker, tuhaf biri olabilir ama yerini kimsenin dolduramayacağı biri. Burada Carroll'ın yaptığı işlere büyük önem veren pek çok üst düzey insan var."

"Ama siz onlardan değilsiniz?"

"Şöyle söyleyelim Bay Drake... Bazı kişiler, buraları emperyal hedefimizin retoriğinde kaybolup toprak ve servet kazanmak için değil, kültür ve medeniyet yaymak için fethettiğimizi düşünüyorlar. Bunu inkâr edecek değilim ama Savaş Bürosu'nun görevi bu değil."

"Yine de onu destekliyorsunuz?"

Albay durakladı. "Doğruyu söylemem gerekirse Bay Drake, bunun nedeni Savaş Bürosu'nun içinde bulunduğu durumu anlamanızın önemli olmasıdır. Shan Eyaleti yasa tanımazdır. Mae Lwin hariç. Carroll birkaç taburun başardığından daha fazlasını başardı. Vazgeçilmez biri ve kolonilerimizdeki en tehlikeli, en önemli garnizonlardan birini komuta etmekte. Shan Eyaleti doğu sınırımızı güvence altına almak için çok önemli, burası olmadan Fransız ve hatta Siyam istilasına uğrama riskimiz var. Piyano onun görev yerinde kalmasını sağlamak için tanınan bir imtiyazsa pek de büyük bir masraf sayılmaz. Ama onunki askeri bir garnizon, müzik salonu değil. Piyano akort edildiğinde işine odaklanacağını umuyoruz. Bunu anlamanız önemli: Sizi Cerrah Binbaşı değil, biz görevlendiriyoruz. Yani bazı fikirleri... baştan çıkarıcı olabilir."

Ona güvenmiyorsun, diye düşündü Edgar. "O halde bu sadece bir imtiyaz, sigara gibi," dedi.

"Hayır, farklı bu. Anlamış olmalısınız."

"Öyleyse, onun piyano *sayesinde* böyle vazgeçilmez biri olduğunu iddia etmem gereksiz."

"Bunu piyano akort edildiği zaman göreceğiz. Değil mi Bay Drake?"

Albayın bu sözleri üzerine piyano akortçusu gülümsedi. "Belki de."

Albay öne eğildi. "Başka sorunuz var mı Bay Drake?"

"Yalnızca bir tane."

"Evet, nedir?"

Edgar ellerine baktı. "Affedersiniz albay ama piyanonun tam olarak *ne sorunu* var?"

Albay bakakaldı. "Sanırım bunu konuşmuştuk?"

Akortçu derin bir nefes aldı. "Saygısızlık etmek istemem efendim ama *genel anlamda* piyanonun kendisinin neden sorun teşkil ettiği üzerine konuştuk. Benim bu piyanonun, yani gitmemi istediğiniz uzaklarda bir yerde, bir *ormanda* duran 1840 Erard'ın, sorununun ne olduğunu bilmem gerek. Savaş Bürosu bana piyanonun akordunun bozuk olması dışında pek bir şey söylemedi ki bunun da mektubunuzda belirttiğiniz gibi gövdenin değil, ses levhasının şişmesinden kaynaklandığını eklemeliyim. Ve bunu, yani piyanonun akordunun bozulacağını tahmin etmemiş olmanıza şaşırdım. Nem, felaketlere yol açabilir."

"Tekrar ediyorum Bay Drake, bunu Carroll için yapıyoruz. Bu ince meseleleri Carroll'ın kendisine sormanız gerekecek."

"Peki, o halde *neyi* onarmam gerektiğini sorabilir miyim?"

Albay öksürdü. "Bu tür detayları biz de bilmiyoruz."

"Mektubunun bir yerinde muhakkak piyanodan bahsetmiş olmalı."

"Elimizde sadece bir mektup var. Etkileyici hitabete sahip doktor için alışılmadık derecede kısa ve tuhaf bir mektup. Sonunda gelen istifa tehdidine kadar bizi şüpheye düşüren bir mektup."

"Okuyabilir miyim?"

Albay bir an tereddüt ettikten sonra küçük, kahverengi bir kâğıt parçasını piyano akortçusuna uzattı.

"Shan kâğıdı bu," dedi. "Söylendiğine göre Shanlar bununla ünlüymüş. Cerrah Binbaşı bunu daha önce hiçbir yazışmada kullanmadığı için bu da tuhaf bir durum."

Yumuşak, lifleri belirgin, el yapımı bir kâğıttı. Doktor koyu renk mürekkeple yazmıştı.

Beyler,

Erard piyano artık çalınamıyor ve akort edilip onarılması gerekiyor. Kendim yapmayı denedim ama olmadı. Mae Lwin'de acilen Erard piyanolar üzerinde uzmanlaşmış bir piyano akortçusuna ihtiyaç var. Bunun zor olmayacağına inanıyorum. Bir insanı yollamak bir piyanoyu yollamaktan daha kolay olsa gerek.

Cerrah Binbaşı Anthony J. Carroll, Mae Lwin, Shan Eyaleti

Edgar başını kaldırdı. "Bunlar, birini dünyanın öteki ucuna göndermeyi haklı çıkaracak sözler değil."

"Bay Drake," dedi albay, "Erard piyanolarının akortçusu olarak ününüz Londra'da müzikle ilgilenen herkes tarafından iyi biliniyor. İngiltere'den ayrılıp geri dönünceye kadar tüm yolculuğunuzun üç aydan uzun sürmeyeceğini tahmin ediyoruz. Bildiğiniz üzere, yaptığınız işin karşılığını fazlasıyla alacaksınız."

"Ama yalnız gitmek zorundayım."

"Karınıza burada iyi bakacağız."

Piyano akortçusu arkasına yaslandı.

"Başka sorunuz var mı?"

"Hayır, sanırım anladım," dedi akortçu, kendi kendine konuşurcasına usulca.

Albay kâğıtlarını toparladı ve öne doğru eğildi. "Mae Lwin'e gidecek misiniz?"

Edgar Drake yeniden pencereye döndü. Hava kararmıştı ve rüzgâr, düşen damlalarla oynuyordu, yağmurun iç içe geçmiş kreşendoları ve dekreşondalarıyla. *Buraya gelmeden çok önceleri kararımı vermiştim aslında*, diye düşündü. Başıyla albayı onayladı.

***

El sıkıştılar. Albay Killian onu haberi vereceği Albay Fitzgerald'ın odasına götürmekte ısrar etti. Sonrasında yine bir sürü konuşma oldu ama piyano akortçusu artık söylenenleri dinlemiyordu. Bir rüyanın içindeymiş gibiydi, kararının gerçekliği bir zemin bulamamıştı hâlâ. Başını sallamaya devam ettiğini hissetti, sanki bunu yapmak kararını gerçeğe dönüştürecek, bu hareketin önemsizliğiyle olan bitenin ne anlama geldiğinin önemini bağdaştıracaktı.

İmzalanacak evraklar, belirlenecek tarihler, "daha sonra incelemesi" gereken belgelerin kopyalarının gönderilmesi hakkında konuşuldu. Killian, Doktor Carroll'ın, gelmeden önce okuması için akortçuya tarih, antropoloji, jeoloji ve doğa tarihi üzerine uzunca bir okuma listesinin temin edilmesini istediğini söyledi. "Bunlarla gözünüzü korkutmak istemem ama doktor bunları sizin için temin etmemizi istedi," dedi. "Sanırım bilmeniz gereken her şeyi tam olarak anlattım."

Ayrılırken, Carroll'ın mektubundaki bir satır, bir sahne gösterisinin ardından havada süzülen belli belirsiz bir sigara dumanı gibi onu takip etti: *Bir insanı yollamak bir piyanoyu yollamaktan daha kolay olsa gerek.* Bu doktoru seveceğini düşündü Drake. Asker mektuplarında böyle şairane sözlere pek sık rastlanmazdı. Edgar Drake, tüm sorumluluklarının içinde dahi şiiri unutmayanlara saygı duyardı.

2

Edgar Drake, Savaş Bürosu'ndan ayrılırken Pall Mall Caddesi'ne yoğun bir sis tabakası çökmüştü. Sisin içinde, fenerci iki çocuğu takip etti. Sis o kadar yoğundu ki ağır paçavralara bürünen çocuklar, dans eden ışıkları tutan ellerinden bağımsız gibiydiler. "Sizi götürmemizi ister misiniz bayım?" diye sordu çocuklardan biri.

"Evet, Fitzroy Meydanı'na lütfen," dedi Edgar. Sonra fikrini değiştirdi. "Hayır, Embankment'a gidelim."

Kalabalığın arasında, Whitehall'un mermer koridorları boyunca ilerleyip tekrar dışarı çıktılar. Soylu aksanıyla konuşan siyah paltolu, silindir şapkalı insanlarla dolu, dışarıya puro dumanı yayan araba keşmekeşinin içinden geçtiler. "Bu akşam kulüplerden birinde davet var bayım," dedi çocuklardan biri. Edgar başını salladı. Etraflarındaki binaların uzun pencerelerinden, yüksek tavanlara asılmış avizelerle aydınlatılan, yağlı boya tablolarla dolu duvarlar görünüyordu. Kulüplerden bazılarını biliyordu, üç yıl önce Boodle'da bir Pleyel akort etmişti, Brooks'ta da Paris atölyesinden gelen güzel kakma bir parça olan Erard'ı.

İyi giyimli kadın ve erkeklerden oluşan kalabalığın arasından geçtiler. Yüzleri soğuktan ve konyaktan kızarmıştı. Erkekler kalın bıyıklarının altından gülüyor, vücutlarını balina kemiğinden yapılmış korselerin sımsıkı sardığı kadınlarsa yağmurda parlayan, at gübreleriyle kaplı yolda elbiselerinin

eteklerini kaldırıyorlardı. Sokağın diğer tarafında boş bir araba onları bekliyordu, türbanlı, yaşlı bir Hint çoktan kapıda belirmişti. Edgar döndü. *Belki de gideceğimi sezmiştir*, diye düşündü, ama onunla konuşma arzusunu bastırmak zorunda kaldı. Etrafındaki kadınlı erkekli kalabalık dağıldı, fenerci çocukların ışığını kaybeden Edgar tökezledi. "Biraz dikkatli olsana dostum!" diye kükredi bir adam, kadınlardan biri de "Ah şu sarhoşlar," diye söylendi. Kalabalık gülüştü. Edgar, yaşlı Hint'in gözlerinin ışıdığını görebiliyordu ama adam kibar olduğundan bunu müşterilerine anlatmayacaktı.

Çocuklar Embankment boyunca uzanan alçak duvarın yanında bekliyorlardı. "Buradan nereye bayım?"

"Burası iyi, teşekkürler," dedi Edgar ve çocuklara bozuk para fırlattı. İki çocuk da parayı yakalamak için fırladı ama para yoldaki bir engebeden sıçrayıp yuvarlanarak mazgaldan aşağı düştü. Çocuklar dizlerinin üzerine çöktü. Tut şu feneri. Hayır, tutarsam parayı sen alırsın ve asla benimle bölüşmezsin. Parayı bölüşmeyen *sensin*, hem bu benim param, onunla konuşan bendim... Edgar utanarak cebinden iki bozuk para daha çıkardı. "Özür dilerim, alın bakalım bunları." Oradan ayrıldığında çocuklar hâlâ mazgalın yanında durmuş, tartışıyorlardı. Çok geçmeden sadece fenerlerin ışığı görünür oldu. Edgar durdu ve Thames Nehri'ne baktı.

Aşağıda, nehirden sesler geliyordu. *Belki de kayıkçılardır*, diye düşündü. Nereden gelip nereye gittiklerini merak etti. Başka bir nehri düşündü sonra, adı bile yabancı olan uzak bir nehri, l ve u harflerinin arasında gizli kalan başka bir hecesi varmış gibi telaffuz edilen nehri. Hah, Saluen'i. Nehrin adını fısıldadı, sonra utanarak etrafta kimse var mı diye bakındı. Adamların ve kıyıya vuran dalgaların seslerini dinledi. Nehrin üzerindeki sis incelmişti. Ay yoktu, şileplerden sallanan

fenerlerin ışığında belli belirsiz kıyı şeridini, nehri çevreleyen geniş, yoğun yapılaşmayı görebiliyordu. *Su birikintisinde duran hayvanlara benziyorlar*, diye düşündü. Benzetme hoşuna gitti, *Katherine'e söylemeliyim*, dedi kendi kendine. Sonra geciktiğini fark etti.

Embankment boyunca yürüdü, bir grup serserinin, ateşin etrafında toplanmış üstü başı hırpani üç adamın yanından geçti. Yanlarından geçerken adamlar onu süzdü, o da onları başıyla kabaca selamladı. Adamlardan biri başını kaldırdı, ona bakıp geniş ağzındaki kırık dişlerini göstere göstere gülümsedi. "İi günlerr kaptan!" diye seslendi viskinin etkisiyle anlaşılması iyice güç hale gelen Cockney aksanıyla. Diğer adamlar bir şey demedi, ateşe döndüler.

Edgar sokağın karşısına geçti, nehri arkasında bıraktı, Metropole'ün dışında toplanan insan kalabalığının arasından geçip Northumberland Bulvarı'nı izleyerek Trafalgar Meydanı'na geldi. Burada kalabalık, at arabalarının ve omnibüslerin arasında gidip geliyor, polisler kalabalığı başka yöne çekmeye çalışıyor, kondüktörler ücretleri almak için bağırıyor, kırbaçlar şaklıyor, atlar şahlanıyordu. Tabelalarda şöyle yazıyordu:

Bambaşka bir vücut için Swanbill Korseleri
Cigars de Joy: Bir tanesi bile en kötü astım, öksürük,
bronşit ve nefes darlığı krizlerinde ânında
ferahlama sağlar.
HOP BITTERS HOP BITTERS
Bu Noel'de çanlar çaldığında kendinize zamanın
hediyesini verin!
- ROBINSON SAATLERİ

Nelson Sütunu'nun altındaki fıskiyelerin ışığında durup İtalyan bir laternacıyı izledi. Adamın Napolyon şapkalı, ciyak ciyak bağıran bir maymunu vardı, sahibi laternanın kolunu çevirirken o da kollarını sallıyordu. Etrafında bir grup çocuk maymunu alkışlıyordu; fenerci çocuklar, baca temizleyicileri, çöp toplayan çocuklar, seyyar satıcıların çocukları... Bir polis copunu sallayarak yaklaştı. "Hadi kaybolun bakalım buradan, sen de şu pis hayvanı al götür. Müziğini Lambeth'de yap, burası beyefendilere göre bir yer." Grup tepki göstererek yavaş yavaş uzaklaştı. Edgar döndü. Mücevherlerle süslü bir aynada kendine çekidüzen veren, ağzı kulaklarında başka bir maymun. Brook's Soap Monkey Brand: Ev Temizliğinin Kayıp Halkası. Üzerinde reklam panosu olan omnibüs Edgar'ın yanından geçti. Muavin, "Fitzroy Meydanı! Fitzroy Meydanı için acele edin!" diye bağırıyordu. *Eve giden araç bu*, diye düşündü Edgar. Omnibüs gözlerinin önünden geçip gitti.

Meydanı geride bıraktı, elleri ceplerinde, satıcıların ve at arabaların girdabında ilerledi, Cockspur Sokağı'nı takip ederek Haymarket'in gürültüsüne karıştı, omnibüse binmediğine pişman olmuştu. Narrows Sokağı'na girerken binalar birbirine daha da yaklaşıyor, etraf kararıyordu.

Tam olarak nerede olduğunu bilmeden, sadece doğru yöne gittiğinden emin olarak yürüdü. Koyu renk tuğlalı evlerin, boyası solmuş binaların, evine yetişmeye çalışan insanların, gölgelerin, kaldırım taşlarının arasında biriken sulara yansıyan parıltıların, kırık dökük çatıların, örümcek ağlarının gölgelerini çarpıtılmış büyüklüklerde yansıtan eşi benzeri görülmemiş bir fenerin yanından geçti. Yürüdü, hava daha da kararmıştı. Paltosunun yakasını kavuşturdu, hava çok soğuktu, etrafındaki binalar da aynısını yapıyor gibiydiler.

Narrows Sokağı'nın Oxford Sokağı'na döndüğü yerde yol aydınlık ve tanıdık hale geldi. Oxford Konser Salonu'nu geçti ve Newman, Cleveland, Howland sokaklarını geride bırakıp iki blok sonra sağa, son yapılan Londra haritasında gözden kaçırılacak kadar dar bir sokağa girdi.

Franklin Mews, 14 numara, sıra evlerin dördüncü evi. Her biri ortak bir duvar ve ön cepheyi paylaşan, 12 numarada oturan çiçekçi Bay Lillypenny ve 16 numarada oturan döşemeci Bay Bennett-Edwards'ın evlerinin neredeyse tıpatıp aynısı, tuğla bir evdi bu. Evin girişi sokakla birdi. Demir kapısının ardında, sokak ile evin ön kapısı arasında kısa bir yürüyüş yolu uzanıyordu. Giriş kapısının orada Edgar'ın atölyesinin de bulunduğu bodrum kata inen demir basamaklar vardı. Çitlerde ve pencerelerde çiçek saksıları asılıydı. Bazılarında sonbaharın soğuğunda açmaya devam eden, solmaya yüz tutmuş krizantemler vardı. Diğerleri boştu, yarıya kadar toprakla doluydular, kapının dışındaki fenerin titreyişini yansıtıyorlardı. *Feneri Katherine yanık bırakmış olmalı*, diye düşündü.

Kapıda bir süre anahtarlarla oyalandı, içeri girişini geciktirmeye çalışıyor gibiydi. Dönüp sokağa baktı. Hava karanlıktı. Savaş Bürosu'ndaki görüşme gerçekten uzak görünüyordu, rüya görmüş gibiydi. Kısa bir an için bunun tıpkı rüyalar gibi unutulup gidebileceğini, kendisi bile gerçekliğine emin olamıyorken Katherine'e bunu henüz söyleyemeyeceğini düşündü. Başının istemsizce sallandığını hissetti, yine başını sallıyordu. Görüşmeden geriye yalnızca bu baş sallama hareketi kalmıştı sanki.

Kapıyı açtı ve Katherine'i salonda, yanan tek lambanın yumuşak ışığında gazete okurken buldu. Oda soğuktu, Katherine omuzlarına beyaz işlemeli, ince, yün bir şal örtmüştü.

Kapıyı usulca kapattı, bir şey söylemeden şapkası ve ceketini portmantoya astı. Geç geldiğini tantanayla duyurmaya gerek olmadığını düşündü, sessizce içeri girmek daha iyiydi. Belki onu bir süredir burada olduğuna ikna edebilirdi. Elbette bunu yapamayacağından emindi, tıpkı Katherine'in artık gazeteyi okumadığından emin olduğu gibi.

Odanın öbür ucunda Katherine elindeki gazeteye bakmaya devam ediyordu. Gazete *Illustrated London News*'tu. Katherine sonradan ona "Metropole'deki Resepsiyon" başlıklı haberi okuduğunu, haberde yeni bir piyanonun müziğinden bahsedildiğini ama piyanonun markası ya da akortçusundan bahsedilmediğini anlatacaktı. Kathrerine gazeteyi bir süre daha karıştırdı, hiçbir şey söylemedi, son derece soğukkanlı bir kadındı ve geç kalan kocalarla en iyi bu şekilde başa çıkılırdı. Arkadaşlarının çoğu ondan farklıydı. Ona çoğu zaman, "Çok rahat davranıyorsun," derlerdi, o da onlara omuz silkerdi ve "Bir gün eve cin ya da ucuz parfüm kokusuyla gelirse işte o zaman ona kızarım," derdi. Edgar ancak işine yoğunlaştığı zamanlarda ya da yeni bir görevden eve dönerken kaybolduğu için geç kalırdı.

"İyi akşamlar Katherine," dedi.

"İyi akşamlar Edgar. Neredeyse iki saat geciktin."

Edgar bu ritüele, masum bahanelere ve geçiştirmelere alışkındı: *Biliyorum canım, canımın içi, özür dilerim, sonraki gün yeniden akort edebileyim diye tüm telleri bitirmek zorundaydım* ya da *acele bitirmem gereken bir iş bu* ya da *bana fazladan ödeme yapacaklar* ya da *eve dönerken yolumu kaybettim, gittiğim ev Westminster'a yakındı ve yanlış tramvaya bindim* ya da *sadece biraz daha çalmak istedim, nadir bulunan 1835 model bir Erard'dı, elbette çok güzeldi, İtalyan tenor Bay Vincento'nun ailesine ait* ya da *Lady Neville'e ait eşsiz bir parça,*

1827 model, keşke sen de gelip çalabilseydin. Yalan söylediyse bile bunu sadece bir bahaneyi diğeriyle değiştirerek yapardı. Acele bir iş olduğunu söylediğinde, aslında sokak müzisyenlerini izlemiş olurdu. Yanlış tramvaya bindiğini söylediğinde aslında İtalyan tenorun piyanosunu çalabilmek için geç saate kadar kalmış olurdu.

"Biliyorum, özür dilerim, hâlâ Farrell işi üzerinde çalışıyorum," dedi. Bu kadarını söylemek yeterli olurdu, karısının gazeteyi kapattığını gördü, odanın öbür ucuna giderek yanına oturdu, kalbi hızla çarpıyordu, kadın bu kez bir şeylerin farklı olduğunu biliyordu. Edgar onu öpmeyi denedi ama kadın gülümsemesini gizlemeye çalışarak onu itti. "Edgar kes şunu, geciktin, eti fazla pişirdim, beni bekletebileceğini ve kendini sevgi gösterileriyle affettirebileceğini düşünüyorsan yanılıyorsun." Katherine arkasını döndü, Edgar kollarını onun beline doladı.

"O işi şimdiye kadar bitirmiş olman gerektiğini düşünmüştüm," dedi karısı.

"Hayır, piyanonun durumu içler acısı ve Bayan Farrell onu 'konser kalitesine' ayarlamam için ısrar ediyor." Kadını taklit etmek için sesini bir oktav yükseltti. Katherine güldü, Edgar kadının boynuna bir öpücük kondurdu.

"Küçük Ronald'ın yeni Mozart olacağını söylüyor."

"Biliyorum, bugün yine söyledi, hatta bana o keratanın çalışını dinletti."

Katherine kocasına doğru döndü. "Ah zavallım... Sana uzun süre kızgın kalamıyorum."

Edgar gülümsedi, biraz rahatlamıştı. Katherine sahte bir sertlik ifadesi takınmaya çalışırken ona baktı. *Hâlâ çok güzel*, diye geçirdi içinden Edgar. Onunla ilk tanıştığında kendisini büyüleyen altın bukleleri zaman içinde biraz solmuştu ama

saçlarını hâlâ açık bırakıyordu ve ne zaman güneşe çıksa saçları yine aynı renge bürünüyordu. Akortçu çırağıyken Katherine'in ailesinin Broadwood piyanosunu tamir ettiği sırada tanışmışlardı. Piyanodan etkilenmemişti, oldukça ucuz parçalarla yeniden yapılmış bir piyanoydu, onu asıl etkileyen şey piyanoyu çalan narin ellerdi, piyanoda yanında oturan figürün zarafetiydi, onu şimdi bile heyecanlandıran varlığıydı Katherine'in. Onu öpmek için yeniden eğildi.

"Kes şunu," diye kıkırdadı Katherine, "şimdi olmaz, ayrıca kanepeye dikkat et, bu yeni Şam döşemesi."

Edgar arkasına yaslandı. *Keyfi yerinde*, diye düşündü, *belki de ona şimdi söylemeliyim.*

"Yeni bir iş aldım," dedi.

"Bu haberi okumalısın Edgar," dedi Katherine ve elbisesini düzeltip gazeteyi ona uzattı.

"1840 model bir Erard. Korkunç bir durumda gibi. Çok fazla para getirecek."

"Ah, gerçekten mi?" diyerek yerinden kalktı Katherine ve yemek masasına doğru yürüdü. Piyanonun kime ait olduğunu ya da yerini sormadı, son on sekiz yıldır bunun cevabı sadece Yaşlı Bayan Falanca ve Londra'nın Filanca Sokağı olduğundan çoğu zaman bu tür soruları sorma gereği duymazdı. Edgar, Katherine bir şey sormadığı için memnundu, gerisini sonra halledecekti, sabırlı adamdı ve şansını zorlayacak biri değildi. Şansını zorlamanın aşırı gergin piyano tellerine ve öfkeli eşlere yol açacağını biliyordu. Öte yandan, az önce *Illustrated London News*'a göz ucuyla bakmış, Metropole'deki resepsiyonla ilgili haberin altında "3. Gurka Alayı'ndan" bir subay tarafından kaleme alınan "Hint Eşkıyalarının Vahşeti" başlıklı bir makale olduğunu görmüştü. Kısa bir yazıydı. Dost bir köyü yağmalayan Hint eşkıyalarıyla yaşanan bir

çatışmayı anlatıyordu, kolonilerdeki asayiş çabalarıyla ilgili bildik bir şeydi. Köşenin adı "Burma'dan Kesitler" olmasa dikkatini çekmeyecekti bile. Gazetenin bu köşesini biliyordu, neredeyse her hafta yayınlanıyordu ama pek dikkatini çekmemişti. Şimdiye kadar. Makaleyi gazeteden yırtıp aldı ve küçük masanın üstünde duran dergi yığınının altına sıkıştırdı. Yemek odasından çatal bıçak sesleri ve haşlanmış patates kokusu geliyordu.

Ertesi sabah, Edgar iki kişilik küçük masada oturuyordu. Katherine çayı demlemiş, ekmekleri kızartmış, tereyağı ve reçel kavanozlarını sofraya koymuştu. Edgar'ın ağzını bıçak açmıyordu, Katherine de bu sessizliği dinmek bilmeyen sonbahar yağmurlarından, politikadan ve haberlerden bahsederek dolduruyordu. "Dünkü omnibüs kazasını duydun mu Edgar? Ya Alman baron için verilen resepsiyonu? East End'de çocuklarını öldürmekten tutuklanan şu genç anneyi?"

"Hayır," diye cevap verdi Edgar. Aklı başka yerdeydi, dikkatini toplayamıyordu. "Hayır duymadım, anlatsana."

"Korkunç, tam anlamıyla dehşet verici. Kocası, yanlış hatırlamıyorsam maden işçisiydi, çocuklarını, iki oğlunu ve küçük kızını yataklarında birbirlerine sarılmış vaziyette ölü bulmuş ve polise haber vermiş, polis de karısını tutuklamış. Zavallı adam, zavallı adam... Bunu karısının yaptığı aklının ucuna bile gelmemiştir. Düşünsene, hem karısını hem de çocuklarını aynı anda kaybetti. Kadın uyumalarına yardımcı olsun diye çocuklara reçetesiz satılan bir ilaç verdiğini söylüyor. Bence ilacın üreticisini tutuklamalılar. Ben kadına inanıyorum, ya sen?"

"Elbette canım." Edgar fincanı ağzına götürüp çayın buharını içine çekti.

"Beni dinlemiyorsun," dedi Katherine.

"Tabii ki dinliyorum. Korkunç bir şey," dedi Edgar. Dinliyordu da. Gözlerini açamayan yavru fareler gibi öylece yataklarında duran, rengi solmuş üç çocuğun görüntüsünü gözünde canlandırdı.

"Böyle haberleri okumamam gerektiğini biliyorum," dedi Katherine. "Beni üzüyorlar. Başka şeylerden bahsedelim. Farrell işini bugün bitirecek misin?"

"Hayır, sanırım oraya bu hafta başka bir gün gideceğim. Saat onda bir milletvekilinin Mayfair'deki evine gideceğim. Broadwood marka bir kuyruklu piyano, nesi var bilmiyorum. Gitmeden önce de dükkânda bitirmem gereken bazı işlerim var."

"Bu akşam eve zamanında gelmeye çalış. Beklemekten nefret ettiğimi biliyorsun."

"Biliyorum." Edgar uzanıp karısının elini avuçlarının içine aldı.

Abarttığını düşündü Katherine ama pek de üzerinde durmadı.

Whitechapellı genç bir kız olan hizmetçileri, verem hastası annesine bakmak için eve dönmüştü, bu yüzden Katherine masadan kalkıp yatak odasını toplamak için yukarı çıktı. Hizmetçi kız ev işlerine yardım eder, Edgar'ın müşterilerinden gelen telefonları yanıtlar, gelen akort işlerini ayarlar ve çiftin sosyal hayatlarını planlardı. Müzik aletlerinin arasında kendini her zaman daha rahat hisseden Edgar'ın hizmetçi kıza yüklemekten büyük mutluluk duyduğu bir görevdi bu. Genç kız tüm bu işleri yoluna koymak için genellikle gün boyunca evde kalırdı. Drakelerin çocuğu yoktu, olmasını istememişlerdi. Üstelik evlilikleri aşk dolu bir evlilikti, evde

çoğu zaman şaşkın şaşkın dolaşırken gördüğünde Katherine'i bile şaşırtan bir gerçekti bu. Başlangıçta, annesinin deyimiyle olağan dışı görünen çocuksuz yaşam ikisini de üzmüş olsa da zamanla buna alışmışlardı. Katherine bazen, onları birbirlerine daha da yakınlaştıran şeyin bu olup olmadığını merak ediyordu. Ayrıca Katherine, arkadaşlarına Edgar'a bakmanın ona yettiğini itiraf ediyordu.

Katherine masadan kalktıktan sonra, Edgar çayını bitirip dik merdivenlerden atölyesine indi. Nadiren evde çalışırdı. Londra sokaklarında enstrüman taşımak korkunçtu, oysa alet edevatını taşımak çok daha kolaydı. Burayı daha ziyade kendi projeleri için kullanıyordu. Eve piyano getirdiği nadir zamanlarda ise piyanoyu sokak ve evi arasındaki açık alana halatla indirmek zorunda kalıyordu. Dükkân alçak tavanlıydı. Tavanından tozlu piyano iskeletleri ve kasap dükkânlarındaki etler gibi sarkan alet edevat, duvarları solmaya yüz tutmuş piyano şemaları ve piyanist portreleriyle kaplı küçük bir yerdi. İçerisi tavanın hemen altındaki yarım pencereden gelen loş ışıkla aydınlanıyordu. Çıkardığı piyano tuşları raflarda diş gibi yan yana dizilmişti. Katherine bir keresinde buraya "filler mezarlığı" demişti. Edgar içi boşaltılmış piyanoların hantal kaburga kemiklerinden mi yoksa hayvan derisine benzeyen piyano keçesi rulolarından dolayı mı bu benzetmeyi yaptığını sormuştu. O ise, "Çok şairane düşünüyorsun, ben sadece fildişi rengindeki piyano tuşlarını düşünerek söyledim," diye cevap vermişti.

Merdivenlerden inerken, duvara yaslı bir piyano mekanizmasına takılıp düşüyordu az kalsın. Buraya piyano taşımanın zorluğunun ötesinde, dükkâna müşteri getirmemesinin bir nedeni de buydu. Gösterişli salonlarda cilalı kasaların parlaklığına alışkın olanlar için içi açılmış bir piyano görmek,

bu kadar mekanik bir şeyin böylesine eşsiz bir ses üretebileceğini fark etmek her zaman biraz rahatsız edici olmuştur.

Edgar küçük çalışma masasına doğru ilerledi ve lambalardan birini yaktı. Bir gece önce Savaş Bürosu'nda kendisine verilen paketi bir yığın rutubetli akort şartnamesinin altına saklamıştı. Zarfı açtı. Fitzgerald tarafından gönderilen mektubun bir kopyası, bir harita ve görevini açıklayan bir sözleşme vardı. Ayrıca Doktor Carroll'ın ricası üzerine kendisine verilen, adı büyük ve kalın harflerle yazılmış, İngiliz-Birman Savaşları ve İngiliz ilhaklarına özel bir vurgu yaparak Burma'nın tarihini anlatan bir bilgilendirme kitapçığı da vardı. Oturdu ve okumaya başladı.

Burma tarihi ona yabancı gelmedi. İngiliz-Birman savalarını biliyordu; hem kısa sürmeleri hem de her zaferin ardından Burma krallarından alınan önemli toprak parçalarıyla dikkat çeken savaşlardı. İlk savaşın ardından kıyı eyaletleri Arakan ve Tenasserim, ikinci savaşın ardından Yangon ve Aşağı Burma, üçüncü savaşın ardından da Yukarı Burma ve Shan Eyaleti ele geçmişti. 1826 ve 1853'teki savaşları okulda öğrenmiş olsa da üçüncü savaşı önceki yıl gazetelerden duymuştu, çünkü son ilhak daha o ocak ayında ilan edilmişti. Ancak genel tarihin ötesinde, ayrıntıların çoğunu bilmiyordu. İkinci savaş, görünüşte iki İngiliz kaptanın kaçırılması üzerine başlamıştı; üçüncüsü ise kısmen, İngiliz hükümeti temsilcilerinin Burma kralıyla görüşmeye gittiklerinde içeri girerken ayakkabılarını çıkarmayı reddetmelerinin ardından yaşanan gerginlikten kaynaklanıyordu. Kralların tarihini, birden fazla eşle karmaşık hale gelen baş döndürücü soyağaçlarını ve oldukça yaygın bir uygulama olan tahtta hak iddia edebilecek akrabaların öldürülmesini anlatan bölümler de vardı. Yeni kelimeler, telaffuz edemediği tuhaf heceli isimler

kafasını allak bullak etti, o da dikkatini İngiliz birliklerinin Mandalay'ı ele geçirmesinin ardından tahttan indirilip Hindistan'a sürülen Thibaw adlı son kralın tarihine çevirdi. Orduya göre Thibaw, karısı ve kayınvalidesi tarafından manipüle edilen zayıf ve etkisiz bir liderdi. Hükümdarlığı, uzak bölgelerde artan –Edgar'ın *Illustrated London News*'tan yırttığı makaleden tanıdığı– *Dacoitler*in[1] saldırılarıyla baş gösteren kanunsuzlukla gölgelenmişti.

Yukarıdan Katherine'in ayak seslerini duydu, durdu, kâğıtları zarflarına geri koymaya davrandı. Ayak sesleri merdivenin başında kesildi.

"Edgar, saat neredeyse on oldu," diye seslendi Katherine.

"Gerçekten mi? Geç kalıyorum!" Edgar lambayı söndürdü ve kâğıtları zarfa geri koydu. Bu kadar dikkatli davranmasına kendisi bile şaşırdı.

Katherine elinde kocasının paltosu ve alet çantasıyla merdivenin başında bekliyordu.

"Bu akşam eve tam zamanında geleceğim, söz veriyorum," dedi Edgar, kollarını paltosuna sokarken. Karısını yanağından öptü ve dışarı çıktı.

Sabahın geri kalanını, yan odada soylular için bir akıl hastanesi inşa edilmesi konusunda esip gürleyen parlamento üyesinin Broadwood piyanosunu akort ederek geçirdi. İşini erken bitirdi, ince ayarlarını yapmak için biraz daha kalabilirdi ama adamın piyanoyu nadiren çaldığını düşündü. Üstelik kabul salonunun akustiği kötüydü ve milletvekilinin politik görüşleri nahoştu.

1 İngiliz sömürge döneminde Hindistan ve çevresinde silahlı soygunlarla ünlü Hint eşkıyaları. (ç.n.)

Öğleden hemen sonra oradan ayrıldı. Sokaklar insan kaynıyordu. Kara bulutlar gökyüzünde, her an yağmur başlayacakmış gibi alçakta asılı duruyordu. Kalabalığı yara yara ilerledi, sokağın karşısında kazmalarıyla kaldırım taşlarını söküp trafiği aksatan işçilerin yanından geçti. Yolcu bekleyen at arabalarının etrafında gazete satıcıları ve seyyar satıcılar bağırıp çağırıyordu. İki çocuk kalabalığın arasında top oynuyordu, topları at arabalarından birine çarpınca kaçtılar. Yağmur çiselemeye başladı.

Edgar bir omnibüs bulma umuduyla birkaç dakika yürüdü. Çok geçmeden çisenti yerini şiddetli bir yağmura bıraktı. Takım elbiseli beyefendilerin ve pembe pudralı kadınların sırtlarını pencerelerine yaslayıp buğunun içinde siluetler oluşturduğu, ismi buzlu cam üzerine yazılı bir barın kapı aralığına sığındı. Paltosunun yakasını iyice havaya kaldırıp sıkıştırdı ve yağmuru izledi. İki sürücü, at arabalarını sokağın karşısında bırakmış, ceketlerini başlarına siper ederek koşmaktaydı. Edgar yol vermek için kenara çekildi, adamlar bara girmek için kapıyı açtıklarında içeriden parfüm, ter ve yere dökülen içkilerin kokusu geldi. Kapı kapandı, Edgar orada bekleyip sokağı izledi. Aklı hâlâ bilgilendirme kitapçığındaydı.

Okuldayken tarih ya da siyasetle hiç ilgilenmemiş, sanatla, bilhassa müzikle haşır neşir olmuştu. Siyasi bir eğilim sayılırsa Gladstone ve özerk yönetimi destekleyen liberallere yakındı, ancak üzerine kafa yorduğu bir görüş değildi. Askerlere karşı güvensizliği daha içgüdüseldi, kolonilere karşı kibirli tutumlarından hoşlanmıyordu. Dahası, Doğulu insanların tembel ve aciz olarak tasvir edilmesinden rahatsızlık duyuyordu. "Bunun doğru olmadığını anlamak için sadece piyanonun tarihini bilmek bile yeter," derdi hep Katherine'e. Eşit akordun matematiği, Galileo Galilei'den tutun da *Harmonie Universelle*'in yazarı Marin Mersenne'e kadar çoğu

düşünürün ilgisini çekiyordu. Ancak Edgar, doğru değerlerin aslında ilk kez Tsaiyu adında bir Çin prensi tarafından kullanıldığını öğrenmişti. Doğu müziği hakkında bildiklerine göre harmonik vurgudan yoksun olan Çin müziğinin teknik olarak akorda ihtiyacı olmadığından bu şaşırtıcı bir şeydi. Elbette bunu toplum içinde pek dile getirmezdi. Tartışmayı sevmiyordu ve böyle bir yeniliğin teknik güzelliğini çok az kişinin anlayabileceğini bilecek kadar deneyimliydi.

Yağmur biraz hafifledi ve Edgar sığındığı kapı aralığından çıktı. Çok geçmeden omnibüslerin ve taksilerin geçtiği daha geniş bir yola ulaştı. *Vakit hâlâ erken*, diye düşündü, *Katherine buna sevinecek.*

Bir omnibüse bindi, kalın paltolu iri yarı bir adam ile durmadan öksüren solgun yüzlü genç bir kadının arasında kaldı. Omnibüs hareket etti. Gözleri pencereyi aradı ama araç kalabalıktı, geçtiği sokakları göremiyordu.

Bu ânı asla unutmayacaktı.

Eve geldi. Kapıyı açtı, karısı köşedeki kanepede, minderlerin üstündeki yarım daire şeklinde Şam kumaşından örtünün kenarında oturuyordu. Tıpkı önceki gün olduğu gibiydi ama lamba yanmıyordu, fitili kararmıştı. Düzeltilmesi gerekiyordu fakat hizmetçi Whitechapel'daydı. Tek ışık Nottingham danteli perdelerin arasından süzülüp havada asılı duran toz parçacıklarına takılıyordu. Oturduğu yerden pencereye doğru bakıyordu Katherine, Edgar'ın silüetini görmüş olmalıydı. Elinde bir mendil tutuyordu, alelacele yanaklarını silmişti. Edgar karısının gözyaşlarını hâlâ görebiliyordu.

Maun masanın üzerine bir yığın kâğıt saçılmıştı. İçinde duran kâğıtların formunda ve hâlâ iple bağlı duran kahverengi ambalaj bir ucundan dikkatlice açılmıştı. İçindekiler

belli edilmeden incelenmiş gibiydi. Ya da en azından öyle amaçlanmıştı, çünkü etrafa saçılan kâğıtlar pek de gizli kalamadığını gösteriyordu. Gözyaşları ve şişmiş gözler de öyle.

İkisi de olduğu yerde kalakalmıştı, bir şey söylemiyorlardı. Edgar'ın ceketi elindeydi, Katherine gerginlikten mendilini parmaklarına dolamış, kanepenin kenarında oturuyordu. Neden ağladığını hemen anlamıştı Edgar, her şeyi *öğrendiğini* anlamıştı, öğrenmemişse bile haberi artık ona da söylemesi gerektiğini biliyordu. Belki de önceki gece söylemeliydi, askerlerin evine geleceklerini biliyordu. Şimdi hatırlıyordu, Savaş Bürosu'ndan ayrılmadan önce Albay ona geleceklerini söylemişti. Aldığı kararın büyüklüğü karşısında bu kadar şaşkın olmasaydı unutmazdı. Önceden tasarlasaydı, haberi daha uygun şekilde verebilirdi. Edgar pek sır saklayamıyordu, sakladıkları da yalana dönüşüyordu.

Ceketini asarken elleri titriyordu. Döndü. Katherine, dedi. Sorun ne, diye sormak istiyordu, saçma bir soru, cevabını biliyordu. Ona baktı, cevaplarını henüz bilmediği sorular da vardı, kâğıtları kim getirdi, ne zaman geldiler, ne dediler, kızgın mısın?

Ağlamışsın, dedi.

Katherine susuyordu, sonra usulca hıçkırmaya başladı. Saçları omuzlarına dökülmüştü.

Edgar kıpırdamıyordu, yanına gitse mi gitmese mi bilemedi, bu öncekilerden farklı bir durumdu, şimdi kucaklaşma zamanı değildi. Katherine, dün gece sana söylemek istedim, dün gece söylemeyi denedim ama o an doğru gelmedi. Odanın öbür ucuna gitti, kanepe ve masanın arasından geçip yanına oturdu.

Katherine, canım, sana söylemek istemiştim, lütfen yüzüme bak, dedi. Katherine usulca ona döndü, gözleri

kıpkırmızıydı, uzunca bir süre ağladığı belliydi. Konuşmasını bekledi, olan bitenin ne kadarını bildiğini kestiremiyordu. Ne oldu? Kadın cevap vermedi. Lütfen Katherine. Edgar, ne olduğunu biliyorsun. Biliyorum ama aynı zamanda bilmiyorum. Bunları kim getirdi? Kimin getirdiği önemli mi? Katherine, canım, bana kızma. Seninle bu konuyu konuşmak istedim. Katherine, lütfen.

Kızgın değilim Edgar, dedi Katherine.

Edgar elini cebine attı ve bir mendil çıkardı. Yüzüme bak. Mendille yanağını sildi.

Bu sabah, o geldiğinde çok kızgındım. Kim geldiğinde? Savaş Bürosu'ndan bir asker. Elinde bu evraklarla seni sormaya geldi. Kâğıtları işaret etti. Peki ne dedi? Pek bir şey söylemedi, sadece bu kâğıtların hazırlıklarınla ilgili olduğunu, seninle gurur duymam gerektiğini, önemli bir görev üstlendiğini söyledi ve o bunları söylerken ben hâlâ neden bahsettiğini bilmiyordum. Ne demek istiyorsunuz? Söyleyebileceğim tek şey bu, dedi asker, Bayan Drake, kocanızın cesur bir adam olduğunu biliyor musunuz? Neden, diye sormak zorunda kaldım, kendimi aptal gibi hissediyordum Edgar, bu soruyu sorduğuma şaşırmış gibi görünüyordu asker, güldü ve Burma'nın çok uzakta olduğunu söyledi yalnızca, az kalsın neyi kastettiğini soracaktım, az kalsın ona yanlış eve geldiğini, yanlış kocadan bahsettiğini söyleyecektim ama ona teşekkür etmekle yetindim ve gitti. Sen de kâğıtları *okudun*, öyle mi? Birazını, sadece birazını ama yetti. Sonra sustu. Ne zaman geldi? Bu sabah geldi, mektubunu okumamam gerektiğini biliyorum, paketi masanın üstüne bırakmıştım, bana ait değildi, yatak örtümüzün işlemesini bitirmek için yukarı çıktım, kafam allak bullaktı, iğneyi elime batırıp duruyordum, askerin söylediklerini düşünüyordum, aşağı indim, bir saat kadar öylece

oturdum, açsam mı açmasam mı diye düşünüp durdum, kendimi önemli bir şey değildir diye telkin ettim ama önemli olduğunu biliyordum, sonra dün geceyi düşündüm. Dün gece. Dün gece farklıydın. Biliyordun. Dün gece bilmiyordum ama bu sabah öğrendim. Sanırım seni çok iyi tanıyorum.

Edgar karısının ellerini avuçlarının içine aldı.

Uzunca bir süre öyle oturdular, dizleri birbirine değiyordu, elleri Edgar'ın ellerindeydi. Kızgın değilim, dedi tekrar. Kızabilirsin. Kızgındım, öfkem gelip geçti ama keşke bana söyleseydin, Burma umurumda değil, hayır, bu doğru değil, elbette Burma umurumda, ben sadece... Bana neden söylemediğini merak ettim, belki de bunu yapmana engel olacağımı düşündün, canımı en çok bu yaktı, oysa ben seninle gurur duyuyorum Edgar.

Kelimeler havada asılı kaldı. Edgar karısının ellerini bıraktı, kadın tekrar ağlamaya başladı. Gözlerini silerken, şu halime bak, çocuk gibi davranıyorum, dedi.

Hâlâ fikrimi değiştirebilirim, dedi Edgar.

Sorun o değil, fikrini değiştirmeni istemiyorum. Gitmemi mi istiyorsun yani? Gitmeni istemiyorum ama aynı zamanda gitmen *gerektiğini* de biliyorum, bu beklediğim bir şeydi. Ne yani, Burma'da akordu bozulmuş bir Erard'ı mı? Burma kısmını değil, bu *farklı* bir şey. Barışı sağlamak için müzikten faydalanmak çok güzel bir fikir. Orada hangi şarkıları çalacağını merak ediyorum. Ben sadece akort yapmak için gidiyorum, piyanist değilim, görev gereği oraya gidiyorum. Hayır, bu seferki farklı, ve sadece bu kez uzağa gideceğin için de değil. Anlamıyorum. Farklı işte, diğer tüm işlerinden farklı, bu kez bir amacın var, çok değerli bir şey bu.

Yaptığım işin zaten değerli olduğunu düşünmüyor musun? Ben öyle bir şey söylemedim. Hemen hemen aynı şey demek

bu. Seni izliyorum Edgar, bazen çocuğummuşsun gibi geliyor, seninle gurur duyuyorum, başkalarında olmayan yeteneklere sahipsin, başkalarının duymadığı sesleri duyabiliyorsun, işin teknik kısmında yeteneklisin, müziği güzel hale getiriyorsun, bunlar bile kâfi. Ama şimdi kâfi değilmiş gibi geliyor ha?

Edgar, lütfen, şimdi de *sen* öfkelisin. Hayır, sadece sana nedenlerini soruyorum, bunları bana daha önce hiç söylememiştin, bu sadece aldığım başka bir iş, ben hâlâ bir tamirciyim, Turner'ın resimlerinin hakkını fırçalarını yapan adama vermeden önce bir düşünelim.

Gidip gitmemen gerektiğini bilmiyormuşsun gibi konuşmaya başladın. Elbette bilmiyorum, sadece şu anda karım bana bir şeyleri ispatlamak için bunu yapmam gerektiğini söylüyor. Kastettiğim şeyin bu olmadığını biliyorsun. Başka tuhaf işler aldığım da olmuştu Katherine. Ama bu farklı, ilk kez benden sakladın.

Dışarıda güneş çatıların ardında kaybolmuş, oda birdenbire daha da kararmıştı.

Katherine, bunu senden beklemiyordum. Peki ne dememi bekliyordun? Bilmiyorum, bunu daha önce hiç yapmadım. Şu anda olduğu gibi ağlamamı, gitmemen için yalvarmamı bekliyordun, çünkü kadınlar kocalarını kaybettiklerinde böyle davranırlar, değil mi? Sen gidersen korkacağımı, çünkü bana göz kulak olmak için burada olmayacağını, seni kaybedeceğimden korkmamı bekliyordun. Bu doğru değil Katherine, sana söylemememin sebebi bu değil. Korkacağımı düşündün, gazetenin sayfasını yırttın çünkü orada Burma hakkında bir makale vardı.

Uzun bir sessizlik oldu. Özür dilerim, bunun benim için alışılmadık bir şey olduğunu görüyorsun. Biliyorum, benim için de alışılmadık bir şey.

Bence gitmelisin Edgar, keşke *ben* de gidebilsem, dünyayı görmek çok güzel olmalı. Bana bir sürü hikâyeyle dönmelisin.

Bu sadece başka bir iş.

Bunu söyleyip duruyorsun ama öyle olmadığını sen de biliyorsun.

Gemi bir ay sonra hareket edecek. Daha çok var.

Hazırlanacak da çok şey var.

Çok uzak, Katherine.

Biliyorum.

Günler çabucak geçti. Edgar, Farrell işini bitirmiş, eski bir Viyana mekanizmasına sahip 1870 model bir Streicher'i akort etme işini geri çevirmişti.

Savaş Bürosu'ndan subaylar sık sık uğrayıp her seferinde daha fazla belgeyle geliyorlardı: bilgilendirme kitapçıkları, programlar, Burma'ya götürülecek eşyaların listeleri... İlk günkü gözyaşlarından sonra Katherine görevi heyecanla karşılıyor gibiydi. Edgar bunun için minnettardı, üzülmeye devam edeceğini sanmıştı. Hayatında hiç bu kadar düzenli biri olmamıştı Edgar. Katherine, piyano tellerinin kusursuz sıralanışının hayatının diğer her alanında kaotik bir düzensizlik yarattığını söyleyerek onunla dalga geçerdi. Sıradan bir günde, Edgar evde değilken bir asker evrakları bırakmak için eve gelirdi. Katherine kâğıtları alır, okur ve sonra üç yığın halinde masasının üstüne bırakırdı: doldurulup orduya geri gönderilmesi gereken formlar, tarih ve bilgi içeren kâğıtlar ve görevine yönelik kâğıtlar. Sonra Edgar eve gelirdi ve kâğıtları içlerinde bir tek şeyi arıyormuş gibi birkaç dakikada darmadağın ederdi. Katherine aradığı şeyin piyanoyla ilgili bir bilgi olduğunu biliyordu ama yoktu, yaklaşık üç ya da dört gün sonra onu, "Bugün yine evrak getirdiler, çoğu askeri

bilgi içeriyor, piyanoyla ilgili bir şey yok," diye karşılamıştı. Bu Edgar'ı hayal kırıklığına uğratmış ama masanın daha düzenli kalmasını sağlamıştı. Edgar kâğıt yığınını alır ve sandalyesine çekilirdi, Katherine bir süre sonra onu kucağında açık duran bir dosyayla uyurken bulurdu.

Tamamının Carroll'ın isteği üzerine gönderildiği anlaşılan belgelerin çokluğu Katherine'i hayrete düşürüyordu. Tüm kâğıtları okuyordu. Hatta sıkıcı olduğunu tahmin ettiği ama anlattığı hikâyelerle onu heyecanlandıran ve kocasını emanet edeceği adama güven duymasını sağlayan, doktorun kendisi tarafından yazılmış Shan tarihinin bazı bölümlerini kopyalamıştı. Edgar'a da öyle yapmasını tavsiye etmişti ama Edgar şimdilik bekleyeceğini, yalnız kaldığında onu oyalayacak bunun gibi şeylere ihtiyaç duyacağını söylemişti. Shan tarihi dışında okuduklarından ona nadiren bahsederdi Katherine. Hikâyeler ve insan tasvirleri onu büyülüyordu, genç kızlığından beri uzak yerleri anlatan hikâyeleri çok severdi zaten. Kendini bunun hayalini kurarken bulsa bile gidecek kişi o olmadığı için mutluydu. Bir arkadaşına, büyümemiş oğlan çocukları için *Boys' Own* ya da kovboy çizgi romanlarındaki hikâyelerdeki gibi büyük, saçma bir oyun olduğunu söylemişti bunun. "Buna rağmen Edgar'ın gitmesine izin verdin," diye karşılık verdi arkadaşı. "Edgar o oyunları hiç oynamadı," dedi Katherine. "Belki de çok geç değildir. Hem, onu hiç bu kadar heyecanlı, bu kadar hayat dolu görmemiştim. Yeniden genç bir adam gibi."

Birkaç gün sonra, Albay Fitzgerald tarafından, Cerrah Binbaşı Carroll'a iletilmek üzere mühürlenmiş başka paketler de geldi. İçlerinde nota kâğıtları varmış gibi görünüyordu. Edgar açmaya koyulunca Katherine onu azarladı. Kahverengi bir kâğıda özenle sarılmışlardı ve Edgar şüphesiz onları

darmadağın edecekti. Neyse ki bestecilerin adları paketin dışına yazılmıştı ve Edgar eğer orada mahsur kalırsa en azından kendisine Liszt'in eşlik edeceğini bilmekle avundu. Böyle bir hazzın ona görevinde cesaret vereceğini söyledi.

Yola çıkış tarihi Edgar'ın görevi kabul edişinden tam bir ay sonrası, 26 Kasım olarak belirlenmişti. Gideceği gün kasırga gibi yaklaşıyordu. Öncesinde yaptığı çılgınca hazırlıklar ve Edgar'ın gidişinin ardından Katherine'in ön gördüğü sükûnet, gerçekten de kasırgayı andırıyordu. Edgar günlerini işlerini tamamlamak ve atölyesini toplamakla geçirirken Katherine de ordunun tavsiyelerini dikkate alıp bir Erard akortçusunun karısına has bilgi birikimiyle harmanlayarak onun valizlerini hazırlıyordu. Nitekim ordunun su geçirmez, yıpranmaya karşı dayanıklı giysiler, akşam yemeğine uygun kıyafetler ve "tropikal iklimin tadını çıkarabilmek" için çeşitli haplar ve tozlar gibi şeylerden oluşan listesine, akort yapmaktan çatlayan parmaklar için merhem ve Edgar üç ayda bir mutlaka gözlüğünün üstüne oturup kırdığından fazladan bir gözlük ekledi. "Piyano çalmanı isterlerse," diyerek bir de frak koymuştu ama Edgar onu alnından öptü ve "Beni şımartıyorsun canım fakat ben piyanist değilim, lütfen böyle fikirlere kapılma," diyerek frakı bavuldan çıkardı.

Katherine frakı yine de bavula koydu. Böyle itirazlara alışkındı. Edgar çocukken sese karşı bir yeteneği olduğunu fark etmişti, ancak ne yazık ki enstrüman çalma konusunda yeteneği olmadığını biliyordu. Marangoz olan babası hevesli, amatör bir müzisyendi, türlü şekil ve seste enstrümanları topluyor ve üretiyordu, pazarlarda Avrupa'dan getirilen tuhaf geleneksel enstrümanları arayıp buluyordu. Oğlunun, evlerine gelen arkadaşlarına bir şeyler çalamayacak kadar utangaç olduğunu fark ettiğinde tüm enerjisini Edgar'ın küçük, narin

kız kardeşine harcamıştı. Kız sonradan D'Oyly Carte Kumpanyası'ndaki bir şarkıcıyla evlenmiş, Bay Gilbert ve Bay Sullivan'ın operetlerindeki başrolleriyle ünlenmişti. Böylece kız kardeşi saatlerce müzik dersi alırken Edgar günlerini incelik gerektiren işler için fazlasıyla büyük ellere sahip babasının yanında geçiriyordu. Babasının giderek genişleyen koleksiyonuyla ilgilenmek Edgar'ın işi haline gelmişti. Bu enstrümanların çoğunun tamir edilmesi gerekiyordu ki Edgar bu durumdan memnundu. Sonraları, Katherine'le tanışıp ona âşık olduğunda, onun piyano çaldığını duyunca aynı derecede memnun olmuş ve evlenme teklif ettiğinde bunu ona söylemişti. Sırf akort ettiğin enstrümanları test edecek birine sahip olmak için bana evlenme teklif etmeye kalkma, demişti Katherine, elini usulca Edgar'ın koluna koyarak; parmaklarını hissettiğinde gençliğin verdiği heyecanla irkilen Edgar da, için rahat olsun, istersen hiç çalma, senin sesin müzik gibi zaten, diye karşılık vermişti.

Edgar alet edevatını topladı. Ordu, hakkında hiçbir bilgi vermediği için piyanonun satın alındığı dükkâna gitti ve dükkân sahibiyle enstrümanın özellikleri, hangi ölçüde yenilendiği ve orijinal parçalardan hangilerinin kaldığı hakkında uzun uzadıya konuştu. Sınırlı yere sahip olduğu için sadece o piyanoya özel aletler ve yedek parçalar götürebilirdi. Yine de alet edevatı bavullardan birinin yarısını dolduruyordu.

Gidişinden bir hafta önce Katherine kocası için bir veda partisi düzenledi. Kocasının çok az arkadaşı vardı. Çoğu onun gibi akortçuydu: Broadwood'larda uzmanlaşmış Bay Wiggers; Vienna piyanolarının tutkunu Fransız Bay d'Argences ve daha ziyade org tamir ettiği için esasen piyano akortçusu sayılmayan Bay Poffy. Edgar bir ara Katherine'e, insanın

arkadaşlarında çeşitlilik olmasının güzel bir şey olduğunu söylemişti... tabii bu çeşitlilik, piyanoyla ilgili her çeşitten farklılığı kapsıyorsa. Sadece Londra telefon rehberinde, Peynir Üreticileri ile Profesyonel Temizlikçilerin arasında, Piyano Aksiyon Üreticileri, Piyano Perde Kesicileri, Piyano Çekici Kaplayıcılar, Piyano Çekiç ve Damper Başlığı Keçesi Üreticileri, Piyano Çekiç Rayı Üreticileri, Piyano Tuşu Beyazlatıcıları, Piyano Tuşu Kesicileri, Piyano Tuşu Üreticileri, Piyano Akort Anahtarı Üreticileri, Piyano Parlatıcılar, Piyano Teli Üreticileri, Piyano Akortçuları listelenmişti. Erardlar konusunda uzman olan ve Edgar kapısına "Majestelerinin emrinde akort yapmak üzere Burma'ya gittim, dönüşümü beklemeyecek kadar küçük akortlar için lütfen Bay Claude Hastings'e müracaat edin" yazılı bir tabela astığından beri onu yok sayan Bay Hastings'in partide bulunmaması dikkat çekiciydi.

Partideki herkes Erard görevi konusunda heyecanlıydı ve gecenin geç saatlerine kadar piyanonun sorununun ne olabileceği üzerinde kafa yordular. Sonunda tartışmalardan sıkılan Katherine yanlarından ayrılıp odasına çekildi ve kısa süre önce Burma Komisyonu'na atanan bir gazetecinin yazdığı harika etnografik kitap *The Burman*'ı okudu. Yazar Bay Scott, Burma dilinde "Katışıksız Altın" anlamına gelen *Shway Yoe* takma adını almıştı, Katherine savaşın bir "erkek oyunu" olduğunun bir diğer kanıtı olan bu bilginin üzerinde pek durmamıştı. Yine de durum canını sıkmıştı, uyumadan önce Edgar'a yeni ve gülünç bir isim almadan dönmemesi gerektiğini söylemeden edemedi.

Günler geçti. Katherine hazırlık telaşının son dakikaya kadar süreceğini tahmin ediyordu ama yola çıkmadan üç gün önce Edgar'la uyandıklarında geriye hazırlanacak hiçbir şey

kalmamıştı. Valizleri toparlanmış, alet edevatı temizlenip düzenlenmiş ve dükkân kapatılmıştı.

Thames Nehri'ne doğru yürüdüler, Embankment'ta oturdular ve gelip geçen tekneleri izlediler. Gökyüzü berraktı, karısının ellerini ellerinde hissettiğinde, *bu ânı tamamlamak için tek eksik müzik*, diye geçirdi içinden. Çocukluğundan beri sadece duygularla şarkıları değil, şarkılarla da duyguları bağdaştırırdı. Katherine bunu, evlerini ilk ziyaretinden sonra ona yazdığı ve duygularını, "Haydn'ın 50 numaralı re majör sonatının allegro con brio'su gibi," diye betimlediği mektubunda öğrenmişti. O zamanlar bunun sadece piyano akortçularının hoşuna giden türden bir şaka mı yoksa gerçek mi olduğunu anlayamamıştı. Arkadaşları ise bunun tuhaf olsa da bir şaka olduğunu düşünmüşlerdi, Katherine onlara hak verdi, ta ki notalarını satın aldığı sonatı yeni akort edilen piyanoda çalana kadar. Piyanodan yükselen şarkı baharı karşılayan kelebekleri değil de genç âşıkların karınlarındaki solgun, titrek, hayali kelebekleri aklına getiren, baş döndürücü bir parçaydı.

Orada otururlarken Edgar'ın kafasında, tıpkı bir orkestranın son hazırlıkları gibi melodilerin fragmanları çalıyordu, sonra bir melodi baskın geldi ve diğerleri sıraya girdi. Edgar mırıldandı. "Clementi, fa diyez minör," dedi Katherine, o da başıyla onayladı. Edgar bir keresinde karısına, bunun kendisine denizde kaybolmuş bir denizciyi hatırlattığını söylemişti. Sevgilisinin onu kıyıda beklediği bir denizciyi. Notalarında dalgaların, martıların sesi gizliydi.

Oturup dinlediler.

"Geri dönüyor mu denizci peki?"

"Bu versiyonunda dönüyor."

Aşağı tarafta, adamlar nehir trafiğinde kullanılan küçük teknelerden sandık indiriyordu. Atılan yiyecekleri bekleyen

martılar daireler çiziyor, çığlık çığlığa birbirlerini çağırıyorlardı. Edgar ve Katherine kıyı boyunca yürüdüler. Nehirden eve dönmeye koyulduklarında Edgar'ın elleri karısının ellerine kenetlenmişti. Balayından döndükten sonra Katherine arkadaşlarına piyano akortçularından iyi koca olacağını söylemişti. Nasıl dinleyeceğini bilir ve dokunuşu piyanistlerinkinden daha yumuşaktır: Piyanonun içini yalnızca akortçu bilir. Genç kadınlar bu sözlerin müstehcen imaları karşısında kıkırdamıştı. On sekiz yılın ardından Katherine kocasının ellerindeki nasırların yerini ve hangi sebeple oluştuklarını biliyordu, bir keresinde Edgar ona dövmelerinin hikâyelerini anlatan dövmeli bir adam gibi açıklamıştı: "Baş parmağımın iç kısmı boyunca uzananı tornavidadan. Bileğimdeki çizikler piyano gövdesinden, çalışırken çoğu zaman kollarımı böyle yaslıyorum. Sağ elimin işaret ve yüzük parmağının iç kısmındaki nasırlar kerpeten kullanmadan önce çivileri sıkıştırmaktan, neden bilmem ama ortaparmağımı kullanmıyorum, gençlikten kalma bir alışkanlık. Kırık tırnaklarım tellerden, sabırsızlığımın bir işareti."

Eve doğru yürürlerken kaç çift çorap hazırladığı, ne sıklıkla mektup yazacağı, eve getirmesi gereken hediyeler, hastalıklardan nasıl kaçınacağı gibi önemsiz şeylerden konuştular. Konuşma biraz tuhaftı, vedaların bu kadar önemsiz şeylerle dolu olmasını beklemiyordu Edgar; kitaplarda ya da tiyatroda böyle olmadığını düşündü, işinden, vazifesinden, aşktan bahsetmeye ihtiyacı vardı. Eve girip kapıyı kapattıklarında bile karısının elini bırakmamıştı. Sözün yetersiz kaldığı zamanlarda, telafi etme işi dokunuşlara düşüyordu.

Üç gün kaldı. Derken iki. Edgar uyuyamıyordu. Erkenden, hava daha aydınlanmadan mis gibi kokan çarşafların sıcaklığını bırakıp yürümek için kalktı. Katherine uykusunda

dönenmişti, belki de rüya görüyordu, sonra "Edgar?" diye seslendi. Edgar ise, "Uyumaya devam et canım," dedi. Kadın battaniyeye gömülüp uyumaya devam etti. Edgar ayaklarını yere indirip ahşap tabanın soğuk öpücüğüyle karşılandı, ayağa kalkıp çabucak giyindi. Kadını uyandırmamak için botlarını eline aldı, sessizce kapıdan çıkıp halı kaplı merdivenlerden indi.

Dışarısı soğuktu ve sokak, Franklin Mews'e doğru ters yöne sapan rüzgârda dönüp durmaya mahkûm kalan yapraklar dışında karanlıktı. Hiç yıldız yoktu. Paltosunun yakasını kaldırıp şapkasını sıkıca başına geçirdi. Rüzgârın yön değişimini takip ederek ilerledi. Arnavut kaldırımlı boş sokaklar boyunca yürüdü, kapalı perdeleri uyuyan insan gözlerine benzeyen sıra sıra evleri geride bıraktı. Karanlıkta hareket eden bir şeylerin yanından geçti, belki sokak kedileri belki de insanlardı. Hava henüz aydınlanmamıştı ve bu sokaklara henüz elektrik gelmemişti, bu yüzden evlerin derinliklerinde gizlenen lambaları ve mumları görebiliyordu. Paltosuna daha sıkı gömülüp yürüdü, gece belli belirsiz şafağa dönüyordu.

İki gün kaldı. Derken bir. Katherine ona katıldı, sabah erkenden uyandı. Uçsuz bucaksız Regent's Park'ta yürüdüler. Yalnız sayılırlardı. Rüzgâr geniş yollarda hızla ilerlerken su birikintilerinin yüzeyini hareketlendiriyor, çimleri matlaştıran ıslak yaprakları birbirine dolandırıyordu. El ele tutuştular. Durup bir çardakta oturdular. Yağmurda dışarı çıkmayı göze almış, rüzgârda sallanan şemsiyelerin altına gizlenmiş insanları izlediler: yalnız yürüyen yaşlı adamlar, çiftler, zıplayıp duran çocuklarını parkın içinden geçerek hayvanat bahçesine götüren anneler... "Hangi hayvanları göreceğiz anneciğim?" "Şşşt! Uslu durun, Bengal kaplanlarıyla Burma pitonları var, yaramaz çocukları yiyorlarmış."

Yürüdüler. Karanlık bahçelerden, yağmur damlaları süzülen çiçeklerin arasından. Gökyüzü karanlık, yapraklar sarıydı. Kadın adamın elini tutmuş, onu uzun caddelerden uzağa, zümrüt yeşili çimenliklere götürüyordu, iki küçük figür halinde yeşilin içinde yol alıyorlardı. Adam nereye gittiklerini sormuyor, çamura batan botlarının çıkardığı sesi dinliyordu. Gökyüzü karanlık ve griydi. Güneş ortalarda görünmüyordu.

Kadın onu küçük bir çardağa götürdü, orası kuruydu. Adam kadının ıslak saçlarını geriye attı. Burnu buz gibi olmuştu. Bu ânı hep hatırlayacaktı.

Gün geceye döndü.

Ve nihayet 26 Kasım 1886 günü geldi çattı.

Bir at arabası Albert Limanı'na yanaştı. Asker üniforması giymiş iki adam, orta yaşlı kadın ile adama kapıyı açtı. İlk kez askeri araca bindiklerinden ikisinin de adımları temkinliydi. Aracın basamakları daha yüksekti ve engebeli arazide arabayı desteklemek için eşiği daha kalındı. Askerlerden biri gemiyi işaret etti, Edgar baktı. Sonra Katherine'i usulca öpüp iki askerin arkasından bota doğru ilerledi. Askerlerin her biri birer bavul, Edgar ise daha ufak bir çanta taşıyordu.

Neredeyse hiç coşku yoktu, pruvada şampanya şişesi kırılmadı; bu gelenek, geminin ilk seferi sırasındaki vaftiz törenlerine ve rıhtımda yatan, ara sıra nehrin aşağısındaki panayır alanına gelen sarhoşlara mahsustu. Yolcular ayağa kalkıp güverteden kalabalığa el salladılar, kalabalık da onlara.

Motorlar gürlemeye başladı.

Yol almaya başladıklarında nehrin üzerini sis kapamıştı. Sonra binaları, iskeleleri ve veda etmek için gemiye gelenlerin üstünü kapladı. Nehrin ortasında sis kalınlaştı, güverteye çökerek yolcuları bile tek tek ortalıktan silmeye başladı.

Yolcular teker teker içeri girdiler ve Edgar bir başına kaldı. Buğulanan gözlük camlarını yeleğine sildi, sisin ötesini görmeye çalıştı ama geçtikleri kıyı şeridini bile göremiyordu. Arkasında, geminin bacasını da içine almıştı sis. Boşlukta süzülüyormuş gibi hissetti. Elini önüne uzattı ve minik damlaların olduğu beyaz kıvrımların elini sarışını izledi.

Beyaz. Tertemiz bir kâğıt parçası gibi, yontulmamış fildişi bir tuş gibi. Hikâye başladığında her şey bembeyazdı.

3

30 Kasım 1886

Sevgili Katherine,

Londra'dan ayrılalı beş gün oluyor. Sana daha önce yazamadığım için özür dilerim ama Marsilya'dan bu yana ilk posta durağımız İskenderiye, bu yüzden sana eski, bildik şeylerden bahsettiğim bir mektup göndermek yerine beklemeyi tercih ettim.

Canım sevgilim, son birkaç günü sana nasıl anlatsam? Bu yolculukta gördüğüm şeyleri senin de görmeni ne kadar isterdim! Daha dün sabah geminin sancak tarafında yeni bir kıyı şeridi belirdi. Denizcilerden birine neresi olduğunu sordum. Sorum karşısında afalladı ve "Afrika," dedi. Elbette kendimi aptal gibi hissettim ama heyecanımı gizleyemedim. Dünya hem çok küçük hem de çok büyük görünüyor.

Anlatacak çok şey var ama önce vedalaştığımız andan bu yana yolculuğumdan bahsedeyim. Londra'dan Calais'ye kadarki kısım olaysız geçti. Yoğun sis vardı ama arada sırada da olsa dalgalardan başka bir şey görebileceğim kadar dağılıyordu. Yolculuk sadece birkaç saat sürdü. Calais'ye vardığımızda gece olmuştu. At arabasıyla tren istasyonuna götürüldük, oradan da Paris'e giden bir trene bindik. Biliyorsun ki Sebastien Erard'ın yurt edindiği yeri ziyaret etmeyi hep hayal etmişimdir. Ama oraya varır varmaz güneye giden bir başka trene bindim. Fransa gerçekten çok güzel bir ülke. Yolumuz altın renkli meralardan, üzüm bağlarından ve hatta parfümleriyle ünlü

lavanta tarlalarından geçti. (Döndüğümde sana getireceğime söz veriyorum.) Fransızlara gelince, aynı şeyleri söyleyemeyeceğim, çünkü tanıştığım Fransızların hiçbiri Erard'ı ya da Erard'ın en büyük icadı *méchanisme à étrier*'i hiç duymamıştı. Sorularım karşısında deli olduğumu düşündüler.

Marsilya'da aynı şirkete ait başka bir gemiye bindik ve çok geçmeden Akdeniz'de yol almaya başladık. Keşke sen de görebilseydin! Daha önce görmediğim bir mavilikteydi. Aklıma gelen en yakın renk, gecenin ilk saatlerindeki gökyüzünün aldığı renk. Ya da safir olabilir. Fotoğraf makinesi gerçekten müthiş bir icat ama keşke gerçek renklerde fotoğraf çekebilseydik de ne demek istediğimi kendi gözlerinle görebilseydin... National Gallery'ye gidip Turner'ın *Savaşan Temeraire*[1] tablosuna bakmalısın, bahsettiğime en yakın görüntü o. Hava çok ılık, soğuk İngiliz kışlarını çoktan unuttum. İlk günün çoğunu güvertede geçirdim ve güneşten yandım. Şapka takmayı unutmamam lazım.

İlk günün ardından Sardinya ve Korsika adaları arasında uzanan Bonifacio Boğazı'ndan geçtik. Gemiden İtalya kıyı şeridini görebiliyorduk. Göründüğü kadar sakin ve huzurluydu. Bu tepenin ardında yaşanan çalkantılı tarihin Verdi'nin, Vivaldi'nin, Rossini'nin ve en önemlisi de Cristofori'nin doğduğu topraklara ait olduğunu düşünebilmek zor.

Günlerimi sana nasıl anlatsam? Güvertede oturup denizi izlemenin dışında, saatler boyunca Anthony Carroll'ın gönderdiği raporları okuyorum. Haftalardır zihnimi meşgul eden bu adamın henüz adımı bile bilmediğini düşünmek tuhaf. Ne var ki olağanüstü zevklere sahip. Ona ulaştırmam için verilen nota dosyalarından birini açtım ve içinden Lizst'in Piyano Konçertosu No. 1, Schumann'ın Do Majör Toccata'sı

1 *The Fighting Temeraire*, J.M.W. Turner, 1838. (e.n.)

ve bunlara benzer nota kâğıtları çıktı. Bilmediğim bazı parçalar da vardı, mırıldanmayı denesem de melodilerini çözemedim. Karargâha ulaştığımda ona sormam gerekecek.

Yarın İskenderiye'de mola vereceğiz. Sahil artık çok yakın, uzaktan minareleri görebiliyorum. Bu sabah küçük bir balıkçı teknesinin yanından geçtik, buralı bir balıkçı durmuş bizi izliyordu, ellerinden gevşekçe sarkan bir ağ vardı. O kadar yakındı ki tenindeki kurumuş tuzu görebiliyordum. Daha bir hafta önce Londra'daydım! Ne yazık ki limanda sadece kısa süreliğine kalacağız. Piramitleri ziyaret edecek zamanım olmayacak.

Sana anlatmak istediğim o kadar çok şey var ki... Ay, dolunay olmak üzere. Çoğu zaman geceleyin güverteye çıkıp onu izliyorum. Doğuluların ayda bir tavşan bulunduğuna inandıklarını duymuştum ama henüz göremedim. Tek görebildiğim bir adamdı, gözlerini kırpıştırıyordu, ağzı bir karış açık kalmıştı. Sanırım şimdi neden öyle görüntüğünü anlıyorum, geminin güvertesinden her şey bu kadar muhteşem görünüyorsa bir de aydan bakıldığında nasıl olduğunu sen düşün! İki gece önce sıcaktan ve heyecandan uykum kaçtı, ben de güverteye çıktım. Okyanusu izliyordum ki gemiden yüz metre kadar uzakta su parıldamaya başladı. Başta yıldızların yansımasından kaynaklandığını düşündüm ama sonra şekillendi. Binlerce küçük ışık bir araya gelmiş gibi parlıyordu, tıpkı gece Londra caddelerinin parladığı gibi. Parıltısından tuhaf bir deniz canlısı olabileceğini düşündüm ama biçimsiz şekilde suyun yüzeyinde duruyordu. Neredeyse bir mil boyunca uzanıyordu. Yanından geçtikten sonra dönüp baktım ama ortadan kaybolmuştu. Sonra dün gece aynı ışık canavarı yeniden geldi. Gökyüzünü izlemek için güverteye çıkan gezgin bir doğa bilimciden o ışığın tek bir canavara ait olmadığını, bunların adamın "diatom" adını verdiği milyonlarca mikroskobik yaratık olduğunu öğrendim.

Kızıldeniz'e o meşhur rengini veren şeyin de benzer canlılar olduğunu söyledi. Katherine, dünya ne tuhaf! Görünmeyen şeyler suları aydınlatabiliyor ve denizi kırmızıya boyayabiliyor.

Canım, mektubumu bitirmek zorundayım. Geç oldu. Seni çok özledim, umarım kendini yalnız hissetmiyorsundur. Lütfen benim için endişelenme. Doğrusu, giderken biraz korkuyordum. Şimdi de bazen yatağıma uzandığımda kendime neden gittiğimi soruyorum. Hâlâ bir cevabım yok. Londra'da bana söylediklerin geliyor aklıma. Bana bunun çok asil bir görev olduğunu, ülkeme karşı vazifem olduğunu söylemiştin ama cevap bu da değil. Gençken orduya hiç yazılmadım, dış politikayla da ilgilendiğim söylenemez. Bunun Kraliyet'e değil, piyanoya karşı bir vazife olduğunu söylediğimde kızdığını biliyorum ama yine de Dr. Carroll'ın doğru olanı yaptığını ve vazifemin ona müzik konusunda yardım etmek olduğunu tüm kalbimle hissediyorum. Gitme kararımın bir kısmı Dr. Carroll'a duyduğum güvene ve onunla ortak bir amaca sahip olduğum duygusuna, başkalarının yalnızca silah götürmeyi düşündüğü yerlere güzel bulduğum müziği götürme arzusuna dayanıyor. Gerçeklerle yüzleşince bu tür duyguların genellikle zayıfladığının farkındayım. Seni çok özlüyorum, umarım beyhude bir görevin peşinde değilimdir. Ama sen de biliyorsun ki boş yere risk almam ben. Savaş ve orman hakkındaki hikâyelerin beni senden daha çok korkuttuğunu bilirsin.

Sana anlatacak onca şey varken niye korkularım ve endişelerimden bahsediyorum ki? Sanırım bu düşüncelerimi paylaşacak başka kimsem yok da ondan. Doğrusu, daha önce tatmadığım mutluluklar yaşıyorum. Keşke sen de benimle bu yolculukta olabilseydin.

En kısa zamanda tekrar yazacağım sevgilim.

Sadık kocan Edgar

Mektubu kısa süreliğine mola verdikleri İskenderiye'de postaladı, gemi yeni yolcular aldı. Sesleri boğazlarının derinliklerinden geliyormuş gibi bir dil konuşuyorlardı yeni gelenler. Rüzgârda uçuşan cübbeler giyiyorlardı. Gemi limanda birkaç saat kaldı. Kuruması için asılmış ahtapotların ve baharat tüccarlarının buram buram kokan çuvalları arasında kısa süre dolaşacak kadar zamanı oldu Edgar'ın.

Çok geçmeden, Süveyş Kanalı'nı aşıp başka denizlere doğru yol aldılar.

4

O gece gemi Kızıldeniz'in sularında usul usul yol alırken Edgar uyuyamadı. Önce, Savaş Bürosu tarafından verilen belgelerden birini okumayı denedi, Üçüncü İngiliz-Birman Savaşı sırasındaki askeri harekâtlarla ilgili kabarık bir dosyaydı ama sıkıldığı için vazgeçti. Kamara cehennem gibiydi. Küçük lomboz deniz havasını içeri almaya yetmiyordu. Sonra giyindi ve uzun koridordan geçip güverteye açılan kapıya doğru yürüdü.

Dışarıda hava serin, gökyüzü açıktı. Dolunay vardı. Haftalar sonra efsaneyi öğrendiğinde bunun neden önemli olduğunu anlayacaktı. İngilizler ayın ince, solgun hilal haline "yeni ay" derdi. Hâlbuki Shan, Wa ya da Pa-O'da hangi çocuğa sorarsanız sorun size yeni olanın dolunay olduğunu söyleyecektir, çünkü dolunay güneş gibi canlı ve pırıl pırıldır, hilal ise eski, güçsüz ve ölmeye yakındır. Bu yüzden dolunaylar başlangıçları; değişimin başladığı ve alametlere çok dikkat edilmesi gereken dönemleri işaret eder.

Edgar Drake'in Burma'ya varmasına daha günler vardı ve henüz Shan kehanetlerinden habersizdi; gökyüzünden gelen alametler, uçan kuşların alametleri, yemlenen kümes hayvanlarının alametleri ve dört ayaklı hayvan hareketlerinin alametleri olmak üzere tam dört tür alamet olduğunu bilmiyordu. Kuyruklu yıldızların, ışık halkalarının ya da meteor yağmurlarının ne anlama geldiğini, bir turnanın uçuş

yönünden çıkarılabilecek kehanetlerin bulunduğunu, tavukların yumurtalarında, arıların oğul vermesinde ve bir kertenkelenin, sıçanın ya da örümceğin bir insanın üstüne düşmesinin ve hatta düştüğü yerin bile bir şeylere delalet ettiğini de bilmiyordu. Gölet ya da nehirlerin suyunun kızıla dönmesi ülkenin yıkıcı bir savaşla yerle bir olacağının habercisiydi, Siyam'ın eski başkenti Ayutthaya'nın yıkımı da böyle bir alametle önceden bilinmişti. Adamın birinin elindeki bir şey nedensiz yere kırıldıysa ya da türbanı kendiliğinden düştüyse de bunlar onun yakında öleceğine işaretti.

Edgar Drake için böyle kehanetlerde bulunmaya gerek yoktu, en azından şimdilik. Türban takmıyordu ve akort yaparken ya da piyano tamir ederken nadiren bir şeyleri kırardı. Güvertede duruyordu. Deniz, ay ışığını gümüş-mavi parıltılarıyla yansıtıyordu.

Ana hatlarıyla sahil hâlâ görülebiliyordu. Hatta çok uzaktan bir deniz fenerinin göz kırptığı bile seçilebiliyordu. Berrak gökyüzüne binlerce yıldız saçılmıştı. Edgar, dalgaların yıldız yansımalarıyla oynaştığı denizi izliyordu.

Ertesi akşam Edgar yemek salonunda, tertemiz beyaz bir örtü serilmiş masalardan birinde oturuyordu. Üstündeki avize geminin hareketini belli ediyordu. Katherine'e "Lüksten hiç kaçınmamışlar," diye yazmıştı. Tek başınaydı, iki subayın Hindistan'daki bir savaşla ilgili hararetli konuşmalarını dinledi. Aklı uzaklara, Burma'ya, Carroll'a, akortlara, piyanolara, eve kaydı.

Arkasından gelen bir ses onu gemiye geri getirdi. "Piyano akortçusu siz misiniz?"

Edgar döndü, karşısında uzun boylu, üniformalı bir adam vardı. Ağzındaki lokmayı yutup, "Evet," dedi ve ayağa kalkarak elini uzattı. "Drake. Ya siz, efendim?"

"Tideworth," dedi adam hoş bir gülümsemeyle. "Marsilya'dan Bombay'a kadar gemiye ben kaptanlık ediyorum."

"Elbette kaptan, isminizi hatırladım. Sizinle tanışmak benim için büyük bir onur."

"Hayır Bay Drake. O onur bana ait. Sizinle daha önce tanışma fırsatı bulamadığım için çok üzgünüm. Uzun süredir sizinle tanışmak istiyordum."

"*Benimle* mi? Gerçekten mi?" dedi Edgar. "Ne için peki?"

"Kendimi size tanıtırken söylemeliydim. Anthony Carroll arkadaşım olur. Bana bir mektup yazıp sizin İngiltere'den gelişinizi beklediğini söyledi. Sizinle tanışmak için sabırsızlanıyor."

"Ben de öyle. Aslına bakarsanız, vazifemi yerine getirmek için," dedi Edgar ve gülümsedi.

Kaptan sandalyeleri işaret etti. "Oturalım lütfen. Yemeğinizi bölmek istemedim."

"Zaten bitirmiştim kaptan. Bizi gerçekten çok iyi ağırlıyorsunuz." Masaya oturdular. "Demek Doktor Carroll size *benden* bahsetti. Neler söylediğini gerçekten merak ediyorum."

"Fazla bir şey söylemedi. Sanırım ona adınızı bile söylememişler. Bana çok iyi bir piyano akortçusu olduğunuzu ve güvenli bir yolculuk yapmanızın onun için çok önemli olduğunu söyledi. Ayrıca yolculuk sırasında keyifsiz olabileceğinizi ve size göz kulak olmam gerektiğini belirtti."

"Doktor Carroll çok nazik. Ama görünüşe göre idare edebiliyorum. Gerçi, Hindistan Savaşı'nı görmüş olmadığımdan..." Başıyla yandaki adamları işaret etti. "Burada pek fazla sohbet konusu bulamıyorum."

"Ah, çoğu zaman sıkıcı olurlar," diye karşılık verdi kaptan, sesini alçaltarak. Gereksiz bir önlemdi bu, çünkü subaylar kaptanın varlığını fark edemeyecek kadar sarhoştular.

"Umarım sizi vazifenizden alıkoymuyorumdur."

"Hayır Bay Drake. Her şey yolunda. Herhangi bir sorun çıkmazsa altı gün içinde Aden'de olacağız. Bana ihtiyaçları olursa çağırırlar. Söylesenize, yolculuğunuz nasıl geçiyor?"

"Büyüleyici. Aslında bu benim İngiltere'den uzaklara ilk yolculuğum. Her şey hayal ettiğimden de güzel. Avrupa'yı daha ziyade müziği ve piyanolarıyla tanıyorum." Kaptan karşılık vermeyince Edgar sözlerine beceriksizce devam etti. "Erard piyanoları konusunda uzmanım. Erard bir Fransız piyanosudur."

Kaptan büyük bir ilgiyle onu dinliyordu. "Peki ya İskenderiye'ye yolculuk nasıldı? Orada piyano yoktur diye düşünüyorum?"

"Hayır, piyano yok," diyerek gülümsedi Edgar. "Ama yine de güzel bir manzarası vardı. Güvertede oturup saatler boyunca etrafı izledim. Gençliğime dönmüş gibiydim."

"Anlıyorum... Bu rotada ilk kez denize açıldığım zamanı hâlâ hatırlıyorum. Hatta bunun üzerine şiirler bile yazmıştım. İki kıtanın kıyılarında denize açılmakla ilgili şiirler. Her biri uçsuz bucaksız ve çorak, her biri yüzlerce kilometrelik kumsallar ve masalsı şehirler boyunca uzanan, her biri gökyüzüne, Levant'a, Kongo'ya yükselen kıyılar... Gözünüzde canlandırabildiğinizi tahmin ediyorum. Denizde olma heyecanım hiç azalmadı ama neyse ki şiir yazmayı çoktan bıraktım. Peki diğer yolculardan tanıştıklarınız oldu mu?"

"Pek değil. Dışa dönük biri sayılmam. Bu yolculuk yeterince heyecan verici zaten. Benim için tamamen yeni bir deneyim."

"Kimseyle tanışmamanız kötü olmuş. Sıra dışı bir sürü insan olur hep gemide. Onlar olmasa bu manzaradan bile sıkılırdım."

"Sıra dışı mı? Ne anlamda?"

"Ah, keşke size yolcularımın hikâyelerini anlatacak vaktim olsaydı. Gemiye bindikleri yerler bile oldukça egzotik. Sadece Avrupa ve Asya'dan değil, geminin Akdeniz, Kuzey Afrika kıyıları ve Arabistan'da uğradığı binlerce limandan yolcular... Bu güzergâha 'dünyanın ekseni' diyorlar. Ne diyorduk? Hah, hikâyeler. Salona şöyle bir bakmak yeterli..." Edgar'a yanaştı. "Mesela şu arka masada oturan beyaz saçlı kadınla yemek yiyen yaşlı beyefendiyi görüyor musunuz?"

"Evet. Sanırım gemideki en yaşlı insan o."

"Adı William Penfield. Eskiden Doğu Hindistan Şirketi'nde subaydı. Ona 'Kanlı Bill' derlerdi. Kolonilerdeki askerlerin en acımasız olanıydı. Aynı zamanda en çok madalyası olanı."

"Şu yaşlı adam ha?"

"Ta kendisi. Bir dahaki sefere onun yanından geçtiğinizde sol eline bakın. İlk görevi sırasında girdiği bir çatışmada iki parmağı kopmuş. Adamları, her bir parmağı için bin insan katlettiğine dair şakalar yapardı."

"Korkunç."

"Hepsi bu kadar da değil ama sizi ayrıntılara boğmayacağım. Şimdi onun sol tarafına bakın. Şu siyah saçlı genç adam. 'Tik Harry' derler ona. Bakülü bir Ermeni. Babası Hazar Denizi'nin kuzey kıyısından güney kıyısına Sibirya odunu taşımak için gemilere lisans veren bir keresteciymiş. On yıl önce bir suikasta kurban gidene kadar bir dönem İran'daki tüm pazarın onun kontrolünde olduğu söyleniyor. Tüm ailesi kaçmış, bir kısmı Arabistan'a, diğerleri Avrupa'ya. Tik Harry ise Hindiçin pazarı için doğuya yöneldi. Maceraperest bir silahşor olarak nam saldı. Garnier'in, Mekong Nehri'nin kaynağını bulmak için yaptığı yolculuğu bile onun finanse ettiği

söyleniyor. Ancak ortada kanıt yok. Eğer doğruysa Harry İngiliz gemicilik sözleşmelerini korumak için temkinli davranmış olmalı. Harry büyük ihtimalle Yangon'a kadar sizinle yolculuk edecek ama Mandalay'a, şirketinin gemilerinden biriyle gidecek. Ava krallarını kıskandıracak kadar lüks bir malikânesi, hayır hayır, *sarayı* var. Sanırım kıskandırmış da. Thibaw'ın iki kez Harry'yi öldürtmeye çalıştığını ama bizim Ermeni'nin kaçtığını söylüyorlar. Mandalay'daki evinin önünden geçebilirsiniz. Gecesini gündüzünü tik ağaçlarıyla geçirir. Bu işlerin içinde değilseniz onunla konuşmanız zordur." Kaptan nefes almadan konuşuyor gibiydi. "Onun arkasındaki iri yarı adam da Jean-Baptiste Valerie. Kendisi Sorbonne'da dil bilimi profesörü. Yirmi yedi dil bildiğini söylüyorlar, bunlardan üçünü başka hiçbir beyaz adam, hatta misyonerler bile konuşamıyormuş."

"Ya onun yanındaki adam, şu yüzüklü olan? Göze çarpan biri."

"Ah, halı satıcısı Nader Modarress, Bahtiyari halıları konusunda uzmanlaşmış bir İranlı. Yolculuğa iki metresiyle çıktı. Tuhaf, çünkü Bombay'da onu halı satmaktan alıkoyacak kadar çok karısı var. Kraliyet kamarasında kalıyor. Her defasında buna yetecek parası oluyor. Gördüğünüz gibi, her bir parmağında kocaman yüzükler var. Şunlara bir bakın, her yüzük muhteşem taşlarla bezenmiş."

"Gemiye sarışın, iri yarı bir beyefendiyle birlikte bindi."

"Koruması. Sanırım Norveçli. Pek de iyi biri olduğunu söyleyemem. Zamanının yarısını ateşçilerle afyon içerek geçirir, kötü bir alışkanlık ama ateşçilerin fazla dırdır etmemelerini sağlıyor. Modarress'in yanında çalışan biri daha var, karılarına şiirler yazması için tuttuğu Kievli bir şair. İranlı, romantik biri olduğunu düşünüyor ama sıfat kullanmada hiç iyi

değil. Ah, bağışlayın beni, okuldaki kızlar gibi dedikodu yapıyorum. Gelin, işimin başına dönmeden biraz hava alalım."

Kalktılar ve güverteye doğru yürüdüler. Pruvada, rüzgârda dalgalanan uzun, beyaz bir cübbeye sarınmış yalnız bir adam vardı.

Edgar adama baktı. "Sanırım İskenderiye'den ayrıldığımızdan beri orada öylece duruyor."

"Belki de en tuhaf yolcumuz o. Biz ona 'Tek Hikâyeli Adam' diyoruz. Çok eskiden beri bu güzergâhta seyahat eder. Her zaman yalnızdır. Yol masraflarını kimin karşıladığı ya da ne iş yaptığını bilmiyorum. Alt tarafta kalır, her zaman İskenderiye'den binip Aden'de iner. Dönüş yolunda hiç görmedim."

"Peki ona neden Tek Hikâyeli Adam diyorsunuz?"

Kaptan güldü. "Eski bir lakap. Konuşmayı tercih ettiği ender yolculuklarda sadece bir hikâye anlatır. Ben de bir kez dinledim ve hiç unutmadım. Sohbet etmez. Sadece hikâyesini anlatmaya başlar ve bitirene dek devam eder. Sesi fonograftan geliyormuş gibi ürkütücüdür. Çoğu zaman sessizdir ama hikâyesini duyan insanların neredeyse hiçbiri eskisi gibi olmazlar."

"İngilizce mi konuşuyor?"

"Hem de öyle bir İngilizce konuşuyor ki kitap okuyor sanırsınız."

"Peki hikâyesi neymiş?"

"Ah, Bay Drake. Bunu *sizin* keşfetmeniz gerek, istiyorsanız tabii. Gerçekten, hikâyeyi yalnızca o anlatabilir."

Önceden ayarlanmış gibi, içeriden bir çağrı geldi. Edgar'ın Anthony Carroll ve Tek Hikâyeli Adam hakkında sormak istediği başka sorular vardı ama kaptan alelacele iyi geceler dileyip yemek salonunda gözden kaybolarak Edgar'ı soru işaretleri ve iyot kokulu deniz havasıyla baş başa bıraktı.

***

Ertesi sabah Edgar, sıcağın lombozdan içeriye vurmasıyla erkenden uyandı. Giyindi ve uzun koridordan geçip güverteye doğru yürüdü. Hava aydınlıktı, doğudaki tepelerin üzerinden belli belirsiz görünen güneşi hissedebiliyordu. Uçsuz bucaksız denizde her iki taraftaki kıyı da hâlâ görülebiliyordu. Geminin kıç tarafında, küpeştede beyaz cübbeli adamı gördü.

Her sabah bu yürüyüşü yapmayı alışkanlık haline getirmişti, sıcaklık bastırana kadar geminin güvertesinde geziniyordu. Adamı da ilk kez bu gezintileri sırasında, namaz kılmak için seccadesini yayarken görmüştü. O zamandan sonra onu çok sık görmüş ama hiçbir şey söylememişti.

Ne var ki bu sıcak günün sabahında, her zamanki yürüyüş rotasını takip etti. Küpeşte boyunca geminin kıç tarafına, beyaz cübbeli adamın yanına doğru ilerlerken bacaklarının titrediğini hissetti. *Korkuyorum*, diye geçirdi içinden. Kendini bu sabahki yürüyüşünün bir önceki günden farklı olmadığına inandırmaya çalışsa da öyle olmadığını biliyordu. Kaptan, bu adamdan büyük ciddiyetle bahsetmişti; uzun boylu, neşeli denizcinin karakterine hiç de uymayan bir ciddiyetle. Edgar bir an için belki de bu konuşmayı hayalinde yaşadığını, kaptanın onu yemek salonunda bıraktığını ve güverteye bir başına çıktığını düşündü. *Ya da*, diye düşündü birkaç adım sonra, kaptan bu yeni yolcu ile hikâye anlatıcısının karşılaşacaklarını biliyordu. Belki de "hikâyelerin çekim gücü" derken kastedilen şey buydu.

Kendini adamın yanında buldu. "İyi sabahlar bayım," dedi.

Yaşlı adam başını salladı. Koyu tenliydi, sakalları cübbesiyle aynı renkteydi. Edgar ne diyeceğini bilemiyordu ama kendini orada kalmaya zorladı. Adam sessizdi. Dalgaların

pruvaya çarpma sesi, buhar makinelerinin uğultusunda kayboluyordu.

"Kızıldeniz'i ilk kez görüyorsunuz," dedi adam tok bir sesle. Tanıdık gelmeyen bir aksanı vardı.

"Evet, öyle. Aslına bakarsanız bu benim İngiltere'den ilk ayrılışım."

Yaşlı adam onun sözünü kesti. "Konuşurken bana dudaklarınızı göstermelisiniz," dedi. "Ben sağırım."

"Ah, özür dilerim, bilmiyordum..." dedi Edgar ve adama döndü.

"Adınız?" dedi yaşlı adam.

"Drake. Buyurun..." Cebinden özellikle bu yolculuk için bastırdığı kartvizitlerden birini çıkardı.

Edgar Drake
Piyano Akortçusu - Erardlar Konusunda Uzman
14 Franklin Mews
Londra

Yaşlı adamın buruşuk ellerinde, eğik harflerle yazılmış küçük kartviziti görünce bir an utandı Edgar. Ama adam kartviziti dikkatle inceledi.

"İngiliz bir piyano akortçusu... Sesten anlayan bir adam... Bir hikâye dinlemek ister misiniz Bay Drake? Yaşlı, sağır bir adamın hikâyesini?"

Otuz yıl önce, henüz gençken ve yaşlılığın getirdiği acılarla sarsılmamışken Süveyş'ten Babülmendep Boğazı'na uzanan bu güzergâhta güverte tayfası olarak çalışıyordum. Bugün denizde hiç durmadan yol alan gemilerin aksine yelkenle yol alır, hem Afrika hem de Arap Denizi kıyılarındaki onlarca

küçük limana, Fareez ve Gomaina, Tektozu ve Veevineev gibi birçoğu kumlar arasında kaybolmuş kasabalara demir atar, terk edilmiş çöl kentlerinden topladıkları kilim ve kap kacakları satan göçebelerle ticaret yapardık. Gemimiz fırtınaya yakalandığında aynı güzergâhta seyahat ediyordum. Eski bir gemiydi ve denize açılmaktan menedilmiş olmalıydı. Yelkenleri açtık ama gövdede bir sızıntı oldu ve suyun hücumuyla gemi ikiye bölündü. Gövde parçalandığında düşüp başımı çarptım ve her yer kardı.

Gözlerimi açtığımda kendimi kumsalda, gemi enkazının parçaları arasında buldum. Şans eseri bu parçalardan birine tutunmuşum. Önce hareket edemedim, felç geçirdiğimden korktum ama sonra sarığımın çözüldüğünü gördüm, bir kundak ya da Mısır kumlarından çıkarılan bir mumya gibi vücuduma yapışıp beni sıkıca sarmış olmalıydı. Kafamı toparlamam uzun zaman aldı. Her yerim yara bere içindeydi, her nefes alışımda kaburgalarımın arasından bıçak saplanıyor gibiydi. Güneş çoktan yükselmişti. Vücudum deniz tuzuyla kaplanmış, boğazım ve dilim kuruyup şişmişti. Denizin solgun mavi suları ayaklarıma ve üzerinde geminin adından kalan üç Arapça harfin yazılı olduğu enkaz parçasına çarpıp duruyordu.

Sonunda sarığımı çözüp çıkardım. Gevşekçe yeniden bağlayıp kafama taktım. Ayağa kalktım. Dümdüz, çorak bir arazideydim ama uzakta dağ sıralarını görebiliyordum. Çölde büyüyen her insan gibi benim de aklımda tek bir şey vardı: su. Seyahatlerimizden kıyı şeridinde pek çok küçük nehir ağzı olduğunu biliyordum. Bunların çoğu tuzlu olsa da göçebelere göre bazıları, akiferleri besleyen tatlı su kaynaklarıyla ya da dağların zirvelerindeki karlarla besleniyordu. Böyle bir nehir bulma umuduyla sahil boyunca yürümeye karar verdim. En

azından deniz, yönümü şaşırmamamı sağlayacaktı, hem belki oradan geçen bir gemi görebilirdim.

Yürürken güneş tepelerin üzerinden yükseliyordu ve bu, Afrika tarafında olduğum anlamına geliyordu. Bu farkındalık basit ama ürkütücüydü. Hepimiz kaybolmuşuzdur ama hangi kıtanın kumsalında dolaştığımızı bilmediğimiz nadirdir. Ne dillerini konuşabiliyordum oralıların ne de o topraklarını Arabistan'ı bildiğim kadar biliyordum. Yine de bir şey beni cesaretlendiriyordu, belki gençlik, belki de güneşin verdiği hezeyan.

Bir saat bile yürümemiştim ki denizin kıyıdan içeri girdiği bir kıvrıma ulaştım. Suyun tadına baktım. Tuzluydu. Ama yan tarafımda, nehrin aşağısına sürüklenmiş ince bir dal parçası vardı, dalın üzerinde de rüzgârda sallanan tek bir kuru yaprak. Seyahatlerim ve yaptığım ticaretler bitkiler konusunda çok şey öğretmişti. Fareez ve Gomaina'ya demirlediğimizde oradaki göçebelerden çeşitli bitkiler satın alıyorduk. Bitkiyi tanıdım, bizim *belaidour* dediğimiz, Berberilerin ise *adil-ououchchn* dedikleri bitkiydi. Çayını içenler geleceğe dair hayaller görür, yemişleri kadınların göz bebeklerini büyütürdü. Kızıldeniz kıyısında yetişmediğinden pahalı bir bitkiydi. Batıda, kilometrelerce uzaklıktaki ormanlık dağlarda yetişiyordu. Bu da bana bir zamanlar buralarda insanların bulunduğuna dair zayıf da olsa bir umut verdi. İnsan varsa su da vardı.

Bu yüzden, sadece bu umutla, güneydeki deniz şeridini takip ederek *belaidour*un kaynağını ve onun ticaretini yapanları besleyen suyu bulma düşüncesiyle iç kısımlara döndüm.

Tüm gün ve gece boyunca yürüdüm. Ayın gökyüzünden geçerken çizdiği kavis hâlâ aklımda. Yarım ay ve hilal arasıydı ama bulutsuz gökyüzü, suyun ve kumun üzerinde kendini gösteren ışığa engel olamıyordu. Hatırlamadığım şey ise

gecenin bir vakti dinlenmek için uzandığımda uyuyup kalmış olmam.

Bir çoban asasıyla hafifçe dürtülerek uyandım. Gözlerimi açtığımda üzerlerinde bellerine bağladıkları peştamal ve kolyeden başka bir şey olmayan iki oğlan gördüm. Biri önümde eğilmiş, meraklı gözlerle bana bakıyordu. Daha genç görüneni ise onun arkasında durmuş, omuzunun üzerinden beni izliyordu. Bir süre hiç hareket etmeden öylece durduk, oğlan dizlerini tutarak çömelmiş, merakla gözlerimin içine bakıyordu. Gözümü ondan ayırmadan usulca doğruldum. Elimi kaldırıp onu kendi dilimde selamladım.

Oğlan hareket etmedi. Bakışları kısa bir süre yüzümden elime kaydı, sonra yeniden yüzüme döndü. Arkasındaki oğlan anlamadığım dilde bir şeyler söyledi. Büyük olanı başını salladı, gözü hâlâ üzerimdeydi. Boştaki elini arkaya uzattı, genç olan deri bir matarayı eline tutuşturdu. Oğlan mataranın ağzındaki ince bağı söküp matarayı bana uzattı. Matarayı ağzıma götürdüm, gözlerimi kapatıp içmeye başladım.

Öyle susamıştım ki on matara dolusu su içebilirdim. Ama sıcak, temkinli olmayı gerektiriyordu. Suyun kaynağını ya da geriye ne kadar kaldığını da bilmiyordum üstelik. İçip bitirdikten sonra oğlana geri verdim. Oğlan bakmadan ağzını bağladı. Sonra ayağa kalkıp yüksek sesle bana bir şeyler söylemeye başladı, dili yabancı olsa da sorumluluk altındaki bir çocuğun emredici tonu her yerde aynıdır. Bekledim. Tekrar konuştu, bu kez daha yüksek sesle. Ağzımı işaret ettim, başımı salladım. Tıpkı bugün size kulaklarımı işaret ettiğim gibi. Çünkü o zamanlar henüz sağır değildim. Hikâyenin o kısmına henüz gelmedik.

Yanımdaki oğlan yeniden bir şeyler söyledi, yine yüksek sesle ve sert bir şekilde, sinirlenmiş gibiydi. Asasını yere

vurdu. Bir an bekledim, sonra yavaşça ayağa kalktım, bunu kendi isteğimle yaptığımı ona göstermek için. Bir çocuktan emir alacak değildim.

İlk kez, ayağa kalktığım zaman etrafımdaki manzarayı inceleme fırsatım oldu. Suyun kenarında uyuyakalmıştım, en fazla otuz adım uzaklıkta küçük bir derenin köpürerek nehir ağzına döküldüğünü ve çakıl taşlarına çarptığını görebiliyordum. Nehrin ağzında kayalara sarılmış solgun bitkiler vardı. Su içmek için derede durdum. Çocuklar bir şey söylemeden beklediler, çok geçmeden iki keçinin otladığı bir kayalığa doğru yol aldık. Keçileri de yanımıza kattılar. Yağmur zamanlarında nehri beslediğini tahmin ettiğim kuru bir dere yatağı boyunca yürüdük.

Günün erken saatleri olmasına rağmen sıcak bastırmıştı ve kum patikanın her iki yanında yükselen kanyon duvarları hem sıcağı hem de adımlarımızın sesini şiddetlendiriyordu. Çocukların keçilerle konuşurken çıkardığı sesler yankılanıyordu, hâlâ çok net hatırladığım tuhaf sesler. Artık yaşlandım ama hâlâ aklımda. Kanyonun fiziksel bir özelliğinden mi yoksa iki güne kalmadan duyma yetimi kaybedeceğimden mi kaynaklandığını bilmiyorum.

Birkaç mil boyunca kanyonda ilerledik. Ta ki rotamız boyunca geride bıraktığımız yüzlerce dönemecin sonuncusunda keçiler içgüdüsel olarak dik bir patikadan yukarı koşturana kadar. Çocuklar hızla peşlerinden gitti, sandaletleri kumlu zeminde basılması imkânsız görünen tutamaklar buluyordu. Onlara ayak uydurmak için elimden geleni yapsam da kaydım, dizlerimin derisi sıyrıldı. Sonra ayağımı basabileceğim bir yer buldum ve onların kolayca ulaştığı patikaya kendimi zor da olsa attım. Tepede durup bacağımı incelediğimi hatırlıyorum. Derin olmayan, küçük bir yaraydı, sıcakta hemen

kuruyacaktı. Bu olayı, sonrasında olacaklardan dolayı hatırlıyorum. Yukarı baktığımda çocuklar keçilerin peşinde geniş bir yamaçtan aşağı koşuyorlardı. Aşağıda şimdiye kadar gördüğüm en çarpıcı manzaralardan biri uzanıyordu. Doğrusu, sağırlık yerine körlüğe mahkûm olsaydım sanırım bundan memnun olurdum, çünkü hiçbir şey Babülmendep'in hırçın dalgaları bile önümde uzanan manzarayla boy ölçüşemezdi. Yamaç alçalıyor, kum fırtınalarıyla bulanıklaşan ufka doğru uzanan bir çöl ovasına dönüşüyordu. Sessizliği, fırtınaların dehşetine bir kez yakalanmış herkesin aşina olduğu öfkeyle çelişen yoğun tozun içinde, pusulanın her bir noktasından gelen sürü sürü kervan geçiyordu. Karartı halinde uzayan at ve deve sürüleri, vadiyi boydan boya kaplayan bulanıklığın içinden çıkıp tepenin dibindeki çadır kampına ilerliyordu.

Daha şimdiden yüzlerce çadır vardı, gelen kervanlar da hesaba katılırsa belki binlerce. Dağın tepesinden çadırlara baktım. Bazı çadır tiplerini tanıyordum. Deve derisi ticareti yapmak için sık sık uğradığımız limanlara gelen Boro halkının sivri tepeli beyaz çadırları, Sina Yarımadası'nın güneyinde yaşayan Yus kabilesinin geniş çadırları... Mısırlılar arasında tüccarları yağmalamalarıyla bilinirdi bu kabile. Öyle vahşiydiler ki kıyıda çadırlarını gören gemiler demir atmaktan vazgeçerdi. Bir Arap ırkı olan Rebezler de vardı, kumda çukur kazar, derileri çatı olarak kullanır ve çadırlarının eşiklerine uzun bir direk dikerlerdi. Bu direkler kayan kumların evi ve sakinlerini gömmesi durumunda bir işaret görevi görürdü. Ama bunların dışında, çadırların çoğu bana yabancıydı, Afrika'nın iç kesimlerinden gelen halklara ait olduklarını düşünüyordum.

Tepenin aşağısından güçlü bir ıslık sesi duydum. Büyük çocuk çadırkentle aramdaki yolun yarısında durmuş bağırıyor, asasını sallıyordu. Koştum ve çok geçmeden çocuklara

yetiştim. Tepenin geri kalanını birlikte indik. Taşlarla ve sopalarla oynayan başka çocukların yanından geçtik, yoldaşlarım onları selamladı. Başlarını kaldırıp sık sık beni gösterdiklerini fark ettim. Sanırım ilgilerini çekiyordum.

Önünde develerin bağlı olduğu ilk çadırları geçtik. Çadırların girişlerinde ışık görünüyordu ama kimse bizi karşılamaya çıkmadı. Sonra başka çadırlar. Bilmediğim bir yere doğru rehberlerimin peşinden giderken çadırlar arasındaki yollar daha da hareketleniyordu. Yüzlerini seçemediğim başları örtülü göçebelerin, ince kürk giymiş Afrikalıların, beni izleyen ve göz göze gelince hemen bakışlarını kaçıran peçeli kadınların yanından geçtim. Böyle bir topluluğun içinde pek dikkat çekmedim. İki kez Arapça konuşan adamların yanından geçtim ama hem şaşkınlığımdan duyduğum utanç hem de çocukların acelesi durmamı engelledi. Sadece silüetlerini görebildiğim müzisyenlerin bilmediğim şarkılar çaldığı kamp ateşlerinin yanından geçtik. Çocuklar birinde kısa bir süreliğine durdular, büyük olan şarkıcıları izlerken sözleri mırıldanıyordu. Sonra dönüp yeniden çadır ve kumdan ibaret sokaklarda yolumuza devam ettik. Nihayet geniş, yuvarlak, hafif sivri tepesinde delik bulunan büyükçe bir çadıra ulaştık. Delikten çıkan dumanlar ateşin parıltısını izleyerek gökyüzüne yükseliyordu. Çocuklar keçileri çadırın dışındaki direğe, iki devenin yanına bağladılar. Çadırın kanadını aralayıp beni içeri aldılar.

Ateşin başında oturan insanları fark etmeden önce ortadaki şişten gelen yoğun koku beni karşıladı. Beni ağırlayacak insanlardan önce kızaran et parçasını fark etmem açlığımın göstergesiydi. Ateşin üzerinde tek bir keçi budu vardı, kan damlaları kızaran etin üzerinde kabarıp ateşe düşüyordu. Yanımdaki çocuklar beni göstererek bir şeyler söylediler.

Çadırın kenarına yakın duran yüksek yatakta deve derisinden bir kilimin üzerinde uzanmış solgun yüzlü yaşlı kadına bir şeyler anlatıyorlardı. Kadın başını ince, yarı saydam bir şalla sıkı sıkıya bağlamıştı, çöl kaplumbağasına benziyordu. Keyifle uzun çubuğunu tüttürüyordu. Çocuklar konuşmayı bitirdi, kadın bir süre bir şey demedi. Sonra başını salladı. Çocuklar başlarını eğip çadırın diğer ucuna çekildiler, kilime oturdular, dizlerini göğüslerine çekip gözlerini bana diktiler. Çadırda başkaları da vardı, belki on sessiz çehre.

"Çok uzaklardan gelmişsin," dedi yaşlı kaplumbağa kadın.

Şaşırmıştım. "Arapça biliyor musunuz?" diye sordum.

"Ticaret yapabilecek kadar. Lütfen otur." Kapının yanında oturan genç kıza başıyla işaret etti, kız ayağa fırladı, bir kilim getirip kumun üzerine serdi. Oturdum.

"Torunlarım seni Kızıldeniz kıyısında bulduklarını söylediler."

"Evet. Bana su verip hayatımı kurtardılar."

"Oraya nasıl geldin?" diye sordu sert bir ses tonuyla.

"Kaza. Fırtına çıktığında Süveyş'ten Babülmendep'e giden bir gemideydim. Gemi battı. Gemideki arkadaşlarıma ne oldu bilmiyorum ama sanırım öldüler."

Kaplumbağa kadın odadakilere dönüp bir şeyler söyledi. Odadakiler de başlarını sallayıp hızlıca bir şeyler söylediler.

Kadının konuşması bitince söze girdim. "Neredeyim?"

Yaşlı kadın başını salladı. Bir gözünün diğerinden farklı bir yere baktığını fark ettim, bu ona ürkütücü bir hava katıyordu, bir gözüyle beni incelerken diğeriyle odayı izliyordu. "Tehlikeli bir soru bu," dedi. "Buraya geldiğini çok duyan oldu şimdiden. Çok fazla insan gelirse Kadın'ın dönmeyeceğini düşünenler var. Beni bulduğun için şanslısın. Burada seni öldürebilirlerdi."

Bu sözlerden sonra, medeniyeti bulmanın getirdiği rahatlama hissinin yerini korkunun verdiği mide bulantısı aldı. "Anlayamadım?" dedim.

"Fazla soru sorma. Uğurlu bir zamanda geldin. Bantu astrologları yarın Kadın'ın şarkı söylemek için ortaya çıkabileceğini söylüyorlar. İşte o zaman sorularına cevap bulacaksın." Bu sözlerin ardından piposunu bir kez daha ağzına götürdü ve önce bir gözünü, sonra diğerini ateşe çevirdi. Gecenin geri kalanında kimse benimle konuşmadı. Kızarmış but ve nektarla güzel bir ziyafet çektim, sonra da ateşin başında uyuyakaldım.

Ertesi sabah uyandığımda çadırda kimse yoktu. Namaz kılıp dışarı çıktım. Güneş tam tepedeydi, yorgunluktan neredeyse öğleye kadar uyumuştum. Develer hâlâ bağlıydı ama keçilerin ikisi de yoktu. Çadıra döndüm. Elimi yüzümü yıkayacak suyum yoktu, sarığımı düzeltebilmek için elimden geleni yaptım. Tekrar dışarı çıktım.

Etrafta kimse yoktu, güneşten saklandıklarını düşündüm. Avlanmaya hazırlanan bir grup adamın develerini eyerlediğini gördüm. Onların yanı başında, göz alıcı mavi elbiseleriyle bir grup genç kız tahıl öğütüyordu. Kampın dışından yeni gelenleri görebiliyordum. Bazıları şafakta gelmiş olmalıydı, dayanıklı develerinin sırtından çadırlarını indirmekle uğraşıyorlardı hâlâ. Çadır kentin birden sona erdiği, kabilelerin çöl ile kampı birbirinden ayırmak için oyarak belirginleştirdiği hatta doğru yürüdüm. Kumlar uçsuz bucaksız görünüyordu. Yaşlı kadının sözleri geldi aklıma. Uzun zaman önce, kardeşimle Aden'e gitmiş ve geceyi bir Bedevi kabilesiyle geçirmiştik. Bedeviler kendi lehçelerini konuşuyorlardı ama gençliğimin çoğunu gençlerin dil edindiği ticaret pazarlarında geçirdiğimden ne dediklerini az çok anlıyordum. Ateşin başında aile üyeleriyle oturduğumuzu ve büyükbabalarının

kabileler kongresiyle ilgili bir hikâye anlattığını hatırlıyorum. Ateşin başında her kabileyi, giydikleri cübbeleri, geleneklerini, hayvanlarını hatta gözlerinin rengini bile en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı. Büyülenmiştim. Hikâye bitmeden bir ara uyuyakalmıştım, kardeşim beni dürterek uyandırmıştı ve çadırımıza dönmüştük. İşte, çölün ortasında öylece dururken o yaşlı adamın anlattığı hikâyedeki bir şey geri geldi, bir his; rüyadan akılda kalanlar gibi bir şey.

Uzakta, bir kum tepeciğinin gerisinde rüzgârda uçuşan kırmızı bir kumaş gözüme çarptı. Bir kuş uçuşu gibi anlık bir şeydi ama bu tür görüntüler çölde pek görülmez ve dikkate alınması gerekir. Fakat ben, hattı geçtim. O zamanlar böyle şeylerin kâfirlerin batıl inançlarından biri olduğunu düşünüyordum ama şimdi o kadar emin değilim. Kum tepeciğine tırmandım ve kum düzlüğüne indim. Kimse yoktu. Arkamda bir'i olduğunu hissettim ve döndüm. Bir kadındı. Benden bir karış kadar kısaydı, kırmızı bir peçenin altından bana bakıyordu. Teninin koyuluğundan Etiyopya kabilelerinden birinden olduğunu düşündüm. Ona bakmaya devam edince selam verdi.

"*Selamün aleyküm.*"

"*Ve aleyküm selam*," diye karşılık verdim. "Neredensin?"

"Seninle aynı topraklardan," dedi kadın ama tuhaf bir aksanı vardı.

"O halde evden çok uzaktasın," dedim.

"Sen de öylesin."

Tatlı dili ve gözleri karşısında büyülenmiş vaziyette öylece kalakaldım. "Çölün ortasında bir başına ne yapıyorsun?" diye sordum.

Uzunca süre konuşmadı. Gözlerim peçesinden, kalın kırmızı cübbesinin altında gizlediği vücuduna kaydı. Kumaş üzerinden kayıp yere yığıldı. Rüzgârın, üzerini ince bir kum

tabakasıyla kapladığı kumaş, kadının kumlardan yükseldiği izlenimini veriyordu.

"Su getirmem gerek," dedi ve kalçasına yasladığı testiye baktı. "Ama çölde kaybolmaktan korkuyorum. Benimle gelir misin?"

"Nerede su bulabileceğimi bilmiyorum ki," dedim. Teklifinin cüretkârlığı ve bu kadar yakınımda durması beni sarsmıştı.

"Ben biliyorum," dedi.

Ama ikimiz de kıpırdamadık. Daha önce o renkte göz görmemiştim; bizim oralardaki kadınlarınki gibi koyu kahverengi değildi, daha açık, daha derin, kum renginde. Aramızdan hafif bir meltem esti, peçesi havalandı, bir an için de olsa yüzünü gördüm. Anlam veremediğim bir tuhaflıktaydı, gözümü açıp kapadığımda yeniden peçenin arkasına gizlenmişti.

"Gel," dedi.

Yürümeye başladık. Etrafımızda esen rüzgârla kumlar tenimize çarpıyor, binlerce iğne gibi batıyordu.

"Belki de dönmeliyiz," dedim. "Fırtınada kaybolacağız."

Yürümeye devam etti.

Ona yetiştim. Fırtına giderek şiddetini artırıyordu. "Dönelim. Burada bir başımıza kalmak çok tehlikeli."

"Dönemeyiz," dedi. "Buralı değiliz."

"Ama fırtına..."

"Gel."

"Ama..."

Döndü. "Korkuyorsun."

"Korkmuyorum. Çölü biliyorum. Daha sonra dönebiliriz."

"İbrahim," dedi.

"Benim adım."

"İbrahim," dedi yeniden ve bana doğru bir adım attı.

"Adımı biliyorsun."

"Sus," dedi. "Fırtına dinecek."

Ve aniden rüzgâr dindi. İnce kum tanecikleri, küçük gezegenler gibi havada dondu. Boşlukta asılı kaldılar, gökyüzünü, ufku aydınlattılar, onun dışındaki her şeyi siliverdiler.

Kadın bana doğru bir adım daha attı ve testiyi yere bıraktı.

"İbrahim," dedi yeniden ve peçesini açtı.

Hiç bu kadar güzel ama bir o kadar da korkunç bir görüntü görmemiştim. Bir kadının gözleriyle bana bakıyordu ama ağzı bir serap gibi dalgalanıyordu, bir kadının ağzı ve burnu değil, yumuşak derisi kürkle kaplı bir geyiğin ağzı ve burnuydu. Konuşamadım, bir uğultu duyuldu, kumlar yeniden hareketlendi, etrafımızda dönerek görüntüsünü bulanıklaştırdı. Ellerimi gözlerime götürdüm.

Sonra kum tanecikleri yeniden durdu.

Ellerimi usulca gözlerimden çektim. Yalnızdım, kumların ortasında kalakalmıştım. Gözlerim neye odaklanacağını, göğün ya da yerin nerede olduğunu kestiremiyordu. "*Selam*," diye fısıldadım.

Sonra, uzaklardan bir yerden şarkı söyleyen bir kadının sesini işittim.

Usulca başladı, ilkin şarkı olduğunu bile anlayamadım. Daha önce duymadığım kadar hoş ve tatlı bir sesti, şarap gibi, yasak ve sarhoş ediciydi. Sözlerini seçemiyordum, melodisi tamamen yabancıydı ama içinde öyle mahrem bir şey vardı ki kendimi çıplakmışım gibi hissettim, utanmıştım.

Sesin şiddetti arttı, kum tanecikleri yeniden etrafımda dönmeye başladı. Dönen kumların arasından gözüme bir şeyler ilişti. Daireler çizen kuşlar, çadırdan kentler, güneşin

hızla batıp parçalanışı ve tüm çölü tutuşturarak kum tepeleri boyunca uzanan dev bir alev haline getirişi, alevlerin her şeyi sarması ve sonra geriye etrafa saçılmış kamp ateşleri bırakarak çekilişleri. Sonra birden gece oldu. Gezginler, dansçılar, müzisyenler, davulcular kamp ateşinin etrafına toplandı; binlerce enstrümandan giderek yükselen kulak delici sesler geliyordu. Bir yılan oynatıcısı gelip önümde udunu çaldı, sepetten çıkan yılanlar adamın bacaklarından yukarı tırmandı. Dans eden kızlar vardı, mis gibi kokuyorlardı, yağ sürdükleri vücutları kamp ateşinde parıldıyordu. Kendimi vücudunda yıldızlar gibi saçılmış yara izleri olan bir deve bakarken buldum. Vücudu hikâyelerle bezenmiş biri. Sonra yara izleri kertenkele derisi giyen adamlara ve kilden çocuklara dönüştü. Ve sonra dans ettiler, ve sonra çocuklar ortadan kayboldu, ve sonra yeniden gündüz oldu. Görüntüler kayboldu. Geriye sadece kum ve çığlık kalmıştı. Birdenbire her şey durdu. Ellerimi yüzüme kapattım. "Kimsin sen?" diye bağırdım ama artık duyamıyordum.

Omuzumda bir el hissettim. Gözlerimi açtığımda kendimi deniz kenarında, bacaklarımın yarısı suyun içinde uzanırken buldum. Yanıma bir adam çömelmişti. Ağzının hareket ettiğini gördüm ama onu duyamıyordum. Kıyı boyunca birkaç kişi daha durmuş, beni izliyordu. Adam yeniden konuşmaya başladı fakat yine, hiçbir şey duymuyordum, ne adamın sesini ne de bacaklarıma vuran dalgaları. Kulaklarımı gösterip başımı salladım. "Sizi duyamıyorum," dedim. "Sağır oldum."

Başka bir adamla birlikte beni ayağa kaldırdılar. Küçük bir tekne vardı, ön tarafı kuma saplanmıştı, arka tarafı ise dalgaların arasında salınıyordu. Yürüyüp tekneye bindik ve Kızıldeniz'e açıldık. İskenderiye'den gelen bir ticaret gemisi olduğunu bildiğim, açıkta bekleyen bir gemiye doğru kürek çektiler.

***

Yaşlı adam hikâyesini anlatırken gözünü bir an için bile Edgar'dan ayırmamıştı. Sonra denize döndü. "Bu hikâyeyi pek çok kişiye anlattım," dedi. "Çünkü beni sağır eden bu şarkıyı duyan başka birini bulmak istiyorum."

Edgar, dönüp dudaklarına baksın diye hafifçe adamın koluna dokundu. "Bunun bir rüya olmadığını nereden biliyorsunuz? Kazada başınızı bir yere çarpmış olmayasınız? Şarkılar insanları sağır edemez."

"Ah, keşke rüya olsaydı. Ama değildi. Ayın şekli değişmişti ve ertesi sabah kahvaltıda gördüğüm gemi takvimine göre, gemimin alabora olmasının üstünden yirmi gün geçmişti. Ama öncesinde de bunun farkındaydım. O gece yatmak için üstümü çıkardığımda sandaletlerimin yıprandığını görmüştüm. Kazadan önce uğradığımız son limandan, Reveş'ten almıştım onları, yeniydiler."

"Kaldı ki," diye devam etti, "beni sağır eden şeyin şarkı olduğuna inanmıyorum. Bence böylesine güzel bir şeyi duyduktan sonra kulaklarım sesi algılamayı bıraktı, çünkü bir daha asla böyle olağanüstü bir şey duymayacaklarını biliyorlardı. Telleri akort eden biri için bu bir anlam ifade eder mi, bilmiyorum."

Güneş artık en tepedeydi, Edgar sıcaklığı yüzünde hissetti. Yaşlı adam konuşmaya devam etti. "Benim Tek Hikâyem sona erdi, anlatacak başka bir hikâyem yok. Nasıl ki o şarkıdan sonra duyulacak başka bir ses yoksa benim de bu hikâyeden sonra anlatacağım başka bir hikâyem olamaz. Artık içeri girsek iyi olur, güneş aklı başında bir insanı bile delirtebilir."

***

Kızıldeniz'de ilerlediler. Suların rengi açıldı. Kıyısı Hint Okyanusu'nun sularıyla yıkanan Babülmendep Boğazı'nı geçtiler. Aden Limanı'na demir attılar. Liman dünyanın dört bir yanına giden gemilerle doluydu. Gölgelerinde küçük Arap yelkenlileri salınıyordu. Edgar Drake güvertede oturup limanı, gemiye binen ve gemiden inen cübbeli adamları izledi. Tek Hikâyeli Adam'ı gemiden inerken görmemişti ama şimdi, güvertede her zaman durduğu yerde yoktu.

5

Yolculuk artık daha hızlı geçiyordu. Son iki gündür, anakaradan kopan parçalar gibi görünen ağaçlı adacıklar belirmiş, kıyı hayal meyal görünmeye başlamıştı. Koyu yeşildiler ve Edgar yeşilin derinliklerinde hiçbir şey göremiyordu. Buralarda yaşayan birileri olup olmadığını merak etti. Emekli bir mülki idare amiri olan yol arkadaşına sordu. Adam, adalardan birinde Elephanta adını verdiği bir tapınak olduğunu, Hinduların burada Çok Kollu Fil'e ibadet ettiklerini söyledi.

"Batıl inançlarla dolu, tuhaf bir yer," dedi adam ama Edgar bir şey söylemedi. Bir defasında Londra'da, bir mihracenin oğlunun, zengin bir Hint bankerin Erard'ını akort etmişti. Adam ona piyanonun üstündeki rafta duran Çok Kollu Fil biblosunu göstermiş, filin şarkılarını dinlediğini söylemişti. Edgar, tanrılarının müzikten hoşlandığı ve piyanoyla ibadet edilebilen bu dini çok sevmişti.

Yolculuk daha da hızlandı. Bombay Limanı'nın girişinde kümelenmiş yüzlerce küçük balıkçı teknesi, yelkenli gemi, feribot, Çin yelkenlisi, Arap yelkenlisi Edgar'ın içinde bulunduğu geminin gelişiyle kenara çekildi. Gemi yavaşlayarak limana girdi ve iki küçük ticaret gemisinin arasına demirledi. Yolcular gemiden inmeye başladılar, gemicilik şirketinin onları tren garına bırakması için göndereceği arabalara bineceklerdi. "Sokaklarda gezinmek için vakit yok," dedi şirketin üniformalı temsilcisi, "tren bekliyor. Geminiz bir

gün gecikti, şiddetli bir rüzgâr vardı." Garın arka kapısından geçtiler. Edgar bavullarının gemiden alınıp yerleştirilmesini bekledi. Dikkatle izliyordu, aletleri kaybolursa yenilerini bulması mümkün değildi. Garın uzak ucunda, üçüncü mevkii vagonların olduğu peronda birbirini itip kakan insan yığınını gördü. Biri koluna girip onu kuşetine götürdü, tren de çok geçmeden hareket etti.

Hızla peronları geçiyorlardı. Edgar Drake, Londra'nın en yoksul sokaklarında bile görmediği türden insanları izliyordu. Tren daha da hızlandı, rayların kenarındaki gecekondu mahallelerinden geçtiler, çocuklar dört bir yana kaçıştı. Edgar yüzünü cama dayayıp iç içe geçen evleri, sıvası dökülmüş rutubetli gecekonduları, sarmaşıklı balkonları ve treni izlemek için birbirini ittiren binlerce insanla dolu sokakları izledi.

Tren Hindistan'ın iç kısımlarına; Nasik, Bhusaval, Jubbulpor'a doğru hızla ilerlerken şehirlerin isimleri gittikçe tuhaflaşıyor ve Edgar'a göre daha melodik bir hâl alıyordu. Gün boyunca içinden geçtikleri uçsuz bucaksız platoyu geride bıraktılar, üzerinde tek bir canlı bile yoktu.

Zaman zaman mola verdiler. Tren yavaşlayıp tiz bir sesle rüzgârın dövdüğü ıssız garlarda durdu. Bu garlarda, gölgelerin arasından satıcılar trene doluşup içeriye keskin kokulu tabaklarda körili et yemekleri, misket limonu ve tembul yaprağı esansları, takılar, yelpazeler, üstünde kalelerin, develerin ve Hint tanrılarının resmedildiği kartpostallar, meyveler ve tozlanmış şekerlemeler, dilenci kâseleri, kirli bozukluklarla dolu çatlak kaplar getirdiler; mallarını pencereden uzattılar ve, lütfen alın efendim, tam size göre efendim, size özel efendim, diye bağırdılar, sonra tren yine hareket etti. Satıcılardan bazıları, genellikle genç erkekler, polisin copuyla karşılaşana

kadar kapılara asılıp eğlendiler; bazen uzunca sürelerde tutundular hatta ama tren çok hızlı ilerlemeye başlayınca aşağı atladılar, kayboldular.

Edgar bir gece, tren Allahabad'ın güneyindeki küçük, karanlık bir istasyonda durduğunda uyandı. İnsanlar, raylar boyunca sıralanan binaların boşluklarında toplanmıştı. Uyumayan birini bulurum umuduyla trenin camlarından içeri bakan birkaç satıcı dışında peronda kimse yoktu. Birbiri ardına Edgar'ın camında durdular: Tam ağzınıza layık mangolarım var efendim. Ayakkabılarınızı boyayayım mı efendim, camdan uzatmanız yeter. Enfes samosalarım var efendim. Edgar, *burası ayakkabı boyacıları için oldukça tenha bir yer*, diye düşünürken bir delikanlı camının önünde durdu. Hiçbir şey söylemeden öylece içeri bakıyordu. Çok geçmeden Edgar çocuğun bakışlarından rahatsız oldu. Ne satıyorsun? diye sordu. Ben bir Şiir Okuyucusuyum, dedi çocuk. Şiir Okuyucusu mu? Evet efendim. Bana bir bozukluk verin, size bir şiir okuyayım. Ne şiiri? Herhangi bir şiir efendim. Hepsini ezbere biliyorum ama sizin için özel bir şiirim var. Burma'dan eski bir şiir. Orada adı "*Leip-bya*[1] Yolculuğunun Hikâyesi" ama ben şiiri biraz değiştirdiğimden ona "Kelebeğin Ruhu" diyorum. Sadece bir bozukluk. Burma'ya gideceğimi nereden biliyorsun? Biliyorum, çünkü hikâyelerin yönünü bilirim, şiirlerim kehanetin kızlarıdır. Al sana bir bozukluk ama çabuk ol, tren kalkıyor. Tekerlekler gıcırdayarak hareket etmeye başladı. Çabuk söyle, dedi Edgar ani bir panikle, benim vagonumu seçmenin bir nedeni olmalı. Tren daha da hızlanmıştı, delikanlının saçları rüzgârda savrulmaya başladı. Bu bir düş masalı! diye bağırdı. Hepsi bir düş masalı! Tren daha da

1 Burma dilinde "ruh". (e.n.)

hızlanmıştı. Edgar başkalarının da sesini duydu: Hey çocuk, in aşağı! Sana söylüyorum, kaçak! Derhal in aşağı! Edgar yeniden seslenmek istedi, o sırada camın önünden türbanlı bir polis geçti, koşuyordu. Bir cop sesi duyuldu. Çocuk trenden atlayıp karanlıkta kayboldu.

Arazi alçalmış, ormanlar belirmeye başlamıştı, çok geçmeden kutsal Varanasi şehrinden geçerek Ganj'a yaklaştılar. Burada, trendeki yolcular uyurken dışarıda erkekler şafak vakti kalkıp kendilerini nehrin sularına bırakıyor, ibadet ediyorlardı. Üç gün sonra Kalküta'ya ulaştılar ve bir kez daha insan yığınlarının arasından geçip rıhtıma giden arabalara bindiler. Edgar orada başka bir gemiye bindi. Yangon'a giden fazla insan olmadığından bu seferki daha küçük bir gemiydi.

Buhar makineleri bir kez daha gürledi. Ganj'ın çamurlu sularının üzerinden Bengal Körfezi'ne doğru ilerlediler.

Martılar tepelerinde daireler çiziyordu, hava ağır ve nemliydi. Edgar gömleğini sıyırıp şapkasıyla kendini yelpazeledi. Güneyde fırtına bulutları havada, zamanlarını bekliyordu. Çok geçmeden Kalküta ufukta kayboldu. Ganj'ın kahverengi suları soluklaştı, tortulu sarmallar halinde denize dönmeye başladılar.

Seyahat programından, Yangon'a varmalarına sadece üç gün kaldığını biliyordu. Yeniden okumaya başladı. Çantası Katherine ve Savaş Bürosu'nun verdiği kâğıtlarla doluydu. Askeri bilgilendirmeleri, gazete kupürlerini, kişisel raporları ve coğrafya sözlüğünden bazı bölümleri okudu. Haritaları inceledi ve Burma dilinde bazı ifadeleri öğrenmeye çalıştı. Aralarında "Mae Lwin'de, A.C.'nin yanına vardıktan sonra açılmak üzere, Piyano Akortçusuna" yazan bir zarf vardı. İngiltere'den ayrıldığından beri bu zarfın içindekileri okumak

için can atıyor ama doktora duyduğu saygıdan buna direniyordu. Elbette Carroll'ın bir bildiği vardı. İki uzun metin daha vardı, Burma ve Shan tarihleri. İlkini Londra'da, atölyesinde okumuştu ve zaman zaman metne geri dönüyordu. Metinde bilmediği pek çok ismin olması gözünü korkutmuştu. İkincisi ise Anthony Carroll tarafından yazılan, Katherine'in tavsiye ettiği Shan tarihiydi. Daha önce aklına gelmemesine şaşırdı, yatağında okumaya başladı ve daha ilk satırlardan, diğer metinlerden ne kadar farklı olduğunu anladı.

SHAN EYALETİNDEKİ İSYANIN SİYASİ BOYUTLARININ ÖZEL OLARAK ELE ALINDIĞI SHAN HALKLARI GENEL TARİHİ

Hazırlayan: Cerrah Binbaşı Anthony Carroll; Mae Win, Güney Shan Eyaleti

(Savaş Bürosu'ndan: Bu raporun içeriğinin değişebileceğini lütfen göz önünde bulundurunuz. İlgili tüm tarafların, rapordaki değişiklikleri yakından takip etmesi tavsiye edilir. Değişen raporu talep üzerine Savaş Bürosu'ndan temin edebilirsiniz.)

I. Shan'ın Genel Tarihi

Bir Burmalıya ülkesini soracak olsanız, muhtemelen ilk olarak *nga-hlyn*'i, yani yeraltında yaşayan dört devi anlatır. Ne yazık ki resmi kayıtlarda bu tür şeylere yer verilmez. Yine de yurtlarının fiziksel özelliklerine değinmeden Shan tarihini anlamak mümkün değildir. Şu anda "Shan Eyaleti" olarak bilinen bölge, İravadi

Nehri'nin kurak orta vadisinin üzerinde doğuya doğru yükselen büyük bir platodan ibarettir. Kuzeyde Yünnan sınırına ve doğuda Siyam'a kadar uzanan uçsuz bucaksız, cennet gibi yemyeşil bir ovadır. Güneye doğru Himalaya ejderhası gibi kıvrılan güçlü nehirlerle bölünür. Bu nehirlerden en büyüğü Saluen Nehri'dir. Bu coğrafyanın tarih (dolayısıyla mevcut siyasi durum) açısından önemi, Shanların platoda yaşayan diğer ırklara yakınlığı ve aşağı kesimlerde yaşayan Burmalılardan izole edilmiş olmalarında yatmaktadır. Bu noktada, bazen karışıklığa yol açan terminolojinin açıklanması gerekmektedir: "Burmalı" kelimesini etnik bir gruba atıfta bulunmak için kullanırken, "Birman" kelimesini Birmanya Krallığı'nı, hükümetini ve dilini tanımlamak için kullanmaktayım. Her ne kadar bu kelimeler çoğu zaman birbiri yerine kullanılsa da burada şu ayrıma dikkat çekmeyi hedefledim: Birmanya krallarının hepsi Burmalı değildi ve her Birmanya kralının Burmalı olmayan tebaaları vardı. Bunların arasında Birmanya'nın güncel sınırları içinde kendi krallıkları olan Kaçin, Karen ve Shan halkları da vardı. Bugün bu halklar iç bölünmelerle boğuşuyor olsa da başkalarının egemenliğinde yaşamaktan son derece rahatsızlar. Bu raporun kalanından da anlaşılacağı üzere, İngiliz yönetimine karşı başlatılan Shan isyanı öncelikle Birmanya kralına karşı çıkan bir isyanla başlamıştır.

Kendilerini Tai ya da Tay olarak adlandıran Shan halkı doğudaki komşuları Siyam, Lao ve Yünnan halkıyla ortak bir tarihi mirası paylaşmaktadır. Shan halkı atalarının yurdunun Çin'in güneyinde olduğuna inanmaktadır. Bazı düşünürler buna şüpheyle yaklaşsa

da, on ikinci yüzyılın sonlarında, Moğol istilaları sırasında Tai halkının pek çok krallık kurduğuna dair yeterli sayıda kanıt vardır. Bunların arasında, adı "on iki bin pirinç tarlası krallığı" anlamına gelen efsanevi Yünnan krallığı Xipsongbanna, Sukotay'daki eski Siyam başkenti ile –bu raporun konusu açısından daha önemlisi– Birmanya'nın bugünkü sınırları içinde yer alan iki krallık vardı: kuzeydeki Tai Mao Krallığı ve bugünkü Mandalay yakınlarındaki Ava Krallığı. Bu krallıklar oldukça güçlüydü. Shan halkı Birmanya'nın büyük bir bölümünü, Pagan Krallığı'nın (ki rüzgârdan aşınmış devasa tapınakları hâlâ İravadi Nehri'nin kıyısında bir başlarına nöbet tutmaktadır) başkentinin on üçüncü yüzyılda düşmesinden, 1555'te Birmanya'nın Pegu Eyaleti'nin Ava'daki Shan İmparatorluğu'nu ortadan kaldırmasına kadar, üç yüzyıldan uzun bir süre boyunca yönetti.

Ava Krallığı'nın 1555 yılında yıkılması ve Tai Mao Krallığı'nın 1604 yılında Çinli istilacılar tarafından yok edilmesinin ardından Shan halkı, paha biçilemez porselen bir vazonun kırılıp parçalara ayrılması gibi küçük prensliklere bölündü. Günümüz Shan Eyaleti'nde bu parçalanmanın izleri hâlâ görülmektedir. Bu genel bölünmüşlüğe rağmen Shanlar zaman zaman Burmalılarla ortak düşmanlarına karşı harekete geçmişlerdir. 1564'te Hanthawaddy'deki ünlü Shan isyanında ya da daha yakın zamanda kuzeydeki Shan şehri Hsenwi'de sevilen bir liderin idam edilmesinden sonra çıkan isyanda olduğu gibi. Bu olaylar uzak bir hatıra gibi görünse de yabana atılmamalıdırlar, çünkü savaş zamanında bu efsaneler kuraklıkla kavrulan

topraklardan yayılan alevler gibi platoya yayılır, kamp masallarının dumanı üzerinden yükselir, yaşlı dudaklardan, gözleri fal taşı gibi açılmış çocukların kulaklarına fısıldanır.

Bu parçalanmanın sonucu olarak mevcut durumumuzda büyük rol oynadıklarından dikkate alınması gereken benzersiz siyasi yapılar ortaya çıktı. 1870'lerde sayısı kırk biri bulan Shan beylikleri, oldukça hiyerarşik bir yerel yönetim sisteminde en yüksek siyasi örgütlenmeydi. Shanlar tarafından *muang* olarak adlandırılan bu prenslikler bir *sawbwa* (Birmanca transliterasyonu budur; raporun kalanında da bu halini kullanacağım) tarafından yönetiliyordu. *Sawbwa*nın hemen altında, nahiyelerden köy gruplarına ve bağımsız mezralara kadar, her biri nihai olarak *sawbwa*nın yönetimine tabi olan diğer yönetim birimleri yer alıyordu. Yönetimin bu şekilde parçalanması Shan Platosu'nda sık sık iç savaşların yaşanmasına ve Burmalı yönetimin boyunduruğundan kurtulmak için birlik olunamamasına neden olmuştur. Burada yine, parçalara ayrılmış paha biçilemez porselen benzetmesi yararlı olacaktır: Tıpkı porselen parçalarının su tutamaması gibi, yönetim parçaları da giderek artan anarşiyi kontrol altına alabilmek için pek bir şey yapamamıştır. Sonuç olarak Shan kırsalının büyük bölümü, bu raporun kalan kısmında konu edilen ve Limbin İttifakı olarak bilinen örgütlü direnişten farklı olmasına rağmen, bölgenin yönetimi için büyük bir sorun yaratan *dacoit* (Hintçe "eşkıya" anlamına gelen bir kelime) çeteleri tarafından kuşatılmıştır.

II. Limbin İttifakı, Twet Nga Lu ve Mevcut Durum

1880'de Birmanya yönetimine karşı bugün de devam eden örgütlü bir Shan ayaklanması başlatıldı. (O dönemde İngiltere'nin sadece Aşağı Burma'yı kontrolü altında tuttuğunu unutmayın. Yukarı Burma ve Mandalay hâlâ Birmanya kralı tarafından yönetiliyordu.) O yıl Mongnai, Lawksawk, Mongpawn ve Mongnawg eyaletlerinin *sawbwa*ları, her yıl düzenlenen Yeni Yıl İtaat Töreni'nde Birmanya kralı Thibaw'ın huzuruna çıkmayı reddettiler. Thibaw'ın gönderdiği birlik, başkaldıran *sawbwa*ları ele geçiremedi. Ardından, 1882'de bu anlaşmazlık şiddetlendi. Aynı yıl Kengtung *sawbwa*ları Kengtung'da yaşayan Birmanyalılara saldırdı ve onları katletti. Kengtung *sawbwa*sından ilham alan Mongnai *sawbwa*sı ve müttefikleri de açık bir isyan başlattı. Kasım 1883'te Mongnai'deki Birman garnizonuna saldırıp dört yüz askeri katlettiler. Ancak başarıları uzun sürmedi. Birmanlar karşı saldırıya geçerek isyancı Shan liderlerini Saluen Nehri'nin karşısındaki Kengtung'a kaçmaya zorladılar. Buranın sarp geçitleri ve sık ormanları sonraki saldırılara karşı onlara sığınak sağladı.

İsyan her ne kadar Birmanya hükümetine karşı başlatılmış olsa da direnişin asıl amacı Shanların bağımsızlığı değildi, tarihte yanlış bilinen bir şeydir bu. Gerçekte, Shan *sawbwa*ları güçlü bir merkezi otorite olmadan Shan Eyaleti'nin her zaman savaşlarla uğraşacağını biliyordu. Asıl amaçları Thibaw'ı devirmek ve haksız buldukları bir toprak vergisi olan *thatameda*yı kaldıracak bir hükümdarı tahta çıkarmaktı. Bu doğrultuda aday olarak Limbin Prensi diye bilinen ve

yönetimdeki Alaungpaya hanedanının haklarından mahrum edilmiş bir Burmalıyı seçtiler. İşte bu isyana Limbin İttifakı denilmiştir.

Aralık 1885'te Limbin Prensi, Kengtung'a geldi. İsyan onun adını taşısa da her şey onun yalnızca bir figüran olduğunu ve gerçek gücün Shan *sawbwa*larında olduğunu göstermektedir.

Limbin Prensi dağlık bölgelerdeki ıssız patikalarda ilerlerken Yukarı Burma ve Britanya arasında bir kez daha savaş patlak vermişti: Üçüncü ve son İngiliz-Birman Savaşı. Birmanların Mandalay'da kuvvetlerimiz tarafından yenilgiye uğratılması Limbin Prensi'nin Kengtung'a varmasından iki hafta önce olmuştu ama Kengtung'u Mandalay'dan ayıran geniş ve engebeli arazi nedeniyle haberin İttifak'a ulaşması o gelene kadar mümkün olamamıştı. Biz Limbin İttifakı'nın isyana son verip egemenliğimiz altına girmesini beklerken, onlar asıl amaçlarından sapıp Shanların bağımsızlığı adına İngiliz Kraliyeti'ne karşı savaş ilan ettiler.

Doğanın boşluktan nefret ettiği söylenir, aynı şey siyaset için de geçerlidir. Nitekim Limbin İttifakı'nın 1883'te Kengtung'a çekilmesinden sonra güçlü Shan *muang*larının pek çoğunda boş kalan tahtlar hızla mahalli diktatörler tarafından dolduruldu. Bu taht gaspçıları arasında Mongnai'nin fiili hükümdarı Twet Nga Lu adlı bir savaşçı dikkat çekiyordu. Mongnai'nin alt eyaleti olan Kengtawng'ın (Kengtung ile karıştırılmamalıdır, zaman zaman insanın aklına Shan şehirlerine İngiliz dilini karıştırmak için böyle isimler verip vermediği de gelebilir bu arada) yerlisi olan Twet Nga Lu, şiddet eylemleriyle tanınan, yerel bir eşkıyaya dönüşüp

kendisine "Eşkıyaların Lideri" lakabı takılan görevinden menedilmiş eski bir keşişti. Mongnai *sawbwa*sı Kengtung'a çekilmeden önce Twet Nga Lu, Mongnai'ye birkaç saldırı düzenlemişti. Bu saldırılardan çoğu başarısız olunca Twet Nga Lu taktiklerini savaş alanından yatak odasına çevirdi ve sonunda *sawbwa*nın kardeşinin dul eşiyle evlenerek güç kazandı. *Sawbwa* Kengtung'a kaçtığında Twet Nga Lu da Birman yetkililerin desteğiyle Mongnai'yi tamamen ele geçirdi.

Twet Nga Lu, diğer fiili gaspçılarla birlikte bir süre burada hüküm sürdü. Ancak bu yılın, 1886'nın başlarında Limbin kuvvetleri bir taarruz başlatıp topraklarının çoğunu geri aldı. Twet Nga Lu, şiddet eylemlerini sürdürdü ve geçtiği köyleri yakıp yıkarak kendi topraklarına kaçtı. Hâlihazırda Mongnai *sawbwa*sı ile arasındaki husumet, barışın sağlanmasının önündeki en büyük engeli teşkil etmektedir. *Sawbwa*, tebaasında saygı uyandırırken, Twet Nga Lu yalnızca zalimliğiyle değil aynı zamanda dövme ve tılsım ustalığıyla nam salmıştı. Bedeninin ona yenilmezlik kazandıran yüzlerce tılsımı barındırdığı, bu nedenle korkulan ve saygı duyulan biri olduğu söylenirdi. (Kısa bir not: Bu tür tılsımlar hem Birman hem de Shan kültürünün önemli bir parçasıdır. Küçük taşlardan deniz kabuklarına, hatta Buda heykellerine kadar herhangi bir şey olabilirler. Bunlar çok derin olmayan bir kesikle deri altına yerleştirilirler. En şaşırtıcı olanı özellikle balıkçılarda görülür: Erkek cinsel organlarının alt kısmına taş ve zil yerleştirilir. Amacı ya da işlevi, tarafımca bilinmemektedir.)

Bu raporun hazırlandığı sırada, Limbin İttifakı gücünü artırmaya devam ediyor. Twet Nga Lu ise yakıp

yıkılan köylerin ve katledilen köylülerin közlerinde görülebilen terör hükümdarlığının izlerini geride bırakarak kayıplara karıştı. Tüm müzakere çabaları sonuçsuz kaldı. Mae Lwin'de, komutamdaki kalede ne Limbin İttifakı ne de Twet Nga Lu'yla temas kurabildim. Şimdiye dek bu mahalli diktatörü gören çok az sayıda İngiliz var. Hatta bu adamın gerçekten var olup olmadığı bile merak ediliyor; acaba bu, yüzlerce eşkıya saldırısının yarattığı dehşetin toplamından doğan bir efsane mi? Ne var ki, Shan Platosu'na barış getirme girişimlerden biri olarak "Eşkıyaların Lideri" başına, ölü ya da diri, ödül kondu.

Edgar raporun tümünü bir solukta okudu. Carroll'ın yazdığı başka küçük notlar da vardı. Hepsi birbirine benziyordu, konusu etnografya ve doğa tarihi olan kısa yazılar. Doktor, ticaret yollarının ele alındığı raporun ilk sayfasına, "Lütfen piyano akortçusunu arazinin coğrafi yapısı konusunda bilgilendirmeyi ihmal etmeyin," diye karalamıştı. Rapora iki ekleme yapılmıştı. Bunlardan ilki dağ yollarının ağır silahların geçişine uygunluğuyla ilgiliydi. İkincisi ise "bir müfrezenin yiyecek bulamadığı durumlarda" yenilebilecek bitkilerin özeti niteliğindeydi. Çiçek kesiti çizimleri ve her bitkinin beş farklı kabile dilindeki isimleri yer alıyordu.

Ancak, doktorun raporları ile diğer resmi-askeri notlar arasındaki tezat dikkat çekiciydi. Edgar, ordudaki nefretin bir kısmının bundan kaynaklanıp kaynaklanmadığını merak etti. Subaylardan çoğunun en iyi okullarda eğitim görmüş, toprak sahibi soylular olduğunu biliyordu. Bu nedenle doktor gibi daha mütevazı bir çevreden gelen ama çok daha kültürlü birine duydukları kızgınlığı tahmin edebiliyordu. *Belki de onu daha*

şimdiden bu kadar sevmemin nedeni budur, diye düşündü. Edgar, okulu bitirdiğinde şehirdeki bir piyano akortçusunun yanında yaşamak ve çalışmak üzere evden ayrılmıştı. "İyi bir piyano akortçusunun sadece enstrümanı hakkında değil, fizik, felsefe ve yazın bilimi hakkında da bilgi sahibi olması gerektiğine" inanan tuhaf, yaşlı bir adamdı bu. Bu sayede Edgar, hiç üniversiteye gitmemiş olmasına rağmen yirmi birinci yaşına geldiğinde üniversiteye giden pek çok kişiden daha donanımlıydı.

Aramızda başka benzerlikler de var, diye düşündü, *mesleklerimiz pek çok yönden birbirine benziyor, ikisi de sınıf ayrımını aşan nadir mesleklerden: Herkes hastalanır ve –ister konser salonundaki isterse bardaki olsun– her piyanonun akordu bozulur.* Edgar, bu konuda doktorun fikirlerini bilmek istiyordu; ihtiyaç duyulmanın, kabul görmekle aynı şey olmadığını erken yaşlarda öğrenmişti. Pahalı piyano sahiplerinin bolca müzik konuştukları, üst tabakaya ait evleri sıklıkla ziyaret etmesine rağmen, oralarda hiçbir zaman hoş karşılandığını hissetmemişti. Bu yabancılık hissini diğer tarafta da yaşıyordu: İşi için sürekli görüştüğü marangozların, metal ustalarının ya da hamalların yanında kendini tuhaf şekilde uzak hissediyordu. Evlendikten kısa süre sonra, bir sabah Thames Nehri'nin kıyısında yürürken Katherine'e bu aidiyetsizlik hissinden bahsettiğini hatırladı. Katherine ise gülümsemekle yetinmiş, sonra da onu öpmüştü. Karısının soğuktan kızarmış yanakları, sıcak ve nemli dudakları geldi aklına. "Nereye ait olduğuna inanıyorsan inan, beni ilgilendiren tek şey *bana* ait olman." Hayatındaki diğer insanlarla ilişkisi, şimdi Yangon'a doğru ilerlerken doktora karşı hissettikleriyle aynıydı. Ortak ilgi alanı olan insanlarla dostluk kuruyordu.

Doktorun piyanodan bahsetmemiş olması talihsizlik, diye düşündü, *tüm bu olup bitenin başrolünde piyano var ve şimdiye*

kadar okuduklarımda bariz bir eksiklik bu. Yine de bu düşünce onu biraz keyiflendirmişti: Carroll orduya kendi yazdığı doğa seyirlerini okutmuştu. Piyano hakkında kendilerinin bir şeyler öğrenmeye mecbur kalması daha iyi olurdu. Yaratıcılık heyecanı ve doktorla birlikte çalışacak olmanın verdiği coşkuyla ayağa kalktı, hokka, dolma kalem ve kâğıt aldı, ilki tükendiği için yeni bir mum yaktı ve yazmaya başladı.

Beyler,

Size bu mektubu Yangon'a giden gemimizden yazıyorum. Yolculuğumuzun on dördüncü günündeyiz. Seyahat rotamızın sunduğu manzara ve Büronuz tarafından bana gönderilen brifinglerden son derece keyif aldım. Ancak dikkatimi çeken bir husus var ki o da girişti̇ğimiz işin asıl amacı olan piyano hakkında pek bir şey yazılmamış olması. Bu nedenle, tarihin yanı sıra Savaş Bürosu'nda bulunanların genel eğitimi amacıyla bu konuyu kendim kaleme almak istiyorum. Lütfen dilediğiniz herkesle paylaşın. Daha fazla bilgi isterseniz, memnuniyetle daha fazlasını sizlerle paylaşırım.

Erard Piyanolarının Tarihi

Erard piyanolarının tarihi iki ayrı başlangıçla anlatılabilir: piyanonun tarihi ve Sebastien Erard'ın yaşam öyküsü. İlki oldukça uzun, kapsamlı ve kuşkusuz büyüleyici ancak kaleme alamayacağım kadar zor, çünkü ben piyano akort etmeyi seven bir tarihçi değil, tarihe meraklı bir piyano akortçusuyum. On sekizinci yüzyılın başlarında Cristofori tarafından icat edilmesinin ardından piyanonun büyük değişimlerden geçtiğini ve mektubumun konusu olan Erard'ın da tüm modern

piyanolar gibi varlığını bu muazzam geleneğe borçlu olduğunu söylemek yeterli olacaktır.

Sebastien Erard Strazburglu bir Almandı. 1768'de, on altı yaşındayken Paris'e gitti ve bir klavsen ustasının yanında çıraklığa başladı. Çocuk tam bir dâhiydi, çok geçmeden çıraklığı bırakıp kendi dükkânını açtı. Parisli diğer zanaatkârlar çocuğun yeteneğinden öylesine ürktüler ki çocuk daha önce düşünülmemiş dâhiyane bir pedal mekanizmasıyla çalışan, mızrabı tüy ve sığır derisinden, çok perdeli bir klavsen olan *clavecin mécanique*i tasarladıktan sonra dükkânını kapatması için adeta seferberlik başlattılar. Ancak maruz kaldığı boykota rağmen çocuğun tasarımı öyle etkileyiciydi ki Villeroi Düşesi, genç Erard'a maddi destek sundu. Erard piyanolar üretti. Düşesin soylu dostları bu piyanoları satın almaya başladı. Ama bu kez de ithal ettikleri İngiliz piyanolarına rakip çıkmasına içerleyen ithalatçıların tepkisini üzerine çekti. Erard'ın evini basmaya kalkıştılar ancak XVI. Louis'nin askerleri tarafından engellendiler. Erard'ın ünü öyle yayılmıştı ki kral ona ticaret için tam yetki verdi.

Kralın himayesine rağmen Erard nihayetinde yurt dışına gitmeye karar verdi. 1780'lerin ortalarında Londra'ya gitti ve Great Malborough Caddesi'nde bir dükkân daha açtı. Bastille Baskını'nın gerçekleştiği 14 Temmuz 1789'da ve üç yıl sonra Terör Dönemi tasfiyesi sırasında Londra'daydı. Bu tarihleri iyi bildiğinize eminim. Binlerce burjuva ülkeden kaçtı ya da giyotinle idam edildi. Ancak çok az kişinin bildiği bir gerçek var: Ülkeden kaçanlar ya da idam edilenler, geride binlerce sanat eseri bıraktılar. Bunların arasında müzik

enstrümanları da vardı. Devrimin sancıları içinde, aydınların ve müzisyenlerin kafaları uçurulurken bile birilerinin müziğin korunması gerektiğine karar verdiğini dikkate almak gerekir. Geçici bir Sanat Komisyonu kuruldu ve Comédie Italienne'de vasat bir kemancı olan Antonio Bartolomeo Bruni, envanter müdürü olarak atandı. On dört ay boyunca, idam cezasına çarptırılmış insanların enstrümanlarını topladı. Toplanan üç yüzden fazla enstrümanın her birinin trajik bir hikâyesi vardı. Ünlü kimyacı Antoine Lavoisier, hayatının yanı sıra Fransız yapımı Zimmerman kuyruklu piyanosunu da Terör Dönemi'ne kurban vermişti. Bugün hâlâ kullanılmakta olan sayısız piyano benzer bir geçmişe sahip. Ele geçirilen enstrümanlardan altmış dördü piyanoydu ve Fransız yapımı olanların çoğunu, sayısı on ikiyi bulan Erardlar oluşturuyordu. İster Bruni ister kurbanlarının zevkinin göstergesi olsun, bu karanlık ayrım Erard'ın en iyi piyano ustası olarak ününü kalıcı hale getirdi. Kralın himayesinde olmalarına rağmen ne Sebastien'in ne de Paris'te kalan kardeşi Jean Baptiste'in Terör Dönemi mahkemelerinde yargılanmış olmaları kayda değerdir. On iki piyanodan on birinin yerini biliyorum ve İngiltere'dekilerin hepsinin akordunu ben yaptım.

Sebastien Erard elbette artık hayatta değil ama imalat dükkânı Londra'da hâlâ faal. Hikâyesinin geri kalanının teknik açıdan bir güzelliği var, anlattıklarımın mekanik kısmını anlayamasanız bile en azından onları fark etmelisiniz; tıpkı benim toplarınızın işlevini, onları ateşleyen gazların kimyasal yapısını anlamasam da onlara önem verdiğim gibi. Erard'ın getirdiği yenilikler piyano yapımında devrim yaratmıştır. Çift çıkışlı mekanizmalardaki

tekrar kolu, *méchanisme à étrier*, Broadwood piyanolarına benzer altılı gruplar yerine çekiçlerin tek bir raya bağlanması, agraf, armonik bar; tüm bunlar Erard'ın getirdiği yeniliklerdir. Napolyon bir Erard çalardı, Erard, Haydn'a bir kuyruklu piyano hediye etmişti ve Beethoven tam yedi yıl boyunca bir Erard çalmıştı.

Umarım bu bilgiler, şu anda imparatorluğumuzun uzak sınırlarında bulunan bu eşsiz enstrümanın daha iyi anlaşılması ve değerinin bilinmesi için personelinize faydalı olur. Böyle bir enstrümana yalnızca saygı ve ilgi duymak yeterli değildir; ona müzedeki bir sanat eseri gibi de bakılmalıdır. Bir akortçunun hizmeti, enstrümanın kalitesine layık bir hizmettir ve umarım uzun süreli bakımı için yalnızca ilk adımdır.

Sadık hizmetkârınız,
Edgar Drake
Erardlar Konusunda Uzman, Piyano Akortçusu

Yazmayı bitirdiğinde elinde kalemiyle oynayarak bir süre mektuba baktı. Bir an düşündükten sonra, "bakılmalıdır" kelimesinin üstünü çizdi ve yerine "muhafaza edilmelidir" yazdı. Nihayetinde onlar askerdi. Mektubu katlayıp zarfa koydu ve Yangon'da göndermek üzere çantasına yerleştirdi. Uykusu gelmişti.

Umarım mektubu okurlar, dedi kendi kendine. Uykuya dalarken yüzünde bir gülümseme vardı. Tabii o sırada, mektubunun aslında defalarca okunacağını, inceleneceğini, kripto graflara gönderileceğini, ışığa tutulacağını, hatta büyüteç altında inceleneceğini kesinlikle bilemezdi. Öyle yapılacaktı gerçekten. Çünkü bir adam ortadan kaybolduğunda, geride bıraktığı her şey önemli hale gelir.

6

Üç gün önce Kalküta'dan ayrılmışlardı. Kırmızı taşlarla inşa edilmiş uzun bir kulenin üzerindeki deniz fenerinin bulunduğu karayı gördüklerinde sabah olmuştu. Edgar yanındaki ihtiyar İskoç'un, "Alguada Resifi," dediğini duydu. "Yol almak neredeyse imkânsız. Buradan geçen gemiler için mezarlık gibidir." Edgar haritalardan Negrais Burnu'nun sadece yirmi mil güneyinde olduklarını ve çok geçmeden Yangon'a varacaklarını biliyordu.

Gemi bir saate kalmadan, İravadi Deltası'nı besleyen yüzlerce nehirden biri olan Yangon Nehri'nin ağzından dökülen yerdeki sığ kıyıları işaretleyen şamandıraları geride bıraktı. İhtiyar adamın, liman vergilerinden kaçmaya çalışan ticaret gemileri olduğunu söylediği demir atmış birkaç geminin yanından geçtiler. Gemi kuzeye döndü ve karada kum setleri belirdi, sonra da alçak ağaçlıklı kıyılar. Burada kanal daha derindi, iki mil genişliğindeydi ve ağzın her iki yanında da büyük kırmızı dikilitaşlar olmasaydı iç kısımlara doğru yol aldıklarını anlayamazdı.

Birkaç saat boyunca nehrin yukarısına doğru yol aldılar. Alçak, düz ve pek dikkat çekmeyen bir bölgeydi ama boyası dökülmüş bir dizi küçük pagodanın yanından geçtiklerinde ani bir heyecana kapıldı Edgar. Daha iç kesimlerde, su kenarlarında çocukların oynadığı bir dizi baraka vardı. Nehir daraldı, her iki kıyı da yakınlaştı, kumlu kıyılar gür bitkilerle

kaplıydı. Gemi kum setleri ve keskin kıvrımlarla dolu dolambaçlı bir güzergâhta ilerliyordu. Nihayet bu dönemeçlerden birinde, uzaktan tekneler göründü. Güvertede bir uğultu yükseldi, yolculardan birkaçı odalarına dönmek üzere merdivenlere yöneldi.

"Geldik mi?" diye sordu Edgar, ihtiyar adama.

"Evet, geldik sayılır. Şuraya bak." İhtiyar adam eliyle uzaktaki tepeyi kaplayan pagodayı işaret etti. "Bu Shwedagon Pagodası. Duymuş olmalısınız."

Edgar başını salladı. Tapınağı bu Erard görevinden önce de biliyordu. Yangonlu bir yargıcın karısı tarafından yazılan bir makaleden ne kadar görkemli olduğunu öğrenmişti. Kadının tasvirleri sıfatlarla doluydu: Altından yapılmış, gösterişli, ışıl ışıl. Makaleyi baştan sona okumuş, bir orgdan –ya da Budistlerde orga benzeyen herhangi bir şeyden– bahsedilip bahsedilmediğini merak etmişti. Böylesine önemli bir ibadethanenin müziğe ihtiyaç duyacağını düşünmüştü ama makalede yalnızca "ışıl ışıl altın mücevherler" ve "Burmalıların tuhaf âdetlerinden" bahsediliyordu. Edgar makaleden sıkılmıştı ve bugüne kadar aklına düşmemişti. Tapınak, uzaktan küçük, parlak bir biblo gibi görünüyordu.

Gemi yavaşladı. Kıyıdaki evler yeşilliklerin arasında belirmeye başlamıştı. Daha ileride, sürücüleri boyunlarına oturmuş, devasa kütükleri sudan çıkarıp kıyıya dizen kereste fillerini görünce irkildi. Gözünü onlardan alamadı. Hayvanların gücüne, kütükleri kibrit çöpü gibi sudan çıkarışlarına şaşıp kaldı. Gemi kıyıya yaklaştıkça daha net görünmeye başladılar, sıçrattıkları kahverengi sular derilerinden akıyordu.

Nehirdeki diğer gemilerin yanından geçtiler; çift güverteli gemiler, üzerlerinde Burma dilinde yazılar bulunan eski püskü balıkçı tekneleri, küçük sandallar ve içine ancak tek

kişinin sığabileceği büyüklükte dayanıksız futalar, giderek artan bir sıklıkla kıyıda yan yana diziliydi. Farklı gemiler de vardı, tanıdık olmayan şekle ve yelkenlere sahiptiler. Kıyıya yakın bir yerde, iki küçük yelkeninin ötesinde, kocaman yelkenli tuhaf bir geminin yanından geçtiler.

Artık hızla rıhtıma yaklaşıyorlardı. Avrupa tarzında bir dizi görkemli hükümet binası göründü, tuğladan inşa edilmişlerdi, pırıl pırıl sütunları vardı.

Gemi uzun, hareketli bir platformla kıyıya sabitlenmiş üstü kapalı iskeleye yanaştı. Bir süre duraksamış, yavaşlamak için motorları geriye doğru çalışmıştı. İskelede bir grup hamal bekliyordu. Güverte tayfalarından biri iskeleye halat fırlattı, iskeleden biri halatı yakalayıp direklere bağladı. Bellerine bağladıkları peştamallar dışında üzerlerinde bir şey olmayan hamallar rıhtımdan aceleyle bir kalas indirdiler. Kalas güverteye gürültüyle çarptı, yolcuların yüklerini taşımaya yardım etmek için kalasın üzerinden güverteye geçtiler. Edgar gölgeliğin altında adamları izledi. Ufak tefektiler, güneşten korunmak için başlarına havlu sarmışlardı. Vücutları dövmelerle kaplıydı, dövmeleri gövdeleri boyunca yayılıyor, uyluklarından çıkarak kıvrılıp bükülüyor ve dizlerinin üstünde son buluyordu.

Edgar öbür yolculara baktı, çoğu aylak aylak güvertede duruyor, birbirleriyle laflıyor, bazıları binaları gösterip bir şeyler söylüyordu. Hamallara döndü, deri kaplı sandıklar ve valizlerin ağırlığı altında kaskatı kesilmiş kaslı kollarındaki dövmelerin şekil değiştirmesini izledi. Kıyıda, ağaçların gölgesinde bir grup insan giderek büyüyen valiz yığınının başında bekliyordu. Edgar onların az ilerisinde, alçak bir kapının yanında duran İngiliz askerlerin hâkî üniformalarını seçebiliyordu. Ve askerlerin de ilerisinde, kıyı boyunca dizilen bir

sıra banyan ağacının gölgesinde bir şeylerin kıpırdandığını, karanlığın değişen desenlerini görebiliyordu.

Sonunda dövmeli adamlar valizleri gemiden indirme işini bitirdi. Yolcular kendilerini bekleyen arabalara yöneldiler. Kadınlarda güneş şemsiyesi, erkeklerde kolonyal şapka vardı. Edgar o sabah konuştuğu ihtiyar adamı takip etti, dengesini korumaya çalışarak sallanan iskele tahtasından geçip iskeleye adımını attı. Seyahat planında limanda askeri personel tarafından karşılanacağı yazıyordu, başka bir açıklama yoktu. Bir anlığına paniğe kapıldı. *Belki de geldiğimden haberleri yoktur*, diye düşündü. Muhafızların ötesinde, bir hayvanın uyanışı gibi gölgeler kımıldandı. Durmadan terliyordu, mendilini çıkarıp alnını sildi.

"Bay Drake!" diye bağırdı biri, kalabalığın içinden. Edgar sesin geldiği yöne baktı. Gölgede bir yığın asker vardı. Birinin kolunu kaldırdığını gördü. "Bay Drake, buradayım!"

Edgar, valizlerinin başında duran yolcuların ve hizmetkârlarının oluşturduğu kalabalığı yararak ilerledi. Genç bir asker elini kaldırarak öne çıktı. "Yangon'a hoş geldiniz Bay Drake. Beni görebilmeniz iyi oldu. Sizi nasıl tanıyabileceğimi bilmiyordum. Ben Herefordshire Alayından Yüzbaşı Dalton."

"Memnun oldum Yüzbaşı Dalton. Anne tarafım Herefordlu."

Askerin yüzünde bir gülümseme belirdi. "Ne güzel tesadüf!" Yanık tenli, geniş omuzlu bir gençti, sarı saçları geriye doğru taranmıştı..

"Evet, çok güzel bir tesadüf Yüzbaşı Dalton," dedi piyano akortçusu. Genç adamın bir şeyler söylemesini bekledi ama asker gülümsemekle yetindi, bu küçük tesadüften çok, rütbesini söylemekten gurur duyduğu için gülümsüyordu.

Yüzbaşılığa kısa süre önce terfi etmişti. Edgar da gülümseyerek karşılık verdi, beş bin millik yolculuk onu birdenbire evine geri getirmiş gibiydi.

"Umarım yolculuğunuz iyi geçmiştir."

"Oldukça iyiydi."

"Karargâha götüreceğimiz diğer eşyalar için bir süre beklememizin sakıncası yoktur umarım."

Tüm eşyalar bir araya toplandığında askerlerden biri hamallara seslendi, onlar da sandıkları omuzlarına yüklediler. Kapıdaki muhafızların yanından geçip arabaların beklediği sokağa yürüdüler.

Sonraları Edgar, Katherine'e kendisini kapıda bekleyen arabalara götüren on beş adımlık yolda "Burma'nın tiyatro perdesinin kaldırılmasıyla ortaya çıkan bir sahne gibi göründüğünü" yazacaktı. Sokağa adımını attığında kalabalık etrafını sardı. Döndü. Yiyecek sepetini uzatmak için birbirini itip kakan insanları gördü. Yüzleri beyaza boyanmış kadınlar ona bakıyordu, ellerinde çiçek demetleri vardı. Dilenci bir çocuk bacağına yapıştı. Çocuğun her yeri yara bere içindeydi. Tekrar döndü, uzun çubuklara tutturulmuş baharat sandıkları taşıyan adamlara takıldı. İleride, askerler kalabalığın arasında yürüyordu; dev banyan ağaçlarının dalları olmasaydı, karşıdaki binalardan dışarı bakanlar mozaiğin içinden geçen hâkî bir çizgi ve kaybolmuş gibi usulca hareket eden, duyduğu her öksürük sesine dönen, şimdiyse ayağının dibine tüküren bir tembul satıcısının ürününü pazarlamak için mi yoksa alması için tehdit amaçlı mı bunu yaptığını anlamaya çalışan birini göreceklerdi. Askerlerden biri, "Önden buyurun Bay Drake," diyene kadar satıcıya bakakalmıştı. Yeni dünyasına girdiği hızda ondan kaçmış ve arabaya sığınmıştı. Sokak hemen gözden kaybolmuş gibiydi.

Askerlerden üçü onunla arabaya bindi, karşısına ve yanına oturdular. Valizler yüklenirken arabanın tavanında bir sürtünme sesi duyuldu. Sürücü arabaya bindi. Edgar kırbaç seslerini ve adamın bağırışlarını duydu, araba hareket etmeye başlamıştı.

Düz oturuyordu, pencerenin konumu dışarıyı görmeyi zorlaştırıyordu. Görüntüler film kareleri gibi hızla birbiri ardına akıp gidiyordu. Askerler karşısında oturuyordu, genç yüzbaşı ise hâlâ gülümsüyordu.

Kalabalığın içinde yavaşça ilerlediler, satıcılar seyrekleştikçe hızlarını artırdılar. Sıra sıra dizilmiş hükümet binalarının önünden geçtiler. Bir binanın dışında koyu renk takım elbise giyen bir grup bıyıklı İngiliz konuşuyor, iki Sih ise onların arkasında duruyordu. Şaşırtıcı derecede düzgün, makadam bir yoldan gidiyorlardı. Dar bir ara sokağa saptılar. Hükûmet binalarının geniş cepheleri yerlerini burada daha küçük evlere bıraktı. Bu evler de Avrupa tarzındaydı ama terasları cansız tropikal bitkilerle süslenmiş, duvarları da Hindistan'daki pek çok evde gördüğü gibi küf tutmuştu. Onlarca delikanlının, alçak masaların etrafındaki taburelerde oturduğu kalabalık bir dükkânın önünden geçtiler. Masalar, tencere ve kızarmış yemek yığınlarıyla doluydu, arabaya dolan kızartma yağının keskin dumanı gözlerini yaktı. Gözlerini kırpıştırırken çay evi gözden kayboldu, yerini elinde bir tabak tembul ve minik yapraklar olan bir kadın aldı. Kadın arabaya yaklaştı, geniş hasır şapkasının gölgesi altından içeriye baktı. Sahildeki satıcılardan bazılarında olduğu gibi onun da koyu tenli yüzü aya benzeyen beyaz halkalar halinde boyanmıştı.

Edgar askere döndü. "Yüzündeki de ne öyle?"

"Boyayı mı soruyorsunuz?"

"Evet. Limandaki bazı kadınlarda da vardı ama desenleri farklıydı. Tuhaf..."

"Buna *thanaka* diyorlar. Öğütülmüş sandal ağacından yapılıyor. Neredeyse tüm kadınlarda ve erkeklerde var. Bebeklere de yapıyorlar."

"Ne için peki?"

"Güneşe karşı koruduğunu söylüyorlar, ayrıca onları güzelleştiriyormuş da. Biz 'Burma pudrası' diyoruz. İngiliz kadınlar yüzlerine nasıl pudra sürüyorsa onlar da aynı sebepten sürüyorlar."

Tam o sırada araba sarsılarak durdu. Dışardan gelen sesleri duyabiliyorlardı.

"Geldik mi?"

"Hayır, hâlâ epeyce yolumuz var. Neden durduğumuzu bilmiyorum. Siz bekleyin, ben bir bakayım." Asker kapıyı açıp dışarı eğildi. Sonra yerine oturdu.

"Neler oluyor?"

"Kaza. İsterseniz bir bakın. Ara sokaklardan gitmek her zaman sorun çıkarır ama bugün Sule Pagodası Yolu'nu yeniden asfaltladıkları için buradan gitmek zorunda kaldık. Birkaç dakika sürebilir. İsterseniz inip izleyebilirsiniz."

Edgar başını pencereden çıkardı. Önlerindeki sokakta, devrilen sepetlerden saçılan yeşil mercimek yığının arasında bir bisiklet yerde duruyordu. Bisikletin sürücüsü kanayan dizine bakıyor, beyazlar içinde zayıf bir Hint olan mercimek satıcısı ise sokağın çamurunda kirlenmeyen mercimekleri telaşla toplamaya çalışıyordu. İki adam da pek öfkeli görünmüyordu, sözde yardım etmek için toplanan kalabalığın büyük kısmı sadece izlemekle yetiniyordu. Edgar aşağı indi.

Evlerin aralıksız sıralandığı dar bir sokaktı. Her evin önünde küçük bir avluya çıkan üç ya da dört metre uzunluğunda dik

merdivenler vardı. Avlular kazayı izleyen insanlarla doluydu. Erkeklerin başında gevşekçe bağlanmış türbanları, üzerlerinde ise bellerini sarıp bacaklarının arasından geçerek arkaya sıkıştırılan uzun kumaş etekleri vardı. Türbanları Sih askerlerininkinden farklıydı ve Edgar, bir gezginin Burma'yla ilgili anlattıklarını hatırlayarak bunların *gaung-baung*, eteklerin de *paso* olduğunu düşündü. Kadınların etekleri ise boldu ve farklı adları vardı: *hta main;* telaffuz edilerek değil de ağızdan nefesle çıkan sesler gibi. Kadınların hepsi sandal ağacı boyası sürmüştü. Bazıları yanaklarını ince şeritlerle kaplamış, bazıları az önce arabadan gördükleri gibi halkalar çizmiş, bazıları da burunlarının tepesinden inen çizgilerle girdaplar oluşturmuştu. Koyu tenli kadınlara ürkütücü, hayaletimsi bir görünüm veriyordu bunlar. Edgar bazı kadınların kırmızı ruj sürdüklerini de fark etmişti, bu da *tanaka*ya burlesk bir hava veriyordu. Adını koyamadığı rahatsız edici bir şey vardı bunda ama şaşkınlığı geçtikten sonra Katherine'e yazdığı sonraki mektupta bunun hiç de çirkin olmadığını itiraf edecekti. *Bir İngiliz'in tenine yakışmayabilir ama aslında güzel*, diye yazacaktı ve *bir sanat eseri olarak bakılırsa tabii*, diye vurgulayacaktı. Herhangi bir yanlış anlaşılmaya gerek yoktu.

Edgar gözlerini binalardan eğrelti otları ve çiçeklerle kaplı balkonlara çevirdi. Balkonlar da kazayı izleyen insanlarla doluydu, çoğu çocuktu, sıska kollarıyla balkon demirliklerine sarılmışlardı. Birkaçı ona seslendi, kıkırdayarak el salladı. Edgar da onlara el salladı.

Yolda, bisikletçi devrilen bisikletini kaldırmış, yamulan gidonunu düzeltiyordu. Hamal ise mercimeklerini kurtarmaktan vazgeçmiş, yolun ortasında sepetlerinden birini düzeltmeye koyulmuştu. Şoför adama bağırarak bir şeyler söyleyince kalabalık gülüştü. Hamal yolun kenarına doğru kaçtı. Edgar

çocuklara bir kez daha el sallayıp arabaya bindi. Yeniden yola koyuldular. Dar sokak, altın renkli külahlarla bezeli, devasa, yaldızlı bir yapının etrafında dönen daha geniş bir yola açılmıştı. Yüzbaşı, "Sule Pagodası bu," dedi. Bir kilisenin, cami minarelerinin sonra da belediye binasının oradan, İngilizlerin ticaretlerini sembolize etmek için diktikleri, sokak satıcılarını izleyen Roma ticaret tanrısı Merkür'ün heykelinin önündeki kordonda kurulan pazarın önünden geçtiler.

Yol genişleyince araba hızlandı. Çok geçmeden görüntüler pencereden izlenemeyecek kadar hızlı geçmeye başladı.

Yarım saat ilerledikten sonra taşla kaplı bir yolda, iki katlı bir evin önünde durdular. Askerler başlarını eğerek arabadan inerken hamallar da sandıkları indirmek için arabanın üstüne tırmandılar. Edgar yerinden kalktı ve derin bir nefes aldı. Güneşin yakıcılığına rağmen dışarısı arabanın boğucu havasına kıyasla serindi.

Yüzbaşı, Edgar'ı eve yönlendirdi. Girişte bekleyen kılıç kuşanmış, soğuk suratlı iki muhafızın yanından geçtiler. Yüzbaşı koridorda gözden kayboldu ve elinde bir yığın kâğıtla döndü.

"Bay Drake," dedi, "görünüşe göre planlarımızda birkaç değişiklik yapılmış. Aslında sizi burada, Yangon'da, Doktor Carroll'ın projelerini iyi bilen, Mandalay'dan Yüzbaşı Nash-Burnham karşılayacaktı. Nash-Burnham daha dün Shan Eyaleti'ndeki *dacoit*leri kontrol altına alma faaliyetleriyle ilgili bir toplantı için buradaydı ama ne yazık ki acilen Mandalay'a dönmesi gerekmiş. Sizi nehrin yukarısına götürecek gemi tamirde olduğundan, kendisi önceki gemiyle ayrılmak zorunda kalmış." Dalton durup kâğıtlarına bir göz attı. "Ama endişelenmeyin. Mandalay'da bilgi almak için yeterli

zamanınız olacak. Bu sadece, beklenenden daha geç yola çıkacağınız anlamına geliyor, çünkü size yer bulabildiğimiz ilk gemi Irrawaddy Flotilla Şirketi'ne ait ve o da hafta sonunda yola çıkıyor. Umarım sizin için sakıncası yoktur."

"Hayır, sorun değil. Birkaç gün etrafta gezinebilirim sanırım."

"Elbette. Hatta, sizi yarın çıkacağımız kaplan avına davet edecektim. Bu fikirden Yüzbaşı Nash-Burnham'a bahsetmiştim, o da bunun hem zaman geçirmeniz hem de çevreyi tanımanız açısından iyi bir fikir olduğunu söylemişti."

"Ama ben hayatımda hiç ava çıkmadım," diye karşı çıkacak oldu Edgar.

"O halde bu mükemmel bir başlangıç olacak. Hep öyle olmuştur. Neyse, yorgun olmalısınız. Bu akşam size uğrayacağım."

"Şu an için planlanan başka bir şey var mı?"

"Hayır, bugün için yok. Tekrar söylemek isterim ki Yüzbaşı Nash-Burnham burada sizinle birlikte olmayı umut ediyordu. Kalacağınız yere gidip dinlenseniz iyi olur. Kapıcı size yerinizi gösterecek." Yanlarında bekleyen Hint'e başıyla işaret etti.

Edgar, yüzbaşıya teşekkür edip kapıcının peşinden gitti. Eşyalarını alıp yolun sonuna kadar yürüdüler ve orada daha geniş bir yola ulaştılar. Safran sarısı cübbe giymiş büyük bir keşiş grubuna denk geldiler. Kapıcı oralı olmamış gibiydi.

"Nereden geliyorlar?" diye sordu Edgar. Dalgalanan kumaşın güzelliği büyülemişti onu.

"Kim efendim?" diye sordu kapıcı.

"Keşişler."

Yolun köşesinde duruyorlardı, kapıcı dönüp adamların geldiği yönü işaret etti. "Shwedagon, efendim. Burada, asker olmayan herkes Shwedagon'u görmeye gelmiştir."

Edgar kendini onlarca küçük pagodanın sıralandığı bir yamacın dibinde buldu. Pagodalar nehirden ona göz kırpan ve artık devasa görünen altın piramide doğru yükseliyordu. Merdivenlerin dibinde hacılar gezinmekteydi. Edgar, İngiliz Ordusu'nun pagodanın etrafına konuşlandığını okumuştu ama bu kadar yakın oldukları aklının ucuna bile gelmemişti. İstemeye istemeye, yolu çoktan geçip dar sokak boyunca ilerleyen kapıcının peşinden koştu. Uzunca bir barakanın sonundaki odaya ulaştılar. Kapıcı bavulları yere koyup kapıyı açtı.

Misafir subayların kaldığı mütevazı bir yerdi burası. Kapıcı ona etraftaki binaların da garnizondaki yaşam alanları olduğunu söyledi, "Yani herhangi bir şeye ihtiyacınız olursa, buradaki kapılardan birini çalabilirsiniz efendim," dedi ve selam verip oradan ayrıldı. Edgar, adamın ayak sesleri kesildikten sonra kapıyı açtı ve aşağı doğru yürüdü. Tapınağa çıkan uzun merdivenlerin başında durdu. Bir tabelada, "Ayakkabı ve şemsiyeyle girmek yasaktır" yazıyordu. Üçüncü İngiliz-Birman Savaşı'nın başlangıcında İngiliz temsilcilerin Birman kraliyet ailesinin huzurunda ayakkabılarını çıkarmayı reddettiklerine dair okuduklarını anımsadı. Eğildi, botlarını çıkarıp eline aldı ve uzun merdivenlerden tırmanmaya başladı.

Nemli zemin ayaklarını serinletiyordu. Basamaklar dini ürünler satan insanlarla doluydu: Buda resimleri ve heykelleri, yasemin çelenkleri, kitaplar ve yelpazeler, adak yiyecekleriyle dolu sepetler, buram buram kokan tütsüler, yaprağı altın varaktan çiçeğiyse alüminyum folyodan lotus çiçekleri... Satıcılar gölgede dinleniyordu. Basamaklar hacılarla doluydu: keşişler, dilenciler ve güzel giysiler içindeki zarif Burmalı kadınlar. Zirvede girift bir kemer altından geçerek daha küçük pagodaların yaldızlı kubbeleriyle çevrili beyaz mermerden bir alana çıktı. Dua eden insan kalabalığı saat yönünde

dönüyordu ve önünden geçerken gözlerini uzun boylu İngiliz'e dikiyorlardı. İnsan selinin içine karıştı Edgar, diz çöküp iri boncuklu tespihlerini çekerek ibadet eden insanların önünden geçti. Yürürken gözlerini pagodadan ayırmıyordu, pagodanın çana benzeyen gövdesi silindirik bir çatıyla örtülü ince bir uca doğru sivriliyordu. Altının parıltısı, güneşin beyaz çiniler üzerindeki yansıması ve ibadet edenlerin nabız gibi atan kalabalığı gözlerini kamaştırıyordu. Yolun yarısında, gölgede dinlenmek için durdu. Mendiliyle yüzünü silerken hafif bir müzik sesi dikkatini çekti.

Müziğin nereden geldiğini anlayamadı başta, notalar koridorlarda yankılanıyor ve ilahilere karışıyordu. Geniş bir alanda keşişlerden biri bir topluluğa –Edgar'ın sonraları bunun Birmanca değil, Pali dilinde olduğunu öğreneceği– hipnotik sözlerle dua ettiriyordu. Alanın arka tarafındaki dar bir patikayı takip etti. Müzik daha da yükselmişti. Banyan ağacının dalları altında duran müzisyenleri gördü.

Dört kişiydiler, geldiğini görüp ona baktılar. Edgar gülümsedi ve enstrümanları incelemeye koyuldu: Bir davul ve ksilofona benzeyen bir tahta, kaz boynu trompet ve bir de arp. Dikkatini en çok sonuncusu çekmişti. Piyanonun atası olan klavseni iyi biliyordu, bu da son derece güzel bir arptı. Hem gemiye hem de kuğuya benzeyecek şekilde oyulmuştu. Tellerin birbirine yakınlığı arpın benzersiz şekli nedeniyle mümkün olmuştu. *Zekice tasarlanmış*, diye düşündü. Adamın parmakları arpın üzerinde usulca geziniyordu. Melodi tuhaf biçimde ahenksizdi, Edgar bir örüntü seçmekte zorlandı. Melodinin gam boyunca gelişigüzel dans ettiğini fark etti. Dikkatle dinlese de melodiyi aklında tutamıyordu.

Çok geçmeden başka bir izleyici daha geldi. Şık giyimli Burmalı bir adamdı, bir çocuğun elini tutuyordu. Edgar

adamı ve çocuğu başıyla selamladı, birlikte şarkıyı dinlediler. Diğer adamın gelişiyle Yüzbaşı Dalton'ın o akşam kendisine uğrayacağını ve yıkanıp giyinmesi gerektiğini hatırladı. Hiç istemeyerek de olsa müzisyenlerin yanından ayrıldı. Pagodanın etrafındaki turunu tamamlayıp yeniden girişe doğru yığılan ve merdivenlerden taşan kalabalığa karıştı. Kalabalığı takip ederek sokağa indi. Alt basamakta oturup botlarını giydi. Etrafındaki kadınlar ve erkekler sandaletlerini kolayca giyivermişti. Bağcıklarıyla uğraşırken ıslık çalmaya başladı, az önce duyduğu melodiyi çıkarmaya çalışıyordu.

Sonra onu gördü.

Beline oturttuğu bebeğiyle yaklaşık beş adım ötede duruyordu. Elini açmıştı, giysileri yırtık pırtıktı ve vücudu koyu sarıya boyanmıştı. İlk önce kadının bir hayalet olduğunu düşünerek gözlerini kırpıştırdı Edgar. Altın renkli tapınağın hayaletine benzeyen bedeni, güneşe uzun süre bakınca beliren illüzyonlar gibi görünüyordu. Dikkatini çekmişti, bir adım daha yaklaştı. Kadının boyadan değil, yüzünü, kollarını, çıplak ayaklarını kaplayan sarı tozdan dolayı altın sarısı olduğunu gördü. Edgar öylece kadına bakarken, kadın sarı elleriyle sımsıkı tuttuğu bebeğini ona doğru uzattı. Kadının yüzüne ve sarıya boyanmış koyu, yalvaran gözlerine baktı. Bu tozun Burmalıların *sa-nwin* dedikleri ve kadınların doğumdan sonra ruhlardan korunmak için vücutlarına sürdükleri zerdeçal olduğunu sonradan öğrenecekti ama bu kadın bunu dilenmek için sürmüştü, çünkü geleneklere göre *sa-nwin* süren bir kadın doğumdan sonra günlerce evden dışarı çıkmazdı, çıktıysa da bu, çocuğunun hasta olduğu anlamına gelirdi. Oysa Shwedagon'un dibinde dururken Edgar bunu da bilmiyordu. Kadın bir adım daha yaklaşana kadar öylece kalakaldı. Sonra çocuğun ağzındaki uçukları ve minik

kafasındaki geniş yarayı gördü. Edgar geri çekildi, dehşete kapılmıştı. Cebini karıştırıp tüm bozuklukları saymadan kadının avucuna bıraktı.

Kalbi yerinden fırlayacak gibiydi, hemen oradan uzaklaştı. Dört bir yandaki hacılar ne şaşkınlık içinde paraları sayan yaldızlı dilenciye ne de tapınağa ve yüksek sivri tepesinin altındaki tuhaf kadına son kez bakıp ellerini cebine sokarak hızla aşağı inen uzun boylu zayıf İngiliz'e ilgi gösterdiler ve yürümeye devam ettiler.

Daha sonra, akşam, Yüzbaşı Dalton onu ziyaret edip diğer subaylarla Pegu Club'da bilardo oynamaya davet etti. Edgar yorgunluk bahanesiyle teklifi reddetti. Çok zamandır karısına mektup yazmadığını, ona mektup yazacağını söyledi. Yani Yüzbaşı Dalton'a, aklından çıkmayan o görüntüyü –kadını ve çocuğu– düşünürken savaş dedikoduları eşliğinde şeri içmeyi doğru bulmadığını söylemedi.

"Pekâlâ. Bilardo oynamak için bolca vaktimiz olacak," dedi Dalton. "Ama yarınki avda bize katılmanız konusunda ısrar ediyorum. Daha geçen hafta bir piyade, Dabein yakınlarında bir kaplan gördüğünü söyledi. Bengal'den yeni dönen Yüzbaşı Witherspoon ve Yüzbaşı Fogg'la oraya gitme planları yaptık. Bize katılmak ister misiniz?" Silüet halinde kapının girişinde duruyordu yüzbaşı.

"Ama ben daha önce hiç ava çıkmadım. Avlanabileceğimi sanmıyorum."

"Lütfen!" dedi Dalton. "Bunları duymadığımı farz ediyorum. Bunu da görev olarak düşünün. Bu kaplan, köylülere korku saçıyor. Yarın erkenden yola çıkacağız. Bizimle süvari ahırlarında buluşun. Nerede olduklarını biliyor musunuz? Hayır, yanınıza bir şey almanıza gerek yok. Belki şapkanızı

alabilirsiniz. Çok sayıda binici çizmemiz ve tabii ki tüfeğimiz var. Sizin gibi parmakları becerikli biri iyi nişan alabilir diye düşünüyorum."

Övgü dolu bu sözlerden dolayı ve önceki daveti reddettiğinden Edgar, artık bu teklifi geri çeviremedi.

7

Ertesi sabah Edgar, yüzbaşıyı ahırın dışında atını eyerlerken buldu. Yanında ikisi İngiliz, üçü Burmalı beş adam daha vardı. Piyano akortçusunun yaklaştığını gören Dalton, eyeri bağlamak için eğildiği yerden baktı, elini pantolonuna sildi ve Edgar'a uzattı. "Bay Drake, harika bir sabah, öyle değil mi? Esintinin buralara kadar gelmesi harika. İnsanı ferahlatıyor. Demek ki bu yıl yağmurlar daha erken gelebilir." Ayağa kalktı, hava tahminini doğrulamak istercesine gökyüzüne baktı. Edgar, adamın bu kadar yakışıklı ve atletik görünmesine şaşırdı: Geriye taranmış saçları, bronz teni ve son derece sağlıklı görünen bir yüzü vardı. Gömleğinin kollarını kıvırmıştı.

"Bay Drake, sizi Yüzbaşı Witherspoon ve Fogg'la tanıştırayım. Beyler, Bay Drake, Londra'nın en iyi piyano akortçusudur." Edgar'ın sırtına dokundu. "İyi bir adamdır. Ailesi de Hereford'lu."

İki adam içtenlikle ellerini uzattı. "Tanıştığımıza memnun oldum Bay Drake," dedi Witherspoon. Fogg da başıyla onayladı.

"Çok az işim kaldı," diyerek atın altına eğildi Dalton. "Bu at huysuzluk edebiliyor, yakınımda bir kaplan varken düşmek istemem." Başını kaldırıp akortçuya göz kırptı. Gülüştüler. On adım ötede, bol *paso*lar giyen Burmalılar topuklarının üzerinde çömelmişlerdi.

Atlara bindiler. Edgar bacağını eyerin üzerine atmakta zorlanınca Yüzbaşı Dalton ona yardım etti. Burmalılardan biri ahırın dışına doğru atını sürdü ve çok geçmeden gözden kayboldu. Dalton diğer iki yüzbaşıyla konuşarak küçük gruplarına liderlik ediyor, Edgar da onların peşinden gidiyordu. Diğer iki Burmalı adam tek bir at üzerinde arkalarından geliyordu.

Saat daha erkendi ve güneş henüz lagünlerin üstündeki sisi dağıtmamıştı. Edgar, Yangon'un birden tarım arazisine dönüşüvermesine şaşırmıştı. Şehre giden birkaç kağnının yanından geçtiler, sürücüleri varlıklarına pek aldırış etmeden arabalarını yolun kenarına yanaştırarak onlara yol verdi. Uzakta, balıkçılar kayıklarıyla bataklıkta ilerliyor, sisin içinde bir görünüp bir kayboluyorlardı. Akbalıkçıllar bataklığın yola yakın kısmında avlanıyor, ayaklarını usulca kaldırıp indiriyorlardı. Witherspoon, kuşları vurmak için durup duramayacaklarını sordu.

"Burada olmaz," diye karşılık verdi Dalton. "Geçen sefer kuşları vurduğumuzda köylüler ortalığı ayağa kaldırmıştı. Akbalıkçıllar Pegu'nun en önemli mitlerinin bir parçasıdır. Onları avlamak uğursuzluk getirir."

"Batıl inanç zırvaları," diye homurdandı Witherspoon. "Onları bu tür inançlardan kurtulmaları için eğittiğimizi sanıyordum?"

"Öyle tabii. Ama günümü yerel bir kabile reisiyle tartışarak geçirmektense kaplan avlamayı tercih ederim."

"Hıh," dedi Witherspoon ama bu cevap onu tatmin etmiş gibiydi. Yollarına devam ettiler. Uzakta, birkaç adam balık ağlarını fırlatıyorlardı. Ağlar ışıklı kavisler çizerek havaya su damlacıkları püskürtüyordu.

Bir saat kadar at sürdüler. Bataklıklar yerini seyrek çalılıklara bırakmaya başlamıştı. Hava çoktan ısınmıştı, Edgar

göğsünden aşağı ter aktığını hissetti. Patika kıvrılıp derin bir ormana girdiğinde rahatladı, burada güneşin yakıcılığı yerini yapışkan bir neme bıraktı. Ormana girdikten birkaç dakika sonra öncü Burmalı onları karşıladı. Adam diğerleriyle konuşurken Edgar etrafına bakındı. Küçük bir çocukken orman kâşiflerinin hikâyelerini okumuş, tüm zamanını çiçeklerin karmaşasını ve vahşi hayvan sürülerini hayal ederek geçirmişti. *Ama bu, farklı türde bir orman olmalı*, diye düşündü. *Çok sessiz ve kapkaranlık.* Ormanın derinliklerine baktı ama sarmaşıklardan dolayı sadece beş metre ilerisi görülebiliyordu.

Nihayet adamlar kendi aralarında konuşmayı bıraktılar. İçlerinden biri atını Dalton'a doğru sürerek bir şeyler söyledi. Edgar'ın dikkati konuşmayı takip edemeyecek kadar dağılmıştı. Buğulanan gözlüğünü çıkarıp gömleğine sildi. Takar takmaz yine buğulandı camlar. Tekrar çıkarıp sildi. Üçüncü seferden sonra bundan vazgeçti ve ormanı ince buğu tabakasının ardından izlemeye başladı.

İleride Dalton, Burmalı adamla konuşmasını bitirmişti. "Peki o zaman," diye bağırıp atını geri çevirdi, hayvan toynaklarıyla çalılıkları ezdi. "Rehberimizle konuştum. En yakın köye gidip kaplanı sormuş. Daha dün yerel bir domuz çobanının damızlık dişi domuzunu boğazlarken görülmüş. Bütün köy perişan halde, kâhinlerden biri bu kaplanın iki yıl önce bir bebeği öldüren kaplanın ta kendisi olduğunu söylemiş. Bu yüzden kendi kaplan avlarını düzenliyorlar, kaplanı ormandan kaçırmaya çalışıyorlar. Kaplanı avlamayı deneyebileceğimizi söylediler. En son buradan üç mil kuzeyde görülmüş. İstersek güneye, sürüyle yaban domuzunun bulunduğu bataklıklara da gidebilirmişiz."

"Bunca yolu domuz vurmak için gelmedim," diye araya girdi Fogg.

"Al benden de o kadar," dedi Witherspoon.

"Ya siz Bay Drake?" diye sordu Dalton. "Siz ne dersiniz?"

"Ah, bırakın bir domuzu, önümdeki masada duran doldurulmuş bir domuzu bile vuramam ben. Siz karar verin."

"Aylardır kaplan avlamadım," dedi Dalton.

"O halde, kararımız belli," dedi Witherspoon.

"Nereye ateş ettiğinize dikkat edin ama," dedi Dalton. "Hareket eden her şey kaplan değil sonuçta. Ve Bay Drake, yılanlara karşı dikkatli olun. Dişleri olmadığından emin değilseniz sopaya benzeyen hiçbir şeye elinizi uzatmayın." Atının terkisine bir tekme attı, diğer adamlar da onun peşinden ormana doğru ilerlemeye başladılar.

Ağaçların arasındaki bitkiler daha da sıklaştı, önde giden atlının yolu kapayan sarmaşıkları kesmesi için sık sık durmak zorunda kaldılar. Ağaçlarda yerden daha fazla bitki yetişmiş gibiydi, sarmaşıklar gün ışığına doğru kıvrılıp tırmanmıştı. Büyük ağaçlara tutunan karmaşık epifitler, orkideler, ibrik otları, gökyüzünü çaprazlayan sürgünlerin karmaşasında köklerini kaybetmişlerdi. Edgar bahçeleri severdi, Latince bitki isimleri konusundaki bilgisiyle de gurur duyardı ama burada, tanıyabileceği hiçbir bitkiye rastlamamıştı. Ağaçlar bile yabancıydı, fil gövdesini andıran devasa gövdeleri, arkasında bir kaplanı dahi saklayacak kadar uzun, payandaya benzeyen kökleriyle toprağa uzanmıştı.

Yarım saat daha yürüdüler ve ağaçların birbirine dolanmış köklerinin arasında kalmış bir binanın kalıntılarının önünden geçtiler. İngilizler durmadan ilerlediler. Edgar ne olduğunu sormak için seslenmek istedi ama yol arkadaşları çok ilerisindeydi. Yosunların arasına gizlenmiş taşlara bakmak için döndü. Arkasındaki Burmalılar da görmüştü kalıntıları. Yanında küçük bir çelenk taşıyan Burmalı çabucak

atından indi ve çelengi kalıntıların dibine bıraktı. Atı ilerlerken Edgar arkasına baktı. Sarmaşıkların arasından adamın eğildiğini gördü, sonra sarmaşıklar yine etrafını sarınca görüntü kayboldu.

Diğerleri önden gitmişti, patikanın dönemecinde az kalsın onlarla çarpışacaktı. Büyük bir ağacın dibinde durmuşlardı. Dalton ile Witherspoon fısıldayarak bir şeyler konuşuyorlardı.

"Sadece tek bir atış," diyordu Witherspoon. "Böyle bir derinin elinden kaçmasını istemezsin. Söz veriyorum, tek atışla onu indireceğim."

"Sana söyledim, kaplan bizi izliyor olabilir. Şimdi ateş edersen onu korkutup elimizden kaçırırsın."

"Saçmalık!" dedi Witherspoon. "Kaplan zaten ürkmüştür. Üç yıldır elime iyi bir maymun derisi geçmiyor. Hep yaşlı maymunlara denk geliyorum. Elime geçen tek güzel deriyi de beceriksiz bir deri yüzücü mahvetti."

Edgar atını adamların tartıştığı uzun ağacın yanına sürdü. Önce yaprak ve sarmaşıklardan başka şey göremedi ama sonra bir kıpırtı oldu ve yavru bir maymun, kafasını bir epifitin üzerinden dışarı çıkardı. Edgar, adamın tüfeğini doldurduğunu ve hemen ardından Dalton'ın konuştuğunu duydu: "Sana söylüyorum, onu rahat bırak!" Ağacın tepesindeki maymun bir şeylerin ters gittiğini hissetmiş gibiydi, kendini yukarı çekip ağacın dallarına atlamaya başladı. Witherspoon tüfeğini doğrulttu. "İndir şu tüfeği seni kahrolasıca!" diye bağırdı Dalton. Maymunun sıçrayışıyla Witherspoon'un parmağının tetiğe gitmesi ve tüfeğin patlaması bir oldu. Anlık bir duraksama ve sessizliğin ardından maymunun sıçradığı yerden bir şeyler, aşağıya, açıklık alana savruldu. Sonra Edgar başka bir ses duydu, tam üstünde, ince bir ses. Başını kaldırıp baktığında

gökyüzü ve ağaçlardan oluşan fonda silüet halinde bir cismin düşmekte olduğunu gördü. Yavaşça süzülüyordu, gövdesi boşlukta dönüyor, kuyruğu yukarıda kuş gibi çırpınarak yere doğru iniyordu. Atından iki adım ötede çalılara çarptığında Edgar hâlâ donakalmış vaziyette, hayvanın düşüşünü izlemekteydi. Uzun bir sessizliğin ardından Dalton küfrederek atını ileri sürdü. Burmalılardan biri atından indi, maymunu düştüğü yerden aldı. Derisi toza bulanmış, kanlar içindeki maymunu derisini incelemesi için Witherspoon'a uzattı. Witherspoon başını salladı, adam da maymunu çuvala koydu.

Nihayet yeniden yola koyuldular. Arkalarından giden Edgar, çuvalın içindeki küçük hayvanın atın yanında bir o yana bir bu yana sallanmasını, ormanın değişen gölgelerinin çuvala yayılan kırmızı lekenin üzerinde oynaşmasını izledi.

Devam ettiler. Küçük bir derenin yakınında, bir sivrisinek sürüsünün içinden geçtiler. Edgar sivrisinekleri elleriyle yüzünden uzaklaştırmaya çalıştı; bir tanesi eline konunca ısıracak yer bulmak için derisini yoklayan sivrisineği hayretle izledi. İngiltere'de gördüklerinden çok daha büyüktü, Asya kaplan sivrisineğiydi bu. *Bugün kaplanı ilk ben öldüreceğim*, diye düşündü Edgar ve sivrisineği eliyle vurarak öldürdü. Sonra başka bir sivrisinek kondu, sineğin elini ısırmasına izin verdi, kanını emerek karnını şişirmesini izledi ve ardından onu da ezdi. Kendi kanı koluna bulaştı.

Orman seyrelmiş, pirinç tarlaları görünmüştü. Çamurun içinde yere eğilmiş, tohum eken birkaç kadının yanından geçtiler. Yol genişledi. Uzakta, dip dibe bambu evlerden oluşan bir köy göründü. Köye yaklaştıklarında bir adam dışarı çıkıp onları selamladı. Üzerinde eskimiş, kırmızı bir *paso*dan başka şey yoktu. Öndeki atlıya heyecanla bir şeyler söyledi, o da çevirdi.

"Bu adam köyün önde gelenlerinden. Kaplanı bu sabah gördüklerini söylüyor. Köyden erkekler ava çıkmış. Bize onlara katılmamız için yalvarıyor. Çok silahları yokmuş. Bize rehberlik yapması için bir çocuk gönderecek."

"Harika!" dedi Dalton heyecanla. "Witherspoon'un aceleciliğinden sonra şansımızı kaçırdığımızı düşünmüştüm."

"Maymundan sonra bir de kaplan postum olacak," dedi Witherspoon.

Edgar'ın bile kanı kaynadı. Kaplan yakınlardaydı ve çok tehlikeliydi. Daha önce yalnızca Londra Hayvanat Bahçesi'nde kaplan görmüştü. Londra'nın en iyi veterinerlerini bile şaşırtan bir hastalık yüzünden tüyleri dökülmüş, cılız, zavallı bir hayvandı. Yavru maymunun vurulmasıyla artan huzursuzluğu bütünüyle ortadan kalkmıştı şimdi. Dalton haklıydı, *bu köyün bize ihtiyacı var*, diye düşündü. Birinin çizmesini çekiştirdiğini hissetti, üzengilerine dokunan çıplak, küçük bir çocuk gördü. "Merhaba," dedi. Çocuk ona baktı. Yüzü sümük ve toz içindeydi. "Yakışıklı bir delikanlısın ama iyi bir banyoya ihtiyacın var."

"Bakıyorum da yeni bir arkadaş edinmişsiniz Bay Drake," dedi Fogg.

"Öyle görünüyor," dedi Edgar. "Al bakalım." Cebinden bir bozukluk çıkarıp yere attı. Çocuk yakalamaya çalıştı ama para yolun kenarındaki küçük su birikintisine düştü. Çocuk dizlerinin üstüne çökerek elini suyun içine soktu. Korkarak da olsa parayı aramaya başladı. Sonra birden parayı buldu, sudan çıkarıp gururla ona baktı. Eline tükürüp parayı sildi, sonra da arkadaşlarına göstermeye gitti. Arkadaşları birkaç saniye içinde Edgar'ın etrafına üşüştüler. "Hayır," dedi Edgar. "Başka bozukluğum yok." Bakışlarını kaçırarak, uzanan küçük elleri görmezden gelmeye çalıştı.

Onlarla konuşan köylü oradan ayrıldı ve birkaç dakika sonra daha büyük bir çocukla döndü. Çocuk öncü atlının arkasına bindi. Köyün dışına çıkan, pirinç tarlaları ve balta girmemiş orman arasında uzanan patikayı takip ettiler. Arkalarında bir grup çıplak ayaklı çocuk tozlu yolda neşeyle koşuşturuyordu. Yokuşun sonunda tarlalardan uzaklaştılar ve ormanın eteğindeki bir açıklığı takip ettiler. Çok geçmeden, ormanın girişinde bekleyen iki adam gördüler. Üstü çıplak adamlardan biri, İngiliz miğferinin kötü bir benzerini giymişti, elinde eski, paslı bir tüfek tutuyordu.

"Asker ha," dedi Witherspoon şakayla. "Umarım vurduğu bir İngiliz askerinden almamıştır."

Edgar yüzünü buruşturdu. Fogg güldü. "Endişelenme. Kalküta'daki fabrikamızdan çıkan defolu mallar, askerlerimizin bile girmeye korktuğu yerlere rahatça ulaşıyor."

Dalton rehberleriyle birlikte ilerliyordu. "Kaplanı görmüşler mi?" diye sordu Fogg.

"Bugün değil, ama en son buraya yakın bir yerlerde görülmüş. Tüfeklerimizi doldurmalıyız. Drake, sen de."

"Ah, yapabileceğimi sanmıyorum..."

"Hayvan bize saldırırsa tüm silahlara ihtiyacımız olacak. Tüm o küçük çocuklar nereye kayboldu?"

"Bilmiyorum, ormana doğru bir kuşu kovalıyorlardı."

"Güzel. Burada Noel Babacılık oynamayalım. İsteyeceğimiz en son şey ayakaltında gezinen gürültücü çocuklar."

"Özür dilerim, düşünemedim," dedi Edgar.

Witherspoon birden elini kaldırdı. "Şişt!"

Dalton ve Edgar ona baktı. "Ne oldu?"

"Bilmiyorum. Açıklığın öbür ucundaki çalılıklarda bir şey var."

"Hadi gidelim, dikkatli olun." Dalton atını kamçıladı. Grup yavaşça ilerledi.

"İşte orada, onu görebiliyorum!" dedi rehber. Kolunu kaldırıp çalılıkları işaret etti. Atlar durdu. Açıklığın sınırının yirmi metre kadar uzağındaydılar.

Adamın ormanda gösterdiği yere ilerlerken Edgar'ın kalbi ağzından çıkacak gibiydi. Bir sessizlik oldu, adamlar daha da yavaşladı. Edgar tüfeği kavradı ve parmağını tetiğe götürdü. Yanındaki Witherspoon tüfeğini doğrulttu.

Beklediler. Çalılar kıpırdadı.

"Kahretsin, hiçbir şey göremiyorum! Oralarda bir yerlerde olmalı."

"Kaplan olduğuna emin olmadan ateş etme. Şu maymunu vurmakla fazlasıyla risk aldın zaten. Tek bir şansımız var, hepimiz aynı anda ateş etmeliyiz."

"Yüzbaşı, işte orada!"

"Sakin olun."

"Lanet olsun, tüfeklerinizi hazırlayın. Yine hareket ediyor." Witherspoon tüfeğinin horozunu çekip nişangâhtan baktı. Çalıların arasında bir kıpırtı vardı, durmadan geziniyordu, hareketlilik giderek artıyordu. "Geliyor. Tüfeklerinizi hazırlayın."

"Tüfekler hazır. Bay Drake, siz de. Tek bir şansımız var. Fogg?"

"Atışa hazırım. Ateş emrini siz verin yüzbaşı."

Edgar vücudundan soğuk terler boşandığını hissetti. Kolları titriyordu. Dipçiği zar zor omzuna kaldırabildi.

Üstlerinde bir akbaba, iki yanı tepelere kadar uzanan sık ormanlarla çevrili açıklıktaki kuru otların üzerinde duran sekiz adam ve beş attan oluşan grubu izliyordu. Arkalarındaki pirinç tarlalarından bir grup kadın giderek hızlanan

adımlarla onlara doğru geliyordu, bir süre sonra koşmaya başladılar.

Edgar'ın atı grubun en arkasında duruyordu, bu yüzden kadınları ilk o fark etti. Çığlık atıyor gibiydiler. Edgar döndü ve "Yüzbaşı!" diye bağırdı.

"Sessiz ol Drake. Geliyor."

"Yüzbaşı, durun!"

"Çeneni kapa Drake," diye homurdandı Witherspoon, gözünü nişangâhtan ayırmadan.

Ama sonra, çığlıkları onlar da duydu. Dalton döndü. "Neler oluyor?"

Burmalı bir şeyler söyledi. Edgar arkasını dönüp çalılara baktı. Daha kuvvetli sallanmaya başlamışlardı. Çalıların arasından gelen ayak seslerini duyabiliyorlardı.

Kadınlar çığlık atıyordu.

"Neler oluyor böyle?"

"Biri şunları sustursun. Kaplanı korkutup kaçıracaklar."

"Witherspoon, tüfeğini indir."

"Bu ânı mahvetme Dalton."

"Witherspoon, sana söylediğimi yap, tüfeğini indir! Ters giden bir şeyler var."

Kadınlar yaklaşmıştı. Çığlıkları erkeklerin sesini bastırıyordu.

"Lanet olsun! Biri şunları sustursun. Fogg, bir şeyler yap!"

Edgar, Witherspoon'un tüfeğinin nişan aldığını görebiliyordu. O âna kadar sessiz kalan Fogg atıyla döndü ve kadınları gördü. "Durun!" diye bağırdı. Kadınlar çığlık atarak koşmaya devam ettiler, koşarken *hta main*lerinin ucunu kaldırıyorlardı.

"Lanet olsun. Durun!"

Her şey birbirine karışmıştı, koşuşturmalar, çığlıklar, tepedeki güneş.

Edgar dönüp ormana baktı.

"İşte orada!" diye bağırdı Fogg.

"Yüzbaşı! Silahını indir!" diye bağırdı Dalton ve atını Witherspoon'a doğru sürdü. Ama aksine tüfeğini daha da sıkıca kavrayan Witherspoon, tetiği çekti.

Geriye sadece donup kalmış bir an, güneşte solmuş bir anı, bir bakış kaldı. Edgar Drake'i çığlıklar ve feryatlardan daha fazla sarsan şey o bakıştı. Annenin, kendisini zaptetmeye çalışanları alt edip kollarını uzatarak çocuğuna dokunmaya çalıştığı an; gözlerindeki tarifi mümkün olmayan kederin ifadesi olan o bakış. Daha önce hiç tanık olmadığı ama yine de pietàlardan, *oi moi* diye feryat eden minik figürlü Yunan vazolardan tanıdığı bir bakış.

Uzun süre öylece kalakaldı. Olan bitenin dehşetini günler sonra anlayacaktı. Tüm o dehşetin göğsüne vurduğunu, sanki aniden ruhunun ele geçirildiğini hissedecekti. Hükümet temsilcisinin konutundaki bir subaylar toplantısında, belinde çocuğunu taşıyan bir hizmetçi kızı görecek, nefesinin kesildiğini, boğulduğunu hissedecek, kendisine iyi olup olmadığını soran şaşkın subaylara yarım yamalak bahaneler uyduracaktı. Evet evet, iyiyim, endişelenmeyin, sadece biraz bitkinim, hepsi bu, diyecekti. Sendeleyerek kendini dışarı atacak, merdivenlerden inip bahçeye gidecek, güllerin üstüne kusacaktı. Gözlerine yaşlar dolacak, ağlamaya başlayacak, hıçkırıklara boğulacaktı. İçi öyle tarifsiz bir kederle dolacaktı ki önceden üzüldüğü komik şeylere inanamayacaktı.

Ama zamanın durduğu o anda, manzaranın önünde dururken hareket bile edemiyordu. Çocuk, anne, donup kalan an ve çığlıkları, durgunluğu sürükleyip götüren tatlı bir rüzgârla sallanan dalların sessizliği. Öylece duruyorlardı, o ve

beti benzi atmış diğer adamlar. Gözlerinin önündeki manzarayı, annenin minik bedeni sarsışını, öpüşünü, kan bulaşmış ellerini çocuğun yüzünde, kendi yüzünde gezdirişini, hem çok yabancı hem de çok tanıdık biçimde feryat edişini izliyorlardı. O sırada çocuğun yanında bir uğultu oldu. Diğer kadınlar koşarak annenin yanına geldiler ve onu çocuğun yanından alıp götürmeye çalıştılar. Kadının vücudu öne doğru gerildi, kadınlara karşı koyuyordu, yerçekimine bile. Yanında, yüzü güneşten solan bir adam geriye doğru bir adım attı, sendeledi, tüfeğinin dipçiğiyle yerden destek aldı.

O gece defalarca uykusundan uyandı Edgar, kafası allak bullaktı. Gül bahçesinde yığılıp kalmasına henüz iki gün vardı ama daha şimdiden, içinde bir şeylerin yırtılmaya başladığını hissediyordu. Tıpkı yırtılan bir tuvalin üstünden dökülüp rüzgârda toz olarak kaybolan boya parçaları gibi, onarılması mümkün olmayan bir yırtılma. *Bu her şeyi değiştirdi*, diye düşündü, *bu benim planımın, sözleşmemin, görevimin bir parçası değil*. Burma'ya ilk vardığında Katherine'e, buraya, bu kadar uzağa geldiğine inanamadığını yazdığını hatırladı. Mektubunun o an muhtemelen eve doğru hızla giden bir trende olduğunu düşündü. Yangon'da yapayalnızdı.

8

İki gün sonra Edgar, Savaş Bürosu'ndan bir mesaj aldı. Irrawaddy Filotilla Şirketi'ne ait bir tik ağacı gemisinde fazladan bir yer ayarlamışlardı. Gemi iki gün içinde Prome'deki rıhtımdan kalkacaktı. Prome'ye trenle gidecek, yedi gün sonra Mandalay'a varmış olacaktı.

Yangon'da geçirdiği dört gün boyunca valizine neredeyse hiç dokunmamıştı. Avdan beri odasından ayrılmıyor, sadece birileri çağırınca ya da ara sıra sokaklarda dolaşmak için dışarı çıkıyordu. Sömürge faaliyetlerindeki bürokrasi onu hayrete düşürmüştü. Çocuğun vurulmasının ardından Adli Yargı Müdürlükleri, Karakol, Köy İdaresi Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü hatta Orman Müdürlüğünde, "vahşi av hayvanlarının kontrolü sırasında meydana gelen kaza" konusunda ifade vermeye çağrılmıştı. İlk başta olayın rapor edilmesine bile şaşırmıştı. Eğer hepsi ağız birliği etseydi, olayın kolayca örtbas edilebileceğini biliyordu. Köylüler şikâyet edebilmenin bir yolunu asla bulamazdı, bulsalar bile onlara inanılmazdı, inanılsa bile subaylar cezalandırılmazdı.

Yine de, Witherspoon dâhil, herkes olayı rapor etme konusunda ısrarlıydı. Witherspoon, ordunun bu tür durumlar için ayırdığı fona ilave olarak kurbanın ailesine küçük bir miktar para ödemeyi kabul etmişti. Her şey son derece medeni *görünüyor*, diye yazdı Katherine'e. Belki de bu, düşüncesiz İngiliz askerlerinin ara sıra yaptıkları sapkınlıklara rağmen, İngiliz

yasalarının olumlu etkilerinin bir kanıtıdır. Ya da, diye yazdı birkaç gün sonra yedinci ifadesini imzalamasının ardından, belki de bu, terörle başa çıkmanın denenmiş ve etkili bir yöntemi, daha derindeki bir şeyi aklamak için göstermelik bir şeydir, bürokrasinin perdesi gündüzü karartmaya başlamış bile.

Witherspoon ve Fogg evrak işleri tamamlanır tamamlanmaz Pegu'ya doğru yola çıktılar ve alaylarıyla Kalküta'ya dönecek iki subayın görevini devralmak üzere tam zamanında oraya ulaştılar. Edgar onlarla vedalaşmadı. Olayın tüm suçunu Witherspoon'a yüklemek istese de yapamıyordu. Çünkü Witherspoon aceleci davranmış olsa da kana susamış diğer avcılardan sadece iki saniye erken davranmıştı. Yine de, kazadan sonra onu her gördüğünde, ister yemek sırasında isterse devlet dairelerinde olsun, Edgar'ın gözünün önüne adamın geniş çenesine dayadığı tüfeğin ve güneş yanığı boynundan dökülen terin görüntüsü geliyordu.

Edgar, Witherspoon'dan uzak durduğu gibi Yüzbaşı Dalton'dan da uzak duruyordu. Yola çıkmadan önceki gece ulak, Dalton'dan bir davetiye getirdi. Dalton onu bir kez daha Pegu Club'a davet ediyordu. Çok yorgun olduğunu bahane ederek daveti geri çevirdi. Aslında Dalton'u görmek, misafirperverliği için ona teşekkür etmek ve ona kızgın olmadığını söylemek istiyordu ama olayla yeniden yüzleşme düşüncesi de onu dehşete düşürüyordu. Yüzbaşıyla tek ortak anısının o dehşet ânı olduğunu ve onu yeniden görmenin o ânı yeniden yaşamak anlamına geleceğini biliyordu. Bu yüzden daveti kabul etmedi ve yüzbaşı da onu bir daha çağırmadı. Kendi kendine Yangon'a yolu düştüğünde onu ziyaret edebileceğini söylese de bunu yapmayacağını içten içe biliyordu.

Yola çıkacağı sabah, bir araba onu kapıdan alıp tren istasyonuna götürdü ve Edgar, Prome'ye giden trene bindi.

Tren yolcu alırken perondaki kalabalığı izledi. Aşağıda birkaç küçük çocuk Hindistan cevizi kabuğuyla maç yapıyordu. Parmakları istemsizce, cebinde avdan beri sakladığı madeni paraya gitti; bir mesuliyet sembolü, yersiz bir cömertlik, hatasını hatırlatan bir şey, bir tılsımdı bu.

Yas karmaşası içinde, köylüler çocuğu alıp gittiğinde Edgar, çocuğun cansız bedeninin tozlu zeminde bıraktığı izde yuvarlanmış madeni parayı görmüştü. Kimsenin görmediğini düşünmüştü. Çocuğa aitti bu ve ormanda öylece bırakmayı doğru bulmadığı için almıştı. Oysa bunun bir hata olduğunu bilmiyordu. Madeni para ne unutulmuş ne de gözden kaçırılmıştı; gün ışığında altın gibi parlıyordu, tüm çocukların gözü ondaydı. Fakat çocukların bilip kendisinin bilmediği bir şey vardı, aşağıda trene sandık yükleyen herhangi bir hamaldan bile öğrenebileceği bir şey: En güçlü tılsımlar birinden miras kalan tılsımlardı ve bu tür tılsımlarla talih intikal ediyordu.

Prome'de kendisini rıhtıma götürecek bölge ordu personeli tarafından karşılandı. Orada Irrawaddy Filotilla Şirketi'ne ait küçük bir gemiye bindi, bindiğinde geminin motorları çoktan çalışmaya başlamıştı. Küçük ama temizdi gemi. Edgar'ın yolculukla ilgili endişeleri boşa çıkmıştı. Eşyalarını yerleştirirken geminin hareket ettiğini fark edince kıyının gözden kayboluşunu izlemek için pencereye yöneldi ama hâlâ kaplan avını düşündüğünden, Prome'da birkaç yıkık dökük bina ve limanın yanındaki kalabalık pazar dışında pek bir şey gözüne çarpmadı. O an, nehirde ilerlerken Yangon'un sıcak kalabalık sokaklarından, deltadan, çocuğun ölümünden uzaklaşmanın getirdiği bir hafiflik hissetti. Güverteye çıktı. Güvertede başka yolcular da vardı, birkaç asker ve oraları görmeye geldiklerini söyleyen yaşlı bir İtalyan çift. Hepsi yeni yüzlerdi,

hiçbirinin kazadan haberi yoktu. Edgar kendine, bu yaşadığı şeyi geride, o çamurlu kıyılarda bırakacağına söz verdi.

Nehrin ortasında görecek pek bir şey yoktu, bu yüzden askerlerle iskambil oynadı. Onlarla tanışmakta tereddüt etmişti önce, Marsilya'dan gelirken gemide karşılaştığı askerlerin kibirli tavırlarını unutmamıştı ama bunlar erdi, yalnız olduğunu görünce onu oyuna davet etmişlerdi. Edgar da onlara futbol liginden haberler vermişti. Burma'da bir ay öncesine ait haberler bile yeni sayılırdı.

Aslında sporla çok az ilgiliydi fakat Londralı bir kulüp sahibinin piyanosunu akort ettikten sonra bazı maçlar için bedava bilet sahibi olmuştu. İngiltere'den ayrılmadan önce, Katherine'in önerisiyle, "insanlarla tanışıp kaynaşmayı kolaylaştırmak için" bazı maç sonuçlarını da ezberlemişti. Bu ilgiden ve askerlerin haberlere gösterdikleri coşkudan keyif alıyordu. Askerler Edgar Drake'in iyi bir adam olduğunu düşünüyorlardı. Birlikte cin içip eğlendiler. Edgar, *ne kadar da mutlular*, diye geçirdi aklından. Oysa onlar da bu dehşete tanıklık etmiş olmalıydılar. Şimdi, iki ay önceki futbol maçlarıyla ilgili haberler bile onları mutlu ediyordu. Daha fazla cin tonik içti. Askerler cinin, tonikteki kinin sıtmaya iyi geldiği için "doktorlar tarafından verildiğini" söyleyip gülüşüyorlardı.

O gece, günlerden beridir ilk kez rüya gördü ve hiç uyanmadan, derin bir uyku çekti. Güneş doğduktan epey süre sonra, cinin verdiği şiddetli baş ağrısıyla uyandı. Hâlâ kıyıdan uzaktaydılar. Ormanlık sahilde, dağınık pagodalar dışında pek bir şey görünmüyordu. Bu yüzden iskambil oynamaya devam etti ve askerlere birkaç sefer daha cin ısmarladı.

Üç gün boyunca iskambil oynadılar. Maç sonuçlarını o kadar çok tekrarladı ki en sarhoş asker bile ezberden

söyleyebilir oldu. Sonra arkasına yaslandı ve onlardan Burma'yla ilgili hikâyeler dinledi. Askerlerden biri, Üçüncü Savaş sırasında Minhla Kalesi için yapılan çarpışmada bulunmuştu, siste ilerleyişini ve Burmalıların müthiş direnişini anlattı. Bir diğeri, Shan Eyaleti'nde mahalli diktatör Twet Nga Lu'nun topraklarında yapılan bir operasyonda görev aldığını anlattı. Edgar bu hikâyeyi dikkatle dinledi, bu adamın adını defalarca duymuştu. Askere, Twet Nga Lu'yu hiç görüp görmediğini sordu. Görmemişti. Ormanda günlerce yürümüşlerdi. Her yerde takip edildiklerine dair izler vardı, yeni söndürülmüş ateşler, ağaçlarda yer değiştiren karaltılar. Ama asla saldırıya uğramamışlardı, operasyon ne yenilgi ne de zaferle sonuçlanmıştı. Tanıklar olmadan ele geçirilen topraklar asla gerçek anlamda ele geçirilmiş sayılmazlar.

Edgar askere daha fazla soru sordu: Twet Nga Lu'yu daha önce gören olmuş muydu? Toprakları nereye kadar uzanıyordu? Acımasızlığı hakkındaki söylentiler doğru muydu? Asker bu sorulara, mahalli diktatörün yakalanmasının zor olduğu, görüşmelere sadece elçilerini gönderdiği, onu çok az kişinin gördüğü, hatta Kaçinler gibi kabilelerle dostluk kurmadaki başarısı dillere destan olan Shan Eyaleti yöneticisi Bay Scott'un bile görmediği cevabını verdi. Evet, acımasızlığına dair söylentiler doğruydu. Asker kendi gözleriyle görmüştü dağların tepelerinde çarmıha gerilen, tahta haçlara yan yana çivilenen bir sürü adamı. Topraklarının ne büyüklükte olduğunu da kimse bilmiyordu. Tahtını gasp ettiği Mongnai *sawbwa*sı tarafından geri püskürtülüp tepenin derinliklerine sürüldüğüne dair söylentiler vardı ancak çoğu insan bu toprak kaybının önemsiz olduğunu düşünüyordu, doğaüstü güçlerinden, dövmelerinden ve takılarından, derisinin altındaki tılsımlardan çok korkuyorlardı.

Cin şişesinin dibine yaklaştıklarında asker konuşmayı kesti ve böylesine iyi bir adamın Twet Nga Lu hakkında neden bu kadar çok şey öğrenmek istediğini sordu. Dostlukları ve onu kendi aralarına dâhil etmelerinin verdiği baş döndürücü his, gizlilik kaygısının önüne geçti ve Edgar onlara, Carroll adında birinin piyanosunu akort etmek için geldiğini söyledi.

Doktorun adını duyar duymaz, iskambil oynayan diğer askerler de durup piyano akortçusuna baktı.

"Carroll mu?" diye bağırdı biri, kaba bir İskoç aksanıyla. "Vay anasını! Carroll mı dedin sen?"

"Evet. Neden?" diye sordu Edgar. Böyle bir tepki beklemiyordu.

"Neden mi?" diye güldü İskoçyalı ve arkadaşlarına döndü. "Duydunuz mu, gemide üç gündür bu adama bize maç sonuçlarını anlatsın diye yalvarıyoruz ve o bize doktorla arkadaş olduğunu şimdi söylüyor." Gülüşüp kadehlerini tokuşturdular.

"Şey, arkadaşım değil. Yani... henüz," diye düzeltti Edgar. "Ama tüm bu heyecanınızın sebebini anlayamıyorum. Onu tanıyor musunuz?"

"Onu tanıyor muyuz?" diye güldü asker. "Adam Twet Nga Lu kadar ünlü be. Tanrım, adam *Kraliçe* kadar ünlü." Yeniden kadeh tokuşturup cin içtiler.

"Gerçekten mi?" diye sordu Edgar, masaya eğilerek. "Onun bu kadar tanındığını düşünmemiştim. Belki bazı subaylar onu tanıyordur diyordum ama anladığım kadarıyla çoğu onu pek sevmiyor?"

"Çünkü hepsinden çok daha yetenekli. Tam bir eylem adamı. Tabii ki sevmezler." Gülüştüler.

"Ama siz onu seviyorsunuz?"

"Sevmek mi? Shan Eyaleti'nde görev yapmak zorunda kalan *her* asker o piçi sever. Eğer Carroll olmasaydı, çamurla kaplı bu lanet ormanda sıkışıp kalır, kana susamış Shan çeteleriyle savaşıyor olurdum. Bunu nasıl yaptı Tanrı bilir ama beyaz kıçımı onun kurtardığına eminim. Eğer Shan Eyaleti'nde geniş çaplı bir savaş çıksaydı, her birimizi birkaç gün içinde darağacına yollarlardı."

Başka bir asker kadehini kaldırdı. "Carroll'a! Şiirlerinin de, stetoskobunun da canı cehenneme, ama Tanrı, o lanet piçi korusun! Beni biricik anneme bağışladı!"

Edgar kulaklarına inanamıyordu. "Tanrı o piçi korusun," dedi o da ve kadehini kaldırdı. Ardından, içip içip yeni hikâyelerle devam ettiler.

Carroll hakkında bir şeyler mi öğrenmek istiyorsun? Adamla tanışmadım. Ben de. Ben de tanışmadım, sadece anlatılanlardan biliyorum. Hiçbirimiz onunla tanışmadık, kadehlerinizi kaldırın, o adam bir efsane. Doğru, tam bir efsane, iki metre boyunda olduğunu ve ağzından ateş çıkardığını söylüyorlar. Hadi ama Jackson, ciddi ol seni piç kurusu. Bu beyefendi Carroll'la ilgili gerçek hikâyeler duymak istiyor. *Gerçek* hikâyeler. Kadehlerinizi gerçek hikâyelere kaldırın o zaman. Tanrım, adam iki metre olup ağzından ateş çıkarsaydı daha az şaşırırdım. Kalenin yapılış hikâyesini duydunuz mu? Çok acayip. Sen anlat Jackson, sen anlat. Tamam, ben anlatayım. Kesin sesinizi sizi piç kuruları, Bay Drake, kusuruma bakmayın, biraz çakırkeyfim. Başla artık Jackson. Tamam tamam, anlatıyorum. Hızlıca anlatacağım. Ne zaman başlıyordu... Hayır, ne var biliyor musun? Ne? *Yolculuğun* hikâyesini anlatacağım, o daha iyi. Anlat o zaman. Pekâlâ, *anlatıyorum*, hazır mısınız çocuklar? Carroll, Burma'ya geleli birkaç yıl

oluyordur, bu süreçte tıbbi işlerle uğraşır, ormana birkaç gezi yapar ama yine de buralarda yenidir. Yani hiç silah ya da benzeri bir şey kullandığını sanmıyorum. Ama yine de Mae Lwin'de bir karargâh kurmaya gönüllü olur, o zamanlar gizli tutulur bu, neden oraya gitmek istediğini Tanrı bilir ama yine de gider. Ülke silahlı çetelerle doludur, dahası henüz Yukarı Burma topraklarımıza katılmamıştır. Yani takviyeye ihtiyacı olması durumunda yardımına gitmek mümkün değildir. Ama yine de gider, kimse nedenini bilmez, her erkeğin kendine göre bir amacı vardır tabii, bence bir şeylerden kaçıyordu, uzaklaşmak falan istiyordu, bilirsiniz işte, uzaklara gitmek. Tabii bu benim fikrim, siz ne düşünüyorsunuz çocuklar? Zafer? Kızlar mı? Ah, Shan kızlarını seviyor piç, tabii. Teşekkürler Stephens, senin aklından da bu beklenirdi. Bu adam kiliseye gitmeyip gizlice Mandalay pazarına inen, yüzü boyalı *mingales*leri kovalayan bir adam. Sence Murphy? Tanrım, belki de adam sadece davasına inanıyordur, bilirsin işte, uygar olmayanlara uygarlık getirmek, barış yapmak, ehlileştirilmemiş topraklara kanun ve düzen getirmek falan... Biz sarhoş piçler gibi değil. Şiir gibi Murphy, şiir gibi. Bak dostum, benden ne düşündüğümü söylememi sen istedin. Pekâlâ, hikâye daha ne kadar sürecek? Nerede kalmıştım? Hah, Carroll lanet ormana doğru ilerliyordu. Evet, Carroll muhafızlar eşliğinde ormana doğru ilerler, belki de sadece on asker, hepsi bu, daha fazlasına izin vermiyor. Askeri bir keşif olmadığını söylüyor. Askeri keşif ya da değil, daha bölgeye ulaşamadan saldırıya uğruyorlar. Açıklık bir alandan geçiyorlar, aniden başlarının üstünden bir ok vızıldayarak geçiyor ve ağaca saplanıyor. Askerler ağaçların arkasına saklanıp tüfeklerini hazırlıyorlar ama Carroll, açıklıkta kıpırdamadan duruyor, tam bir deli olduğunu söylemeliyim. Tek

başına, sakin, krupiyeleri kıskandıracak kadar sakin. Bir ok daha geliyor, daha hızlı, miğferini deliyor. Çılgın piç kurusu! Tam bir çılgın! Peki Carroll ne yapıyor? Söylesene Jackson. Evet, söylesene piç herif! Tamam, tamam, tamam, söyleyeceğim. Ne mi yapıyor? Çılgın piç kurusu, miğferini çıkarıyor. Miğferine, yürürken çalmayı sevdiği küçük bir flüt iliştirmiş. O lanet şeyi ağzına götürüp çalmaya başlıyor! Size zırdeli olduğunu söylemiştim! Bence keçileri kaçırmış! Hikâyeyi bitirmeme izin verecek misin? Evet, hadi bitir şu lanet hikâyeyi! Carroll flüt çalmaya başladı, peki ne çaldı? "God Bless the Queen"i mi? Bilemedin Murphy. "The Wood-cutter's Daughter"ı mı? Tanrım, Stephens, pis şeyler söyleme lütfen. Bay Drake, arkadaşımın kusuruna bakmayın. Üzgünüm çocuklar ama bilemediniz. Carroll, hiçbir askerin duymadığı tuhaf bir şarkı çalmaya başlıyor, kısa, değişik bir şarkı. Bir keresinde muhafız olarak görev yapmış bir askerle tanışmıştım, bunu bana o anlattı, şarkıyı daha önce hiç duymadığını söyledi, pek fiyakalı değilmiş, hepi topu yirmi nota. Sonra Carroll durup etrafına bakıyor, askerlerin hepsi dizlerinin üstünde, yanaklarını ısırmış bekliyorlar, bir kuş sesiyle bile fırlamaya hazırlar. Ama bir şey olmuyor, hiçbir şey, her şey durağan. Carroll aynı melodiyi yeniden çalıyor, gözleri açıklığı çevreleyen ormanda. Hiçbir şey olmuyor, çıt çıkmıyor, başka bir ok fırlatılmıyor. Carroll tekrar çalıyor ve çalılardan bir ıslık sesi işitiliyor. Aynı lanet melodi. Bu kez şarkı bittiğinde Carroll durmayıp şarkıyı tekrar çalıyor, bu kez daha güçlü bir ıslık sesi geliyor. Üç kez daha çalıyor ve sonra melodiyi birlikte çalıyorlar, Carroll ile ona saldıranlar. Askerler ormandan gelen sevinç nidalarını ve kahkahaları duyabiliyorlar ama orman sık ve karanlık olduğundan kimseyi göremiyorlar. Sonunda Carroll duruyor ve adamlarına ayağa kalkmalarını işaret ediyor.

Adamlar yavaşça ayağa kalkıyorlar, tahmin edeceğiniz üzere korka korka atlarına binip yola devam ediyorlar. Ondan sonra kimse onlara saldırmıyor. Bu. Bana hikâyeyi anlatan asker yol boyunca onları duyabildiğini söyledi, oradalarmış, onları koruyorlarmış, Carroll'ı koruyorlarmış. Carroll bu sayede imparatorluğun en tehlikeli bölgesini tek bir kurşun bile atmadan geçebilmiş ve yerel şefin onları beklediği Mae Lwin'e ulaşmış. Şef onların atlarını almış, onlara sıcak pilav ve acılı Hint yemeği ikram etmiş, yatacak yer sağlamış. Üç gün süren görüşmelerin ardından Carroll, şefin *dacoit*lerden korunma ve klinik –ve tabii daha fazla müzik– taleplerini kabul edince, Mae Lwin'de bir kale inşa etmemize de izin verilmiş.

Asker hikâyeyi bitirdi. Sessizlik oldu. En şamatacı askerler bile hikâyeden etkilenmişti.

"Şarkı neydi?" diye sordu Edgar nihayet.

"Efendim?"

"Şarkıyı soruyorum. Flütüyle çaldığı şarkı neydi?"

"Shanların aşk şarkısı. Bir Shan delikanlısı sevgilisine kur yaparken hep o şarkıyı çalar. Basit bir parça ama mucize yaratmış. Carroll daha sonra, bana bu hikâyeyi anlatan askere, hiç kimsenin, ilk âşık olduğu zamanları ona hatırlatan birini öldüremeyeceğini söylemiş."

"Tanrım, inanılmaz..." Hafif bir gülüşme oldu. Askerler derin düşüncelere dalmıştı.

"Başka hikâye yok mu?"

"Carroll'la ilgili mi? Ah, olmaz mı. Onunla ilgili o kadar çok hikâye var ki..." Artık boşalan bardağına baktı. "Ama belki yarın, artık yoruldum. Yolumuz uzun, varacağımız yere günler var. Lanet Mandalay'a varana kadar, elimizde hikâyelerden başka bir şey yok."

***

Nehrin yukarısına doğru, hiç durmadan yol aldılar. İsimleri peş peşe söylenince efsunlu sözleri andıran kasabalardan geçtiler. Sitsayan. Kama. Pato. Thayet. Allanmyo. Yahaing. Nyaungywagyi. Kuzeye doğru ilerledikçe bitki örtüsü seyrekleşti ve toprak çoraklaştı. Yemyeşil Pegu tepeleri yerini çok geçmeden dümdüz ovalara, gür bitki örtüsü de yerini dikenli ağaçlar ve bodur palmiyelere bıraktı. Birkaç kulübe ve yıkılmaya yüz tutmuş bir manastırdan başka şey bulunmayan toz içindeki limanlarda ve kasabalarda durdular. Durdukları yerlerde yük boşaltıp alıyorlardı. Bazen de yolcu alıp bırakıyorlardı. Genellikle askerlerdi bunlar; gece boyunca süren sohbetlerde kendi hikâyelerini anlatan al yanaklı oğlanlar.

Ve hepsi Carroll'ı tanıyordu. Kyaukchet'ten bir süvari eri, bir zamanlar Mae Lwin'de bulunan bir askerle tanıştığını ve askerin ona, Mae Lwin'in, Babil'in Asma Bahçeleri'ne benzediğini anlattığını söyledi onlara. En nadide orkidelerle süslenmiş başka kalelere benzemeyen bir kalesi varmış, her saat müzik sesi duyulabiliyormuş ve kilometrelerce uzayan bir alanda hiç *dacoit* olmadığından silahlanmaya gerek kalmıyormuş. Erkeklerin Saluen'in kıyısında gölgede oturup rahatça meyvelerini yiyebilecekleri, güzel gözlü kızların gülüşüp saçlarını rüzgârda savurduğu bir yermiş. Bir Pegu piyadesi de onlara, hikâye anlatıcısı Shanların, Carroll hakkında balatlar söylediğini anlattı. Danubyu'dan bir piyade ise Mae Lwin'de hastalık olmadığını, çünkü serin, ferahlatıcı rüzgârların Saluen'in akışını izlediğini söyledi. İnsan dışarıda, ay ışığıyla aydınlanan gökyüzünün altında sivrisinek ısırığı olmadan uyuyabiliyormuş. Pek çok arkadaşını hayattan koparan yüksek ateş ya da dizanterinin esamesi okunmuyormuş,

sisli ormanlarda rahatça yürüyüp ayak bileklerine yapışan sülükleri çekiyorlarmış. Taburuyla Hlaingdet'e giden bir er de, Anthony Carroll'ın topların içini boşaltıp çiçek ektiğini duymuş; Mae Lwin'de görev alacak kadar şanslı askerlerin silahları paslanmaya başlamışmış. Mae Lwin'de askerler günlerini mektup yazarak, şişmanlayarak ve çocukların kahkahalarını dinleyerek geçiriyorlarmış.

Hikâyelere başka askerler de dâhil oldu. Gemi kuzeye doğru yol alırken Edgar, anlatılan hikâyelerin, bilinmekten ziyade inanmaya ihtiyaç duyulan şeyler olduğunu fark etti. Hükümet temsilcisi barışın geldiğini öne sürüyordu, askerlere düşen şey de barışı sürdürmekti ama bu, barışın sağlanmasından tamamen farklı bir şeydi. Beraberinde korkuyu ve korkuyu uzak tutacak herhangi bir şeye duyulan ihtiyacı getiriyordu. Edgar bunun yanında başka bir şeyin de farkına varmıştı: Gerçekler artık eski önemini yitirmişti gözünde. Belki de Cerrah Binbaşı'ya inanmaya, oradaki herhangi bir askerden daha fazla ihtiyacı vardı.

Sinbaungwe. Migyaungye. Minhla. Bir gece nehir kıyısından gelen tuhaf bir şarkıyla uyandı. Yatağında doğruldu. Ses uzaktan geliyordu. Mırıltı gibiydi. Olduğu yerde, kıpırdamadan dinledi. Gemi yoluna devam etti.

Magwe. Yeangyaung. Ve ardından Kyaukye'de, nehrin yukarısına doğru yolculuklarının yavaş temposu, zincire vurulmuş üç yolcunun gemiye binmesiyle bozuldu.

Dacoit'ler. Edgar bu kelimeyi Londra'da ilk bilgilendirme yazısını okuduktan bu yana pek çok kez duymuştu. Hırsızlar. Mahalli diktatörler. Yolkesenler. Yukarı Burma kralı Thibaw yaklaşık on sene önce tahta çıktığında ülke kaosa sürüklenmiş haldeydi. Yeni kral güçlü değildi. Burmalılar toprakları

üzerindeki hâkimiyeti silahlı bir direnişle değil, giderek yayılan kanunsuzlukla kaybetmeye başlamıştı. Yukarı Burma'nın dört bir yanında yağmacı çeteler yalnız yolculara ve kervanlara saldırıyor, köyleri basıyor, çiftçilerden haraç alıyordu. Neler yapabileceklerini herkes çok iyi biliyordu. Yerle bir edilmiş yüzlerce köy yahut onlara karşı gelenlerin yol boyunca çarmıha gerilmiş bedenleri, neler yapabileceklerinin kanıtıydı. Sonra İngilizler, ilhakla, Yukarı Burma'daki pirinç tarlalarıyla birlikte *dacoit*leri de almış oldu.

Mahkûmları güverteye çıkarıp diz çöktürdüler. Boyunlarından ve bileklerinden zincirle birbirlerine bağlanmış, üstü başı toz içinde üç adamdı. Gemi daha köhne rıhtımdan ayrılmadan yolcular yarım daire şeklinde etraflarını sarmıştı. Elleri dizlerinin arasında sallanan mahkûmlar, asker ve yolculardan oluşan kalabalığa boş gözlerle bakıyordu. Başlarında üç Hint asker vardı. Edgar dehşet içinde, bu şekilde götürülmeyi hak edecek ne yapmış olabileceklerini düşündü. Ama cevabı alması uzun sürmedi, çünkü kalabalık mahkûmları izlerken İtalyan kadın, askerlerden birine adamın ne yaptığını sordu, asker de bunu Hint muhafızlara sordu.

Muhafızların dediğine göre bu üç adam, Shan Eyaleti'ne yapılan ilk askeri seferler sırasında inşa edilen İngiliz kalesinin yakınında, Hlaingdet'in doğusundaki dağların eteklerinde terör estiren en azılı *dacoit* çetelerinden birinin liderleriydi. Edgar, Hlaingdet adını duymuştu, burası Mae Lwin'e giderken ona eşlik edecek muhafızla buluşacağı yerdi. *Dacoit*ler kalenin hemen yakınındaki köylere saldıracak kadar cüretkârlardı. Oysa buradaki köylüler, karargâha ne kadar yakın olurlarsa bu yağmacılara karşı o kadar güvende olacaklarını düşünmüşlerdi. Çete pirinç tarlalarını ateşe vermiş, kervanları soymuş, sonra da bir köyü basıp yakmış ve çocuklarının

boğazına bıçak dayayıp kadınlara ve kızlara tecavüz etmişlerdi. Yaklaşık yirmi kişilik, büyük bir çeteydi. İşkence gördüklerinde liderleri olarak bu üç adamın adını vermişlerdi. Şimdi sorgulanmak için Mandalay'a götürülüyorlardı.

"Peki ya diğerlerine ne oldu?" diye sordu İtalyan kadın.

"Çatışmada öldüler," dedi asker, istifini bozmadan.

"On yedisi de mi?" diye sordu kadın. "Ama yakalandıktan sonra liderlerinin adını verdiklerini söylemişt..." Cümlesini bitirmedi, yüzü kıpkırmızı olmuştu. "Ha," dedi cılız bir sesle.

Edgar durup mahkûmları inceledi, yüz ifadelerinde işledikleri korkunç suçların izlerini görmeye çalıştı ama ifadelerinden hiçbir şey belli olmuyordu. Ağır zincirlerin içinde oturuyorlardı, yüzleri saçlarını daha açık bir kahverengiye boyayan kalın bir toz tabakasıyla kaplıydı. İçlerinden biri çok genç görünüyordu, ince bir bıyığı vardı ve uzun saçlarını topuz yapmıştı. Dövmeleri de tozla kaplanmıştı ama Edgar göğsündeki kaplan figürünü seçebiliyordu. Diğerleri gibi onun yüzü de sert ve asiydi, karşısında durup onu lanetleyen yolculara bakıyordu. Bir an için Edgar'la göz göze geldiler, piyano akortçusu bakışlarını kaçırana kadar öylece ona baktı.

Yolcuların ilgisi dağılınca odalarına çekildiler. Edgar da onların peşinden odasına çekildi, hâlâ anlatılanların etkisindeydi. Katherine'e onlardan bahsetmemeye karar verdi, korkmasını istemiyordu. Yatacağı sırada saldırıyı gözünde canlandırdı. Köylü kadınları düşündü sonra. Çocuklarını nasıl taşıyorlardı acaba? Tarlalarda mı çalışıyorlardı, yoksa bir şeyler mi satıyorlardı? Acaba onlar da *thanaka* sürüyorlar mıydı? Uzandı ve uyumaya çalıştı. Boyalı kızların görüntüsü aklından çıkmıyordu: güneş yanığı tenlerinin üstündeki beyaz boyadan girdaplar...

Güvertedeki *dacoit*ler, prangalarının içinde iki büklüm oturuyorlardı.

Gemi geceleri, gündüzleri, kasabaları geride bırakarak yoluna devam etti.

Sinbyugyun. Sale. Seikpyu. Singu. Peş peşe söylendiğinde kulağa şarkı gibi geliyordu. Milaungbya.

Pagan.

Uçsuz bucaksız ovada ilk tapınak göründüğünde gün batmak üzereydi. Sarmaşıklarla kaplı, harabeye dönmüş bir binaydı bu. Yıkık duvarlarının aşağısında bir çift kambur Brahman ineğinin çektiği kağnıda yaşlı bir adam oturuyordu. Gemi, nehrin ortasındaki kum yığınlarına çarpmamak için kıyıya yakın gidiyordu. Yaşlı adam dönüp onların geçişini izledi. Kağnının kaldırdığı toz, güneş ışınlarını yansıtarak tapınağı altın rengi bir pus içine gömüyordu.

Nereye gittiği görünmeyen bir kadın, güneş şemsiyesinin altında tek başına yürüyordu. Askerler Edgar'a, geminin Pagan harabelerinde "gezinti" için duracağını söylemişti. Pagan, Burma'yı yüzyıllar boyunca yöneten bir krallığın başkentiydi. Yaklaşık bir saat boyunca tarihi harabelerin yanından geçtikten sonra, nehir yavaşça batıya kıvrılmaya başladığında, sıradan bir iskeleye yanaştılar. Birkaç yolcu gemiden indi. Edgar da dar tahta üzerinde İtalyan çifti takip etti.

Önlerinde bir askerle, tozlu yolda yürüdüler. Çok geçmeden daha fazla pagoda görünür oldu, yaprakların ve kıyının yükseltisinin arkasına gizlenmişlerdi. Güneş hızla batıyordu. Bir çift yarasa havada kanat çırpıyordu. Bir süre sonra büyük bir piramidin eteğine ulaştılar. "Hadi tırmanalım," dedi asker. "Pagan'da görebileceğiniz en iyi manzara burada."

Basamaklar dikti. Merdivenlerin sonundaki geniş platform piramidin tepe kısmını çevreliyordu. On dakika daha geç gelmiş olsalardı, nehrin ötesindeki dağlara doğru uzanan,

yakılan pirinç tarlalarının tozu ve dumanı içinde yüzen pagodalardan oluşan uçsuz bucaksız alana ışınlarını saçan güneşi kaçıracaklardı.

"Şu dağların adı ne?" diye sordu Edgar askere.

"Shan Tepeleri, Bay Drake. Nihayet onları görebildik."

"Shan Tepeleri," diye tekrarladı Edgar. Gözlerini asker gibi dizilmiş tapınaklardan, ovaların arkasında aniden yükselen ve gökyüzünde asılı kalmış gibi duran dağlara çevirdi. O tepelerin arasından akan nehri ve karanlıkta gizlenmiş bir yerde onunla aynı gökyüzünü izleyen ama henüz adını bilmeyen adamın onu nasıl beklediğini düşündü.

Güneş battı. Gece her bir pagodayı sarıp sarmaladı ve ovanın üstünü örttü. Sonunda asker ve yolcular da gemiye döndü.

Nyaung-U, Pakokku, derken yeniden gün ağardı. Ardından Kanma ve Chindwin Nehirlerinin birleştiği Myingyan, Yandabo ve sonra yine gece oldu. Batıda Sagaing Tepeleri yükselirken, yolcular gece boyunca akıntıya karşı ilerleyen geminin "Ölümsüzler Şehri" anlamına gelen Amarapura'dan geçeceğini bilerek uykuya daldılar. Gün doğmadan Mandalay'a varmış olacaklardı.

9

Ertesi sabah Edgar, seslerin aniden kesilmesiyle uyandı. Gemi yedi gün boyunca durmaksızın yol aldıktan sonra motorlarını durdurmuş, akıntıyla ilerliyordu. Kamarasında farklı sesler duydu: hafif bir şırıltı, gaz lambasının zincire sürtme sesi, adamların bağrışmaları, çok uzaklardaki pazarın gürültüsü. Edgar kalktı, elini yüzünü yıkamadan giyindi, odasından çıktı ve uzun koridordan güverteye açılan döner merdivenlere doğru yürüdü. Çıplak ayaklarının altındaki tahtaların gıcırtısını duyabiliyordu. Son basamakta az kalsın tırabzanlardan aşağı maymun gibi sarkan genç tayfalardan biriyle çarpışıyordu. Mandalay, dedi oğlan sırıtarak, koluyla kıyıyı işaret etti.

Bir pazarın yanından geçiyorlardı. *İçinden* geçtikleri de söylenebilirdi, gemi batacak gibiydi. Kıyı ve üstündekiler rıhtımdan güverteye akıyordu adeta. Pazar her iki taraftan da içeri doluyordu. Koşuşturan insanlar, bağrışmalar, geniş bambu şapkaların gölgesinden ucu görünen *thanaka*lar, fillerin sırtındaki satıcıların silüetleri... Bir grup çocuk gülüşerek küpeşteden güverteye atladı. Birbirlerini kovalıyorlardı. Sarmal halat öbeklerinin, zincir yığınlarının, güverteyi arşınlayan bir dizi satıcının getirdiği baharat çuvallarının arasından geçtiler. Edgar birinin şarkı söylediğini duyup döndü. Güvertede bir roti satıcısı gördü. Dişsiz adam hamuru elinde döndürüyordu. *Güneş*, diyerek şarkı mırıldanıyordu, dudaklarını göğe

doğru uzatarak devam etti. *Güneş*. Hamuru daha hızlı döndürüp havaya fırlattı.

Edgar gemiye dönüp baktı, artık görünmüyordu, tüm pazar içeri dolmuştu. Baharatlar çuvallardan güverteye dökülüyordu. Bir dizi keşiş ilahi söyleyerek sadaka istiyor, çıplak ayaklarının cübbeleriyle aynı renkteki tozda iz bırakışını izleyen Edgar'ın etrafında dönüyordu. Bir kadın ona Burma dilinde bir şeyler seslendi. Tembul çiğnediğinden dili mürdüm rengine dönmüştü, kahkahaları ayak seslerine karışıyordu. Çocuklar tekrar koşarak geçtiler. Sonra yeniden kahkaha sesleri. Edgar dönüp roti satan adama ve elinde döndürdüğü hamuruna baktı. Adam şarkısına devam ediyordu. Gökyüzüne uzandı ve güneşi aldı. Hava kararmıştı. Edgar gözlerini açtığında odası kapkaranlıktı.

Motorlar gerçekten de durmuştu. Bir an için hâlâ rüyada olup olmadığını merak etti ama penceresi açıktı ve hiç ışık yoktu. Dışarıdan sesler geliyordu. Önce mürettebattan geliyor sandı ama daha uzaktan geliyor gibiydi. Güverteye çıktı. Ay dolunaya dönmek üzereydi, fıçıları hızla iskeleye yuvarlayan adamların üzerlerine mavi gölgeler düşürüyordu. Kıyıda pek çok baraka vardı. Edgar Drake o gece ikinci kez Mandalay'a varmıştı.

Karada, Edgar'ı esasen Yangon'da karşılaması planlanan Yüzbaşı Trevor Nash-Burnham karşıladı. Edgar, Nash-Burnham'ı, Cerrah Binbaşı Carroll hakkında okuduğu raporlardan bazılarının yazarı olarak tanımaktaydı. Raporlar Mandalay'ın, nehrin ve Carroll'ın karargâhına giden dolambaçlı yolların tasvirleriyle doluydu. Edgar içten içe Nash-Burnham'la tanışmaya can atıyordu. Avdan sonra karşılaştığı bürokratların çoğundan hoşlanmamıştı, böylesine renkli

bir ortamda olmalarına rağmen yeknesaklıkları onu hayrete düşürmüştü. Nehir kenarında dururken, Yangon'daki vurulma olayından sonraki idari telaş sırasında Köy İdaresi Departmanı'ndan biriyle eve yürüdüğünü hatırladı. Yolda afyon bağımlısı bir adam at arabasının altında sızmış, atlar arabayı ileri doğru çekince de ezilmişti. Birkaç satıcı, önce atları ilerletmeye sonra da geri çekerek adamı arabanın altından çıkarmaya çalışıyordu, adam ise kendinden geçmiş vaziyette usulca inliyordu. Edgar'ın midesine kramp girmişti ama yanındaki adam, koloninin çeşitli bölgelerinden toplanan tik ağacı sayımlarından bahsetmeye devam ediyordu. Edgar nereden yardım çağıracaklarını sorduğunda, adam "Neden?" demese de –tahmin edilebileceği gibi bu da artık fazla duyarsızca olurdu– "Kim için?" diye karşılık vererek onu şok etmişti. Cevabı, arabanın altındaki adamın çığlıklarından zar zor duyulmuştu.

Sonra içinde bulunduğu âna döndü. Yüzbaşı, Savaş Bürosu'ndan gelen levazım ve zaman çizelgeleriyle ilgili ayrıntılı bir mektubu okuyordu. Edgar ise, İravadi Nehri'nden "hayallerimizi alıp götüren ama mücevherlerle kaplı tepelerden yenilerini getiren şu parıldayan yılan" diye bahseden adamı karşısında bulabilmek için yüzbaşının yüzünü dikkatle inceliyordu. Çok hızlı konuştuğunda sesi çatallanan, alnı geniş, bodur bir adamdı. Dalton'un gençliği ve dinçliğiyle çarpıcı bir tezat oluşturuyordu. Resmi bir bilgilendirme için tuhaf bir andı. Edgar, yola çıkmadan önce Katherine'in hediye ettiği cep saatine baktı. Saat dördü gösteriyordu ama o an saatin Yangon'a vardıktan sadece üç gün sonra paslanıp durduğunu ve Katherine'e bir mektubunda şaka yollu yazdığı gibi günde sadece iki kez doğruyu gösterdiğini ama "görüntüsü için" sakladığını hatırladı. Aklına Londra'daki reklam geldi: *Bu*

Noel'de çanlar çaldığında kendinize zamanın hediyesini verin – Robinson Saatleri.

Nehir canlanmaya başlamıştı, satıcıların yol boyunca nehre doğru ilerledikleri görülüyordu. At arabasına binip şehre doğru yola çıktılar. Edgar'ın bir sonraki mektubunda da yazacağı gibi Mandalay'ın merkezi İravadi'den yaklaşık iki mil uzaktaydı. Başkent nehir üzerindeki Amarapura'dan taşındığında, krallar yabancı gemilerin gürültüsünden uzak bir yer istemişti.

Yol bozuk ve karanlıktı. Edgar cam buğulanıp saydamlığını yitirinceye kadar dışarıyı izledi. Nash-Burnham uzanıp camı mendiliyle sildi.

Araba şehre girdiğinde gün doğmaya başlamıştı. Dışarıda yollar insanlarla dolup taşıyordu. Bir pazara yaklaştılar. Elleriyle arabanın camına yapışıp içeri bakan yüzler belirdi. Sopasına taktığı iki torba baharatı taşıyan bir hamal arabanın yolundan çekilirken sallanan torbalardan biri hafifçe cama değdi. Torbadaki köri cama bulaşıp yükselen güneş ışığında camı altın rengine boyadı.

Caddede ilerlerken Edgar gemide incelediği Mandalay haritalarından birini gözünün önüne getirmeye çalıştı. Ama yapamadı. Kendini oraya varış ânına, yeni eviyle ilgili merakına ve beklentilerine kaptırmıştı.

Masalarını yolun ortasına kurmuş kadın terzilerin, kırılmış ceviz kabukları ve misket limonlarıyla dolu tepsileriyle betel cevizi satıcılarının, bileyicilerin, takma diş, dini ikon, sandalet, ayna, kurutulmuş balık, yengeç, pirinç, *paso* ve şemsiye satıcılarının yanından geçtiler. Yüzbaşı ara sıra yol üstündeki bir yeri, ünlü bir tapınağı ya da devlet dairesini gösteriyordu. Edgar da "Evet, hakkında bir şeyler okumuştum,"

veya "Resimlerindekinden daha güzel," ya da "Evet, yakında ziyaret edebilirim," gibi yanıtlar veriyordu.

Nihayet araba küçük, sıradan bir kulübenin önünde durdu. "Geçici konaklama yeriniz Bay Drake," dedi Yüzbaşı. "Normalde misafirlerimizi Mandalay Sarayı'nın içindeki barakalarda ağırlarız ama şimdilik burada kalmanız daha iyi. Lütfen kendinizi evinizde hissedin. Bugün öğle yemeğini Kuzey Tümeni'ndeki hükümet temsilcimizin konutunda yiyeceğiz. Mandalay'ın ilhakı şerefine özel bir resepsiyon. Öğlen sizi çağıracağım."

Edgar, Nash-Burnham'a teşekkür etti ve arabadan indi. Sürücü bavulları eşiğe kadar taşıyıp kapıyı çaldı, kapıyı bir kadın açtı. Sürücü Edgar'ı içeri buyur etti. Edgar evin girişinde kadını takip ederek yükseltilmiş ahşap zeminli odaya geçti. Odada yalnızca bir masa ve sandalye vardı. Kadın ayaklarını işaret etti, Edgar kadının sandaletlerini kapıda bıraktığını görünce basamağa oturup apar topar botlarını çıkardı. Kadın onu sağdaki kapıdan geçirip cibinlikle örtülü büyük bir yatağın bulunduğu odaya götürdü. Bavullarını yere koydu.

Yatak odasının dışında, içinde bir su teknesi ve katlanmış havlular bulunan bir banyo vardı. Odadaki ikinci kapı papaya ağaçlarının altında küçük bir masa duran bahçeye açılıyordu. *Her şey çok tuhaf ve papaya ağaçları ile kadın dışında her şey İngiltere'deki gibi*, diye düşündü Edgar.

Kadına döndü ve "*Edgar naa meh. Naa meh be lo... lo... kaw dha le?*" dedi. Sorunun kendisi kadar Birmancasının da doğruluğunu sorgulayan bir soruydu bu: *Senin adın ne?*

Kadın gülümsedi. "*Kyamma naa meh Khin Myo.*" Öyle yumuşak bir telaffuzu vardı ki, *m* ve *y* harfleri kulağa tek bir harf gibi geliyordu.

Edgar Drake elini uzattı. Kadın yeniden gülümseyerek Edgar'ın elini sıktı.

***

Saati hâlâ dördü gösteriyordu. Güneşin konumundan tahmin ettiği üzere üç saat gerideydi ve yüzbaşıyla, sekiz saat geride olunca buluşacaktı. O vakte kadar serbestti. Khin Myo'nun banyo yapması için su ısıttığını gören Edgar onu durdurdu. "Ben... dışarı çıkıyorum... yürüyeceğim. Yürüyüşe çıkıyorum." Parmaklarıyla yürüme hareketi yaptı, kadın da başını salladı. *Anladı gibi*, diye düşündü Edgar. Çantasından şapkasını çıkardı, girişte yeniden oturup botlarını bağladı.

Khin Myo elinde bir güneş şemsiyesiyle kapıda onu bekliyordu. Edgar, ne söyleyeceğini bilemeden onun yanında durdu. Kadına hemen kanı kaynamıştı. İşi bittiğinde çekinip ortamdan sıvışan hizmetkârların aksine zarifçe bekliyor, gülümsüyor ve gözlerini kaçırmıyordu. Gür kirpikleri, koyu kahverengi gözleri vardı. İki yanağına da eşit çizgiler halinde *thanaka* sürmüştü. Saçlarına amber çiçeği takmıştı, Edgar yanından geçerken tarçın ve Hindistan cevizi karışımını andıran tatlı bir parfüm kokusu alabiliyordu. Beline kadar inen soluk, dantel bir bluz ve mor ipekten düzgün pileli bir *hta main* giymişti.

İlginçtir ki kadın onunla yürüyordu. Sokakta yeniden Birmanca konuşmaya çalıştı. "Benim için endişelenme, *ma... thwa... um, ...ma...* yürümene gerek yok." *Çok nazik, ama ona yük olmamalıyım*, diye geçirdi içinden.

Khin Myo güldü. "Birmancanız çok iyi. Bana yalnızca iki haftadır burada olduğunuzu söylemişlerdi."

"İngilizce biliyor musunuz?"

"Ah, pek iyi değil. Aksanım biraz kötü."

"Hayır, aksanınız oldukça iyi." Sesinde Edgar'ı etkileyen bir yumuşaklık vardı, fısıltı gibi ama daha derinden. Cam bir şişenin ucuna çarpan rüzgârın sesi gibi.

Kadın gülümsedi ama bu kez bakışlarını yere indirmişti. "Teşekkür ederim. Lütfen devam edin. Yürüyüşünüzü bölmek istemem. Dilerseniz size eşlik edebilirim."

"Sizi zahmete sokmak istemem..."

"Ne zahmeti. Sabahın erken saatlerinde şehrimde gezmeyi seviyorum. Hem, yalnız gitmenize izin veremezdim. Yüzbaşı Nash-Burnham kaybolabileceğinizi söyledi."

"Şey, teşekkür ederim. Teşekkürler. Gerçekten çok şaşkınım."

"İngilizceme mi, yoksa Burmalı bir kadının sizinle konuşmaktan çekinmemesine mi?" Edgar cevap veremeden kalınca, "Merak etmeyin, beni sık sık ziyaretçilerle görüyorlar," diye devam etti Khin Myo.

Sokakta yürüdüler, toprak yolları özenle süpürülmüş evlerin önünden geçtiler. Evlerden birinin dışında bir kadın çamaşır asıyordu. Khin Myo onunla laflamak için durdu. "Günaydın Bay Drake," dedi kadın.

"Günaydın," diye karşılık verdi Edgar. "Buradaki tüm hiz..." Durdu, tuhaf olacağını düşündü.

"Buradaki tüm hizmetçiler İngilizce biliyor mu? Bunu mu soracaktınız?"

"Evet... evet, onu soracaktım."

"Hepsi değil. Bayan Zin Nwe'ye ev sahibi evde olmadığı zaman ben öğretiyorum." Khin Myo kendini kontrol etti. "Aslında... bunu kimseye söylemezseniz sevinirim. Belki size karşı gereğinden fazla açık davranıyorumdur."

"Kimseye söylemem. İngilizce mi öğretiyorsunuz?"

"Eskiden. Uzun hikâye. Ben de *sizi* sıkmak istemem."

"Sıkmazsınız. Nasıl öğrendiğinizi sorabilir miyim sadece?"

"Çok fazla soru soruyorsunuz Bay Drake. O kadar mı şaşırdınız?"

"Hayır, hayır... Şaşırmadım, özür dilerim. Sizi kırmak istememiştim."

Kadın bir şey söylemedi. Yeniden yürümeye başladıklarında, biraz onun arkasında kaldı.

"Özür dilerim. Siz çok naziksiniz, bense çok kabayım," dedi Khin Myo, yumuşak bir sesle.

"Hayır," dedi Edgar. "Gerçekten de çok soru soruyorum. Daha önce hiç Burmalı biriyle tanışmamıştım. Buradaki subayların da nasıl olduklarını biliyorsunuz."

Khin Myo gülümsedi. "Biliyorum."

Sokağın sonundan döndüler. Edgar'a oraya ilk geldiği yoldan yürüyorlar gibi gelmişti.

"Nereye gitmek istersiniz Bay Drake?"

"Beni en sevdiğiniz yere götürün," diye yanıtladı Edgar. Cevabındaki aniden gelişen samimiyete şaşırmıştı. Khin Myo ise, şaşırdıysa bile bunu saklamıştı.

Batıya giden geniş bir yolu takip ettiler, güneş arkalarında yükseliyordu. Edgar yılan gibi kıvrılan gölgelerini izliyordu. Pek konuşmadan, yaklaşık bir saat yürüdüler. Küçük bir kanala geldiklerinde, su üstünde kurulan pazarı izlemeye koyuldular. "Bence burası Mandalay'daki en güzel yer," dedi Khin Myo. Geleli dört saat oluyordu ama Edgar da aynı fikirde olduğunu söyledi. Aşağılarında, tekneler kıyıya yanaşıyordu.

"Su üstündeki nilüferlere benziyorlar," dedi Edgar.

"Evet, satıcılar da nilüferlerin üstünde vıraklayan kurbağalar gibi."

Küçük bir köprünün üzerinde durmuş, kanaldan geçen tekneleri izliyorlardı. "Duyduğuma göre buraya bir piyanoyu tamir etmek için gelmişsiniz?" dedi Khin Myo.

Edgar duraksadı, soru karşısında hayrete düşmüştü. "Evet, evet öyle. Siz nereden biliyorsunuz?"

"İnsanlar sizin onların diline sağır olduğunuzu düşündüğünde, çok şeyden haberdar olursunuz."

Edgar ona baktı. "Sanırım öyle... Bunun tuhaf olduğunu düşünmüyor musunuz? Yani, onca yolu sadece bir piyanoyu tamir etmek için katetmek?" Gözlerini yeniden kanala çevirdi. İki kayık durmuştu. Bir kadın, küçük bir poşete sarı baharat dolduruyordu. Baharatın bir kısmı suların üzerine polen gibi dağıldı.

"Hayır, o kadar da tuhaf değil. Anthony Carroll'ın bir bildiği vardır diye düşünüyorum."

"Anthony Carroll'ı tanıyor musunuz?"

Kadın yine sustu. Edgar uzaklara baktığını gördü. Kanalda satıcılar sümbül adacıkları arasından geçerken baharatların fiyatını bağırıyorlardı.

Eve geri yürüdüler. Güneş daha da yüksekteydi artık. Edgar, Nash-Burnham onu resepsiyon için almaya geldiğinde banyo yapamamış olmaktan korkuyordu. İçeride, Khin Myo banyodaki su teknesini suyla doldurmuş, ona sabun ve havlu getirmişti. Edgar tıraş oldu, banyo yaptı ve o banyo yaparken kadının ütülediği yeni gömleği ile pantolonunu giydi.

Odadan çıktığında kadının su teknesinin yanında diz çökmüş, çıkardığı kıyafetlerini yıkamaya başladığını gördü.

"Bayan Khin Myo, bunu yapmanıza gerek yok."

"Neyi?"

"Çamaşırlarımı yıkamanıza gerek yok."

"Ben yıkamazsam kıyafetlerinizi kim yıkayacak?"

"Bilmiyorum, sadece..."

Kadın onun sözünü kesti. "Bakın! Yüzbaşı Nash-Burnham gelmiş."

Yüzbaşının köşeyi döndüğünü gördü Edgar. "Merhaba!" diye seslendi. Yüzbaşı tören kıyafetlerini giymişti: kırmızı asker ceketi, tören yeleği, mavi pantolon. Kılıcı belindeydi.

"Merhaba Bay Drake! Umarım küçük bir gezintinin sakıncası yoktur. At arabasına daha güçsüz misafirlerin ihtiyacı vardı!" Avluya girip Khin Myo'ya baktı. "*Ma Khin Myo*," dedi ve eğilerek selamladı. "Aaah, mis gibi kokuyorsun."

"Temizlik sabunu gibi kokuyorum."

"Keşke güller de böyle bir sabunla yıkanabilseydi."

İşte o zaman, İravadi Nehri'ni parıldayan bir yılana benzeten adamın artık tam karşısında olduğunu anladı Edgar.

Hükümet temsilcisinin konutu, evden yürüyerek yirmi dakika uzaklıktaydı. Yürürlerken yüzbaşı, parmaklarıyla kılıcının kınında tempo tutuyordu. "Sabahınız iyi geçti mi Bay Drake?"

"Evet yüzbaşı, kesinlikle çok iyiydi. Bayan Khin Myo'yla harika bir yürüyüşe çıktım. Burmalı bir kadına göre son derece sıra dışı biri, değil mi? Normalde hepsi çok utangaç. Ayrıca çok güzel İngilizce konuşuyor."

"Çok etkileyici biri, evet. Size İngilizceyi nasıl öğrendiğinden bahsetti mi?"

"Hayır, sormadım. Burnumu sokmak istemedim."

"Çok naziksiniz Bay Drake, gerçi size söylemekten çekineceğini sanmıyorum. Ama sağduyunuzu takdir ediyorum. Diğer misafirlerle yaşadığım sorunlara inanamazsınız. Khin Myo çok güzel bir kadın."

"Öyle. Kadınların çoğu öyle. Keşke genç olsaydım."

"Dikkatli olun, âşık olup evine dönemeyen ilk İngiliz siz olmazsınız. Bazen yeni koloniler aramamızın tek nedeninin

bu yerlerdeki kızlar olduğunu düşünüyorum... Aşk meselelerinden uzak durmanız için sizi uyarmama izin verin."

"Ah, endişelenmeyin lütfen," dedi Edgar. "Londra'da beni bekleyen harika bir karım var." Yüzbaşı ona kuşkuyla baktı, Edgar güldü. "Gerçekten, doğruyu söylüyorum. Katherine'i şimdiden çok özledim."

Görkemli malikâneyi çevreleyen geniş çimler boyunca uzanan çitleri takip ettiler. Araba yolunun girişinde polis üniformalı bir Hint nöbet tutuyordu. Yüzbaşı Nash-Burnham ona başıyla işaret etti, adam kapıyı açtı. Arabalara bağlı birkaç atın durduğu uzun bir patikaya doğru yürüdüler.

"Hoş geldiniz Bay Drake," dedi Nash-Burnham. "Öğle yemeğini ve vazgeçilmez şiir dinletisini atlatabilirsek katlanılabilir bir gün olacak. Hanımefendiler çekildikten sonra biraz kâğıt oynayabileceğiz. Buradakilerle birbirimize karşı biraz mesafeliyiz ama yine de idare ediyoruz. İngiltere'deymişsiniz gibi davranın." Duraksadı. "Ama önce bir tavsiyede bulunmak istiyorum: Bayan Hemmington'a Burma'yla ilgili hiçbir şeyden bahsetmeyin. Kendisinin 'Kahverengi Tenlilerin Doğası' dediği, çoğumuz için utanç verici bazı nahoş düşünceleri var. Tapınaklardan ya da Burma yemeklerinden bahsettiğinde durmaksızın konuşuyor. Onunla konuşurken Londra dedikodularından ya da dantel işlerinden falan bahsedin ama sakın Burma hakkında bir şey söylemeyin."

"Ama ben dantel işi nedir bilmem ki."

"Merak etmeyin, o biliyor."

Merdivenin en üst basamağına gelmek üzereydiler. "Albay Simmons içkiyi fazla kaçırırsa dikkatli olun. Bir şey daha, askerlikle ilgili sorular sormayın, sivil olduğunuzu unutmayın. Son olarak... Belki de bunu size en başta söylemeliydim:

Buradakilerin çoğu neden burada olduğunuzu biliyor ve kendi ülkelerinden gelen birine gereken misafirperverliği gösterecekler elbette, ama unutmayın: Dost meclisinde değilsiniz. Lütfen Anthony Carroll hakkında konuşmamaya çalışın."

Kapıda uzun boylu Sih bir uşak tarafından karşılandılar. Yüzbaşı adamı selamladı. "Pavninder Singh, benim güzel dostum, bugün nasılsın?"

"İyiyim saygıdeğer efendim, iyiyim." Adam gülümsedi.

Nash-Burnham ona kılıcını uzattı. "Pavninder, bu Bay Drake," deyip Edgar'ı gösterdi.

"Piyano akortçusu mu?"

Yüzbaşı elini karnına götürerek güldü. "Pavninder de başarılı bir müzisyendir. Çok iyi tabla çalıyor."

"Ah saygıdeğer efendim, çok naziksiniz!"

"Kes sesini ve bana saygıdeğer efendim demeyi kes, bundan nefret ettiğimi biliyorsun. Müzikten anlarım. Yukarı Burma'da Majesteleri'nin hizmetinde binlerce Hint var ve içlerinde en iyi tabla çalan sensin. Buralı kızların ona nasıl baktıklarını görmelisiniz Bay Drake. Bay Drake şehirde uzun kalırsa belki ikiniz birlikte bir şeyler çalabilirsiniz?"

Karşı çıkma sırası Edgar'ydı. "Aslında yüzbaşı, ben piyano çalma konusunda pek iyi değilim. Sadece akort ve tamir işlerinden anlarım."

"Saçma, ikiniz de gereğinden fazla mütevazısınız. Yine de, piyano şu an hassas bir konu olduğundan, şimdilik sizi sonraya saklıyorum. Pavninder, öğle yemeğine başladılar mı?"

"Birazdan efendim. Tam zamanında geldiniz."

Onları subaylar ve eşleriyle dolu, cin ve dedikodu kokan bir odaya götürdü. *Yüzbaşı haklı, Londra'ya dönmüş gibiyim,* diye düşündü Edgar. *Atmosferi bile yanlarında getirmişler.*

Nash-Burnham, eteklerine kelebekler gibi kondurulan kat kat kuşaklarla süslü, dökümlü müslinden elbiseler giymiş, iri yarı ve çakırkeyif iki kadının arasından geçmeye yeltendi. Elini kadının tombul dirseğine koydu ve "Bayan Winterbottom, nasılsınız? Tanıştırayım, bu Bay Drake," dedi.

Sonra kalabalığın içinde yavaşça ilerlediler. Yüzbaşı, Edgar'ı sohbet girdapları arasında bir o yana bir bu yana götürüyordu. Odaya göz gezdirdiğindeki sakıngan ifadesi, pudralı hanımefendilerden birini arkadaş grubundan çıkarıp akortçuyu takdim ettiğinde değişiyor, kadınlara nazikçe gülümsüyordu: Leydi Aston, sizi mart ayındaki partiden beri görmüyorum, Tatlım, bu gece çok güzel görünüyorsunuz, Maymyo'da mıydı? Evet? Bakın işte, biliyordum! En yakın zamanda oraya yeniden seyahat etmeliyim. Bir bekâr için çok eğlenceli sayılmaz gerçi ama huzur verici. En yakın zamanda gitmeliyim, evet. Durun, sizi bir konuğumuzla tanıştırayım, Londra'dan Bay Drake. Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum Leydi Aston. Ben de memnun oldum Bay Drake. Londra'yı çok özlüyorum. Ben de özledim madam, ayrılalı daha bir ay olmasa dahi. Gerçekten mi? Yeni geldiniz yani, o zaman hoş geldiniz. Sizi kocam Alistair'le tanıştırayım. Alistair, bu Bay Drick, Londra'dan yeni gelmiş. Uzun boylu, yan favorileri uzun bir adam elini uzattı. Benim için bir zevk, Bay Drick. Drake, efendim. Benim için de sizinle tanışmak bir zevk Lord Aston. *Uzun yan favorilerin modasının geçtiğini ben bile biliyorum*, diye geçirdi içinden.

Başka tarafa gittiler. Sizi Londra'dan yeni gelen Bay Edgar Drake ile tanıştırmak istiyorum. Bay Drake, bu Bayan Hoffnung, Yukarı Burma'nın en kurnaz whist oyuncularından biridir. Ah binbaşı, gururumu okşuyorsunuz. Size söylediği hiçbir şeye inanmayın Bay Drake. Bayan Sandilands,

Bay Drake. Bayan Partridge, bu Londra'dan Bay Drake. Bay Drake, bu Bayan Partridge, bu da Bayan Pepper.

"Londra'nın neresindensiniz Bay Drake?"

"Tenis oynar mısınız Bay Drake?"

"Londra'da ne işle meşgulsünüz Bay Drake?"

"Franklin Mews, Fitzroy Meydanı'na yakın. Hayır, tenis oynamayı bilmiyorum Bayan Partridge."

"Pepper."

"En içten özürlerimi kabul edin lütfen. Ama *yine de* tenis oynamayı bilmiyorum Bayan Pepper."

Gülüşmeler. "Fitzroy Meydanı, şu Oxford Müzik Salonu'nun yakınlarındaki meydan, değil mi Bay Drake?"

"Evet, orası."

"Oxford Müzik Salonu'nu biliyorsunuz sanırım. Müzisyen değilsiniz, değil mi Bay Drake?"

"Hayır, hayır sayılmaz ama müzikle ilgili olduğumu söyleyebilirim."

"Bayanlar, bu kadar soru yeter. Sanırım Bay Drake oldukça yorgun."

Odanın bir köşesine geçtiler, kalabalıktan ekose kıyafetler giymiş bir subayın geniş sırtı sayesinde korundular. Yüzbaşı hızlıca cininden bir yudum aldı.

"Umarım sohbetler sizi yormamıştır."

"Hayır, idare ediyorum. Her şeyin bu kadar *iyi kopyalanmış* olması beni şaşırttı."

"Umarım hoşunuza gitmiştir. Güzel bir gün olacak. Aşçı Kalkütalı biri, Hindistan'ın en iyi aşçılarından olduğu söyleniyor. Bu tür etkinliklere pek sık gelmiyorum ama bugün özel bir gün. Kendinizi evinizde hissedeceğinizi umuyorum."

"Hem de evimdeyken..." Edgar, *hem de evimdeyken, kendimi evimde hissettiğim kadar*, diye devam edecekti ki

salonda bir gong sesi duyuldu ve kalabalık yemek odasına geçti.

Yemek duasının ardından yemeğe başladılar. Edgar, Binbaşı Dougherty'nin karşısında oturuyordu. Binbaşı Dougherty, Edgar'a yolculuğuyla ilgili peş peşe sorular soruyor ve nehirdeki gemilerin durumuyla ilgili şakalar yapıp kahkahalara boğuluyordu. Solunda oturan yüzü pudralı, ufak tefek kadın Bayan Dougherty'ydi ve ona İngiliz siyasetiyle ilgili gelişmeleri takip edip etmediğini sordu; Edgar da Kraliçe'nin Jübilesi için yapılan hazırlıklarla ilgili bazı haberleri anlatarak onu geçiştirdi. Kadın üsteleyince binbaşı gülerek araya girdi: "Ah tatlım, Bay Drake'in Burma'ya gelişinin *bir* amacı da İngiliz siyasetinden kaçmaktı! Öyle değil mi Bay Drake?" Herkes güldü, Bayan Dougherty bile. Ziyaretçiden öğrenebildikleriyle yetinip çorbasını içmeye devam etti. Ama Edgar, konu dönüp dolaşıp Burma'ya asıl geliş amacına yakın bir yere ulaşınca ip cambazı gibi gerildi. Sağında oturan Bayan Remington, bu tür konularda şaka yaptığı için binbaşıya kızıp araya girdi. "Boş bir sohbet *değildi.* İngiliz tebaası olarak böyle şeyleri bilmemiz gerek, buraya postalar epey geç geliyor. Kraliçe nasıl? Leydi Hutchings'in vereme yakalandığını duydum, bu Londra Kıyafet Balosu'ndan önce miydi yoksa sonra mı?"

"Sonra."

"Ne büyük şans... Yani elbette Leydi Hutchings için değil ama balo için. Gerçekten de çok güzel bir balo, keşke ben de orada olsaydım."

Diğer kadınlardan bazıları heyecanla birbirlerine son katıldıkları sosyete balosundan bahsetmeye başladı ve Edgar da bir nefes alıp yemeğini yemeye koyuldu.

Çok kibarlar, diye geçirdi içinden Edgar, *İngiltere'deyken böyle bir resepsiyona davet edileceğim aklımın ucundan geçmezdi*. Konuşmanın gidişatı onu oldukça rahatlatmıştı, çünkü konu piyanolar ve sıra dışı doktor gibi potansiyel olarak tehlikeli konulardan kıyafet balosuna kaymıştı. Fakat sonra Bayan Remington, son derece masumane bir tavırla, "Baloya katıldınız mı Bay Drake?" diye sordu.

"Hayır katılmadım," diye cevap verdi Edgar.

"Balo hakkında çok şey biliyorsunuz, katılmış olmalısınız."

"Hayır," dedi Edgar nazikçe. "Ben sadece baloda çalınan Erard kuyruklu piyanosunu akort etmiştim," dedi ve ağzından çıkar çıkmaz bunu söylememesi gerektiği fark etti.

"*Ne ard* kuyruklu piyanosu?"

"Erard, bir piyano türü. Londra'nın en iyilerinden, 1854 model bir Erard piyanoları vardı, son derece güzel bir enstrümandı, bir yıl öncesinde akordunu yapmıştım ama balo için ayar yapılması gerekiyordu," dedi, yine kendine hâkim olamayarak.

Aldığı cevaptan tatmin olmuş gibi görünen Bayan Remington bir süre sessiz kaldı, normalde konunun değişeceğini öngören bir sessizlik olması gerekiyordu ama kadın yine art niyet gütmeden, "Erard... Doktor Carroll'ın çaldığı piyanodan," dedi.

Aslında bu noktada bile konuşmanın telafisi yapılabilirdi. Mesela, eğer Bayan Dougherty yeterince çabuk konuşup Edgar'a Burma'nın havası hakkında ne düşündüğünü sorsaydı ve Edgar da ona ne kadar berbat olduğunu söyleseydi ya da Binbaşı Dougherty, Taunggyi'nin dışındaki *dacoit* saldırılarından bahsetseydi yahut Bayan Remington, arkadaşı Bayan Bissy'nin katılıp katılmadığını öğrenmek için can attığı bitmesi mümkün görünmeyen balo konusunu sürdürseydi konu uzamazdı.

Ancak, Binbaşı Dougherty'nin solunda oturan ve yemek boyunca hiç konuşmayan Albay West aniden, hem de oldukça yüksek bir sesle, "O çöp parçasını suya atmalıydık," dedi.

"Affedersiniz albay, ne dediniz?" dedi Edgar, albaya dönerek.

"Tek arzum, Majesteleri'nin iyiliği için şu şeytani aletin İravadi'ye atılması ya da odun olarak kullanılması," dedi albay. Masada bir sessizlik oldu, o sırada başkalarıyla sohbet eden Yüzbaşı Nash-Burnham, "Lütfen albay, bunu daha önce de konuşmuştuk," dedi.

"Bana ne konuşacağımı söyleme yüzbaşı. O piyano yüzünden *dacoit*'ler beş adamımı öldürdü."

Yüzbaşı çatalını kaşığını bıraktı. "Albay, size saygım sonsuz, saldırıdan dolayı hepimiz çok üzgünüz, adamlarınızdan birini tanıyordum hatta ama piyano konusu bambaşka bir konu. Ayrıca Bay Drake bizim misafirimiz."

"Ne olduğunu *bana* mı anlatıyorsunuz?"

"Elbette hayır efendim. Sadece bu konuyu daha sonra farklı bir ortamda konuşabileceğimizi düşünüyorum."

Albay, Edgar'a döndü. "Garnizonuma gelecek takviye kuvvetler, piyanoya muhafızlık ettikleri için iki gün geciktiler. Savaş Bürosu size bundan bahsetti mi Bay Drake?"

"Hayır." Edgar'ın kalbi hızla atmaya başladı, başı dönüyordu. Yangon'daki av gözünde canlandı, *bana bundan da bahsetmemişlerdi*, diye düşündü.

"Lütfen albay. Bay Drake'e gerekli bilgilendirmeler yapıldı."

"Burma'da bulunması bile saçmalık."

Tüm masa sessizliğe bürünmüştü. Herkes onlara bakıyordu. Yüzbaşı Nash-Burnham dişlerini sıkıyordu, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Peçetesini kucağından alıp usulca masaya bıraktı.

"Yemek için teşekkürler albay," dedi ayağa kalkarak. "Bay Drake, artık gitsek iyi olacak. Yapacak işlerimiz var."

Edgar masadaki herkesin onlara baktığını gördü. "Evet, evet elbette yüzbaşı." Masadan kalktı. Herkes hayal kırıklığı içinde birbirine bir şeyler fısıldıyordu. Balo hakkında sorulacak sorular vardı, "Gerçekten hoş bir adamdı, bu tür davetlerde savaşı ve siyaseti konuşacak adamlara güvenin," diye mırıldanıyordu kadınlar. Nash-Burnham elini akortçunun omzuna koyup, "Bay Drake," dedi ve masa boyunca yürüdüler.

"Teşekkürler... yemek için hepinize teşekkür ederim," dedi Edgar ve elini havaya kaldırıp yemektekilerle tuhaf şekilde vedalaştı.

Kapıda, Yukarı Burma'nın en iyi tabla çalgıcısı, suratı asılan Yüzbaşı Nash-Burnham'a kılıcını uzattı.

Dışarıda, yanlarından bir kadın geçti. Başının üzerinde büyükçe bir sepet taşıyordu. Yüzbaşı Nash-Burnham ayağını öfkeyle yere vurdu. "Bay Drake, yaşananlar için özür dilerim. O adamın burada olacağını bilmiyordum. Sizi buraya hiç getirmemeliydim. Benim hatam."

"Lütfen yüzbaşı, önemli değil." Yürümeye başladılar. "Adamlarının öldüğünü bilmiyordum."

"Bilmediğinizin farkındayım. Konunun bununla ilgisi yok."

"Ama dedi ki..."

"Ne dediğini duydum ama takviye kuvvetlerin onun garnizonuna katılmak üzere Yakut Madenlerine bir haftadan önce ulaşması zaten beklenmiyordu. Bunun piyanoyla ilgisi yok. Doktor Carroll piyanoyu Mae Lwin'e kendisi getirdi. Ama bunu onunla tartışmamın imkânı yoktu. O benim üstüm. Yemekten erken ayrılmak bile itaatsizlik sayılır."

Edgar bir şey diyemedi.

"Öfkelendiğim için kusuruma bakmayın Bay Drake," diye devam etti yüzbaşı. "Doktor Carroll hakkında yapılan yorumları genelde kişisel algılıyorum. Şimdiye kadar bazı subayların bu tarz yorumlarına alışmış olmam gerekirdi. Kimisi onu kıskandığı için kimisi de savaş istediği için böyle yorumlar yapıyor. İstikrarlı bir barış, terfi için yetersiz bir gübredir. Doktor..." Döndü ve gözlerini Edgar'a dikti. "Doktor ve müziğinin, onları yeni yerleri işgal etmekten alıkoyduğunu söyleyebilirim. Yine de sizi bu işe karıştırmamalıydım."

Görünüşe göre zaten olayların içindeyim, diye düşündü piyano akortçusu ama yine bir şey söylemedi. Tekrar yürümeye başladılar ve Edgar'ın kaldığı yere varana kadar ikisi de tek kelime etmedi.

10

Yüzbaşı Nash-Burnham o akşam ıslık çalarak Khin Myo'yla Edgar'ın kaldığı eve geri döndü. Edgar'ı küçük bahçede, Khin Myo'nun ona ezilmiş çay yaprakları ve kuru bakliyattan yaptığı buruk lezzetli salatayı yerken buldu.

"Aha! Bay Drake! Anlaşılan yerel mutfağı keşfediyorsunuz." Elleri, beyaz yeleğini geren karnının üzerindeydi.

"Tam da öyle yüzbaşı. Sizi tekrar gördüğüme sevindim. Sizden özür dilemem gerek. Bugün resepsiyonda olanlardan ötürü bütün gün pişmanlık duydum. Konuşmamalıydım ve..."

"Öyle düşünmeyin Bay Drake," diye sözünü kesti yüzbaşı. Kılıcının yerine, yere vurduğu bir baston taşıyordu şimdi. Gülümsedi. "Size yemekten sonra söyledim zaten. Bu benim suçumdu. Diğerleri çok geçmeden bunu unutur. Lütfen siz de aklınızdan çıkarın bunları artık."

Gülümsemesi Edgar'ın içini rahatlatmıştı. "Emin misiniz? Belki de bir özür mektubu göndermeliyim."

"Ne için? Başı dertte olan biri varsa o da benim ama ben bile endişelenmiyorum. Sık sık tartışırız. Artık bu olayın akşamı mahvetmesine izin vermeyelim. Ma Khin Myo, Bay Drake'i bu akşam bir *pwè*yi görmeye götürebileceğimizi düşünüyorum."

"Çok güzel olur," dedi Khin Myo. "Bay Drake," diye devam etti dönüp ona bakarak, "çok şanslı, çünkü bu mevsim,

pwè için harika bir mevsim. Sanırım bu gece Mandalay'da en az yirmi tane vardır."

"Mükemmel," dedi yüzbaşı, bacağına vurup ayağa kalktı. "O halde haydi gidelim! Hazır mısınız Bay Drake?"

"Elbette yüzbaşı," dedi Edgar. Yüzbaşının neşesi onu daha da rahatlatmıştı. "*Pwè*nin ne olduğunu sorabilir miyim?"

"Ah, pwè!" diye güldü Nash-Burnham. "*Pwè* ne mi? Harika bir sürprizle karşılaşacaksınız. Burma sokak tiyatrosu. Ama kendi gözlerinizle görmeden ne olduğunu anlayamazsınız. Gidelim mi artık?"

"Elbette. Ama geç oldu, bu tür oyunlar bu saatte bitmiş olmaz mı?"

"Aksine, çoğu daha başlamamıştır bile."

"*Pwè*," diye söze başladı yüzbaşı, kapıdan çıkmadan önce, "Burma'ya özgüdür, hatta Mandalay'a dersem yalan olmaz, çünkü en iyi örnekleri Mandalay'dadır. Doğumlar ya da cenazelerde, isim koyarken, Burmalı kızlar kulaklarını ilk kez deldirdiklerinde, delikanlılar keşiş olduklarında ya da keşişliği bıraktıklarında *pwè* düzenlenir. Ya da dini olmayan nedenlerle. Mesela, şansı yaver giden biri bahis kazandığında, bir ev inşa edildiğinde ya da kuyu kazıldığında, iyi bir hasat alındığında, boks maçlarından önce, dilek fenerleri salındığında... Aklınıza gelebilecek her olayda. Her güzel olaydan sonra bir *pwè* düzenlenir."

Sabah Edgar'ın Khin Myo'yla kanala yürüdüğü yönde yürüyorlardı. "Hatta," diye devam etti yüzbaşı, "bu sabah kasabadan geçerken birine denk gelmediğinize şaşırdım. Muhtemelen sürücü onlardan haberdar olduğu için sizi farklı yollardan getirdi. Bazen yolun ortasında yapıp yolu trafiğe kapatıyorlar. Burmalılardan bize geçen idari sorunlardan biri

de bu. Yağmursuz günlerde şehrin dört bir yanında onlarca *pwè* düzenlenir. Bilhassa bu geceki gibi gökyüzünün açık olduğu gecelerde çok ilgi görüyorlar."

Köşeden döndüler. Sokağın aşağısında ışıkları ve hareketliliği görebiliyorlardı. "İşte orada!" diye bağırdı Khin Myo.

"Evet, şanslıyız, gerçekten şanslıyız," dedi Nash-Burnham. "Burma'daki İngilizler ikiye ayrılır derler: *pwè*yi çok sevenler ve ona katlanamayanlar. Burma'ya geldiğim ilk akşam heyecandan gözüme uyku girmemişti, ben de sokakları keşfe çıkmıştım. Bir kukla tiyatrosu olan *yôkthe pwè*ye denk geldiğim andan itibaren de bu sanata âşık oldum."

Işıklara yaklaşıyorlardı. Edgar hasırların üzerine oturmuş geniş bir insan kalabalığı gördü. Sazdan bir yapının etrafındaki toprak alana kurulmuşlardı. Boş arsanın ortasında bir direk vardı. Direğin etrafına eşit aralıklarla dizilmiş toprak kaplardaki ateş ilk sıradaki seyircilerin yüzlerini aydınlatıyordu.

Yerde oturan ailelerden oluşan kalabalığın kenarında durdular. Çok fazla gürültü vardı. Bir adam barakanın arkasındaki büyük eve doğru, bağırarak bir şeyler söyledi. Khin Myo ona cevap verdi, sonra da döndü ve "Kalmamızı istiyorlar," diye aktardı.

"Ona ne oynadıklarını sor," dedi Nash-Burnham.

Khin Myo yeniden konuştu, adam da uzun uzun cevap verdi.

"*Nemi Zat*'ın hikâyesi," dedi Khin Myo.

"Harika!" Yüzbaşı bastonunu keyifle yere vurdu. "Ona biraz kalacağımızı ama misafirimizi *yôkthe pwè*ye götüreceğimizden, sonuna kadar burada duramayacağımız söyle."

Khin Myo, yüzbaşının sözlerini adama çevirdi. "Anladığını söylüyor," dedi.

Bir hizmetçi iki sandalye getirdi ve onları kalabalığın dışına oturttu. Nash-Burnham hizmetçi kadınla doğrudan konuştu, kadın bir sandalye daha getirdi. Yüzbaşı sandalyeyi Khin Myo'ya uzattı. Oturdular.

"Henüz başlamamışlar," dedi yüzbaşı. "Hatta dansçıların hâlâ makyaj yaptıklarını görebilirsiniz." Mango ağacının yanında yüzlerine *thanaka* süren kadınları işaret etti.

Küçük bir oğlan, toprak kaplardaki ateşle çemberin ortasına koşup burada duran dallardan birini yaktı.

"Şu çember alan, sahne," dedi Nash-Burnham. "Burmalılar buna *pwè-wang* diyorlar."

"*Pwè-waing*," diye düzeltti Khin Myo.

"Pardon, *pwè-waing*. Ortadaki dala da *pan-bin* deniyor. Doğru söyledim mi Ma Khin Myo?" Kadın gülümsedi. "Burmalılar bazen bu dalın bir ormanı temsil ettiğini söylerler ama içimden bir ses bunun sadece seyirciyi geride tutabilmeye yaradığını söylüyor. Öyle ya da böyle, dansın çoğu *pwè-waing*in içinde gerçekleşecek."

"Peki ya toprak kaplar? Onların bir anlamı var mı?" diye sordu Edgar.

"Bildiğim kadarıyla yok. Ay ışığının yeterli olmadığı zamanlarda sahneyi aydınlatıyorlar ve ortadaki dalları yakacak sabit bir ateş oluyor," diye güldü.

"Oyunların konusu ne?"

"Ah, konu yelpazesi çok geniş. Çok sayıda *pwè* türü var. Zengin birinin dini bir bayramı ya da oğlunun manastıra girişini onurlandırmak için sponsor olduğu bir *pwè* olan *ahlu pwè* var mesela. En iyi aktörleri işe aldığından genelde en iyileri bunlardır. Sonra, mahallede oturan birinin diğer mahallelilerden para toplayıp bir *pwè* grubu tuttuğu abonelik *pwè*leri, dans gösterisinden ibaret *a-yein pwè*, adını duyurmak

isteyen bir aktör ya da grup tarafından ücretsiz sunulan *kyig-yin pwè* var. Ve tabii ki bu akşam size izletmeye söz verdiğim *yôkthe pwè*, yani kuklalar var. Bunlar sizi şaşırtmadıysa, hata yaparsam lütfen beni düzelt Ma Khin Myo..." – "Ah, çok iyi gidiyorsunuz yüzbaşı..." – "...'gerçek hikâye' anlamına gelen *zat pwè* var, Buda'nın hikâyelerinden birini anlatan dini bir oyun. Buda'nın dünyaya geliş sayısı kadar çok: beş yüz on tane. Ama genelde sadece on tanesi sahnelenir, *Zatgyi Sèbwè* deneni Buda'nın ölümcül günahlarından her birinin nasıl üstesinden geldiğini anlatan dramalar. Bu gece oynanan *Nemi Zat*, beşinci..." – "Dördüncü." – "Ah, teşekkürler Khin Myo, dördüncü *Zatgyi Sèbwè*. Khin Myo, hikâyeden bahsetmek ister misin?" – "Hayır yüzbaşı, sizi dinlemek çok keyifli." – "O halde, söylediklerime dikkat etmem gerek... Umarım sıkılmamışsınızdır Bay Drake?"

"Hayır, kesinlikle sıkılmıyorum."

"Biz bir saatten fazla kalmayacağız ama *pwè* gün ağarana dek devam edecek. Tamamlanması dört günü bulabilir. Zaten konuyu biliyor olmalısınız, buradaki herkes bilir, bunlar sadece aynı hikâyenin yeniden anlatımı." Yüzbaşı duraksayıp düşündü. "Bizim izleyeceğimiz, Buda'nın vücut bulduğu insanlardan biri olan ve köklü Burma krallarının soyundan gelen Prens Nemi hakkında. Genç Prens Nemi öyle dindardır ki, ruhlar onu cenneti görmeye davet eder. Tıpkı bu gece gibi ay ışığının aydınlattığı bir gecede yeryüzüne bir savaş arabası gönderirler. Arabanın gökten inişini izleyen Prens Nemi ve halkının, korkudan titreyerek arabanın önünde nasıl saygıyla eğildiklerini hayal edebiliyorum. Prens arabaya biner, araba ayın ötesinde gözden kaybolur. Savaş arabası, Nemi'yi önce *nat*ların yaşadığı göklere –*nat*lar Burma halkının ruhlarıdır, iyi Budistler bile onların her yerde olduğuna

inanır– ardından da *nagas* denen yılanların yaşadığı yeraltı dünyasına, *Nga-yè*'ye götürür. Nihayet gördüğü mucizeleri paylaşmak için istemeyerek de olsa kendi dünyasına döner. Hikâyenin sonu oldukça hüzünlü. Geleneğe göre krallar yaşlanıp ölümün yaklaştığını hissettiklerinde evlerini terk eder ve münzevi olarak ölmek için çöle giderlermiş. Nemi de bir gün ataları gibi ölmek için dağlarda dolaşmaya başlar."

Uzun bir sessizlik oldu. Edgar dansçıların *thanaka*larını toplayıp *hta main*lerini düzelttiklerini görebiliyordu.

"En sevdiğim hikâye bu sanırım," dedi Nash-Burnham. "Bazen bana kendimi, gördüklerimi anımsattığı için mi bu kadar sevdiğimi merak ediyorum... Gerçi arada fark var."

"Nedir?" diye sordu Edgar.

"Cennetin ovalarından ve *Nga-yè*'den döndüğümde, benim anlattıklarıma kimse inanmayacak."

Sıcak bir geceydi ama Edgar vücudunda bir ürperti hissetti. Etraflarındaki kalabalık yüzbaşını dinliyormuşçasına sessizleşmişti. Ama aslında sebebi bu değildi, dansçılardan biri sahneye çıkmıştı.

Edgar kızı ilk gördüğü an güzelliğinden etkilenmişti, yüzündeki ağır *thanaka* koyu gözlerini daha da belirginleştiriyordu. Zayıftı, on dört yaşında gösteriyordu. *Pwè-waing*in ortasında duruyordu. Bir grup müzisyen *pwè*nin karşı tarafında oturuyordu. Edgar geldiklerini fark etmemişti bile. Küçük bir orkestraydı; davullar, ziller, bir korno, adını bilmediği bambu bir enstrüman ve Yangon'da da gördüğü telli bir enstrümandan oluşuyordu. Khin Myo bu telli enstrümana *saung* dendiğini ve kayık şeklindeki gövdesinde on iki tel olduğunu söyledi. Bambu enstrüman çalmaya başlayana ve *pwè-waing*in üstünde bir şarkı yükselene kadar belli belirsiz, yumuşak tonda bir müzik vardı.

"Tanrım..." diye fısıldadı Edgar. "Bu ses...

"Aaah," dedi Yüzbaşı Nash-Burnham. "Müziği seveceğini anlamalıydım."

"Hayır, o değil. Yani... evet, sevdim ama böyle bir sesi, bu iniltiyi daha önce hiç duymamıştım."

Bütün enstrümanlar çalıyor olsa da yüzbaşı, piyano akortçusunun hangisinden bahsettiğini biliyordu. "Buna *hneh* diyorlar," dedi, "Burmanın obuası gibi bir şey."

"Sesi ağıt gibi."

Sahnedeki kız dans etmeye başladı. Önce yavaşça hareket etti. Dizlerini büküp gövdesini her iki yana sallıyordu, gövdesinin her hareketinde kollarını daha yükseğe kaldırıyor, sonra da dalgalandırıyordu. Mum ışığında kolları omuzlarından süzülüyor gibiydi, kolun kemik ve tendon, kas ve damardan oluşan karmaşık bir iple vücuda bağlı olduğuna inandıran cerrahlara meydan okuyordu. O cerrahlar hiç *a-yein pwè* görmemiş olmalıydılar.

Müzik hâlâ karanlığın içinden *pwè-waing*in kenarına, oradan oyun alanına ve dans eden kıza kadar usulca yayılmaktaydı.

Kız yaklaşık yarım saat dans etti. Dansın sona ermesiyle, trans halinde kızı izleyen Edgar kendine geldi. Yüzbaşıya döndü ama kelimeler boğazında düğümlenmişti.

"Çok güzel, öyle değil mi Bay Drake?"

"Ben... ben gerçekten ne diyeceğimi bilemiyorum. Hipnotize edici."

"Öyle, evet. Çoğu zaman dansçılar bu kadar iyi değildir. Dirsek hareketlerinden, çok küçük yaşlardan beri dans eğitimi aldığını anlayabilirsiniz."

"Nasıl?"

"Eklemleri çok gevşek. Aileler kızlarının *meimma yein*, yani kadın dansçı olmasına karar verdiğinde, dirseğini germek ve kemiklerin arasındaki açıyı olabildiğince genişletmek için kollarına özel bir atel takıyorlar."

"Korkunç."

"Pek sayılmaz," dedi solunda duran Khin Myo. Kolunu uzattı ve dirseğini zarifçe geriye doğru büktü, kolu *saung*un gövdesi gibi kıvrılmıştı.

"Siz de mi dans ediyorsunuz?" diye sordu Edgar.

"Gençliğimde ediyordum," deyip güldü Khin Myo. "Bugünlerde esnekliğimi İngilizlerin kıyafetlerini yıkayarak koruyorum."

Kızın yerini soytarı kılıklı biri almıştı şimdi. "*Lubyet*, yani maskara," diye fısıldadı Nash-Burnham. Kalabalığın gözleri, giysileri ziller ve çiçeklerle süslenmiş boyalı adamın üzerindeydi. Adam heyecanla bir şeyler söylüyor, el kol hareketleri yapıyor, orkestrayı taklit edercesine sesler çıkarıyor, dans ediyor, taklalar atıyordu.

Khin Myo eliyle ağzını örterek kıkırdıyordu.

"Ne diyor?" diye sordu Edgar.

"*Pwè*yi düzenleten adam hakkında şaka yapıyor. Anlayıp anlayamayacağınızı bilmiyorum. Açıklayabilir misiniz yüzbaşı?"

"Hayır, ben de pek anlamıyorum söylediklerini. Biraz argo sözcükler kullanıyor, değil mi Khin Myo? Ayrıca on iki yıldır burada olmama rağmen Burmalıların mizah anlayışını hâlâ çözemedim. Khin Myo da muhtemelen müstehcen bir şeyler söylediği için açıklamak istemiyor." Bunun üzerine Khin Myo gözlerini kaçırdı, Edgar kadının hâlâ gülümsediğini görebiliyordu.

Bir süre *lubyet*'i izlediler. Edgar sıkılmaya başlamıştı. Kalabalığın çoğu da ilgisini kaybetmişti. Bazıları sepetlerden yemek çıkarıp yemeye başladı. Diğerleri kıvrıldı, hatta bazıları uyudu. *Lubyet* ara sıra seyircilerin arasında dolanıyor, insanların ağızlarından purolarını çekip alıyor ya da yiyeceklerini çalıyordu. Hatta bir ara Edgar'ın yanına gelip saçlarıyla oynadı ve kalabalığa seslendi. Khin Myo güldü. "Peki şimdi ne dedi?" diye sordu Edgar. Khin Myo yine kıkırdadı. "Söylemeye utanıyorum Bay Drake." Gözleri toprak kaplardaki ateşin ışığıyla parlıyordu.

Lubyet sahneye geri dönüp konuşmaya devam etti. Nihayet Nash-Burnham, Khin Myo'ya dönerek, "Ma Khin Myo, bir *yôkthe pwè* bulmaya çalışalım mı?" dedi. Khin Myo başını salladı, sarhoş *pwè* sahibine bir şeyler söyledi. Adam sallana sallana İngilizlerin yanına gelip onlarla tokalaştı.

"Yarın akşam yine gelmemizi istedi," dedi Khin Myo.

*Pwè*den ayrılıp sokakta yürümeye başladılar. Hiç sokak lambası yoktu. Ay ışığı olmasa zifiri karanlıkta kalacaklardı.

"Sana *yôkthe pwè*yi nerede bulabileceğimizi söyledi mi?" diye sordu yüzbaşı.

"Pazarın yakınında bir tane olduğunu söyledi, üçüncü gecesiymiş. *Wethandaya Zat* oynuyorlarmış."

"Hımm," diye mırıldandı yüzbaşı.

Gecenin karanlığında ilerlediler. *Pwè*nin şamatasından sonra sokaklar sessiz ve yüzbaşının bastonuyla kovduğu melez köpekler dışında bomboştu. Kapı eşiklerinde yakılan purolar ateş böcekleri gibi görünüyordu. Bir ara Edgar, Khin Myo'nun şarkı söylediğini duyar gibi oldu. Ona baktı. Beyaz bluzu rüzgârda usulca dalgalanıyordu; kadın, Edgar'ın kendisine baktığını hissedip döndü.

"Hangi şarkıyı söylüyorsun?" diye sordu Edgar.

"Anlamadım?" dedi Khin Myo hafifçe gülümseyerek.

"Yok bir şey, yok bir şey," dedi Edgar. "Rüzgâr olmalı."

*Yôkthe pwè*ye vardıklarında ay gökyüzünde yükselmiş ve gölgelerini kısaltmıştı. Oyun çoktan başlamıştı. Yaklaşık on metre uzunluğunda, yükseltilmiş bambu platformun gerisinde iki kukla dans ediyordu. Arkalarındaki gizli şarkıcının söylediği şarkı duyuluyordu. İnsanların gösterdiği ilgi farklı farklıydı. Çoğu çocuk kıvrılıp uykuya dalmıştı, kimileri ise kendi aralarında konuşuyordu. Önceki *pwè*deki gibi şişman bir adam tarafından karşılandılar, adam iki sandalye getirilmesini işaret etti. Yine öncekinde olduğu gibi yüzbaşı, üçüncü bir sandalye istedi.

Şişman adam ve Khin Myo uzun uzun konuştular. Edgar'ın dikkati oyuna kaymıştı. Sahnenin bir ucunda bir şehir maketi, görkemli bir saray ve bir pagoda vardı. Güzel giyimli iki kukla dans ediyordu. Sahnenin diğer ucunda, ışıkların olmadığı yerde ise dal ve budaklardan oluşan minyatür bir orman vardı. Yanı başında yüzbaşı, onaylar gibi başını sallıyordu. Nihayet Khin Myo adamla konuşmasını bitirdi ve oturdular.

"Bu gece çok şanslısınız Bay Drake," dedi Khin Myo. "Maung Tha Zan, prensesi oynuyor. Belki de tüm Mandalay'ın en ünlü prenses kuklacısıdır. Buraların gelmiş geçmiş en iyi kuklacısı Maung Tha Byaw'la birlikte oynamışlığı var. Bazen, Mergui şehrinden gelenler, harika bir şey olduğunda 'Tha Byaw Hé' derler. Maung Tha Zan, Maung Tha Byaw kadar yetenekli olmasa da o da çok iyi şarkı söylüyor. Dinleyin, birazdan *ngo-gyin* söylemeye başlayacak."

Daha Edgar bunun ne olduğunu soramadan sahnenin arkasından ağlamaklı bir ses yükseldi. Nefesi kesildi Edgar'ın:

Bu, o gece gemi nehrin ortasında durduğunda duyduğu melodiydi. O âna kadar aklından çıkıp gitmişti.

"*Ngo-gyin*, matem şarkısıdır," dedi Nash-Burnham. "Prensi yakında onu terk edecek, prenses de kendi hüzünlü talihini söylüyor. Nasıl oluyor da bir erkek böyle şarkı söyleyebiliyor... inanamıyorum."

Ama bu bir kadın sesi gibi de değildi. Sopranoydu, evet ama kadın sesi değildi, hatta Edgar'a göre insan sesi bile değildi. Birmanca kelimeleri bilmese de adamın ne söylediğini anlayabiliyordu. *Yitirilen şeylerin ardından söylenen şarkılar evrenseldir*, diye düşündü. Adamın sesi gökyüzüne yükseliyor, ateşin üstünde yükselen dumanla kıvrılarak geceye karışıyordu. Prenses kuklasının vücudundaki payetler yıldızlar gibi parıldıyordu, Edgar şarkının kuklacıdan değil, kukladan geldiğini düşünüyordu. Sahnenin dibinde, kuklaları aydınlatmak için mum tutan çocuk mumları kuklalardan uzaklaştırıp yavaşça ilerlediğinde karanlıktaki orman görünür oldu.

Şarkı bittikten sonra uzun bir süre kimseden çıt çıkmadı. Başka bir sahneye geçilmişti ama Edgar gökyüzüne bakıyordu.

"Gautama'nın Siddharta'dan önceki son vücut buluşunda," dedi Yüzbaşı Nash-Burnham, "adam sahip olduğu her şeyi, hatta karısı ve çocuklarını bile geride bırakıp ormana gider."

"Bu hikâyede de kendinizi buluyor musunuz yüzbaşı?" diye sordu Edgar, ona dönerek.

Yüzbaşı başını iki yana salladı. "Hayır, ben sahip olduğum her şeyi geride bırakmadım," dedi. Duraksadı. "Ama öyle yapanlar var."

"Anthony Carroll," dedi piyano akortçusu usulca.

"Ya da belki başkaları," dedi Khin Myo.

11

Kurak mevsimde Mae Lwin'e gitmenin en hızlı yolu, İkinci İngiliz-Birman Savaşı sırasında Shan birlikleri tarafından kesilen, şimdi ara sıra afyon kaçakçıları tarafından kullanılan patikadan fillerle gitmekti. Ancak son zamanlarda yolda bir saldırı düzenlenmişti. Yüzbaşı Nash-Burnham, fille Saluen Nehri'nin Loilem'in doğusundaki küçük kollarından birine gidip oradan da kanoyla Carroll'ın karargâhına geçmelerini önerdi. Nash-Burnham onlara eşlik edemeyecekti, Mandalay'da halletmesi gereken işleri vardı. "Ama lütfen doktora selamlarımı iletin," dedi. "Mandalay'da onu özlediğimizi söyleyin." Vedalaşma ânının biraz tuhaf şekilde yaşandığını düşündü Edgar. Yüzbaşının başka bir şeyler daha söylemesini bekledi ama adam sadece miğferine dokunup onu selamlayarak veda etti.

Yola çıkacağı sabah Khin Myo, Edgar'ı uyandırmış, dışarıda onu görmek isteyen bir adam olduğunu söylemişti. Evin girişine geldiğinde filleri göremeyince hayal kırıklığına uğradı Edgar. Hükümet temsilcisinin konutundaki öğle yemeğinden tanıdığı genç bir Burmalı duruyordu kapıda. Adam nefes nefeseydi. "Hükümet temsilcisi adına özürlerimi sunarak, buradan ayrılışınızda bir gecikme olacağını bildirmek için buradayım."

Adamın tuhaf İngilizcesi karşısında gülecekti ki verdiği haberi onayladığı düşünülmesin diye kendini tuttu. "Peki

hükümet temsilcisi ne zaman ayrılabileceğimi söylüyor?" diye sordu.

"Ah efendim, ne yazık ki bunu bilmiyorum. Bunu Saygıdeğer Beyefendi'nin kendisine sormanız gerek."

"En azından bugün gidip gidemeyeceğimi söyleyebilir misiniz?"

"Ah hayır, bugün gidemeyeceksiniz efendim!"

Cevaptaki vurgu, bir şeyler söylemeye yeltenen Edgar'ı susturdu, yalnızca başını salladı ve kapıyı kapattı. "İngiliz yönetimi mi?" diye soran Khin Myo'ya omzunu silkip uyumaya devam etti. Günün ilerleyen saatlerinde Katherine'e birkaç gündür yazdığı ve kukla tiyatrosunu anlattığı uzun mektubunu bitirdi. Bürokratik gecikmelere alışmaya başlamıştı. Ertesi gün, biri İngilizlerin Mandalay Sarayı'nı yağmalamasını anlatan diğeri ise tüm vücudu uzun tüylerle kaplı 'Mandalay'ın Kıllı Kadını' hakkındaki söylentileri betimleyen iki mektup daha yazdı. Sonraki gün pazarı gezdi. Ve bekledi.

Sonunda, yola çıkması planlanan tarihin üstünden dört gün geçmesinden duyduğu rahatsızlık, kariyerini telleri ve küçük akort çekiçlerini tamir ederek geçirmiş bir adamın doğasındaki saygı ve sabır duygusuna galip geldi. Yola ne zaman çıkacağını öğrenmek için hükümet temsilcisinin konutuna gitti. Kapıda ona haberi getiren Burmalı adam tarafından karşılandı.

"Ah, Bay Drake!" dedi adam heyecanla. "Ama görüşmek istediğiniz kişi Yangon'da!"

Ordu karargâhında Yüzbaşı Nash-Burnham'ı sordu. Girişteki teğmen şaşırdı. "Size bilgi verildiğini sanıyordum? Yüzbaşı Nash-Burnham, hükümet temsilcisiyle birlikte Yangon'da."

"Ne için orada bulunduğunu sorabilir miyim? Dört gün önce Mae Lwin'e gitmem gerekiyordu. Uzun bir yoldan

geldim ve beni buraya getirmek için büyük bir çaba gösterildi. Daha fazla zaman kaybetmem talihsizlik olur."

Teğmenin yüzü kıpkırmızı oldu. "Size söylediklerini sanıyordum. Şey... affedersiniz, bir dakika bekleyin." Ayağa kalkıp hızla arka odalardan birine girdi. Edgar fısıldaşmalarını duyabiliyordu. Teğmen döndü. "Lütfen benimle gelin Bay Drake."

Teğmen onu küçük bir odaya götürdü. Üstü afyon tartmak için kullanılan kabaca oyulmuş heykelciklerle tutturulan kâğıt yığınlarıyla dolu masa dışında oda boştu. Esinti olmadığı için heykelciklere gerek yoktu aslında. Teğmen odaya girdikten sonra kapıyı kapattı. "Oturun lütfen."

"Mae Lwin saldırıya uğradı," dedi.

Olayın ayrıntıları ve kimlerin saldırdığı belirsizdi. Edgar'ın yola çıkacağı günün gecesi at sırtındaki bir ulak, hükümet temsilcisinin konutuna gelmişti. Ulak, Mae Lwin'in iki gün önce bir grup maskeli atlı tarafından basıldığını, erzak depolarından birinin ateşe verildiğini ve bir muhafızı öldürdüklerini bildirmişti. Bunu izleyen karışıklık sırasında küçük bir çatışma yaşanmış ve başka bir Shan muhafızı daha öldürülmüştü. Carroll güvendeydi ama endişeliydi. Saldırının arkasında Mongnai için kendi savaşını yürüten eşkıya lideri Twet Nga Lu'nun olduğundan şüpheleniliyordu. Depodaki erzakların çoğu kurtarılmıştı ama Cerrah Binbaşı'nın şurup kavanozlarından birkaçı zarar görmüştü. "Görünen o ki, serseri bir kurşun..." Teğmen bir an için duraksayıp doğru kelimeleri buldu. "Doktorun mevcut çalışması için önemli olan başka bir şeye isabet etmiş," dedi.

"Yoksa Erard'a mı?"

Teğmen arkasına yaslandı. "Bay Drake, görevinizin önemini anlıyorum ve buraya gelirken katlandığınız ağır

koşulları takdirle karşılıyor, Kraliyet'e duyduğunuz saygı ve bağlılığın göstergesi olduğunu biliyorum." Son kelimelerde biraz durakladı. "Bu saldırı çok kritik bir zamanda gerçekleşti. Bildiğiniz üzere, geçen yılın kasım ayından bu yana Shan Eyaleti'nde doğrudan askeri faaliyetlerde bulunuyoruz. Albay Stedman liderliğindeki bir birlik bu ayın başlarında Mandalay'dan ayrıldı. Sonra, daha altı gün önce, saldırıya uğradıklarına dair haberler aldık. Limbin İttifakı güçlerinin o bölgede toplanmış olması nedeniyle birliklerimize yapılan saldırı sürpriz olmadı ancak Mae Lwin'e yapılan saldırı sürprizdi. Maskeli atlıların kim olduğu ya da silahları nereden temin ettikleri bilinmiyor. Hatta silahlarının, nerede oldukları bilinmeyen Fransız güçleri tarafından tedarik edildiğine dair söylentiler var. Güvenlik nedeniyle ne yazık ki size daha fazla bilgi vermem mümkün değil."

Edgar teğmene bakıyordu.

"Sizi hayal kırıklığına uğratmak istemem Bay Drake," diye devam etti teğmen. "Yetkim dışında sizinle bunları paylaşıyorum, çünkü bu kararlar Yangon'da alınacak. Ama durumumuzun ciddiyetini anlamanızı istiyorum. Yüzbaşı Nash-Burnham döndüğünde durumu değerlendirip Mandalay'da kalmanıza ya da gemiyle Yangon'a dönmenize karar verecek. O zamana kadar buradaki hayatın tadını çıkarmanızı ve fazla endişelenmemenizi rica ediyorum." Teğmen masanın üzerine doğru eğildi. "Bay Drake?"

Piyano akortçusu hiçbir şey söylemedi.

"Bay Drake, sizi buraya getirebilmek için ne söylediler bilmiyorum ama Mae Lwin berbat bir yer. Bataklıklarla dolu, sıtmanın kol gezdiği bir yer. İklimi İngilizlere hiç uygun değil. Bir de son saldırıların yarattığı tehlikeleri eklersek... Belki de en iyisi burayı tamamen terk etmek olacaktır. Aslına

bakarsanız Burma'nın en iyi şehirlerini görmüş olmanızın sizin için bir şans olduğunu düşünüyorum."

Edgar öylece kalakalmıştı. Oda çok sıcaktı. Nihayet ayağa kalkabildi. "Peki o halde. Teşekkür ediyorum. Sanırım artık gitsem iyi olacak."

Teğmen elini uzattı. "Bay Drake, lütfen bu konuşmayı üstlerimizle paylaşmayın. Küçük bir göreviniz olsa da sivillerin işleriyle genelde Yüzbaşı Nash-Burnham ilgilenir."

"Küçük bir görev, değil mi? Hayır, merak etmeyin, kimseye bahsetmem. Teşekkür ederim."

Teğmen gülümsedi. "Rica ederim, ne demek."

Sevgili Katherine,

Hangimiz sana daha önce ulaşacak bilmiyorum, mektubum mu yoksa ben mi? Buradan ayrılmam için öngörülen tarihin üstünden bir hafta geçmesine rağmen hâlâ Mandalay'dayım. Sana bu şehri uzun uzun anlattım ama daha fazlası için artık hevesim kalmadı ne yazık ki. Gerçekten de tüm bu yaşananlar öyle bir hâl aldı ki artık Doktor Carroll ya da Erard ile tanışıp tanışamayacağımı bile bilmiyorum.

Mae Lwin saldırıya uğramış. Saldırıyı ordu karargâhındaki bir teğmenden öğrendim. Ama başka pek bir şey öğrenemedim. Ne zaman birine neler olduğunu sorsam boş bakışlarla ya da kaçamak cevaplarla karşılanıyorum. "Yangon'da büyük bir strateji toplantısı yapılıyor" ya da "hafife alınamayacak bir olay" falan diyorlar. Yine de Doktor Carroll'ın toplantıya çağrılmamış olması beni şaşırtıyor. Anlatılanlara bakılırsa doktor hâlâ Mae Lwin'de. Kaleyi korumak askeri açıdan önemli olduğu için orada bulunduğunu söylüyorlar. Yeterli bir

açıklama olarak görünse de bunu söyleme biçimlerinde beni rahatsız eden bir şey var. İlk başta bir çeşit entrika ya da komplo ihtimaliyle heyecanlanmıştım, nihayetinde her şeyin bu kadar anlaşılmaz olduğu bir ülkede bundan daha ilgi çekici ne olabilirdi ki? Ama bu bile bir süre sonra beni sıkmaya başladı. Aklıma gelen en kötü seçenek olan, Doktor Carroll'ın kritik bir karardan uzak tutulması bile artık o kadar kötü görünmüyor. Piyano saplantısı olan bir adamın başka tuhaflıklardan uzak kalamayacağını, bu adama böyle önemli bir görevde güvenilmemesi gerektiğini söylüyorlar. Benim için en acısı, söylenenlere bazı açılardan katılıyor olmam. Fransızlar Mekong'u işgal etmeyi planlarken bir piyanonun ne önemi olabilir ki? Bunu kabullenmem zor, çünkü doktoru sorguladığımda kendimi de sorgulamış oluyorum.

Katherine, sevgilim, İngiltere'den ayrıldığımda içimde Mae Lwin'e ulaşamayacağıma dair bir his vardı. Ulaşamayacağım kadar uzak geliyordu, yolu beklenmedik olaylarla dolu olmalıydı. Şimdi ise, görevimin iptali söz konusuyken, oraya gidemeyecek oluşuma bir türlü inanamıyorum. Geçtiğimiz altı hafta boyunca neredeyse sadece Mae Lwin'i düşündüm. Haritalar ve insanların anlattıklarından yola çıkarak kaleyi zihnimde yeniden çizdim. Oraya ulaştığımda yapacağım şeylerin, Doktor Carroll'ın raporlarında bahsedilen, görmek istediğim dağların ve akarsuların listesini yaptım. Tuhaf ama eve döndüğümde sana anlatacağım hikâyeleri bile düşünmeye başlamıştım Katherine. Doktorla tanışmanın nasıl bir his olduğunu, Erard'ı nasıl onarıp akort ettiğimi, böyle bir enstrümanı nasıl kurtardığımı... İngiltere'ye karşı "görevimi" nasıl yerine getirdiğimi.

Belki de en zor hedef haline gelen şey bu "görev" fikri. Evde bundan sık sık söz ettiğimizi biliyorum ve piyanonun oynadığı rolden hâlâ şüphe duymuyorum ancak "buraya müzik ve kültür getirmenin" kurnaz bir davranış olduğunu düşünüyorum artık. Burada zaten sanat ve müzik var, kendi sanatları, kendi müzikleri var. Burma'ya bu tür şeyleri götürmememiz gerektiği anlamına gelmiyor bu ama belki de bunun daha fazla tevazuyla yapılması gerekiyor. Sonuç olarak, eğer bu insanları tebaamız yapacaksak onlara Avrupa medeniyetinin *en iyi* örneklerini sunmamız gerekmez mi? Bach'tan hiç kimse zarar görmemiştir, şarkılar ordulara benzemez.

Canım, konudan uzaklaşıyorum. Gerçi belki de uzaklaşmıyorumdur, çünkü sana umutlarımdan bahsetmiştim ama artık yavaş yavaş kaybolmaya başladılar. Savaş ve pragmatizm ve kendi kuşkularıma yenik düşüyorlar. Tüm bu yolculuk daha şimdiden kendini bir düşsellikle kapladı. Şimdiye kadar yaptığım şeyler yapacağım şeylere öylesine bağlı ki bazen deneyimlediğim gerçek, henüz deneyimlemediklerimle birlikte yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalıyor. Bunu sana nasıl anlatsam... Şimdiye kadar, yolculuğum bir potansiyel, bir hayalken şimdi elimden kayıp gitmesi, yaşadığım her şeyi sorgulatıyor bana. Hayallerimin, gerçeklerimin içinde kaybolup gitmesine izin verdim hep, şimdiyse gerçeklerim hayallere dönüşme, onların içinde kaybolup gitme tehdidiyle karşı karşıya. Yazdıklarımın bir anlamı var mı bilmiyorum ama etrafımdaki güzellikler karşısında kendimi elimde çantamla Franklin Mews'teki evimizin kapısında, ayrıldığım günden beri hiç değişmeden dururken görüyorum.

Daha ne yazabilirim ki? Saatlerimi Shan Tepelerine bakarak geçiriyorum, onları sana nasıl betimleyeceğimi düşünüyorum, çünkü ancak bunu yaparsam gördüklerimin bir kısmını eve götürebileceğimi hissediyorum. Kağnıların ve güneş şemsiyelerinin bozuk yollarda ilerleyişini takip ederek pazarlarda dolaşıyor, nehir kenarında oturup balıkçıları izliyor ya da Yangon'dan buradan ayrılış haberimi getirecek yahut beni eve götürecek geminin gelmesini bekliyorum. Beklemek işkence haline gelmeye başladı, tıpkı şehri boğan bunaltıcı sıcak ve toz gibi. En kötü karar bile böyle beklemekten iyidir.

Sevgilim, şimdi anlıyorum ki evde konuştuğumuz tüm korkutucu olasılıklar içinde, artık en muhtemel hale geleni hiç düşünmemişiz: Eve ellerim boş döneceğim. Belki de bu sözler sadece can sıkıntısı ya da yalnızlığın sebep olduğu sayıklamalardır ama "ellerim boş dönüyorum" derken sadece Erard'ın akortsuz kalışını değil, aynı zamanda burada bambaşka bir dünya görüp henüz onu anlayamadan dönecek oluşumu kastediyorum. Buraya gelmek, içimde daha önce hiç farkına varmadığım tuhaf bir boşluk hissi yarattı, ormana gitmek bu boşluğu dolduracak mı yoksa daha da mı büyütecek, bilmiyorum. Buraya neden geldiğimi, senin bana buna ihtiyacım olduğunu söylemeni, şimdi eve nasıl döneceğimi ve bu başarısızlıkla nasıl yüzleşeceğimi düşünüyorum.

Katherine, kelimeler hiçbir zaman hissettiklerimi anlatmaya yetmedi. Şimdi müzik de yetmiyor. Hava kararıyor ve ben nehir kenarındayım, artık gitmem gerek. Tek tesellim, seni yakında görecek oluşum ve yeniden birlikte olacağımız.

Seni seven kocan Edgar

Mektubu katladı ve İravadi'nin kenarında oturduğu banktan kalktı. Şehrin sokaklarından ağır ağır eve yürüdü. Küçük evin kapısını açtığında Khin Myo onu bekliyordu. Elindeki zarfı hiç konuşmadan Edgar'a uzattı. Zarfın üzerinde adres yoktu, sadece kalın harflerle Edgar'ın ismi yazılıydı. Khin Myo'ya baktı, o da aynı ifadesiz gözlerle ona bakıyordu. Kısa bir an için Katherine'e yazdığı mektupla birlikte elinde tuttu. Mektubu açar açmaz, zarif el yazısını tanıdı.

Sevgili Bay Drake,

İlk şahsi yazışmamızın böyle acil bir durum üzerine olmasından dolayı derin üzüntü duruyorum. Yine de Mae Lwin'e yapacağınız ziyareti tehlikeye atan koşulların farkında olduğunuza inanıyorum. Benim sabırsızlandığım kadar siz de sabırsızlanıyor olmalısınız. Karargâhımıza düzenlenen saldırıda, dördüncü oktav la anahtarına ait tellere bir tüfek mermisi isabet etti. Bildiğiniz üzere, bu nota olmadan anlamlı bir parça çalmak mümkün değil. Savaş Bürosu'ndan kimse bu trajediyi anlayamaz. Lütfen derhal Mae Lwin'e gelin. Sizi ve Ma Khin Myo'yu kalemize ulaştırması için Mandalay'a bir ulak gönderdim. Lütfen ulakla yarın Mahamuni Pagodası yolunda buluşun. Aldığınız kararın ve güvenliğinizin tüm sorumluluğunu üstleniyorum. Mandalay'da kalmaya karar verirseniz, bu hafta içinde İngiltere'ye giden bir gemide olacaksınız.

A.J.C.

Edgar mektubu bitirdi. *Adımı biliyor*, diye düşündü. Khin Myo'ya baktı. "Siz de mi benimle geliyorsunuz?"

"Yakında size daha fazlasını anlatacağım," dedi Khin Myo.

Ertesi sabah gün ağarmadan kalktılar ve Mandalay'ın güney eteklerindeki Mahamuni Pagodası'na giden hacılarla dolu bir kağnıya bindiler. Hacılar ona bakıp neşeyle bir şeyler söylediler. Khin Myo, Edgar'a eğilip, "Budist bir İngiliz görmekten mutlu olduklarını söylüyorlar," dedi.

Shan Tepelerinin üstündeki kara bulutlar ağır ağır dağılmaya başlamıştı. Kağnı yolda sarsılarak ilerliyordu. Edgar çantasını göğsüne bastırarak oturuyordu. Khin Myo'nun önerisiyle eşyalarının çoğunu Mandalay'da bırakmış, yanına sadece yedek kıyafetlerini, önemli evraklarını ve piyanoyu tamir etmek için gereken alet edevatını almıştı. Yoldaki çukurlarda metaller hafifçe tıngırdıyordu. Mahamuni Pagodası'nda indiler. Khin Myo onu patikadan ulak çocuğun yanına götürdü. Oğlan efil efil dalgalanan mavi bir pantolon ve gömlek giymiş, beline de kareli bir kumaş bağlamıştı. Edgar, Shan erkeklerinin çoğunun Burmalılar gibi saçlarını uzattığını okumuştu. Oğlan saçlarını Burmalıların *gaung-baung*u ile Sih askerlerinin türbanları arasında kalan renkli bir türbanla sarmıştı. İki küçük midillinin dizginlerini tutuyordu.

"*Mingala ba*," diyerek onları selamladı. "Merhaba Bay Drake."

Khin Myo gülümsedi. "Bay Drake, bu Nok Lek. Bizi Mae Lwin'e o götürecek. İsminin anlamı 'minik kuş'..." Duraksadı. "Ama bu sizi yanıltmasın. Kendisi Anthony Carroll'ın en iyi savaşçılarındandır."

Edgar, oğlana baktı. En fazla on beş yaşında görünüyordu.

"İngilizce biliyor musun?" diye sordu.

"Biraz," dedi çocuk, yüzünde gururlu bir gülümsemeyle. Edgar'ın çantalarını aldı.

"Bu kadar mütevazı olma," dedi Khin Myo. "Çok hızlı öğreniyorsun."

Nok Lek çantaları eyerde sabitlemeye koyuldu. "Umarım ata binmeyi biliyorsunuzdur Bay Drake," dedi işini bitirdiğinde. "Bunlar Shan midillileri. İngiliz atlarından küçük olsalar da dağlarda çok iyi gidiyorlar."

"Elimden geldiğince üstünde kalmaya çalışacağım," dedi Edgar.

"Ma Khin Myo benimle aynı ata binecek," dedi Nok Lek. İki elini midillinin sırtına koyup hızla üstüne bindi. Yalınayaktı. Ayaklarını üzengiye geçirdi, ipi ayak parmaklarının arasında tutuyordu. Edgar, oğlanın baldırlarındaki düğüm düğüm kasları fark etti. Endişeyle kendi midillisini inceledi, metal İngiliz üzengileri vardı. Khin Myo, Nok Lek'in arkasına tırmandı, iki ayağını birleştirip yanlamasına oturdu. Edgar o kadar küçük bir hayvanın bu kadar yük altında durabilmesine hayret etti. O da kendi midillisine bindi. Hiç konuşmadan doğuya doğru ilerlemeye başladılar.

Shan Tepelerinin üstünde bir ışık lekesi gökyüzüne yayılmaktaydı. Edgar, asla gerçekleştiremeyeceğini düşünmeye başladığı yolculuğunun son ayağının başlamasının kanıtı olarak güneşin doğmasını bekliyordu. Bulutların arkasına gizlenen güneş araziyi usul usul aydınlatıyordu. İleride Khin Myo küçük bir güneş şemsiyesi açmıştı.

Birkaç saat boyunca, kurumuş pirinç tarlaları ve boş tahıl ambarlarından geçen yolda yavaş bir tempoda doğuya doğru yol aldılar. Yol boyunca kasabaya giden kafileleri, öküzleri pazara götüren adamları, kafalarının üstünde ağır yükler taşıyan kadınları geride bıraktılar. Bir süre sonra kalabalık

seyreldi ve bir başlarına kaldılar. Küçük bir dereyi geçip nadasa bırakılmış pirinç tarlalarının arasındaki daha dar, daha tozlu bir yoldan güneye saptılar.

Nok Lek arkasına baktı. "Bay Drake, şimdi hızlanacağız. Mae Lwin'e varmamıza günler var. Yollar burada Shan Eyaleti'ndeki gibi kötü değil," dedi.

Edgar başıyla onayladı ve dizginleri kavradı. Nok Lek midillisine ıslıkla komut verdi, midilli tırıs gitmeye başladı. Edgar midillisini kamçıladı. At kıpırdamadı. Daha sert kamçıladı, midilli yine hareket etmedi. Nok Lek ve Khin Myo uzakta giderek gözden kayboluyordu. Edgar gözlerini kapatıp derin bir nefes aldı ve o da ıslık çaldı.

Doğuda Shan Tepelerine, batıda İravadi Nehri'ne paralel uzanan dar bir yol boyunca dörtnala güneye gittiler. Edgar bir eliyle dizginleri, diğeriyle şapkasını tutarak gidiyordu. Hızdan heyecanlanıyor, kendini gülümserken buluyordu. Avda midillileri sadece yürütmüşlerdi. En son ne zaman bu kadar hızlı ata bindiğini hatırlamaya çalıştı. Neredeyse yirmi yıl önce olmalıydı, Katherine'le kuzeninin çiftliğinde tatil yaptıkları zaman. Hızın verdiği heyecanı neredeyse unutmuştu.

Öğleye doğru, hacılar ve gezginler için bir mola yerinde durdular. Nok Lek yakınlardaki bir evden yiyecek bir şeyler getirdi. Muz yapraklarına sarılı bir tür acılı Hint yemeği, aromatik pilav ve ezilmiş çay yapraklarından yapılan bir salataydı bu. Yemek yerken Nok Lek ve Khin Myo Burma dilinde hararetli hararetli bir şeyler konuştular. Bir ara Khin Myo, İngilizce konuşmadığı için Edgar'dan özür diledi. "Konuşmamız gereken çok şey var ve bunlarla sizi sıkmak istemiyorum."

"Lütfen rahatsız olmayın," dedi Edgar. Gölgede, simsiyah pirinç tarlalarını görebildiği yerinden gayet memnundu. Tarlaların çiftçiler tarafından, yağışlara hazır olmaları için

yakıldıklarını biliyordu ama bunun güneşin işi olmadığına inanmak zordu. Pirinç tarlaları nehirden, birden yükselen Shan Tepelerine kadar uzanıyordu. *Kale duvarları gibi*, diye düşündü Edgar, dağlara bakarken, *masanın üstünden kayıp yere düşen kumaş gibi görünüyorlar*. Gözleri bu manzaradan geçen bir yol aradı ama bulamadı.

Öğle yemeğinden sonra biraz dinlendiler, sonra yeniden midillilere bindiler. Tüm gün, akşama kadar at sürdükten sonra bir köyde durdular. Nok Lek küçük bir evin kapısını çaldı. Gömleksiz bir adam açtı kapıyı, ikisi birkaç dakika konuştular. Adam onları arka tarafa götürdü, orada daha küçük, yükseltilmiş bir yapı vardı. Midillilerini bağladılar, bambu zemine hasırdan halılar serip tavana cibinlik astılar. Kulübenin kapısı güneye bakıyordu, Edgar şiltesini, gece gelebilecek hayvanlara karşı önlem olarak ayakları kapıya yaslanacak şekilde serdi ama Nok Lek hemen şilteyi tutup çevirdi. "Başınızı kuzeye getirmeyin," dedi sertçe. "Bu çok kötü. Ölüleri bu doğrultuda gömeriz."

Edgar oğlanın yanına uzandı. Khin Myo banyo yaptıktan sonra usulca odaya döndü. Kendi cibinliğini kaldırıp altına girdi. Hasırı Edgar'ınkinden birkaç santim uzaklıktaydı. Edgar uyuyormuş gibi yaparak, yatağını onun yanı başına yerleştirmesini izledi. Kısa süre sonra da kadın uzandı, çok geçmeden nefes alış verişi değişti, uykuya daldığında yüzü Edgar'ın yüzüne yakın olacak şekilde kaydı. Edgar, iki cibinliğin ince dokusundan, Khin Myo'nun oda sessiz ve sıcak olmasa fark edilmeyecek kadar hafif ve ılık nefesini hissedebiliyordu.

Nok Lek onları erkenden uyandırdı. Hiç konuşmadan ince şiltelerini ve cibinliklerini topladılar. Khin Myo gidip yüzüne *thanaka* sürdü. Midillileri yükleyip yola koyuldular. Hava

daha aydınlanmamıştı. Atını sürerken Edgar kollarının, bacaklarının ve karnının taş kesildiğini hissediyordu. Yüzünü buruşturdu ama kimseye bir şey söylemedi. Khin Myo ve oğlan hiçbir şey olmamış gibi hareket ediyorlardı. *Artık yaşlandım*, diye düşündü Edgar ve kendi kendine güldü.

Güneye devam etmek yerine doğuya, gökyüzünün aydınlanmaya başladığı yöne giden yola saptılar. Yol dardı, midilliler zaman zaman yavaşlamak zorunda kalıyordu. Edgar, Khin Myo'nun, güneş şemsiyesini tutmak şöyle dursun dengesini nasıl sağladığına hayret ediyordu. Mola verdiklerinde kendisi yorgunluktan kan ter içinde yere yığıldığında Khin Myo'nun saçlarında hâlâ o sabah bir çalıdan kopardığı çiçeğin durmasına da hayret etti. Bunu ona söylediğinde kadın güldü. "Yoksa siz de mi saçınızda çiçekle at sürmek istiyorsunuz Bay Drake?"

Nihayet, ikinci gün akşama doğru çalılar ve dağınık kayalıklarla kaplı bir dizi küçük, çorak tepeye ulaştılar. Midilliler yavaşladı ve dar bir patika boyunca ilerlediler. Beyaz boyası dökülmüş, yıkık dökük bir pagodanın önünden geçip durdular. Khin Myo ve Nok Lek konuşmadan atlarından indi. Edgar onların peşinden gitti. Ayakkabılarını çıkarıp küçük bir kapıdan karanlık ve küf kokulu bir odaya girdiler. Mumlar ve çiçeklerle bezenmiş bir platformun üzerinde altın yaldızlı bir Buda heykeli duruyordu. Gözleri karanlık ve kederliydi, ellerini açıp bağdaş kurmuştu. Tapınakta kimse yoktu. Nok Lek çantasından küçük bir çelenk çıkarıp sunağa koydu ve diz çöktü. Khin Myo da diz çöktü. Alınları yere değecek şekilde önünde eğildiler. Edgar, Khin Myo'yu izliyordu; topuzu kaymış, ensesini ortaya çıkarmıştı.

"Burayla kim ilgileniyor?" diye sordu Edgar, tapınağın dışında.

"Burası daha büyük bir tapınağın parçası," dedi Khin Myo. "Buda'yla ilgilenmek için keşişler geliyor."

"Ama ben kimseyi göremiyorum," dedi Edgar.

"Endişelenmeyin Bay Drake," dedi Khin Myo. "Onlar burada."

Mekânın ıssızlığında Edgar'ı tedirgin eden bir şey vardı. Khin Myo'ya daha fazlasını sormak istiyordu. Ne söylüyordu? Ne için dua ediyordu? Neden yolun üstünde onca pagoda varken bu pagodada durmuşlardı? Ama Khin Myo ve Nok Lek yeniden kendi aralarında konuşmaya başlamışlardı.

Midillilerine bindiler ve ilerlemeye başladılar. Tepenin zirvesinde durup ovayı izlediler. Rakım pek yüksek olmasa da vadinin uçsuz bucaksızlığında izledikleri yolu görebiliyorlardı: boş araziler ve kıvrımlı derelerden ibaret ıssız bir ülke. Küçük yerleşim yerleri nehirleri ve yolları çevreliyordu, hepsi de toprak rengindeydi. Uzakta, Mandalay'ın sınırlarını, daha uzakta ise İravadi'nin menderesler çizerek akışını seçebiliyordu.

Yol tepenin diğer ucuna doğru alçalıyordu. Küçük bir tepeyi takip ederek daha büyük bir dağın eteklerinde yer alan evlere ulaştılar. Orada durdular. Nok Lek midillisinden indi. "Yiyecek bir şeyler alacağım. Artık uzun süre birileriyle karşılaşma fırsatımız olmayabilir." Edgar midillisinin sırtında bekledi. Oğlan evlerden birine girdi.

Yolda birkaç tavuk geziniyor, toprağı eşeliyordu. Ağacın gölgesindeki düzlükte uzanan bir adam Khin Myo'ya seslendi. Khin Myo da adama karşılık verdi.

"Ne diyor?" diye sordu Edgar.

"Nereye gittiğimizi sordu."

"Siz ne dediniz?"

"Güneye, Meiktila'ya gittiğimizi, bu taraflara keşif için geldiğimizi söyledim."

"Neden yalan söylediniz?"

"Dağlara doğru yol aldığımızı ne kadar az kişi bilirse o kadar iyi. Burası ıssız bir yer. Genellikle yanımızda bir muhafızla seyahat ederiz. Ama içinde bulunduğumuz şartlar nedeniyle bu... biraz alışılmadık bir durum. Biri bize saldıracak olsa yardım edecek kimse yok."

"Endişeli misiniz?"

"Endişeli mi? Hayır. Ya siz?"

"Ben mi? Biraz. Prome'den kalkan gemide üç mahkûm vardı, *dacoit*'ler. Sert görünümlü adamlardı."

Khin Myo ne söyleyeceğini bulmaya çalışıyormuş gibi, bir süre ona baktı. "Güvendeyiz. Nok Lek çok iyi bir savaşçıdır."

"Söylediklerinize ne kadar güven veriyor bilmiyorum. Daha çocuk. Eşkıyaların yirmi kişilik gruplar halinde seyahat ettiklerini duydum."

"Böyle şeyler düşünmemelisiniz. Bu yolculuğu pek çok kez yaptım."

Nok Lek, elinde bir sepetle döndü. Sepeti Edgar'ın eyerine bağladı. Gölgede uzanan adamla vedalaştı, midillisine bindi. Edgar onu takip etti, geçerken adamı eliyle selamladı. İngiliz geçerken adam hiçbir şey söylemedi.

Sepetten fermente çay ve baharatların keskin kokusu yükseliyordu.

Patika giderek dikleşiyor, yukarılara çıktıkça bitki örtüsü değişiyor, alçak çalılıklar yerini yoğunlaşan sisle beslenen daha uzun bitkilere bırakıyordu. Yangon yakınlarındaki ovalar gibi nemli, alçak bir ormanla kaplı bir tepeye tırmandılar. Ağaçların arasından cıvıl cıvıl kuşlar uçuyor, dökülen yaprakların arasından daha büyük hayvanların hareketleri duyuluyordu.

Birden bir ses duydular, Edgar hızla döndü. Bir ses daha, bu sefer daha yüksek. Sonra kırılan dalların sesi ve çalılıkların arasından hızla bir şeyin ilerleyişi. "Nok Lek, Khin Myo! Dikkat edin, bir şey geliyor!" Edgar midillisinin gemine asıldı. Nok Lek de sesi duydu ve atını yavaşlattı. Daha yüksek. Edgar sağına soluna bakındı, bir şey bekledi, bıçak ya da silah ama hiçbiri yoktu.

Daha yüksek. "Bu da ne böyle?" diye fısıldadı. Bir yabandomuzu aniden önlerine çıktı, patikayı geçerek diğer taraftaki çalıların arasına daldı.

"Lanet olası bir domuz," dedi Edgar. Nok Lek ve Khin Myo gülüştü. Edgar da gülümsemeye çalıştı ama kalbi ağzına gelmişti. Midillisini dehledi.

Yokuş dikleştikçe, patika dağın yamaçları boyunca çatallandı, sonra ağaçların arasından yol buldu ve birkaç saat boyunca ilk kez bir manzaraya kavuştular. Edgar manzaranın nasıl değiştiğine inanamadı. Karşıdaki tepe o kadar dik yükseliyordu ki bir sıçrayışta oradaki yosun kaplı dallara dokunabileceğini hissetti. Yine de, oraya yürümek için zorlu bir iniş ve geçit vermez bir ormanda tırmanış gerekiyordu. Sık bitki örtüsü aşağıdaki vadide bir nehir ya da yerleşim yeri olduğuna dair izleri gizliyordu ama patika yükseldikçe dağlar, zeminin bir dizi dar, taraçalı tarlalar halinde düzleştiği başka bir vadiye açılıyordu. Daha da aşağıda, pirinç tarlalarının basamaklarında birkaç figür dizlerine kadar gökyüzünü yansıtan suyun içinde çalışıyor, parıldayan tohumları bulutlara gönderiyordu.

Khin Myo, Edgar'ın çiftçileri izlediğini gördü. "Shan Tepelerine ilk kez gittiğimde, Mandalay civarında çorak toprakta pirinç yetiştirildiğini görünce şaşırmıştım. Tepeler, İravadi Nehri'nin havzasından geçen yağmur bulutlarını yakalıyor ve

yağışsız mevsimde bile ikinci bir ekim için yeterli suyu almış oluyorlardı," dedi.

"Kuraklık olduğunu sanıyordum."

"Platoda var. Birkaç yıldır korkunç bir kuraklık yaşanıyor. Bütün köyler açlıktan kırılıyor ve ovalara göç ediyor. Tepeler bulutları yakalayabilir ama aynı zamanda onları tutabilir de. Muson yağmurları yaylaya ulaşamazsa yayla çorak kalır."

"Peki ya aşağıdaki çiftçiler, onlar Shan mı?"

"Hayır, değiller." Khin Myo, Nok Lek'e Burma dilinde bir şeyler sordu. "Palaung olduğunu söylüyor," dedi Edgar'a, "bu vadilerde yaşıyorlar. Kendi dilleri, kıyafetleri, müzikleri var. Bana bile kafa karıştırıcı geliyor. Tepeler ada gibi, her birinin kendi kabilesi var. Ne kadar uzun süre ayrı kalmışlarsa birbirlerinden o kadar fazla farklılık gösteriyorlar. Palaung, Paduang, Danu, Shan, Pa-O, Wa, Kaçin, Karen, Karenni kabileleri, en büyük kabilelerden sadece bazıları."

"Ben, hiç..." dedi Edgar. "Bir yaşıma daha girdim. Tepe adaları ha?"

"Bu ismi Anthony Carroll buldu. Darwin'in adalarına benzediklerini söylüyor; tek fark, burada farklılık gösteren şey kuşların gagaları değil, insanların kültürleriymiş. Royal Society'ye bu konuda bir mektup yazdı."

"Bunu bilmiyordum."

"Size her şeyi anlatmadılar," dedi Khin Myo. "Bu daha hiçbir şey." Sonra ona doktorun çalışmalarından, koleksiyonlarından ve yazışmalarından; her ay Mandalay'dan aldığı, uzaktaki biyologlar, doktorlar hatta kimyagerlerden gelen mektuplardan bahsetti. Kimya, eski tutkularındandı. "Yukarı Burma'ya gelen postanın yarısı Anthony Carroll'a gelen bilimsel mektuplardır. Diğer yarısı da yine ona gelen notalar."

"Peki bu projelerde ona yardım ediyor musunuz?"

"Belki, biraz. Ama o çok daha fazlasını biliyor. Ben sadece dinliyorum." Edgar, Khin Myo'nun daha fazla şey anlatmasını bekledi ama kadın patikaya döndü.

Yollarına devam ettiler. Hava kararadı. Karanlıkta başka tuhaf sesler duyuldu: leş yiyen hayvanların sesleri, vahşi köpeklerin ulumaları, geyiklerin tok sesi.

Nihayet küçük bir açıklıkta durdular ve Nok Lek'in getirdiği askeri çadırı açıklığın ortasına kurdular. Nok Lek içeri girip eşyaları düzenledi. Edgar, Khin Myo'yla dışarıda bekledi. İkisi de bir şey söylemedi. Yorgun düşmüşlerdi ve ormanın şarkısı kulakları sağır ediyordu. Sonra Nok Lek çadırdan çıktı ve içeri gelmelerini söyledi. Edgar cibinliklerden birinin altına girip şiltesini serdi. O sırada, çadırın iç tarafına dayalı çift namlulu tüfekleri fark etti. Horozları, brandadaki delikten içeri sızan ay ışığını yansıtıyordu.

Sarp ormanı aşıp dağ geçidinden geçmek iki günlerini aldı. Önlerindeki yokuş kısa ve dikti. Geniş bir düzlük ve ormandan oluşan platoya doğru yumuşuyordu. Uzakta, ovanın kenarında gri, belli belirsiz bir dizi tepe daha yükseliyordu.

Dar, çakıllı bir patikadan aşağı iniyorlardı, midillilerin toynakları toprakta tutunacak yer arıyordu. Edgar eyerin üzerinde sallanıyor, günlerce at sürmekten ve yerde yatmaktan kaskatı kesilmiş kaslarının gevşemesinin tadını çıkarıyordu. Vakit geç olmuştu, güneş gölgelerini vadiye doğru uzatmıştı. Edgar geriye dönüp dağlara, dorukları kaplayıp yamaçlara uzanan sise baktı. Alacakaranlığın solgun ışığında, geniş şapkaları ve ayaklarına yığılan pantolonlarıyla Shan çiftçileri tarlalarda çalışıyordu. Midillinin salınışı yavaş ve ritmikti. Edgar gözlerinin kapandığını, kayalıklar ve tapınaklardan oluşan düşsel dünyanın bir anlığına kaybolduğunu hissetti. *Belki de*

rüya görüyorumdur, her şey ama her şey masal gibi, diye düşündü. Çok geçmeden hava kararadı, gece boyunca dörtnala gittiler. Edgar midillisinin üzerinde öne doğru yığıldığını hissetti.

Rüya gördü. Rüyasında bir Shan midillisine bindiğini, dörtnala koştuklarını, midillinin yelesinde pirinç tarlasından geçerken rüzgârgülü gibi dönen çiçekler olduğunu, kostüm giyen hayaletlerin yanından geçtiklerini, uçsuz bucaksız yeşilliğe karşı renklerin ışıltılı koreografisini gördü. Sonra uyandı. Uyandığında toprağın çorak olduğunu, yakılan pirinç saplarının hafif bir esintiyle sallandığını, topraktan çıkan karstik dağları, Buda'nın altın heykellerini saklayan, toprağın tozlandırdığı kadar eski, mağaraların girişindeki dikitler gibi yükselen dik kuleleri gördü. Sonra yeniden rüyaya daldı. Geçerken mağaraların içini görebiliyordu, çünkü mağaralar hacıların ışıklarıyla aydınlanmıştı. Hacılar dönmüş, bu tuhaf yabancıyı izliyordu. Arkalarında Budalar titreyerek kireçten pelerinlerini silkelemiş, havada asılı duruyorlardı. Onlar da bu yabancıyı izliyordu, çünkü yol ıssızdı ve bu yoldan neredeyse hiçbir İngiliz geçmemişti. Sonra uyandı ve önünde, bir midillinin sırtında genç bir oğlan ve bir kadın gördü, onları tanımıyordu, kadın da uyuyordu, kadının saçı çözülüp ona doğru aktı, kadının saçından çiçekler savruldu. Rüyasında çiçeklerden birini yakaladığını gördü, sonra yine uyandı. Bir köprüden geçiyorlardı, gün ağarmaktaydı ve aşağılarında bir adam ile bir oğlan bulanık kahverengi sularda kanoyla gidiyordu. Kanolarıyla ve suyla aynı renkte olduklarından adamla oğlanı sadece sudaki değişen gölgelerinden seçebiliyordu. Yalnız değillerdi. Köprünün altından geçer geçmez başka bir kano gelmişti, sürükleniyorlardı, adam ve çocuk. Yukarı baktı, binlerce insan akıntıya karşı kürek çekiyordu. Sonra rüyaya daldı, geceydi. Kayalıklardan, insan da değil, açan çiçekler değil, başka bir

şey, ışık gibi, ilahi gibi bir şey geliyordu. İlahi söyleyenler ona ışığın efsanelerden ibaret olduğunu ve mağaralarda beyazlar giymiş münzevilerle yaşadığını söylediler. Sonra uyandı ve ona efsaneleri anlattılar. Evrenin dev bir nehir olarak yaratıldığını, bu nehirde dört adanın yüzdüğünü, bunlardan birinde insanların, diğerlerinde ise sadece masallarda görülen başka yaratıkların yaşadığını söylediler. Rüyasında dinlenmek için bir nehir kenarında durduklarını, kadının uyandığını ve saçlarını rüzgârın vücuduna doladığı yerden çözdüğünü, oğlanın ve kadının diz çöküp nehirden su içtiklerini, nehrin içinde kedibalıklarının çırpındığını gördü. Sonra uyandı, durup dinlenmeden ilerliyorlardı, sonra sabah oldu.

Vadinin karşısındaki tepelere tırmandılar. Arazi dağlık hale geldi, çok geçmeden yine gece oldu. "Bu gece dinleneceğiz," dedi Nok Lek. "Karanlıkta güvendeyiz."

Yan taraflarında büyük bir gürültü koptu. *Bir domuz daha*, dedi Edgar Drake kendi kendine ama arkasına döndüğünde, yüzüne doğrultulmuş bir namluyla burun buruna geldi.

Sonra merminin izlediği yol, ve düşüş. Kemiğe inen sopanın sesi, tükürük, sonra eğilme, kayma, metal üzengideki botların yavaşlatması, hâlâ dizginleri tutan parmaklar, kendini serbest bırakma, aşağı iniş, çalılara dalış, vücudun yere çarpması. Daha sonra ne kadar süre baygın kaldığını merak edecek, hafızasını toparlamaya çalışacak ama hiçbir şey hatırlayamayacak, çünkü asıl önemli olan şey hareket; sadece kendisinin değil, diğerlerinin de hareketi. Adamların ağaçlardan inişi, palaların parıltısı, tüfek namlularının hareketi, midillilerin kaçışması. Öyle ki kırılan dalların arasında yeniden ayağa kalktığında, saniyeler içinde ya da kalp atışları veya nefes alış verişlerle ölçülürse çok daha uzun sürede oluşabilecek bir sahne gördü.

Hâlâ midillinin üzerindeydiler. Kadın tüfeği, oğlan da kılıcı başlarının üstünde tutuyordu. Bıçaklarını çeken üç adam; bir elini yumruk yapmış, diğer eliyle tabanca doğrultan uzun boylu adamı çevrelemişlerdi. Kadınla oğlanın gözü bu dört kişilik grubun üzerindeydi. Adamlar çömelerek ilerlerken hava o kadar karanlıktı ki hareket ettikleri ancak parlayan silahlarından belli oluyordu. O an hepsi durdu, sadece hafif bir kıpırdama vardı, bu da derin nefes alışlarından kaynaklanıyordu.

Bıçaklar havada belli belirsiz sallanıyor, yıldızlar gibi göz kırpıyor, sonra bir ses ve ışık patlamasıyla yeniden savruluyor. Karanlık ama Edgar uzun adamın silahtaki parmağının gerildiğini görebiliyor; kadın da görmüş olacak ki tabancayı önce o ateşliyor. Uzun adam bağırıp elini tutuyor, silahı yere fırlıyor. Diğer adamlar midillinin üstüne atlayıp kadın silahını doldurmadan namluyu yakalayıp aşağı çekiyorlar. Kadın bağırmıyor, sadece yere düşerken tiz bir çığlık atıyor. İki adam üstüne çıkıyor, adamlardan biri eline vurup silahı alıyor ve diğerine veriyor. Biri bileklerini tutuyor, diğeri *hta main*ini yırtıyor, o an kadın çığlık atıyor. Zayıf ışıkta solgun uyluğu görünüyor. Çiçeği saçından düşüyor, Edgar çanak yapraklarını, yapraklarını, hâlâ polenle kaplı erciğini görüyor. Hayal görüp görmediğini anlamaya çalışıyor, çünkü çok karanlık. Ama şimdi bunun üstünde durmuyor, harekete geçiyor, çalıların arasından fırlayıp çiçeğe ve yanında duran tabancaya koşuyor.

O güne dek hiç silah kullanmadığını, tir tir titreyerek, *bırak onu, bırak!* dediği an hatırlıyor.

Olduğun yerde kal! Şimdi de onun parmağı titriyor.

Yüzüne değen ıslak bezin serinliğiyle uyandı. Gözlerini açtı. Hâlâ yerde yatıyordu ama başı Khin Myo'nun kucağındaydı. Khin Myo yüzünü ıslak bezle usulca temizledi. Göz ucuyla

açıklıkta duran Nok Lek'i görebiliyordu Edgar, tüfek onun yanındaydı.

"Neler oldu böyle?" diye sordu.

"Bizi kurtardınız," diye fısıldadı Khin Myo.

Kuşkuyla karışık bölük pörçük sözcükler döküldü ağzından. "Hatırlamıyorum, bayılmışım. Ben, ateş etme... Ben mi vurdum... onları?"

"Iskaladınız."

"Ben..."

"Az kalsın midilliyi vuracaktınız. Kaçtı hayvan. Ama bu bile yetti."

Edgar başını kaldırıp ona baktı. Yaşanan bunca şeyden sonra, çiçeğini yeniden saçına tutturmayı akıl etmişti.

"Yetti derken?"

Khin Myo başını kaldırıp, tedirgin gözlerle ormanı izleyen Nok Lek'e baktı. "Anthony Carroll'ın en iyi adamlarından biri olduğunu söylemiştim size."

"Nereye gittiler?"

"Kaçtılar. *Dacoit*'ler azılı olsalar da üstlerine gidildiğinde korkak davranabilirler ama şimdi gitmemiz gerek. Yanlarına başkalarını alıp dönebilirler, özellikle de bir İngiliz gördüklerinden. Zavallı çiftçileri soymaktan çok daha kârlıdır."

Dacoit'ler. Edgar, Yangon'dan gelen gemideki mahkûmları düşündü. Khin Myo'nun, bezi alnında gezdirdiğini hissetti. "Vuruldum mu?"

"Hayır, sanırım ateş ettikten hemen sonra gittiniz, attan düştüğünüz için yaralandınız. Nasıl diyorsunuz... bayıldınız." Endişeli görünmeye çalıştı ama elinde olmadan gülümsüyordu. Parmaklarını alnına koydu.

Nok Lek Burma dilinde bir şeyler söyledi. Khin Myo bezi katladı. "Bay Drake, gitmemiz gerek. Başkalarını yanlarına

alıp geri dönebilirler. Midilliniz geri geldi. Binebilecek misiniz?"

"Sanırım binebilirim." Edgar ayağa kalkmaya çalıştı, kadının uyluğunun sıcaklığını hâlâ ensesinde hissediyordu. Birkaç adım attı. Bacakları titriyordu ama bunun korkudan mı yoksa düşmesinden mi kaynaklandığını bilmiyordu. Yeniden midillisine bindi. Önünde, Khin Myo kucağında bir tüfekle oturuyordu. Son derece rahat görünüyordu, namlunun parıltısı *hta main*inin ipeğine yaslanmıştı. Nok Lek eyerinden bir tabanca çıkarıp Edgar'a uzattı, Edgar tabancayı alıp kemerine soktu.

Islık. Midilliler karanlığın içinde kayboldu.

Bitmek bilmeyen gece boyunca at sürdüler. Dik bir yamaçtan ağır ağır aşağı indiler ve sonra boş pirinç tarlalarının arasında yol aldılar. Nihayet güneşin ışığı ilerideki tepenin üzerine yayıldı, Edgar'a hiç doğmayacakmış gibi geliyordu. Uyumak için bir çiftçinin evinde durdular. Edgar uyandığında öğlen olmuştu. Yanı başında Khin Myo mışıl mışıl uyuyordu. Saçları yanağına dökülmüştü. Saçının, nefesiyle hareketini izledi.

Alnındaki yaraya dokundu. Üstünden biraz zaman geçince, pusu şimdi kötü bir rüya gibi geliyordu. Khin Myo'yu uyandırmak istemediğinden usulca kalktı. Dışarıda, çiftçiyle yeşil çay içen Nok Lek'e katıldı. Çay buruk ve sıcaktı, hafif esintiyle serinleyen yüzünde boncuk boncuk terler oluştu. Çok geçmeden kulübede bir hareketlilik oldu, Khin Myo yıkanmak için evin arkasına yürüdü. Döndüğünde saçları ıslak ve taranmış, yüzü ise yeni boyanmıştı.

Adama teşekkür edip midillilerine geri döndüler.

Çiftçinin ıssız evinden çıkınca dik bir yamaca tırmandılar. Edgar bölgenin coğrafyasını şimdi daha iyi anlıyordu.

Himalayalar'dan inen nehirler platoda kuzey-güney doğrultusunda paralel vadiler açıyor, bu yüzden gittikleri her patika uzun iniş çıkışlarla işlerini zorlaştırıyordu. Yamacın üzerinde başka bir dağ silsilesi uzanıyordu, bunlara da tırmandılar. Bu vadilerde kimse yaşamıyordu. Bir sonraki dağ silsilesini geride bıraktıklarında köylülerin meyve yığınları etrafında kümelendiği küçük bir pazarı geçtiler. Yeniden yukarı doğru ilerlediler. Tepeye ulaştıklarında güneş arkalarında batıyordu.

İleride dağın yamacı bir kez daha alçaldı ama bu kez artık yeni bir dağ silsilesi görünmedi. Burada yamaç uzun ve dikti ve aşağıda, tepelerin karanlığına gömülmüş bir nehir çağıldıyordu.

"Saluen," dedi Nok Lek, büyük bir gururla.

Dik patikadan aşağı indiler, midilliler her belirsiz adımda sarsılıyordu. Nehrin kıyısında bir kayık, fener ve uyuyan bir adam gördüler. Nok Lek ıslık çaldı, adam irkilerek ayağa fırladı. Üzerinde sadece bol bir pantolon vardı. Kolunu, birinden gizlice rüşvet alıyor gibi arkasına bükmüştü. Kıyıya atladı.

Atlarından indiler, yularları kolu felçli adama verdiler. Nok Lek eşyaları indirip kayığa yerleştirdi. "Kayıkçı midillileri karadan Mae Lwin'e yürütecek ama biz kayıkla gideceğiz, böylesi daha hızlı. "Hadi Ma Khin Myo." Oğlan elini uzatıp Khin Myo'yu kayığa bindirdi. "Şimdi siz, Bay Drake."

Edgar tekneye doğru adım attı ama ayağı kayınca kendini çamurun içinde buldu. Bir ayağı kayıkta, diğeri çamurun içindeydi. Çıkarmaya çalıştı, çamurdan sert bir emme sesi geldi. Edgar homurdandı, sövüp saydı. O anda da kayık suya doğru kaydı ve Edgar düştü. Arkasında iki adam gülüyordu. Edgar başını kaldırıp Khin Myo'ya baktı, Khin Myo güldüğünü

belli etmemek için eliyle ağzını kapatmıştı. Edgar yine sövüp saydı, hem adamlara hem de çamura. Kendini yukarı çekmeye çalıştı ama kolu daha da derine battı. Tekrar denedi, yine olmadı. Adamlar daha çok gülmeye başladılar, Khin Myo da kendini tutamıyordu artık. Sonra Edgar da gülmeye başladı. Bir ayağı çamura batmış, diğeri suyun yüzünde duruyordu, iki kolu da suya batmıştı ve sırılsıklamdı. Tarifi mümkün olmayan bir pozisyondaydı. *Aylardır böyle gülmemiştim*, diye düşündü, gözlerinden yaşlar geliyordu. Çamurla mücadele etmeyi bıraktı, geriye yaslanıp fenerin aydınlattığı dalların arasından gökyüzüne baktı. En nihayetinde kendini yukarı çekti ve sırılsıklam vaziyette kayığa bindi. Üstündeki çamuru temizlemeye çalışmadı bile, hava karanlıktı. Nok Lek tekneye binmiş, aracı bir sırıkla itmeye çalışıyordu.

Akıntıya ulaştıklarında hızla aşağı doğru gittiler. Feneri kayıkçıda bırakmışlardı ama ağaçların arasından ay ışığı süzülüyordu. Ne olur ne olmaz diye Nok Lek, nehir kenarına yakın gidiyordu. "Dostlar görmez ama düşmanlar görebilir," diye fısıldadı.

Nehir ağaç dalları arasından kıvrılıyor, devrilmiş ağaç gövdelerinin yanından geçiyordu. Oğlan akıntıyla baş etmede ustaydı. Böceklerin sesi ormandaki kadar şiddetli değildi; ağaç dalları arasından akan nehrin çıkardığı sesle susturulmuş gibiydiler.

Nehrin kıyıları gür yeşilliklerle kaplıydı. Edgar zaman zaman bir şey gördüğünü sanıyor ama her seferinde bunun sadece değişen gölgeler olduğuna dair kendini ikna ediyordu. Bir saat sonra bir açıklığın ve kazıklar üzerine oturtulmuş bir evin önünden geçtiler. "Merak etmeyin," dedi oğlan. "Sadece bir balıkçı kulübesi. Terk edilmiş." Ay, ağaçların üstünde parıldıyordu.

Uzun saatler boyunca nehirde ilerlediler. Nehir dik yamaçlardan, yüksek kayalıklardan ve uçurum kenarlarından geçerek hızla alçaldı. Nihayet, Edgar geniş bir dönemeçte titrek ışıklar gördü. Nehir onları hızla oraya sürüklüyordu. Yapıları, sonra da kıyıdaki hareketliliği seçebilmeye başladı. Küçük bir iskeleye yanaştılar. Orada üç adam durmuş, onları izliyordu, hepsi *paso* giymişti ve hiçbirinin üzerinde gömlek yoktu. Biri diğerlerinden daha uzun boyluydu ve soluk tenliydi. Ağzında bir puro vardı. Kayık yavaşladığında adam puroyu alıp suya attı. Aşağıya eğilip elini Khin Myo'ya uzattı. Khin Myo *hta main*ini toplayıp iskeleye çıktı. Hafifçe eğilip selam verdi ve orada defalarca bulunmuş birinin rahatlığıyla çalıların arasına daldı.

Edgar kayıktan indi.

Adam bir şey demeden ona bakıyordu. Piyano akortçusunun kıyafetleri hâlâ çamur içindeydi, saçları alnına yapışmıştı. Gülümsediğinde, yüzündeki kurumuş çamurun çatladığını hissetti.

Uzun bir sessizliğin ardından adam usulca elini uzattı.

Haftalardır bu ânı ve ne söyleyeceğini düşünüyordu Edgar. Bu an, tarihe geçecek bir andı; Shan Eyaleti'ni nihayet ele geçirdikten ve İmparatorluk'u güvence altına aldıktan sonra hatırlanmayı, kayıtlara geçmeyi hak eden bir andı. Edgar kelimeleri özenle düşündü.

"Ben Edgar Drake," dedi. "Buraya piyano tamir etmeye geldim."

İkinci Kitap

Ün saldım ben;
Gezerek aç bir yürekle hep
Çok şey yaşayıp gördüm, şehirler dolusu adamlar,
Kültürler, iklimler, meclisler, hükümetler gördüm.
Gittiğim yerlerde onurlandırıldım
Ve savaşmanın hazzını aldım yoldaşlarımla
Rüzgârlı Troya'nın uğuldayan ovalarında.
Bütünleştim gördüklerimle
Tüm deneyimlerim bir penceredir ve oradan ışıldar
ayak basılmamış topraklar
Kaybolur ben yol aldıkça sınırlar, sonsuza kadar.

– Alfred Lord Tennyson, "Ulysses"

Kimi der yedi, kimi der dokuz güneş yaratılmış, dönmüş dünya hortum gibi, taş üstünde taş kalmamış.

– "Shan Yaratılış Miti", Mrs. Leslie Milne,
Shans at Home (1910)

12

Edgar Drake, kısa bir patika boyunca önünde giden hamalı takip etti, bir nöbetçi askeri geçip sık çalılıkların arasından yürüdüler. İleride, aralıklı ağaçların dallarında ışıklar dans ediyordu. Patika dardı, çalılar kollarını çiziyordu. *Askeri birlikleri buradan geçirmek hiç de kolay olmasa gerek*, diye düşündü Edgar. Doktor Carroll onu uyarmak istercesine arkasından seslendi, sesi gür ve sertti, Edgar'ın çıkaramadığı bir aksanla konuşuyordu: "Yolun zorluğunu mazur görün. Nehirden buraya uzanan ilk savunma hattımız bu, çalılıklar sayesinde sur inşa etmeye gerek kalmadı. Bir Erard'ı bu yolda taşımanın ne kadar zahmetli olduğunu tahmin edebiliyorsunuzdur."

"Londra sokaklarında bile sorun olabiliyor."

"Tahmin edebiliyorum. Aynı zamanda çok da güzeller. Geçen hafta biraz yağmur yağdı, ki kuraklık zamanında nadiren yağar, her yer çiçeklerle canlandı. Yarın renklerini görebilirsiniz." Edgar daha yakından baksın diye durdu ama hamalın mesafeyi açtığını görünce yürüyüşünü hızlandırdı. Çalılıklar birden sona erip bir açıklığa ulaşıncaya kadar başını kaldırmadan yürüdü.

Edgar sonraları, Mae Lwin'i gözünde nasıl canlandırdığını hatırlamaya çalışacaktı ama Mae Lwin ilk görüntüsüyle geçmiş tahayyüllerini gölgede bırakmıştı. Ay ışığı, tepe boyunca uzanan bambu evlerin üzerine süzülüyordu. Kale dik bir dağın eteklerine inşa edilmişti, dağın sarp yüzünün

yaklaşık yüz metre aşağısından yükseliyordu. Binaların çoğu merdivenlerle ya da asma köprülerle birbirine bağlanıyordu. Çatı kirişlerinde asılı duran fenerler, ay ışığında daha da parlak görünüyordu.

Hepi topu yirmi kulübe vardı. Beklediğinden daha küçüktü burası, her iki taraftan da sık ormanlarla çevriliydi. Okuduğu raporlardan dağın arka tarafında yüzlerce kişinin yaşadığı bir Shan köyü olduğunu biliyordu.

Doktor Carroll yanı başındaydı. Aya sırtı dönüktü, yüzünün detayları karanlıkta kalmıştı. "Büyüleyici, değil mi Bay Drake?"

"Öyle olduğunu söylemişlerdi ama bu kadarını beklemiyordum. Yüzbaşı Dalton bir ara bana tasvir etmeye çalışmıştı, fakat..."

"Yüzbaşı Dalton bir asker. Ordu şimdiye kadar Mae Lwin'e şair göndermedi."

Evet, yalnızca bir piyano akortçusu gönderdi, diye düşündü Edgar. Arkasına dönüp karargâha baktı. Bir çift kuş ötüşerek uçtu üstlerinden. Edgar'ın eşyalarını taşıyan adam kuşların şarkısına cevap verircesine ikinci sıradaki evlerden birinin balkonundan seslendi. Doktor, Burma dilinden farklı, değişik tonda, daha az genizden gelen tuhaf bir dilde cevap verdi. Adam içeri girdi.

"Yatsanız iyi olacak," dedi Carroll. "Konuşacak çok şeyimiz var ama sanırım sabaha kadar bekleyebiliriz."

Edgar tam karşılık verecekken doktorun gitmekte aceleci davrandığını gördü. Bunun üzerine hafifçe eğilerek selam verip iyi geceler dilemekle yetindi. Açıklık boyunca yürüdü ve hamalın seslendiği evin merdivenlerini çıktı. Balkonda bir süre soluklandı. *Yükseklikten olmalı*, dedi kendi kendine. Plato bir hayli yüksekti. Dışarı baktı ve derin bir nefes aldı.

Önündeki arazi ağaçların ve çalıların arasından hafifçe nehre doğru iniyordu. Kumluk kıyıda bir dizi kano yan yana duruyordu. Ay ışığı göz kamaştırıcıydı, Edgar Akdeniz'i geçtiklerinden beri yaptığı gibi ay tavşanını görmeye çalıştı. Nihayet ilk kez onu gördü, ayın önünde yarı dans eder yarı kaçar gibiydi. Tavşanın aşağısında orman sık ve karanlıktı. Saluen sessizce akıp gidiyor, gökyüzü onun sularında yüzüyor gibiydi. Karargâh sessizdi. Geldiklerinden beri Khin Myo'yu görmemişti. *Herkes uyuyor olmalı*, diye düşündü. Hava serin, hatta soğuk sayılırdı. Birkaç dakika soluklandıktan sonra içeri girip kapıyı kapattı. Cibinlikle örtülmüş küçük bir şilte vardı. Hamal gitmişti. Botlarını çıkarıp cibinliğin altına girdi.

Kapıyı kilitlemeyi unutmuştu. Kapı hafif bir rüzgârla açıldı. Ay ışığı küçük güvelerin kanatlarında dans ederek içeri süzüldü.

Ertesi sabah Edgar bir sıcaklık hissiyle uyandı. Cibinlik hışır hışır ediyordu, yanağında sıcak bir nefes hissetti ve çocukların kıkırtılarını duydu. Gözlerini açtığında yarım düzine minik gözle karşılaştı. Edgar'ın gözlerini açmasıyla çocuklar çığlık çığlığa odadan kaçıştılar.

Hava çoktan aydınlanmıştı. Ovadakinden çok daha serindi. Gece ince örtüyü üstüne örtmüştü. Üzerinde hâlâ yolculukta giydiği kıyafetleri vardı ve hâlâ kir içindeydi. O yorgunlukla yıkanmayı unutmuştu. Çarşaflar çamurlanmıştı. Sövüp saydı, sonra gülümseyerek başını salladı; *insan çocuk kahkahalarıyla uyanınca öfkelenemiyor bile*, diye geçirdi içinden. Bambu duvarın çapraz örgüleri arasından süzülen ışık odayı benek benek aydınlatıyordu. *Yıldızları içeri getirmişler*, diye düşündü ve cibinlikten dışarı çıktı. Kapıya doğru yürüdüğünde adımlarının ahşap zeminde çıkardığı gıcırtı

dışarıdan gelen seslerle kanon yapar gibiydi. Kapı hâlâ açıktı. Kafasını dışarı uzattı.

Sahanlığın sonunda minik bir kafa onu görünce köşeye saklandı. Yine kıkırdadıklarını duydu. Gülümseyerek kapıyı kapattı, tahta sürgüyü kapı pervazındaki yuvadan geçirdi. Gömleğini çıkardı, kurumuş çamur parçaları etrafa saçıldı. Lavabo aradı ama yoktu. Giysilerini ne yapacağını bilemediği için onları gelişigüzel katlayıp kapının yanına koydu. Temiz giysiler giydi, hâkî bir pantolon, açık renk pamuklu bir gömlek ve koyu renk bir yelek. Alelacele saçlarını taradı ve doktor için Savaş Bürosu'ndan getirdiği paketi aldı.

Kapıyı açtığında çocuklar kapının dibinde bekliyorlardı. Onu görür görmez patikanın aşağısına kaçıştılar. Kaçışırken çocuklardan birinin ayağı takıldı ve diğerleri onun üzerine düştü. Edgar uzanıp çocuklardan birini kucağına aldı ve gıdıklayarak omzuna attı. Çocuk onun bu ani hareketine şaşırmıştı. Diğer çocuklar, uzun boylu yabancının ancak elindeki paketi ve omzundaki çocuğu taşıyabileceğini fark etmenin verdiği cesaretle onun yanında kaldılar.

Edgar merdivenlerde az kalsın yaşça daha büyük bir Shan çocuğuyla çarpışıyordu. "Bay Drake, Doktor Carroll sizi istiyor. Kahvaltı ediyor." Oğlan, Edgar'ın omuzlarından başaşağı durup kendisine bakan çocuğa görünce onu Shan dilinde azarladı. Çocuklar gülüştü.

"Ona kızma," dedi Edgar. "Bu tamamen benim hatam. Güreşiyorduk ve..."

"Güreşmek?"

"Boş ver," dedi Edgar, biraz utanmıştı. Çocuğu yere bıraktı ve çocuklar çil yavrusu gibi dağıldılar. Edgar gömleğini ve saçlarını düzeltip çocuğu merdivenlerden aşağıya kadar takip etti.

Açıklığa geldiklerinde durdu. Önceki gecenin koyu mavi gölgeleri çiçek açmış, orkidelere, güllere ve amber çiçeklerine dönüşmüştü. Dört bir yanda kelebekler uçuşuyordu, geçit töreni konfetileri gibi havada rengârenk süzülüyorlardı. Açık alanda çocuklar, örülmüş kamıştan yapılan bir topla oynuyorlardı ve top engebeli zeminde gelişigüzel sekerken bağrışıyorlardı.

Çalılıkların arasından geçip kumluk kıyıya doğru yürüdüler, Doktor Carroll iki kişilik küçük bir masada oturuyordu. Üzerinde kolları kıvrılmış bembeyaz, keten bir gömlek vardı. Saçları düzgünce taranmıştı. Piyano akortçusunu görünce gülümsedi. Gün ışığında Edgar'ın aklına hemen, doktorun Londra'dayken gördüğü fotoğrafı geldi. Yirmi yıl önce çekilmiş olmalıydı ama geniş omuzlarını, belirgin burnunu ve çenesini, düzgünce taranmış saçlarını ve artık aklar düşmüş koyu renk bıyığını hemen tanıdı. Fotoğraftan tanıdık gelen başka bir şey daha vardı: mavi gözlerinde bir heyecan, bir gizem, bir canlılık hissi. Doktor elini uzattı. "Günaydın Bay Drake," dedi elini sıkıca kavrayarak. Elleri sertti. "Umarım iyi uyumuşsunuzdur."

"Bebekler gibi, doktor. Ta ki çocuklar odamı bulana kadar."

Doktor güldü. "Ah, buna alışacaksınız."

"Umarım alışırım. Çocuk seslerine uyanmayalı uzun zaman olmuş."

"Sizin çocuğunuz var mı?"

"Hayır, maalesef yok. Ama yeğenlerim var."

Çocuklardan biri ona bir sandalye çekti. Kahverengi nehir köpüre köpüre, hızla akıyordu. Edgar, Khin Myo'yu da görmeyi umuyordu ama doktor yalnızdı. Mandalay'dan onu da çağırmışlardı, şimdi ortalarda görünmemesi tuhaf geliyordu. Doktora sormayı düşündü ama uygun olmayacağı için

vazgeçti. Kadın, yolculuk sırasında neden onunla geldiğine dair hiçbir şey söylememişti ve vardıklarında da hemen ortadan kaybolmuştu.

Doktor, Edgar'ın elindeki paketi işaret etti. "Bir şey mi getirdiniz?"

"Şey... evet. Affedersiniz. Nota kâğıtları. Takdire şayan bir müzik zevkiniz var."

"Paketi açtınız mı?" diye sordu doktor, tek kaşını kaldırarak.

Edgar kıpkırmızı oldu. "Evet, özür dilerim, sanırım bunu yapmamalıydım. Ama... ne tür müziklerin nota kâğıtlarını istediğinizi merak ettim." Doktor bir şey söylemeyince Edgar devam etti. "Etkileyici seçimler. Ama sonra bilmediğim, isimsiz, müzikal açıdan pek anlamlı görünmeyen notalar."

Doktor güldü. "Shan müziği. Piyanoya aktarmaya çalışıyorum. Notaya döküp İngiltere'ye gönderiyorum, orada besteci bir arkadaşım gerekli düzenlemeleri yapıp bana geri gönderiyor. Bunları okuyan birinin ne düşüneceğini hep merak etmişimdir. Puro?" Mendilinin arasından çıkardığı sardalya kutusunun içinden bir gece önce içtiği türden bir dizi sarma puro çıktı.

"Teşekkürler, kullanmıyorum."

"Çok yazık. Dünyada bundan daha iyisi yok. Köydeki bir kadın bunları benim için sarıyor. Tütünü palmiye şekeriyle kaynatıyor. Üzerine vanilya, tarçın ve tanrı bilir başka hangi şifalı bitkiyi koyuyor. Güneşte kurutuyor. Burmalı bir kızın sevgilisi için sardığı puroları vücudunun sıcaklığında kuruttuğuna dair bir hikâye var... Ne yazık ki ben o kadar şanslı değilim." Gülümsedi. "Çay peki?"

Edgar ona teşekkür etti ve Carroll çocuklardan birine başıyla işaret etti. Çocuk gümüş bir çaydanlık getirip fincanını

doldurdu. Bir başkası masaya küçük pirinç kekleri, bir kâse ezilmiş biber ve Edgar'ın sadece kendisi için getirdiklerini düşündüğü açılmamış bir kavanoz marmelat getirdi.

Doktor teneke kutudan bir puro alıp yaktı. Birkaç nefes çekti. Dışarıya verdiği duman bile yoğun ve keskin kokuluydu.

Edgar aslında doktora müzikle alakalı daha fazla soru sormak istiyordu ama nezaket gereği daha yakından tanışmadan bu konuyu konuşmanın uygunsuz olabileceğini düşündü. "Kaleniz çok etkileyici," dedi.

"Teşekkür ederim. Shan tarzında inşa etmeye çalıştık, daha güzel bir tarz. Buranın yerel ustaları yaptı. Bir kısmı, çift katlar ve köprüler benim kendi icadım. Arazi öyle gerektiriyordu. Hem nehre yakın olmam hem de sırtın arkasında gizlenmem gerekiyordu."

Edgar suyun üzerinden etrafa baktı. "Nehir düşündüğümden daha büyükmüş."

"Buraya ilk geldiğimde beni de şaşırtmıştı. Himalayalar'dan besleniyor. Asya'nın en büyük nehirlerinden biri ama siz zaten bunu biliyor olmalısınız."

"Mektubunuzu okudum. İsminin ne anlama geldiğini merak ediyorum."

"Saluen mi? Aslında Burmalılar bu kelimeyi *Thanlwin* diye telaffuz ediyorlar. Anlamını henüz çözebilmiş değilim. *Thanlwin,* küçük Burma zilleri demek. Her ne kadar buradaki dostlarım nehrin adını bir enstrümandan almadığını iddia etseler de, zira belki vurgusu farklıdır, bence oldukça şiirsel. Ziller hafif bir ses çıkarırlar, tıpkı suyun çakıllar üzerinde çıkardığı ses gibi. 'Hafif Ses Nehri' doğru olmasa bile güzel bir isim."

"Ya köyün ismi? Mae Lwin?"

"Mae, Shan dilinde 'nehir' demek. Siyamcada da aynı."

"Önceki gece Shan dilinde mi konuşuyordunuz?" diye sordu Edgar.

"Biliyor musunuz?"

"Hayır, elbette hayır. Sadece... Burma dilinden farklı geldi kulağıma."

"Çok etkileyici bu Bay Drake. Elbette ses üzerine çalışan bir adamdan bunu beklemeliydim... Durun... sessiz..." Doktor karşı kıyıya baktı.

"Bir şey mi oldu?"

"Şişt!" dedi Doktor elini kaldırarak. Dikkatle kaşlarını çatmıştı.

Çalıların arasında belli belirsiz bir hışırtı vardı. Edgar sandalyesine yaslandı. "Orada biri mi var?" diye fısıldadı.

"Şişt! Ani hareket yapmayın." Doktor, çocuğa usulca bir şeyler söyledi, oğlan ona küçük bir teleskop getirdi.

"Doktor, yolunda gitmeyen bir şeyler mi var?"

Teleskopla bakarken sessiz olması için işaret yaptı. "Hayır... bir şey yok, endişelenmeyin. Durun, işte orada... Aha! Tam düşündüğüm gibi!" Dönüp Edgar'a baktı, teleskopu hâlâ yukarıdaydı.

"Sorun ne?" diye fısıldadı Edgar. "Yoksa... saldırıya mı uğruyoruz?"

"Saldırıya uğramak mı?" Doktor ona teleskopu uzattı. "Asla. Bu çok iyi Bay Drake. Siz buraya geleli daha bir gün oluyor ve daha şimdiden *Upupa epops*u, yani ibibiği görebileceksiniz. Gerçekten şanslı bir gün. Bunu kayıt altına almam gerek. Burada, nehirde ilk kez görüyorum. Avrupa'da da var ama genellikle açık, yağışsız arazileri tercih ediyorlar. Kuraklık yüzünden buraya gelmiş olmalı. Muhteşem! Başındaki şu güzel ibiğe bakın. Kelebek gibi süzülüyor."

"Evet," dedi Edgar. Doktorun heyecanına ayak uydurmaya çalıştı. Teleskoptan nehrin karşı kıyısındaki kuşa baktı. Küçük ve griydi, bu mesafeden tek göze çarpan özelliği buydu kuşun. Uçup gitti.

"Lu!" diye seslendi doktor. "Bana günlüğümü getir!" Oğlan iple bağlanmış kahverengi bir defter getirdi. Doktor defterin ipini çözdü, kelebek gözlüğünü taktı ve kısaca not etti. Sonra defteri çocuğa geri verdi ve gözlüğünün üzerinden Edgar'a baktı. "Gerçekten de şanslı bir gün," dedi. "Shanlar gelişinizin uğurlu olduğunu söyleyecekler."

Güneş nihayet kıyıyı kaplayan ağaçların üzerinde göründü. Doktor başını kaldırıp gökyüzüne baktı. "Geç kalıyoruz," dedi. "Bugün gidilecek epey bir yolumuz var."

"Bir yere gideceğimizi bilmiyordum."

"Ah, kusuruma bakmayın Bay Drake. Size dün gece söylemem gerekirdi. Bugün günlerden çarşamba ve ben her çarşamba ava giderim. Bana eşlik etmenizden onur duyarım. Bence siz de bundan keyif alırsınız."

"Avlanmak mı? Ama Erard..."

"Ah, tabii." Doktor elini masaya vurdu. "Erard. Unutmadım elbette. Erard'ı tamir etmek için haftalardır seyahat ediyorsunuz, biliyorum. Merak etmeyin, pek yakında o piyanodan bıkacaksınız."

"Hayır, tamir için değil. Sadece... En azından sadece bir görsem diye düşündüm. İyi bir avcı da değilim. Yangon'daki avdan bu yana elime silah almadım. Uzun ve korkunç bir hikâye. Sonra da buraya gelirken..."

"Buraya gelirken pusuya düşürülmüşsünüz. Khin Myo anlattı. Kahramanca davranmışsınız."

"Pek kahramanca sayılmaz. Bayılmışım, az kalsın midilliyi öldürüyordum ve..."

"Endişelenmeyin Bay Drake. Ava gittiğimde silahla ateş ettiğim bile nadirdir. Belki bir ya da iki yaban domuzu vururum, tabii onları taşıyacak atlımız varsa. Ama bu gezinin asıl amacı bu değil."

Edgar bıkıp usanmıştı. "O halde ne olduğunu sorabilir miyim?"

"Koleksiyon. Çoğunlukla botanik. Elbette aynı zamanda tıbbi bir amaç da sayılır. Kew'deki Kraliyet Botanik Bahçelerine örnekler gönderiyorum. Öğrenilecek çok şey var. On iki yıldır buradayım ve Shan farmakopesinin sonlarına geliyorum. Her şey bir yana, yalnızca bu güzellikleri görmek için bile olsa gelmelisiniz benimle, çünkü yeni geldiniz, çünkü benim konuğumsunuz, çünkü size yeni evinizin muhteşemliğini göstermemem kabalık olur."

Yeni evim, diye düşündü Edgar. Nehrin karşısındaki dallarda bir hışırtı daha duyuldu ve bir kuş daha havalandı. Carroll teleskopuna uzandı, gözlerini kısarak baktı. Sonra indirdi. "Tepeli balıkçıl. Nadir değil ama yine de güzel. Bir saat içinde yola çıkacağız. Erard bir gün daha akortsuz kalabilir."

"En azından tıraş olmak için vaktim olacak mı? Günlerdir tıraş olmuyorum da," dedi Edgar, zoraki bir gülümsemeyle.

Doktor ayağa fırladı. "Elbette. Ama yıkanırken *fazla* özen göstermeyin, zira bir saat içinde yeniden kirleneceğiz." Peçetesini masanın üzerine bırakıp açıklığa koşan çocuklardan birine bir şeyler söyledi. Edgar'a ilerlemesini işaret etti. "Önden buyurun," dedi ve purosunu yere atıp çizmesiyle söndürdü.

Edgar odasına döndüğünde masanın üstünde küçük bir leğen su, tıraş bıçağı, tıraş kremi, fırça ve havlu buldu. Suyu yüzüne çarptı, bu onu biraz rahatlattı. Carroll hakkında, çiçek aramak için işini ertelemesi hakkında ne düşüneceğini bilemiyordu. Kendini daha müphem kuşkular içinde buldu.

Doktorun davranışlarında şaşırtıcı bir şeyler vardı. Çay, kızarmış ekmek ve marmelat ikram eden, kuş gördüğünde heyecanlanan, cana yakın hatta bu babacan adamla doktor-askerin efsanelerini nasıl bağdaştıracağını bilemiyordu. *Belki de her şey hâlâ İngiliz tarzında olduğu için böyledir*, diye düşündü Edgar, *ne de olsa bir gezinti, eğer bu bir gezintiyse tabii, bir konuğu ağırlamanın en iyi yollarındandır*. Yine de canı sıkılmıştı. Tıraş bıçağını derisinin üzerinde gezdirdi, avuçlarıyla yanaklarının pürüzsüzlüğünü yokladı.

Açıklıkta eyerlenmiş Shan midillilerine bindiler. Yelelerine küçük çiçekler takılmıştı.

Çok geçmeden Nok Lek başka bir midilliyle çıkageldi. Edgar onu yeniden gördüğüne sevindi. Yolculuk sırasında davrandığından daha farklı davranıyordu. Gençliğinin verdiği özgüven doktorun yanında arka planda kalıyordu, daha mağrurdu. Nok Lek onları başıyla selamladı. Carroll çocuğun önden gitmesini işaret etti. Çocuk çevik bir hareketle midillisini döndürüp yola koyuldu.

Açıklıktan çıktılar ve nehre paralel bir patikada ilerlediler. Edgar güneşin konumundan güneydoğuya doğru yol aldıklarını tahmin etti. Nehir yatağından yukarı doğru uzanan küçük bir söğüt korusunun içinden geçtiler. Yapraklar sık ve alçaktı. Edgar atından düşmemek için başını eğmek zorunda kaldı. Patika yukarıya dönüp söğüt korusunun yukarısında daha kuru bir çalılığa dönüştü. Karargâhı koruyan sırtta durdular. Aşağıda, kuzeydoğu yönünde küçük bambu evlerle dolu geniş bir vadi uzanıyordu. Güneyde ise birbiri ardına dizilmiş küçük tepeler, parçalanmış bir iskeletin omurları gibi arazinin eğiminden yukarı doğru yükseliyordu. Uzakta, daha yüksek dağlar güneşin parıltısından zar zor seçilebiliyordu.

"Siyam," dedi doktor, dağları göstererek.

"Bu kadar yakın olduğumuzun farkında değildim."

"Yaklaşık seksen mil uzaklıkta. Savaş Bürosu'nun Shan Eyaleti'ni elinde tutma konusunda bu kadar endişeli olmasının nedeni de bu. Siyamlılar, Mekong yakınlarında hâlihazırda birlikleri bulunan Fransızlara karşı tek tamponumuz."

"Peki ya bu yerleşim yerleri?"

"Shan ve Burma köyleri."

"Ne yetiştiriyorlar?"

"Çoğunlukla afyon. Gerçi buradaki üretim kuzeydeki Kokang ya da Wa'nın derinliklerinde olduğu gibi değil. Kokang'da o kadar haşhaş varmış ki tüm arılar afyon uykusuna dalıp bir daha uyanamazlarmış. Ama buradaki mahsul de azımsanamayacak kadar fazla. Artık Shan Eyaleti'ni kaybetmek istememe nedenlerimizden birini anlamış olmanız lazım." Elini cebindeki sardalya tenekesine attı, Edgar'a bir puro uzattı. "Fikrinizi değiştirmediniz mi yoksa?" dedi.

Edgar başını salladı. "Ama haşhaşlar hakkında bir şeyler okumuştum. Hint Afyon Yasası ile yasaklandığını sanıyordum. Raporlar diyor ki..."

"Raporlarda ne yazdığını biliyorum," dedi doktor ve purosunu yaktı. "Eğer dikkatlice okursanız, 1878 tarihli Hint Afyon Yasası'nın Burma'da afyon yetiştirilmesini *resmen* yasakladığını bilirsiniz. O zamanlar Shan Eyaleti'nin kontrolü bizde değildi. Üretimi durdurma konusunda bir baskı olmadığı anlamına gelmiyor bu. İngiltere'de, burada olduğundan daha fazla tantana var, raporları yazan bizler muhtemelen bu yüzden söylediklerimizde bu kadar seçici davranıyoruz."

"Bu da beni okuduğum diğer her şey hakkında endişelendiriyor."

"Ben olsam endişelenmezdim. Yazılanların büyük çoğunluğu doğru fakat ince farklara, İngiltere'de okuduklarınızla burada gördükleriniz arasındaki farklara, özellikle de siyasetle ilgili olanlara alışmanız gerekecek."

"Bu konuda pek bir şey bildiğim söylenemez, karım bu konuları benden daha çok takip ediyor." Edgar durakladı. "Ama anlatacaklarınız ilgimi çekecektir."

"Politika hakkında mı Bay Drake?"

"Londra'da herkesin İngiltere'nin geleceği hakkında bir fikri var. Siz onlardan fazlasını biliyor olmalısınız."

Doktor purosunun külünü düşürdü. "Aslına bakarsanız politikayı pek önemsemiyorum, daha çok, nasıl desem... işlevsiz buluyorum."

"İşlevsiz mi?"

"Örneğin şu afyon meselesi. Hint ayaklanmasından önce, Burma'daki topraklarımız Doğu Hindistan Şirketi tarafından yönetilirken, afyon kullanımı teşvik bile ediliyordu. Ticareti son derece kârlıydı. Yine de 'zararlı etkilerine' itiraz edenler tarafından her zaman yasaklanması ya da vergiye tabi tutulması konusunda çağrılar yapılmıştır. Geçen yıl, Afyon Ticaretini Engelleme Derneği validen afyon ticaretinin yasaklanmasını talep etti. Talepleri sessiz sedasız reddedildi. Sürpriz bir karar değildi bu. Afyon, Hindistan'daki en büyük ihracat ürünlerimizden biri. Ayrıca yasaklamak bir şeyi değiştirmiyor, tüccarlar uyuşturucuyu deniz yoluyla kaçırmaya başlıyorlar. Son derece zekiler. Afyonu torbalara doldurup tuz bloklarına bağlıyorlar. Gemi arandığı takdirde kargoyu suya bırakıveriyorlar. Bir süre sonra tuz çözülüyor ve torbalar yeniden yüzeye çıkıyor."

"Bunu onaylıyor gibisiniz."

"Neyi onaylıyor gibiyim? Afyonu mu? Elimdeki en iyi ilaçlardan biri. Ağrı, ishal, öksürük ve belki de burada en sık gördüğüm hastalıkların tümü için bir panzehir. Bu konuda siyaset yapmak isteyen herkes önce buraya gelip gerçekleri görmeli."

"Bilmiyordum..." dedi Edgar. "O halde, özerklik hakkında ne düşünüyorsunuz? En güncel ve önemli sorun bu gibi görünüyor?"

"Bay Drake, lütfen. Çok güzel bir sabah. Bunu siyaset konuşarak mahvetmeyelim. Böyle bir yolculuktan sonra insanın bunlara ilgi duyacağının farkındayım ama bana göre oldukça sıkıcı konular bunlar. Burada ne kadar uzun süre kalırsanız bu fikirlerin öneminin o kadar azalacağını göreceksiniz."

"Ama siz o kadar çok şey yazmıştınız ki..."

Doktor yanan purosunun ucunu Edgar'a doğrultarak, "Ben tarihten bahsettim Bay Drake, politikadan değil," dedi. "Politika hoşlandığım bir konu değil. Bazılarından buradaki çalışmalarım hakkında bir şeyler duyduysanız, sanırım nedenini anlayacaksınız."

Edgar özür dilemek için birkaç cümle mırıldandı ama doktor cevap vermedi. Ötede, patikanın daraldığı yerde Nok Lek bekliyordu. Grup tek sıra halinde sırtın diğer tarafındaki ormana giden patikada yol almaya başladı.

Neredeyse üç saat boyunca ilerlediler. Sırttan inip omurlara benzeyen tepelerin güneyinde hafifçe yükselen bir vadiye girdiler. Çok geçmeden patika iki midillinin geçebileceği kadar genişledi. Nok Lek önde giderken doktor piyano akortçusunun yanına geçti. Carroll'ın avlanmaya hiç ilgi duymadığını hemen anladı Edgar. Gölgesinde at sürdüğü dağlardan, ilk geldiğinde bölgenin haritasını çıkarışından, kaynama noktalı barometrelerle rakımı nasıl ölçtüğünden bahsetti. Jeoloji,

tarih ve her olayla, her dere ve nehirle ilgili yerel efsaneler hakkında hikâyeler anlattı. *Burası keşişlerin kedibalığı tuttuğu yer. Burası platoda ilk kez kaplan gördüğüm yer. Burası sivrisineklerin ürediği yer, burada hastalığın yayılması üzerine deneyler yapıyorum. Burası Burma devleri* nga-hylin*lerin dünyasının girişi. Burası Shanlı sevgililerin birbirine kur yaptıkları yer, zaman zaman flütlerinin sesi duyulabiliyor.* Anlattığı hikâyeler bitmek tükenmek bilmiyordu, bir tepeyle ilgili anlattıkları bir diğer tepeye ulaştıklarında bitiyordu. Edgar afallamıştı, doktor her bir çiçeği tanımakla kalmıyor, aynı zamanda onun tıbbi kullanımını, bilimsel sınıflandırmasını, Burma ve Shan dillerindeki karşılıklarını ve hikâyelerini de biliyor gibiydi. Pek çok kez, çiçek açmış bir çalılığı gösterip böyle bir bitkinin Batı tarafından bilinmediğini söylüyordu. "Londra Linne Derneği'ne ve Kew'deki Kraliyet Botanik Bahçesi'ne örnekler gönderdim, hatta benim adımı taşıyan, buna benzer bir türüm var. *Dendrobium carollii* adını verdikleri bir orkide ve *Lillium carrollianum* adını verdikleri bir zambak. Hatta bir de J. George Scott'un adını verdiğim *Lillium scottium* adlı başka bir zambak var. George Scott, Shan Eyaleti'nin siyasi yöneticisi, büyük hayranlık duyduğum bir dostum. Daha başka çiçekler de var..." Hemen ardından atını durdurdu ve doğrudan Edgar'a baktı, gözleri parlıyordu. "Kendi cinsim, *Carrollium trigeminum.* Türün adı 'üç kök' anlamına geliyor ve Shan'ın üç prens efsanesine gönderme yapıyor. Söz veriyorum size bunu da anlatacağım. Ya da belki bir Shan'dan dinlemelisiniz... Her neyse, çiçek yandan prenslerden birinin yüzüne benziyor, tek çenekli bir bitki. Üç çift taç ve çanak yaprağı var, üç prens ve eşlerini anımsatıyor." Zaman zaman durup çiçek ve bitki topluyor, bunları heybesinde taşıdığı yıpranmış, deri bir defterin arasına koyuyordu.

Küçük sarı çiçeklerle kaplı bir çalının yanında durdular. Gömleğinin kolunu kıvırınca Carroll'ın bronz kolu ortaya çıktı. "Şuradakinin," dedi, "Linne Derneği'ne örnek gönderemediğim için henüz resmi bir ismi yok. Botanik çalışmalarımdan birini yayınlatmak oldukça zor. Ordu çiçeklerle ilgili yazdıklarımın, her nasılsa 'devlet sırlarını' ifşa edeceğinden endişe duyuyor gibi. Sanki Fransızlar Mae Lwin hakkında hiçbir şey bilmiyor..." İç çekti. "Sanırım farmakope yayınlanmadan önce emekliliğe ayrılmam gerekecek. Bazen, keşke kurallara ve sıkı denetime tabi olmayan bir sivil olsaydım diyorum. Ama sanırım o zaman da burada bulunamazdım..."

Yolda ilerlerken Edgar'ın gerginliği ve şaşkınlığı doktorun heyecanı karşısında dağılmaya başladı. Çoğunlukla müzikle, piyanoyla, Shan ve Burmalıların Bach ve Handel hakkında ne düşündükleriyle, Carroll'ın neden burada kaldığıyla ve kendisinin neden orada olduğuyla ilgili tüm sorularını bir süreliğine unutmuştu. Tuhaf şekilde, at sırtında isimsiz bitkileri avlamak için yol almaktan ve doktorun nehir hikâyelerini, Shan tarihini, Latince isimlendirmelerini ve edebi referanslarını anlamaya çalışmaktan daha doğal bir şey yok gibi görünüyordu.

Üstlerinde yırtıcı bir kuş dönüyor, yükselen rüzgârı takip ediyordu. Kuşun gördüğü manzarayı gözünde canlandırmaya çalıştı Edgar. Üç küçük figür, karstik tepeleri, küçük köyleri, menderesler çizerek akan Saluen'i ve doğudaki dağların eteklerini takip eden çorak bir patikada ilerliyordu. Shan Platosu'ndan Mandalay'a, oradan da tüm Burma'ya, Siyam'a, Hindistan'a kadar toplanmış tüm ordular ve birbirini göremeyen ama bir kuş tarafından görülebilen İngiliz ve Fransız birlikleri beklerken, arada üç adam at sürüyor ve çiçek topluyordu.

Kazıklar üzerine oturtulmuş evlerden, girişleri ahşap kapılardan anlaşılan küçük köylere giden toprak yollardan geçtiler. Birinde patika dallarla kapatılmıştı, üzerinde kargacık burgacık yazılar olan yırtık pırtık bir kâğıt parçası kapıya tutturulmuştu. Doktor Carroll köyde çiçek hastalığı salgını olduğunu, kâğıdın da hastalıkla savaşmak için sihirli bir formül olduğunu söyledi. "Bu çok kötü," dedi. "İngiltere'de artık insanları aşılıyoruz, birkaç yıldan beri zorunlu. Ama burada bunu yapacak yeterli malzemeyi temin etmiyorlar. Berbat bir hastalık, çok bulaşıcı ve insanın görünüşünü ciddi anlamda değiştiriyor. Tabii hayatta kalabilirse." Edgar dizginlerini kavradı, tedirgin olmuştu. Küçük bir çocukken Doğu Londra'nın gecekondu semtlerinde çiçek hastalığı salgını patlak vermişti. Her gün gazetelerde kurbanların çizimleri yayınlanıyordu. Çıbanlarla dolu çocuklar, bir deri bir kemik kalmış solgun kadavralar...

Çok geçmeden, aşınmış azı dişleri gibi topraktan fırlamış kayalık çıkıntılar görünmeye başladı. Bu benzerlik Edgar'ın ilgisini çekti, çünkü geniş, açık arazi hızla daraldı ve dünyanın bağırsaklarına iniyormuş gibi yüksek zirvelerin arasından aşağıya doğru bir vadiyi takip ettiler. "Yağmur yağdığı zamanlar bu yol tamamen sular altında kalıyordu," dedi Carroll. "Ama tarihteki en kötü kuraklıklardan birini yaşıyoruz."

"Yazdığınız bir mektupta bundan bahsettiğinizi hatırlıyorum, konuştuğum herkes de bundan bahsetti."

"Yetersiz mahsul yüzünden bütün köyler açlıktan kırılıyor. Keşke ordu yiyecekle ne kadar çok şeyi başarabileceğimizi anlayabilseydi. Sadece gıda temin ederek bile savaşı dert etmemize gerek kalmazdı."

"*Dacoit*ler yüzünden, Twet Nga Lu adlı bir Shan eşkıyası yüzünden gıda getirmediklerini söylediler."

"Görüyorum ki onlarla ilgili yazılanları da okumuşsunuz," dedi doktor. Sesi kayalıklarda yankılandı. "Bu dediğinizde gerçeklik payı var ama Twet Nga Lu efsanesi, subayların yemekhanelerindeki gürültülü konuşmalarda abartılıyor. Tehlikeyi mal edecekleri bir isim arıyorlar. Elbette bu onun tehlikeli olmadığı anlamına gelmiyor, Twet Nga Lu tehlikeli biri. Ancak durum daha karışık ve eğer barışın gelmesini umuyorsak, bu tek bir adamın alt edilmesinden daha fazlasını gerektiriyor... Filozof gibi konuşuyorum ama söz veriyorum bir daha bunu yapmayacağım. Hikâyenin ne kadarını biliyorsunuz?"

"Sadece birazını. Dürüst olmam gerekirse isimleri hâlâ karıştırıyorum."

"Hepimiz karıştırıyoruz. Hangi raporu okuduğunuzu ya da okuduğunuz raporun ne zaman yazıldığını bilmiyorum. Umarım size benim hazırladığım raporu vermişlerdir. Her ne kadar geçen yıl Burma'yı ilhak etmiş olsak da Shan Eyaleti'ni kontrol altına almak imkânsızdı, dolayısıyla buraya asker konuşlandırmak mümkün olmadı. Bölgede asayişi sağlama çabalarımız sırasında –Savaş Bürosu'nun deyimiyle 'barışçıl yayılma', ki ben bu terimin iğrenç olduğunu düşünüyorum– İngiliz yönetimini devirmek isteyen ve kendilerine Limbin İttifakı adını veren Shan prensleri birliğiyle, Shan *sawbwa*larının, yani prenslerinin ittifakıyla mücadele ediyoruz. Twet Nga Lu ittifakın parçası değil, Saluen boyunca hüküm süren gayrimeşru bir lider. Onun bir *dacoit* olduğunu söyleyebiliriz ama çok yandaşı var. Belki de tek başına çalıştığı için böyle efsanevi. Limbin İttifakı'nın alt edilmesi daha zor, çünkü örgütlüler, hatta kendi delegelerini gönderiyorlar. Başka bir ifadeyle, gerçek bir hükümet gibi görünüyorlar. Ama Twet Nga Lu herhangi biriyle iş birliği yapmayı reddediyor."

Edgar gemide kulağına gelen "eşkıyaların lideri" söylentilerini soracaktı ki yukarıdan bir ses geldi. Adamlar yukarı baktıklarında büyük bir kuşun kayalıklardan havalandığını gördüler.

"Bu da neydi?" diye sordu Edgar.

"Türünü tam seçememiş olsam da yırtıcı bir kuş. Burada dikkat etmeniz gereken şey yılanlar. Genellikle günün bu saatinde, ısınmak için deliklerinden çıkarlar. Geçen yıl bir midillimi engerek yılanı soktu, hayvan korkunç bir yara aldı. Isırık insanların hızla şoka girmesine neden olabilir."

"Yılan sokmaları hakkında çok şey biliyor musunuz?"

"Bir zehir koleksiyonu yapıp onları incelemeye çalıştım. Köylülerin suikastçılara zehir sattığını söylediği münzevi bir şifacı bana yardım etti."

"Bu korkunç bir şey. Ben..."

"Belki de zehirle ölüm, diğer yöntemlere göre daha huzurlu olabilir... Ama merak etmeyin Bay Drake, İngiliz piyano akortçuları ilgi alanına girmiyor."

Aşağı doğru ilerlemeye devam ettiler. Carroll vadinin aşağısını işaret etti. "Dinleyin," dedi, "birazdan nehrin sesini duyacaksınız." Nal seslerine karşılık uzaklardan, ta derinden bir gürüldeme işitiliyordu. Patika alçalmaya devam etti, midilliler yürümekte güçlük çekmeye başladılar. Sonunda Carroll durdu. "Attan inmeliyiz," dedi. "Midilliler için çok tehlikeli." Tek ve zarif bir hamlede atından indi. Nok Lek aynısını yaptı, sonra da Edgar. Aklında hâlâ yılanlar vardı. Nehrin sesi giderek yükseliyordu. Vadi birden, midillilerin bile geçemeyeceği kadar daraldı. Edgar yukarıda, dar bir yarığa sıkışmış dalları, kütükleri görebiliyordu. Geçmişte yaşanan su baskınlarının kanıtıydı bunlar. Çok geçmeden vadide keskin bir dönüşe geldiler, zemin altlarında kayboluyor gibiydi. Carroll midillisinin dizginlerini Nok Lek'e verdi ve temkinli adımlarla

uçuruma doğru yürüdü. "Gelip bir bakın Bay Drake!" diye bağırdı. Edgar patikanın yirmi metre altlarından nehre doğru dik bir biçimde alçaldığı yere, doktorun yanına yavaşça yürüdü. Taşlar gümüş rengindeydi, suyun akışıyla parlak bir hâl almışlardı. Güneş gri gökyüzünden göz kırpmaktaydı. Gürül gürül akan suyu yüzünde hissediyordu Edgar.

"Yağışlı mevsimde burası şelale oluyor. Nehir de bundan iki kat daha kabarıyor. Bu su ta Yunnan'dan, Çin'den geliyor. Kaynağı, erimiş karlardan. Gelin, dahası var."

"Ne?"

"Buraya gelin. Gelin bakın."

Edgar nehrin sularının ıslattığı taşların üzerinde güçlükle ilerliyordu. Doktor uçurumun kenarında durmuş, kayaya bakıyordu.

"Bu da ne?" diye sordu Edgar.

"Yakından bakın," dedi doktor. "Kayanın üzerindeler. Onları görüyor musunuz? Çiçekleri."

Vadinin tamamı mat bir yosun tabakasıyla kaplıydı, yosunların üzerlerine binlerce küçük çiçek serpilmişti sanki. O kadar küçüktüler ki onları su damlaları zannetmişti.

Carroll, duvar gibi uzanan kayadaki pürüzsüz yüzeyi işaret etti. "Şimdi kulağınızı buraya dayayın."

"Nasıl?"

"Haydi, kulağınızı dayayıp dinleyin."

Edgar doktora şüpheyle baktı. Çömelip başını kayaya dayadı.

Kayanın derinliklerinden tuhaf ve akıllardan çıkmayacak bir şarkı geliyordu. Başını geri çekti. Ses kesildi. Tekrar kayaya yaslandı ve aynı sesi duydu. Yabancı gelmiyordu, şarkı söylemek için ısınan binlerce soprano sesi gibiydi. "Nereden geliyor bu ses?" diye bağırdı.

"Kayanın içi boş, bunlar da nehirden gelen titreşimler, yüksek perdeli bir yankılanma yani. Yani, açıklamalardan *biri* bu. Diğeri ise Shanların getirdiği açıklama, yani bunun bir keramet olduğu. Öğüt almak isteyenler buraya gelip bu sesi dinlerler. Şuraya bakın." Üzerine küçük bir çelenk yerleştirilmiş taş yığınını gösterdi. "Şarkı söyleyen ruhlar için bir tapınak. Burayı seveceğinizi düşündüm. Manzara tam bir müzik adamına göre."

Edgar ayağa kalktı ve gülümseyerek gözlük camlarını sildi. Onlar konuşurlarken, Nok Lek bir sepet dolusu sarılmış muz yaprağını uçurumdan uzaktaki kayalıkların üzerinde kuru bir yere serdi. Nehrin seslerini dinleyerek yemeklerini yediler. Yemek Edgar'ın ovalarda yediği Hint yemeğinden farklıydı. Her muz yaprağının içinde farklı bir şey vardı, dilimlenip kızartılmış tavuk parçaları, kabak kızartması, balık kokulu ama tatlı olan bir macun ve pilav –ki pilav da farklıydı– ve neredeyse yarı saydam, yapışkan tahıl topları.

Yemeklerini bitirdikten sonra ayağa kalktılar, patika midillilerine binecekleri kadar düzleşinceye dek yürüdüler. Yavaşça vadinin serinliğinden çıkıp yaylanın sıcağına doğru tırmandılar.

Carroll karargâha dönmek için farklı bir yol seçmişti, bu yol onları ormana götürüyordu. İlk patikanın aksine arazi sıcak ve düzdü. Bitki örtüsü kurumuştu ama doktor birkaç kez durup Edgar'a bitkileri, gölgede saklı küçük orkideleri, etoburluğunu detaylıca anlattığı zararsız görünümlü su ibriklerini ve su, kauçuk ve ilaç taşıyan ağaçları gösterdi.

Issız yolda, onlarca pagodanın arka arkaya dizildiği eski bir tapınak kompleksinin içinden geçtiler. Tapınaklar farklı büyüklüklerde, yaşlarda ve şekillerdeydi. Bazıları yeni boyanmış ve süslemelerle bezenmişti, geriye kalanlar ise solgun ve

harap haldeydi. Pagodalardan birinin gövdesi sarmal bir yılan şeklinde tasarlanmıştı. Ürkütücü bir sessizlik vardı. Kuşlar uçuşuyordu. Gördükleri tek insan koyu tenli, vücudu tozla kaplanmış, tapınaklar kadar yaşlı görünen kırış kırış ihtiyar bir keşişti. Onlar yaklaştığında yolu süpürüyordu. Edgar, Carroll'ın ellerini birleştirip adamın önünde hafifçe eğildiğini gördü. Yaşlı keşiş bir şey söylemeden süpürmeye devam etti, çalı süpürgesi ilahisinin hipnotik ritmiyle ahenk içindeydi.

Yol uzundu ve Edgar giderek yorulduğunu hissetti. Doktorun her dereyi, her tepeyi öğrenmek için platoda ne kadar çok seyahat etmiş olması gerektiğini düşündü. Yolları ayrılırsa dönüş yolunu asla bulamayacağını düşündü, bu düşünce onu bir an korkuttu. *Buraya gelmeye karar verdiğimde ona güvenmiştim, şimdi de ona güvenmememi gerektirecek hiçbir şey yok ortada*, diye geçirdi aklından. Yol daraldı, doktor atını sürüyordu. Edgar onu izliyordu, doktor atın üstünde dik oturmuş, bir eli belinde atını sürüyordu, tetikteydi.

Ormandan geniş bir sırta geçtiler ve geldikleri vadiye doğru ilerlediler. Edgar nihayet Saluen'i gördüğünde güneş tepelerden birinin üstünden batmak üzereydi. Mae Lwin'e vardıklarında ise hava kararmıştı.

13

Ertesi sabah Edgar çocuklar gelmeden uyandı ve nehir kıyısında dolaştı. Doktoru kahvaltı ederken bulmayı ya da Khin Myo'ya rastlamayı umuyordu ama kıyı bomboştu. Saluen kumların üstüne vuruyordu. Nehir boyunca kuşları izledi. Bir kanat çırpışı duydu. *Tepeli bir balıkçıl daha*, diye geçirdi içinden gülümseyerek, *şimdiden öğrenmeye başladım.* Açıklığa doğru yürüdü. Nok Lek evlere giden yoldan aşağıya doğru yürüyordu.

"Günaydın Bay Drake," dedi oğlan.

"Günaydın, doktoru arıyordum. Nerede olduğunu bana söyleyebilir misin?"

"Doktor haftada bir kez şeyine gider... nasıl diyorsunuz...:

"Muayenehanesine mi?"

"Evet, muayenehanesine. Sizi alıp getirmemi söyledi."

Nok Lek, Edgar'ı karargâhın merkezine giden dar bir patikaya götürdü. İçeri girerlerken yaşlı bir kadın kucağında kareli bir kumaşa sıkıca sarılmış ağlayan bir bebekle önlerinden geçti. Nok Lek ve Edgar onu takip ettiler.

İçerisi insanlarla tıklım tıklım doluydu; çocukları kucağında, renkli mantolu kadınların ve renkli sarıklı adamların kimileri çömelmiş, kimileri ise ayakta bekliyordu. Omuzlarının üzerinden odanın diğer ucunda oturan doktoru izliyorlardı. Nok Lek alçak sesle konuşarak kalabalıkta yol açıp piyano akortçusunu kalabalığın arasından geçirdi.

Doktoru geniş bir masanın başında, stetoskobuyla bir bebeğin göğsünü dinlerken buldular. Doktor onları selamlayıp bebeğin göğsünü dinlemeye devam etti. Bebek, Edgar'ın, annesi olduğunu tahmin ettiği genç bir kadının kucağında cansız ve hareketsiz vaziyette yatıyordu. Kadın çok gençti, on beş ya da on altı yaşlarında olmalıydı. Gözleri şişmişti ve bitkin görünüyordu. Diğer kadınların çoğu gibi o da saçlarını geniş bir türbanla bağlamıştı, türbanı başının üstünden devrilecek gibi duruyordu. Göğsünün üzerinden bağlanan, iç içe geçmiş, geometrik desenlerle bezeli bir elbise giymişti. Elbise üzerinde güzel durmuşsa da Edgar yakından baktığında kenarlarının yırtık pırtık olduğunu gördü. Doktorun kuraklıkla ilgili anlattığı hikâyeler geldi aklına.

Sonunda Carroll stetoskobunu çıkardı. Kadına Shan dilinde bir şeyler söyledi, sonra arkasındaki dolapta bir şeyler aradı. Edgar sıralar halinde dizili ilaç şişelerini inceliyordu.

Doktor onun ilaçları incelediğini gördü. "Herhangi bir İngiliz eczanesiyle hemen hemen aynı şeyler," dedi ve kadına koyu renkli bir şurup uzattı. "Ateş için Warburg tentürü ve arsenik, Cockle hapları ve kloridin, mantar için Goa tozu, Vazelin, Holloway merhemi, Dover tozu, dizanteri için afyon tentürü. Sonra şunlar var..." Yapraklar, bulanık sıvılar, ezilmiş böcekler ve çözelti içinde yüzen kertenkelelerle dolu bir sıra etiketsiz şişeyi gösterdi. "Yerel ilaçlar."

Carroll dolaba uzanıp içi otlarla ve duman rengi bir sıvıyla dolu daha büyük bir şişe çıkardı. Tıpasını açınca odaya yoğun, hoş bir koku yayıldı. Parmaklarını şişeye daldırdı ve içinden ıslak bir yaprak tomarını çıkarıp bebeğin göğsüne koydu, yaprakların üzerine biriken su bebeğin yanlarına aktı. Carroll parmaklarını bebeğin vücudunda gezdirip sıvıyı boğazına ve göğsüne yaymaya başladı. Bebeğin gözleri kapalıydı, bir

şeyler mırıldanmaya başladı. Sonunda gözlerini açtı. Bebeğin kundağını yaprakların üzerinden sardı. Kız ayağa kalktı, eğilip teşekkür etti ve kalabalığın arasında kayboldu.

"Neyi var?" diye sordu Edgar.

"Sanırım çocukta verem var. Şu küçük şişe, Steven'ın Verem Kürü," dedi Carroll. "İngiltere'den geldi. İşe yarayacağı konusunda şüphelerim var ama elimizde daha iyisi yok. Koch'un buluşlarından haberiniz var mı?"

"Sadece gazetede okuduklarımdan biliyorum. Ama size bir şey söyleyemeyeceğim. Steven'ın kürünü biliyorum, çünkü annesi verem olan hizmetçimiz için almıştık."

"Bu Alman adam, veremin bir bakteriden kaynaklandığını düşünüyor, bu bakteriye de 'tüberküloz bakterisi' diyor. Tabii bu beş sene önceydi. Gelişmeleri yakından takip etmeye çalışsam da dünyadan kopmuş durumdayım ve bilimin ne kadar değiştiğini bilmem zor."

"Ya şu bitki?"

"Büyücü hekimler buna *mahaw tsi* diyor. Ünlü bir Kaçin kürü, büyücü hekimler bunu yabancılardan saklıyor. Bana göstermeleri için onları ikna etmem uzun zaman aldı. Emin olamasam da bunun bir *Euonymus* türü olduğunu düşünüyorum. Birçok hastalığın tedavisinde kullanıyorlar, kimileri *mahaw tsi* demenin bile hastalıkları iyileştirebileceğine inanıyor. Özellikle de solunum yolu hastalıklarına iyi geldiğini söylüyorlar. Bebeğin öksürüğü vardı, ben de onu Halloway merhemiyle karıştırdım. Uzunca bir süre şifalı bitkiler konusunda kuşkularım vardı ama bu bitkileri kullanan hastalarımda iyileşme gördüğüm oluyor. Şifalı bitkiler ve dualar."

Edgar, doktora bakıyordu. "Kime dua ediyorlar?" diye sordu nihayet. Fakat başka bir hasta geldi ve doktor sorusunu yanıtlayamadı.

Bir oğlandı gelen, sol elini vücuduna yakın tutuyordu. Carroll, Edgar'a arkasındaki sandalyeye oturmasını işaret etti. Çocuğun eline uzandı ama çocuk engel oldu. Arkasında duran annesi oğluna kızarak bir şeyler söyledi. Sonunda Carroll çocuğun kollarını nazikçe açtı. Çocuğun sol elinin üç parmağı neredeyse kopmuştu, yırtılan tendonlara bağlı duruyordu ve üzeri pıhtılaşmış kanla kaplıydı. Carroll yaraya dokununca çocuk acıyla irkildi. "Durum kötü," diye mırıldandı doktor ve kadına Shan dilinde bir şeyler söyledi. Çocuk ağlamaya başladı. Carroll dönüp Nok Lek'e bir şeyler söyledi, o da dolaptan bir paket çıkarıp masanın üzerine koydu. Pakette bir bez, bandajlar ve birkaç kesici alet vardı. Çocuk çığlık atmaya başladı.

Edgar başını çevirip huzursuz gözlerle bekleme odasına baktı. Diğer hastalar öylece durmuş, boş gözlerle doktoru izliyorlardı.

Carroll dolaptan bir şişe daha çıkardı. Çocuğun elini masadaki bezin üzerine yatırdı. Şişenin içindeki sıvıyı yaraya döktü, çocuk çığlık atarak yerinden sıçradı. Carroll biraz daha döktü ve elini bezle bastırarak sildi. Dolaptan daha küçük bir şişe aldı, içindeki yoğun sıvıyı bandajın üzerine döküp yarayı ovaladı. Çocuk hemen sakinleşmeye başladı.

Doktor, Edgar'a döndü. "Bay Drake, yardımınıza ihtiyacım olacak. Merhem acısını dindirecek ama çocuk testereyi gördüğü an çığlık atmaya başlayacak. Normalde hemşirem var ama şimdi başka hastalarla ilgileniyor. Sizin için sakıncası yoksa?.. Ameliyatı yaparken gözlemlemenin ve bu tür işlerin yerel ilişkiler için ne kadar önemli olduğunu görmenin ilginizi çekeceğini düşündüm."

"Yerel ilişkiler mi?" dedi Edgar usulca. "Parmaklarını mı keseceksiniz?"

"Başka çarem yok. Bu gibi yaraların tüm kolu kangrene çevirdiğini gördüm. Sadece yaralı parmakları keseceğim. Elindeki yara derin görünmüyor. Keşke eterim olsaydı. Geçen hafta bitti ve yenisini göndermediler. Ona afyon içirebiliriz ama yine de canı yanacak. En iyisi, bu işi mümkün olduğunca çabuk bitirmek."

"Ben ne yapabilirim?"

"Sadece kolunu tutun. Daha yaşı küçük ama canı acıdığında sizi nasıl üstünden atmaya çalışacağına şaşıracaksınız."

Carroll da arkasında duran Edgar gibi ayağa kalktı. Doktor, çocuğun elini nazikçe tutup masanın üzerine koydu. Çocuğun dirseğinin yukarısına turnike yaptı, Edgar'a kolunu tutmasını işaret etti. Edgar çocuğun kolunu tuttu ama çocuk yerinde durmuyordu ve onu masadan savurdu. Bunun üzerine Carroll, Nok Lek'e dönüp işaret etti, Nok Lek uzanıp çocuğun kulağını büktü. Çocuk ciyaklayarak boştaki elini kulağına götürdü, Edgar masaya dönmeden önce doktor önce birinci, sonra ikinci ve üçüncü parmağını kesmişti bile. Çocuk şaşkın şaşkın onlara baktı ve tekrar çığlık atmaya başladı fakat Carroll kanlı eli çoktan bezle sarmıştı.

Sabah ilerledikçe hastalar birbiri ardına pencerenin önündeki muayene koltuğuna oturdu: orta yaşlı, topallayan bir adam, hamile bir kadın, hamile kalamayan bir kadın, Carroll'ın sağırlık teşhisi koyduğu bir çocuk. Üç kişide guatr, iki kişide ishal ve beş kişide de Carroll'ın sıtmaya bağladığı ateş vardı. Ateşi olan hastaların her birinden birer damla kan alarak lamın üzerine yerleştirdi ve pencereden gelen ışığı merceğinden yansıtan küçük bir mikroskop altında inceledi.

"Neye bakıyorsunuz?" diye sordu Edgar. Hâlâ ampütasyonu görmenin şoku içindeydi. Carroll onun mikroskoptan bakmasına izin verdi.

"Küçük daireleri görüyor musunuz?"

"Evet, her yerdeler."

"Onlar kırmızı kan hücreleri. Herkeste var. Ama daha yakından bakarsanız hücrelerin içinde leke gibi daha koyu nesneler olduğunu görebilirsiniz."

"Bir şey göremiyorum," dedi Edgar ve hayal kırıklığıyla geriye yaslandı.

"Endişelenmeyin, başlarda zor gelir. Yaklaşık yedi yıl öncesine kadar kimse bunların ne olduğunu bilmiyordu, ta ki bir Fransız bunların hastalığa neden olan parazitler olduğunu söyleyene kadar. Bu ilgimi çekti, çünkü Avrupalıların çoğu hastalığın bataklıklardan yayılan kötü havayı solumaktan kaynaklandığını düşünüyordu, bu yüzden İtalyanlar hastalığa *malarya* yani 'kötü hava' adını vermişti. Ne var ki Hindistan'dayken, Hint bir doktor arkadaşım bana Hindu Vedalarından bazılarını tercüme etti, orada sıtmaya 'hastalıkların kralı' deniyor ve Tanrı Şiva'nın öfkesinden kaynaklandığı yazıyordu. Bulaşma konusunda ise sıradan bir sivrisineği suçluyorlardı. Fakat kimse sivrisinekte bu paraziti bulamadı, bu yüzden emin olamıyoruz. Sivrisinekler bataklıklarda yaşadığı için hangisinden kaynaklandığını bulamıyoruz. Aslına bakarsanız ormandaki olası kaynaklardan herhangi birini ayırt etmek zor. Mesela Burmalılar buna 'kuş humması' anlamına gelen *hnget pyhar* diyor."

"Peki siz ne düşünüyorsunuz?"

"Sivrisinekleri topluyorum, onları parçalara ayırıp eziyorum ve mikroskopla iç kısmına bakıyorum. Ama hâlâ bir şey bulamadım."

Carroll, sıtma hastalarının her birine kinin tabletleri, Çin'den geldiğini söylediği bir bitki özü ve ateşin şiddetini azaltmak için yerel bir kök verdi. İshali olanlara afyon tentürü veya öğütülmüş papaya tohumu, guatr için tuz tabletleri verdi. Topallayan adama nasıl koltuk değneği yapılacağını gösterdi. Hamile kadının şişen karnına merhem sürdü. Sağır çocuk için elinden bir şey gelmiyordu, Edgar'a böyle bir çocuğu görmenin onu neredeyse hiçbir hastalıkta olmadığı kadar üzdüğünden bahsetti. Shan'da işaret dili yoktu, olsaydı bile çocuk gece festivallerinde çalınacak şarkıları duyamayacaktı. Edgar'ın aklına, annesi piyano çalarken titreşimleri hissetmek için yüzünü piyanonun gövdesine yaslayan müşterisinin oğlu geldi. Aden'e giden gemiyi ve Tek Hikâyeli Adam'ı düşündü: Sağırlığın belki de tıbbın bile anlayamadığı nedenleri vardı.

Carroll hamile kalamayan kadın içinse Nok Lek'e döndü ve uzun uzun bir şeyler anlattı. Edgar ne önerdiğini sorduğunda, "Tuhaf bir durum. Kadın kısır. Köyünde dolaşıp hayali bir çocukla konuşuyor, onu nasıl iyileştireceğimi bilmiyorum. Nok Lek'e kadını kuzeyde bu tarz hastalıkların tedavisinde uzmanlaşmış bir keşişe götürmesini söyledim. Belki o bir çare bulabilir," dedi.

Öğleye doğru son hastasını kabul etti. Zayıf bir adamdı, yarı yaşında görünen bir kadın koluna girip onu muayene koltuğuna getirmişti. Carroll kadınla kısa bir konuşma yaptıktan sonra odadakilere döndü ve Shan dilinde bir şeyler söyledi. Bekleyenler yavaşça ayağa kalkıp odadan çıktılar. "Bu hasta biraz zamanımı alabilir. Hepsine bakamamam çok üzücü," dedi. "Ama o kadar çok hasta var ki."

Edgar hastayı daha yakından inceledi. Üstünde güve yeniği bir gömlek ve yırtık pırtık bir pantolon vardı. Yalın ayaktı, ayak parmakları eğri büğrü ve nasırlıydı. Türban takmıyordu.

Kafası düzgünce tıraş edilmişti. Yüzü çökmüş, gözleri çukurlaşmıştı. Edgar'a bakarken dilini ya da yanaklarının içini çiğniyormuş gibi çenesiyle ritmik hareketler yapıyordu. Elleri aynı ritimde hafifçe titriyordu.

Carroll kadınla uzun uzun konuştu, sonra Edgar'a döndü. "Kadın onun ruhlar tarafından ele geçirildiğini söylüyor," dedi. "Dağlardan gelmişler. Buradan yaklaşık bir haftalık mesafe uzaklıkta, Kengtung yakınlarındaki bir köyden."

"Neden buraya gelmişler peki?" diye sordu Edgar.

"Shanlar doksan altı hastalık olduğunu söylerler. Bu onlardan biri değil. Kengtung yakınlarındaki tüm büyücü hekimlere gitmişler ama hiçbir çare bulunamamış. Adamın hastalığının haberi her yere yayıldı. Büyücü hekimler ruhun çok güçlü olduğunu düşündüklerinden adamdan korkuyorlarmış, o da buraya gelmiş."

"Elbette siz onun ruhlar tarafından ele geçirildiğini düşünmüyorsunuz..."

"Bilemiyorum, öncesinde asla inanamayacağım ama burada şahit olduğum şeyler var," dedi Carroll. Duraksadı. "Shan Eyaleti'nin bazı kesimlerinde böyle adamlara ruh medyumu olarak tapanlar bile var. Yüzlerce köylünün onları dans ederken izlemeye geldiği festivallerde bulundum. İngiltere'de bu kıvranma hareketlerine Aziz Vitus dansı derdik. Aziz Vitus histerik ve sinirsel hastalıkların koruyucu azizidir. Ama *bu* dansa ne ad vereceğimi bilmiyorum; Aziz Vitus, Mae Lwin'den gelen duaları işitemez. Adamın hangi ruhlar tarafından ele geçirildiğini de bilmiyorum."

Tekrar adama döndü, bu kez doğrudan onunla konuştu, adam boş gözlerle ona bakıyordu. İkili uzun süre öylece kaldı, sonra Carroll ayağa kalkıp adamı dışarı çıkardı. Hiç ilaç vermedi.

Aziz Vitus, diye düşündü Edgar. Vitus, Bach'ın büyükbabasının adıydı. Sadece bir *isimle* bile olsa her şeyin birbiriyle ilişkili olması ne tuhaftı.

Yaşlı adam, karısıyla yavaş adımlarla uzaklaşınca Carroll, Edgar'ı karargâhın merkezinden başka bir binaya götürdü. İçeride birkaç hasta, portatif karyolalarda yatıyordu.

"Burası bizim küçük hastanemiz," dedi Carroll. "Hastaları burada tutmaktan hoşlanmıyorum, evde daha iyi iyileştiklerini düşünüyorum fakat daha ağır vakaları, ishal ya da sıtma vakalarını gözlem altında tutmam gerekiyor. Bayan Ma'yı hemşire olarak eğittim." Oturup ıslak bezle hastalardan birini silen genç kadını işaret etti. "Ben yokken hastalarla o ilgileniyor." Edgar hemşireyi başıyla selamladı, kadın da karşılık verdi.

Hastaların yanından geçtiler, Carroll durumlarından bahsediyordu. "Bu genç adamda şiddetli ishal var, maalesef kolera. Yıllar önce korkunç bir kolera salgını oldu, on köylüyü kaybettik. Neyse ki başka hastalanan yok, başkalarına bulaştırmasın diye onu burada tutuyorum. Sıradaki vaka son derece üzücü. Üstelik ne yazık ki çok yaygın: beyin sıtması. Çocuk için yapabileceğim fazla bir şey yok. Yakında ölecek. Ailesine umut vermek istediğim için burada kalmasına izin veriyorum. Bu çocuk ise kuduz. Kuduz bir köpek ısırmış, bulaşma şeklinin bu olduğu düşünülüyor. Yine de Avrupa'nın bilim merkezlerinden çok uzakta olduğum için mevcut görüşü bilemiyorum."

Küçük kızın yatağının yanında durdular. Vücudu gerilmiş, iki büklüm yatıyordu. Gözleri fal taşı gibi açılmış, dehşetle etrafa bakıyordu. Edgar ellerinin arkadan bağlanmış olduğunu görünce şaşırdı.

"Elleri neden bağlı?" diye sordu.

"Bu hastalık insanı delirtiyor. Kelimenin kökeni olan *rabere*, Latincede 'kudurmak' anlamına geliyor. İki gün önce Bayan Ma'ya saldırmaya kalktığı için bağlamak zorunda kaldık."

Odanın sonunda yaşlı bir kadın vardı. "Peki bu kadının neyi var?" diye sordu Edgar. Peş peşe duyduğu hastalıklardan şaşkına dönmüştü.

"Bu kadın mı?" dedi Doktor. Kadına Shan dilinde bir şeyler söyleyince kadın doğruldu. "Onun bir şeyi yok. Buradaki hastalardan birinin büyükannesi. Köşede oturan hasta onun torunu. Ziyarete geldiğinde, çok rahat olduğunu söylediği için torunu karyolada dinlenmesine izin veriyor."

"Torununun yatması gerekmiyor mu?"

"Gerekiyor ama diğer hastalar gibi tehlikeli bir durumu yok."

"Neyi var?"

"Muhtemelen şeker hastası. Pek çok hasta, idrarlarını böceklerin içtiğini fark ettiklerinde korkup bana geliyor. Bunun nedeni, idrarlarında şeker olması. Özellikle bazı Shanların sinirini bozan bir durum bu. Vücutlarının yem olması anlamına geldiğini söylüyorlar. Yine Brahmanlar tarafından konulan başka bir teşhis. Benim küçük hastanemde kalmasına gerek olmasa da burası ona kendini daha iyi hissettiriyor. Ayrıca büyükannesine de dinlenebileceği bir yer sağlamış oluyor."

Carroll önce adamla, sonra da Bayan Ma'yla konuştu. Nihayet Edgar'a işaret etti ve dışarı çıktılar. Gün ışığında durdular. Günün erken saatleriydi.

"Sanırım bugünlük işimiz bitti. Umarım harcadığınız zamana değmiştir Bay Drake."

"Kesinlikle. İtiraf etmeliyim ki başta biraz afalladım. İngiliz muayenehanelerine benzemiyor. Pek mahrem bir yer değil."

"Fazla seçeneğimiz yok. Yine de herkesin, bir İngiliz'in tüfek doğrultmaktan fazlasını yapabileceğini görmesi iyi bir şey." Duraksadı. "Dün bana siyasi görüşlerimi soruyordunuz, değil mi? İşte size bir görüş." Güldü.

"Gerçekten de öyle," dedi Edgar usulca. "Anlatılanlara rağmen hâlâ hayretler içindeyim."

"Hangi konuda olduğunu sorabilir miyim?"

Edgar klinikten birer birer çıkan hastaları izledi. "Tüm bunları başarmış olmanız. Buraya müziği, tıbbı getirdiniz. Hiç savaşmamış olmanıza bile inanmak güç."

Anthony Carroll ona baktı. "Buna inanıyor musunuz yoksa? Siz biraz fazla iyi niyetlisiniz sevgili dostum."

"Belki de. Gemideki adamlar sizin bir kez bile silah ateşlemediğinizi söylemişti de."

"O halde beni mahkûmları sorgularken değil de muayenehanemde gördüğünüz için mutlu olmalısınız."

Edgar içinde bir ürperti hissetti. "Mahkûmlar mı?"

Doktor sesini alçalttı. "*Dacoit*lerin, insanların dillerini çekip kopardığı bilinir. Ben onların kanunlarının üstünde değilim... Ama siz bunlarla ilgilenmeyin. Dediğiniz gibi, müzik için buradasınız."

Edgar bayılacak gibi oldu. "Ben... ben öyle olduğunuzu düşünmemiştim."

Birbirlerine bakıyorlardı.

Carroll birden gülmeye başladı, gözleri parıldıyordu. "Şakaydı Bay Drake, şaka. Sizi siyaset tartışmak konusunda uyarmıştım. Bu kadar ciddi olmamalısınız. Endişelenmeyin, buradan kimse dilsiz ayrılmaz." Akortçunun sırtına dokundu.

"Bu sabah beni görmeye geldiniz, değil mi?" dedi. "Sanırım Erard'la ilgiliydi?"

"Erard'la ilgiliydi," diye yanıtladı Edgar, cılız bir sesle. "Ama bunun için uygun bir zaman değilse, anlarım. Zaten çok uzun bir sabah oldu."

"Saçmalık, asıl şimdi tam zamanı. Çünkü akort da bir tür tedavi değilse nedir? Zaman kaybetmeyelim. Bu ânı beklediğinizi biliyorum."

14

Güneş dağın zirvesine yükselmişti, nehirden gelen serin esintiye rağmen hava sıcaktı. Edgar aletlerini almak için odasına gitti, hâlâ biraz gergindi. Doktor onu binalarla dağın yamacı arasında kalan dar bir patikadan götürdü. Şakasını bu kadar ciddiye almasına şaşırmıştı ama Erard'ı görecek olma düşüncesi Edgar'ı neşelendirdi. Geldiğinden beri Erard'ın nerede saklandığını merak ediyor, yerleşkede gezinirken gördüğü kapısı açık her odaya göz ucuyla bakıyordu. Ağır, metal bir mandalla kilitlenmiş kapının önünde durdular. Carroll cebinden küçük bir anahtar çıkarıp kilide soktu.

Oda karanlıktı. Doktor içeri girip pencereleri açtı. Tüm karargâh ve ötesinde Saluen'in kahverengi, karanlık akıntısı görülebiliyordu pencereden. Piyano, çoğu kadının üzerinde gördüğü ince, rengârenk çizgili bir battaniyeyle örtülüydü. Doktor heyecanla örtüyü kaldırdı. "İşte, Bay Drake." Pencereden gelen ışıkla yarısı aydınlanmıştı Erard'ın, arka planındaki odanın kaba görüntüsünde gövdesi akışkan görünecek kadar pürüzsüzdü.

Edgar ilerledi ve elini piyanonun üzerine koydu. Bir an öylece durdu, sadece izliyordu. "İnanılır gibi değil," dedi başını sallayarak. "Gerçekten... bu çok..." Derin bir nefes aldı. "Sanırım bir yanım hâlâ buna inanamıyor. İki aydır bu ânı bekliyordum ama şimdi ormandan gelir gelmez karşıma çıkmış gibi şaşkınım... Affedersiniz, bu kadar etkileneceğimi düşünmemiştim. Bu çok... güzel."

Tuşlarının önünde durdu. Bazen piyano yapımının teknik kısmına öyle odaklanırdı ki piyanoların ne kadar güzel olduklarını unuturdu. Aynı dönemde yapılan Erardların çoğu kakma işlemeli ahşapla süslenmiş, bacakları oymalı, yontulmuş isim levhaları olan enstrümanlardı. Bu ise daha sadeydi. Koyu maun rengi kaplaması; kıvrımlı, kadınsı bacaklarına uzanıyordu, öyle pürüzsüzlerdi ki neredeyse şehvet uyandırıcı göründüklerini söyleyebilirdi. İngiltere'de piyano bacaklarının örtülmesinde ısrar edenleri şimdi anlayabiliyordu. İsim levhası ince, zarif bir sedefle süslenmişti, her iki uçta da bir buket çiçek halinde kıvrılıyordu. Kasası tek renkti ve birbirine kenetlenmiş parçalar dışında pürüzsüzdü.

"Zevkinize hayran kaldım doktor," dedi sonunda. "Bunu seçmeyi nereden akıl ettiniz? Hatta bir Erard'ı?"

"'Hatta bir piyanoyu,' demeliydiniz."

Edgar güldü. "Pek tabii. Sanırım bazen fazla dürüst olabiliyorum. Çok güzel görünüyor."

"Düşünceleriniz beni çok etkiledi. Benzer şeyleri düşünüyoruz. Piyanoda diğer enstrümanlardan farklı, görkemli, hayranlık uyandıran bir şeyler var. Tanıdığım Shanlar arasında her zaman çok tartışılan bir konu bu. Dinleyen kişiyi onurlandırdığını söylüyorlar. Aynı zamanda, enstrümanlar içinde farklı amaçlara en fazla hizmet edeni. Herkesin hoşuna gidecek bir enstrüman."

"Peki neden bir Erard?"

"Aslına bakarsanız isteğim bu kadar spesifik değildi. Evet, bir Erard talep etmiştim ama daha eski bir modelini. Hatta bir yerlerde, Lizst'in bir zamanlar Erard çaldığını duyduğum için 1840'lardan kalma bir Erard'dan bile bahsetmiş olabilirim. Savaş Bürosu da bunu seçmiş ya da satılık tek model bu olduğu için şanslıydım. Ben de çok güzel olduğunu

düşünüyorum. Belki beni teknik özellikleri konusunda daha fazla bilgilendirirsiniz."

"Elbette. Sadece... nereden başlayacağımı bilmiyorum. Sizi sıkmak istemem."

"Tevazunuzu takdir ediyorum Bay Drake, sıkılmayacağımdan emin olabilirsiniz."

"Peki öyleyse. Ama sıkılırsanız lütfen söyleyin." Edgar elini kasanın üzerinde gezdirdi. "1840 model bir Erard. Sebastien Erard'ın Paris atölyesinde yapılmış, bu da onu sıra dışı kılıyor, çünkü Londra'daki Erardların çoğu Londra atölyesinde yapılmış. Maun kaplama. Çift eşapman tekrarlama mekanizmasına sahip. Mekanizma, çekici tellere kaldıran kollardır. Çekiç tellere vurduktan sonra geri düşüp 'kaçacak' şekilde tasarlanmış. Çift eşapman mekanizması Erard tarafından geliştirilen bir yeniliktir ama artık tüm piyanolarda standart olarak vardır. Erardlarda çok hassas olduğundan çekiçlerin ayarının bozulması yaygın görülen bir durumdur. Çekiçlerinin başları deri ve keçeden yapıldığından Erardlarla çalışmak sadece dövülmüş keçeden yapılan diğer piyanoların çoğundan daha zordur. Göz atmadan bile bu piyanonun ses kalitesinin berbat durumda olduğunu söyleyebilirim. Nemin çekiçlerin üzerindeki keçe kılıflara ne yaptığını düşünmek bile istemiyorum. Hımm... Size başka nelerden bahsedebilirim acaba doktor... Bir yastık pedalı bir de yumuşak pedal olmak üzere iki pedalı var. Susturucular orta oktavın üstündeki ikinci si tuşuna kadar uzanır. Bu oldukça tipiktir. Erard susturucuları ise tellerin altında bulunur ve yayla tutulurlar. Bu alışılmadık bir durumdur, çoğu piyano susturucuları tellere yukarıdan yaslanır. İçine baktığımda daha iyi anlayacağım ama akort burgularının takıldığı parça ile kenar arasında dökme demirden gergi çubukları olmalı, bu 1840'lara kadar

oldukça yaygındı. Daha yüksek ses çıkardıkları için kullanılan daha güçlü çelik tellerin gerilimini desteklemeye yarıyordu." Usulca elini klavyenin üzerinde gezdirdi. "İsim levhasına bakın, sedeften yapılmış." Carroll'ın yüzündeki afallamış ifadeyi görünce güldü. "Bağışlayın beni, kendimi kaptırıvermişim."

"Bu kadar memnun olduğunuzu gördüğüme sevindim. İtiraf etmeliyim ki bana kızacağınızı düşünüyordum."

"Kızmak mı? Yüce Tanrım, neye kızabilirim ki?"

"Bilmiyorum, piyanonun bu halinin benim hatam olduğunu, onu buraya getirterek riske attığımı ve bunun sizin gibi müzik aletlerine âşık bir adamı öfkelendireceğini düşünmüştüm. Hatırlıyor musunuz bilmiyorum ama Savaş Bürosu'na size ulaştırılmak üzere bir zarf vermiştim. Zarfı açmamanızı söylemişlerdi." Duraksadı. "Artık açabilirsiniz. Önemli bir şey değil. Piyanoyu Mae Lwin'e nasıl taşıdığımı anlatıyor. Piyanonun güvende olduğunu görene kadar okumanızı istemedim."

"Mektubun konusu bu muydu? Epey merak etmiştim. Buradaki tehlikelerle ilgili olduğunu, karımın okumasını istemediğiniz için açmamı istemediğinizi düşünmüştüm. Erard'ın yolculuğu olduğu aklımın ucundan bile geçmemişti. Haklı olabilirsiniz, belki de size kızgın olmalıyım. Ama ben bir akortçuyum. Piyanolardan ziyade onları tamir etmekle ilgilenirim. Öyle ya da böyle, piyano burada işte. Ve şimdi ben de buradayım." Durup pencereden dışarı baktı. "Buradan daha heyecan verici, müziğe daha layık bir yer düşünemiyorum. Ayrıca teller bu piyanonun maruz kaldığı kadar olmasa da son derece kötü muamelelere dayanabilir. Sedef süslemeler için kesinlikle aynı şeyi söyleyemem ama. Beni endişelendiren şey güneş ve nem. Birkaç gün içinde bile piyanonun akordunun bozulmasına neden olabilirler." Duraksadı.

"Aslına bakarsanız doktor, size sormak istediğim bir şey var. Sizinle bu konuda hiç konuşmadım, mektuplarınızda da bahsetmemişsiniz hiç... Piyanoyu çalma şansınız oldu mu bilmiyorum, piyanoyla neyi amaçladığınızı da."

Doktor elini Erard'ın üzerine koydu. "Bay Drake, bu konudan bahsetmedik, çünkü size söyleyebilecek fazla bir şeyim yok. Piyanoyu buraya getirdikten hemen sonra bir kutlama düzenlendi. Neşe ve hüznün bir arada olduğu bir ortamdı. Köylüler çalmam konusunda ısrar ettiler, ben de mecbur kaldım. Saatlerce çaldım. Elbette o an piyanonun akordunun ne kadar bozuk olduğunu fark etmiştim. Shanlardan fark edenler olduysa da kibar davranıp bozuntuya vermediler. Yine de akortla pek ilgilenmediklerini, enstrümanın onlar için yeterince ilginç olduğunu düşünüyorum. Ama benim, piyanoyla ilgili büyük hedeflerim var. İzlemeye gelen çocukların yüzlerindeki ifadeyi görmeliydiniz."

"Tekrar çalmadınız mı?"

"Bir ya da iki kez. Yarım perde aşağıdan geliyordu ses."

"Nemli bir ülkede ilk kez bulunuyorsa muhtemelen tizdir. Yarım perde aşağıda olmasının sebebi şu an yağışsız mevsimde olmanız."

"*Son derece* tiz, o halde. Bu yüzden çalmayı bıraktım. Katlanamıyordum çünkü."

"Yine de akort edebileceğinizi düşündünüz," dedi Edgar, kendi kendine konuşuyormuş gibi.

"Anlamadım Bay Drake?"

"Piyanolar hakkında 1840 model bir Erard seçecek kadar bilgisi olan biri, bu piyanonun akordunun bozulacağını ve profesyonel bir akortçuya ihtiyaç duyacağını bilir, hele de bir ormanın ortasındaysa. Yine de siz kendi başınıza bunun üstesinden gelebileceğinizi düşündünüz."

Doktor sessizdi. "Orduya böyle demiştim ama başka sebepler de var. Talebimi kabul ettikleri için çok mutluydum, daha fazlasını istemekten çekindim. Bazen heveslerim, yapabileceklerimin önüne geçebiliyor. Daha önce bir piyanoyu akort edilirken izlemiştim, önceleri tek başıma üstesinden gelebileceğimi düşündüm. Ameliyat yapabiliyorsam bunu da kolayca yapabilirim sandım."

"Bu söylediklerinizi için sizi bağışlıyorum," dedi Edgar kısık sesle. "Ama eğer isterseniz size akortla ilgili bir şeyler öğretebilirim."

Carroll başını salladı. "Elbette, ama kısa süre için. Sizi yalnız bırakmalıyım. Yapacak işlerim var. Ayrıca ameliyat yaparken birilerinin beni izlemesine alışmam uzun zamanımı almıştı. *Sesi* iyileştirme söz konusu olduğunda bunun daha da zor olduğunu tahmin edebiliyorum."

"Bunlar, doktor, benim aletlerim," dedi Edgar. Çantasını açıp alet edevatını tezgâha yaydı. "Temel bir set getirdim. Bu bir akort anahtarı, bu genel kullanım için küçük uçlu tornavida, bu özel incelikte bir tornavida, mekanizma için bir tornavida daha. Bakalım, başka neler var... Tuş gevşetme pensesi, tuş ara parçası, bükme pensesi, iki tane susturucu bükme demiri, bir yay ayarlama kancası, paralel pense, Erardlarda çekiç yüksekliğini ayarlamak için kullanılan döner vida regülatörü. Ayrıca akort için deri kaplı çiviler ve farklı ölçülerde yedek piyano teli makaraları. Başka aletler de var, şuradakiler özellikle ses ayarı için: çekiçler, yapıştırıcı ve sık sık büküldükleri için birden fazla ses ayarı iğnesi."

"Ses ayarı derken?"

"Affedersiniz. Ses ayarı, bir piyanonun çekiçlerine, tellere vurduklarında daha güzel bir ton çıkarmaları için yapılan

ayara deniyor. Aceleci davranıyor olabilirim. Bir piyanoyu akort edilirken gördüğünüzü söylemiştiniz?"

"Görmek mi? Bir ya da iki kez, evet, ama üstünkörü. Bu kadarını açıklamadılar."

"Çabucak öğreneceğinize bahse girerim. Akort yapmanın üç temel unsuru vardır. Genelde akortçular ayar ile başlar, yani çekiçler eşit yükseklikte olacak, tellere hızlıca vuracak ve notaların tekrar çalınabilmesi için yumuşak şekilde geri düşeceği biçimde mekanizmayı hizalamak anlamına gelir. Çoğu zaman ilk adım budur. Ancak ben üstünkörü bir akortla başlamayı tercih ediyorum. Bir piyanonun çoğu zaman üst üste birkaç kez akort edilmesi gerekir, çünkü tek bir telin akort edilmesi diğer tüm telleri etkileyecek biçimde ses levhasının ölçülerini değiştirebilir. Bundan kaçınmanın çeşitli yolları vardır, örneğin telleri diyez olarak akort etmek gibi. Ama ben değişiklikleri ön görmenin mümkün olmadığını düşünüyorum. Dahası, teller yerleşme eğiliminde olduğundan ikinci bir denemeden önce piyanoyu bir gece bekletmek daha iyi olacaktır. Bu yüzden kabaca bir akort yapıyor, ayarlıyor, sonra tekrar akort ediyorum. Tabii bu benim tekniğim, diğerleri farklı yapıyor. Ardından ses ayarı gelir, yani çekiç keçesinin tamiri. Küstahlık sayılmasın ama Erard uzmanları genellikle ses ayarı konusunda iyidirler. Deri ve keçenin birleşimi çekiçlerle çalışma konusunda uzmanlık gerektirir. Başka küçük işler de var. Mesela ses levhasını su geçirmez hale getirmenin bir yolu olup olmadığının düşünülmesi gerekir. Elbette tüm bunlar piyanodaki sorunun ne olduğuna bağlıdır."

"Peki neyin onarılması gerektiğine dair bir fikriniz olur mu? Yoksa çalmadan bilemez misiniz?"

"Aslına bakarsanız, şu durumda tahmin edebilirim. Sanırım bu, muayeneden önce hastanın tıbbi geçmişini bilmekten farklı değil. Bunu da anlattıktan sonra sizi rahat bırakabilirim."

Piyanoya yakından şöyle bir baktı. "Öncelikle ses levhasında, yani gövdede bir problem olduğu kesin. Henüz çatlayıp çatlamadığını bilmiyorum. Sadece bir yıldır Burma'da olduğu ve dolayısıyla sadece bir yıllık bir nem döngüsüne maruz kaldığı için şanslı. Çatlaklar küçük olduğunda tamir edilmesi kolay oluyor, hatta tamir edilmeden de bırakılabilir, sadece estetik açıdan sorun yaratırlar. Ne var ki daha büyük çatlaklar daha büyük sorun yaratır." Parmaklarıyla piyanonun kasasına vurdu. "Akordu da bozar tabii, söylemeye lüzum yok. Kurak mevsim ses levhasının büzülmesine, tellerin gevşemesine ve ses perdesinin düşmesine neden olur. Azımsanamayacak bir düşüşse, perdeyi yarım ton kadar yükseltmem ve ince ayarını yapmadan önce en az yirmi dört saat bekletmem gerekecek. Sorun şu ki, yağmurlar yeniden başladığında levha yeniden genişleyecek ve artan gerginlik korkunç bir hasara yol açabilecek. Beklenen bir şey, ama ordu bunu dikkate almamış gibi görünüyor. Bu sorun üzerine kafa yormam gerekecek, belki de buradan birine akort yapmayı öğretmem gerek..." Birden durdu. "Tanrım, aklımdan çıkmış olmalı. Mandalay'da bana gönderdiğiniz mektupta piyanoya mermi isabet ettiğini yazmıştınız. Bunu şimdiye kadar unutmuş olduğuma inanamıyorum! Bu her şeyi değiştirir. Hasarı görebilir miyim lütfen?"

Doktor piyanonun yanına gidip üst kapağı kaldırdı. Piyanodan keskin bir koku yükseldi. Tanıdık gelmeyen, baharatlı, yoğun bir kokuydu. "Kokunun kusuruna bakmayın Bay Drake. Zerdeçal. Shanlılardan biri termitlerden korumak için piyanonun içine zerdeçal koymamı istedi. Muhtemelen Londra'da koymuyorsunuzdur." Güldü. "Ama işe yaramış gibi görünüyor."

Kapak pencere yönüne doğru kalkınca piyanonun içi karanlıkta kaldı. Edgar hemen kurşun deliğini ve ses levhasındaki oval çatlağı gördü. Delikten zemini görebiliyordu. Carroll'ın

mektupta yazdığı doğruydu: Kurşun dördüncü oktav la anahtarının üç telini de ayırmış, gevşek bırakarak akordu ve aksamı dolaşmış saç telleri gibi geri kıvırmıştı. *Gövdesinden vurulmuş*, diye düşündü Edgar ve doktora kısaca Terör Dönemi hikâyelerinden bahsetmeyi aklından geçirdi. Bunun yerine piyanonun içine baktı. Kapağının iç tarafında, kurşunun yörüngesinde bir gedik vardı ama çıkış deliği yoktu, kapağı kıracak güçte değildi. "Kurşunu çıkardınız mı?" diye sordu ve soruya yanıt bulmak için tuşlardan birine bastı. Ses levhasında bir tıngırtı oldu. Londra'da pek çok müşterisi böyle "korkunç bir ses" için ondan yardım almıştı. Bu ses çoğu zaman piyanonun yanlışlıkla içine düşen bir bozuk paradan ya da vidadan kaynaklanırdı. Gözlerini kısarak piyanonun içini aradı, kurşunu bulup çıkardı. "Hatıra," dedi. "Bende kalabilir mi?"

"Elbette," dedi doktor. "Önemli bir hasar mı?"

Edgar mermiyi cebine atıp yeniden içeri baktı. "Aslına bakarsanız çok kötü sayılmaz. Telleri değiştirmem gerekecek. Bir de ses levhasına yeniden bakmalıyım ama sorunun düzeleceğini düşünüyorum."

"Sanırım başlasanız iyi olacak. Sizi daha fazla tutmak istemiyorum."

"Öyle sanırım. Umarım sizi sıkmamışımdır."

"Asla Bay Drake. Çok keyif aldım, son derece eğiticiydi. Yardımı doğru insandan aldığımı görebiliyorum." Elini uzattı. "Hastayla iyi şanslar. Bir şeye ihtiyacınız olursa haber vermeniz yeterli." Odadan çıkıp kapıyı kapattı. Kapının kapanmasıyla zemin hafifçe sallandı. Tellerin kıpırdamasıyla belli belirsiz bir tını duyuldu.

Edgar tezgâha yürüdü. Oturmadı, çıraklarına piyanoların en iyi ayakta akort edildiğini söylerdi.

Başlayalım bakalım, diye düşündü. Orta oktav do notasına bastı. Çok pes. Bir oktav aşağısını, sonra diğer oktavlardaki do notasını denedi. Aynı sorun. Her biri neredeyse yarım ton aşağıdaydı. Tiz notalar daha kötüydü. İngiliz Süitlerinin ilk kısmını çaldı. Kopuk telli tuşa basmadan. Piyanist olarak yeteneklerinin farkındaydı ama klavyenin serin, beyaz tuşlarına dokunmayı, bir melodiyi çalarken salınmayı seviyordu. Çalmayalı aylar olmuştu, birkaç ölçü çaldıktan sonra durdu. Piyanonun akordu öyle bozuktu ki çalmak acı veriyordu. Doktorun neden çalmak istemediğini anlayabiliyordu.

İlk önce "yapısal onarımlar" dediği şeyleri halledecekti. Erard'da kopuk telleri ve ses levhasını onarmak anlamına geliyordu bu. Piyanonun etrafında dolaştı, kapağın menteşe pimlerini çıkarıp cebine koydu. Kapağı çekti ve kasanın kenar kısmında dengelenene kadar kaydırdı. Dizlerinin üzerine çöküp kaldırdı ve yavaşça duvara dayadı. Kapak tamamen çıkarılınca piyanonun gövdesinin içi rahat çalışabilecek kadar aydınlanmıştı.

Ses levhasındaki tüm hasarı yukarıdan bakarak görmek zordu, bu yüzden piyanonun altına girip gövdeyi inceledi. Merminin girdiği yer daha görünür durumdaydı. Çatlak birkaç santim kadar ilerlemişti. *Bu iyi*, dedi kendi kendine. Delik kalacak olsa da "takozlama" denilen yöntemle çatlağı ahşap dolgularla kapatarak onarabilecekti. Tek umudu çatlağın piyanonun sesini etkilememesiydi. Bazı akortçular, levhadaki gerginliği yeniden elde etmek için takozlamanın gerekli olduğunu iddia etse de piyanolarının iç kısmındaki uzun çatlaklardan mustarip müşteriler için çoğunlukla onarımın yüzeysel olduğuna inanıyordu. Bu yüzden takozlama yapacağını öngörememişti, durum göz önüne alındığında çok gereksiz görünüyordu ve tahtaya şekil vermek için bir planya

almamıştı yanına ama Erard'ın güzelliği bunu yeniden düşünmesine neden oldu.

Başka bir sorun daha vardı. Takozlama genelde ladin ağacıyla yapılırdı, Edgar yanına ladin parçası da almamıştı. Bölgede yetişip yetişmediğini de bilmiyordu. Etrafına baktı, gözü bambudan duvarlara ilişti. *Piyano onarmak için bambu kullanan ilk insan ben olacağım*, dedi kendi kendine gururla, *sesi öyle güzel yansıtıyor ki belki de ladinden bile daha güzel ses çıkmasını sağlayacak.* Dahası, Burmalıların bambuyu şeritler halinde soyduğunu görmüştü, bu da ahşabın çakıyla şekillendirilebileceği ve planyaya gerek kalmayacağı anlamına geliyordu. Tabii, iki farklı tür ahşap kullanmak neme farklı tepki vereceklerinden riskliydi de. Çatlak yeniden açılabilirdi. Ancak yenilik yapma fırsatını değerlendirip denemeye karar verdi.

Önce deliği eğelemesi gerekiyordu, bu da yaklaşık bir saatini aldı. Yavaş çalışıyordu, çatlaklar ilerleyebilir ve tüm ses levhasına zarar verebilirdi. Eğelemeyi bitirdikten sonra ayağa kalktı ve duvardan bir parça bambu kesti. Bambuyu yontup tutkalla kapladı ve deliğe yerleştirdi. Kopuk teller yukarıdan deliğe ulaşmasını sağlıyordu. Düzeltti. Uzun sürdü bu. Bıçak küçüktü, çalışırken Carroll'dan bir planya veya daha büyük bir bıçak ya da başka bir ahşap parçası isteyebileceğini düşündü ama bir şey ona engel olmuştu. Savaşın bir ürünü olan kale duvarını sesin mekaniğine dönüştürme fikrini sevmişti.

Takozlama işini bitirdikten sonra, kopan teller üzerinde çalışmaya başladı. Telleri çıkarıp sardı ve cebine attı. Bir hatıra daha. Çantasından doğru ölçülerdeki teli buldu. Çözüp akort piminden askı pimine ve oradan tekrar geriye doğru geçirdi. Üçüncü teli kendi askı pimine bağlayıp diğerlerinin yanına geçirdi. Akort piminin etrafında üç tur atacak biçimde elinin genişliğinde bir uzunluk bırakarak kesti. Yeni teller yandaki

tellerin matlığına karşılık parlak gümüş rengindeydi, yerleşeceklerini düşünerek onları keskin bir biçimde akort etti.

Teller ve pimlerle işi bittiğinde piyanonun ön tarafına geçti. Tüm piyanonun perdesini yükseltmek için tuşların ortasından başlayarak dışarı doğru tuşlara basa basa ilerledi, telleri sıkıştırdı, artık hızlı çalışıyordu. Yine de bu da neredeyse bir saatini aldı.

Akort işine başladığında öğlenin erken saatleriydi. Müşterilerine piyanonun mekanizmasının karmaşık olduğunu, tuş ile çekiç ve dolayısıyla piyanist ile ses arasında iletişim kurduğunu açıklardı. Mekanizmaya ulaşmak için isim levhasını kaldırdı. Çekiçlerin yüksekliğini eşitledi, ağır işleyen krikoyu gevşetti, krikonun çekicin altından dışarı çıkış ayarını yaptı. Düzenlemeler arasında molalar veriyor, tuşları gevşetiyor, yumuşak pedalın değişimini ayarlıyordu. Nihayet üstü başı toz içinde, bitkin vaziyette ayağa kalktığında piyano çalışır durumdaydı. Çatlak pim bloğu gibi büyük bir tamir gerektirmediği için şanslıydı. O tarz bir onarımı yapabileceği aletlere sahip değildi. Ne kadar zamandır piyanonun başında olduğunu kestiremiyordu ama çıktığında güneş ormanın üstünde hızla batmaktaydı.

Doktorla ofisinde buluştuğunda hava kararmıştı. Masada yarısı yenmiş bir tabak pilav ve sebzeler vardı. Doktor bir yığın kâğıdın önünde oturmuş, bir şeyler okuyordu.

"İyi akşamlar."

Doktor başını kâğıtlardan kaldırdı. "Bay Drake, nihayet bitirdiniz demek. Aşçı sizi çağırmamı söyledi ama ben rahatsız edilmek istemeyeceğinizi düşündüm. Siz işinizi bitirene kadar beklemesini söylediğimde mızmızlandı ama neyse ki kendisi de bir müziksever olduğundan, ne kadar erken

bitirirseniz piyanoyu o kadar çok dinleyebileceğini söyleyerek onu ikna ettim." Gülümsedi. "Lütfen oturun."

"Kusura bakmayın, banyo yapamadım," dedi Edgar ve tik ağacından bir tabureye oturdu. "Açlıktan ölüyorum. Yemekten sonra hemen banyo yapıp uyumayı düşünüyorum. Yarın olabildiğince erken kalkmak istiyorum. Ama size sormak istediğim bir şey var." Kendinden emin bir tavırla tabure-sinde öne doğru kaydı. "Bunu daha önce de söylemiştim, ses levhasının bir yağışlı mevsimi daha atlatıp atlatamayacağını bilmiyorum. Herkes bu görüşüme katılmayabilir ama bence, su geçirmez hale getirmeye çalışmalıyız. Yangon ve Mandalay'da aynı sorundan mustarip çeşitli enstrümanlar gördüm. Bu konuda bilgisi olan birilerini tanıyor musunuz?"

"Elbette. Mae Lwin'de karısı Shanlı, Burmalı bir lavta müzisyeni var. Eskiden Kral Thibaw için çalıyordu. Saray yıkılınca çiftçilik yapmak için buraya döndü. Ziyaretçilerim geldiğinde bazen benim için çalıyor. Sizin için yarın onu bulacağım."

"Teşekkür ederim. Ses levhasının alt kısmını boyamak kolay ama üst kısmı zor. Tellerin alt kısmına ulaşmak gerekiyor ama yan kısımlardaki boşluktan bir bez parçasına sürdüğüm boyayla boyayabilirim. Mükemmel bir fikir olmasa da neme karşı bir koruma sağlayacağını düşünüyorum. Şey, bir sorum daha var. Yarın çalışırken ses ayarı demirini ısıtmak için bir şeye ihtiyacım olacak, küçük bir ocak ya da buna benzer bir şey bulabilir misiniz?"

"Elbette, bu çok daha kolay. Nok Lek'ten bir maltız getirmesini isteyebilirim. Çok sıcak olabiliyor ama biraz küçük. Alet neye benziyor?"

"O da küçük bir şey. Buraya getirebileceğim kadar değil tabii."

"Harika o zaman," dedi doktor. "Şimdiden çok mutluyum Bay Drake. Söyleyin bakalım, aşağı yukarı ne zaman biter?"

"Yarın akşam çalabilirsiniz. Ama muhtemelen daha uzun kalmam gerekiyor. Çoğu zaman ilk akorttan iki hafta sonra bir kontrol ziyareti yaparım."

"İstediğiniz kadar uzun kalabilirsiniz. Mandalay'a dönmek için bir aceleniz yok, değil mi?"

"Hayır, hiç acelem yok." Duraksadı. "Piyano akort edildikten sonra Mandalay'a dönmem gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz?"

Doktor gülümsedi. "Bir sivilin buraya gelmesine izin vererek son derece büyük riskler *alıyoruz*, Bay Drake." Akortçunun ellerine baktığını gördü. "Bunca süre burada yaşamamın nedenlerinden bazılarını keşfetmeye başlıyorsunuz sanırım."

Edgar araya girdi. "Ah, merak etmeyin, burada *yaşamak* için uygun olduğum söylenemez. Sadece piyanonun içinde bulunduğu durum nedeniyle sesinin tizleşeceğinden, her türlü ayar probleminden hatta belki ciddi hasara yol açacağından ve iki hafta sonra Mae Lwin'e tekrar dönmemi talep eden bir mektup almaktan korkuyorum."

"Elbette, keyfinize bakın." Doktor kibarca başını sallayıp kâğıtlarına döndü.

Edgar o gece uyuyamadı. Cibinliğin içinde öylece yattı ve parmaklarını işaret parmağının iç kısmındaki nasırın üzerinde gezdirdi. *Akortçu nasırı bu Katherine, kopan tellerin eseri*, dedi kendi kendine.

Erard'ı düşündü. Daha önce ondan daha güzel piyanolar gördüğü olmuştu ama daha önce, pencerenin çerçevelediği Saluen'in piyanonun kapağına yansıyan görüntüsü gibi bir manzara hiç görmemişti. Doktorun bunu planlayıp

planlamadığını, hatta odayı buna göre tasarlayıp tasarlamadığını merak etti. Birden aklına, doktorun öğleden sonra bahsettiği mektup geldi. Cibinliğinden çıktı, çantasını karıştırıp mektubu buldu ve bir mum yaktı.

"Mae Lwin'de, A.C.'nin yanına vardıktan sonra açılmak üzere, Piyano Akortçusuna"

Okumaya başladı:

23 Mart, 1886

Bir Erard Piyanonun
Mandalay'dan Shan Eyaleti, Mae Lwin'e Taşınması
Üzerine Rapor
– Cerrah Binbaşı Anthony J. Carroll

Beyler,

21 Ocak 1886'da Büronuz tarafından Mandalay'a gönderilen ve daha sonra benim bölgeme yönlendirilen 1840 model Erard kuyruklu piyanonun başarılı bir şekilde nakledildiğini ve teslim alındığını bildiriyorum. Aşağıda nakil işleminin detaylı bir anlatımı yer almaktadır. Lütfen bu mektubun bir kısmının gayriresmi olmasını mazur görün. Bu zorlu uğraşın içerdiği dramı anlatmanın gerekli olduğunu hissediyorum.

Piyanonun Londra'dan Mandalay'a nakliyesi daha önce Albay Fitzgerald tarafından rapor edilmişti. Piyano, önce Madras'a, oradan da Yangon'a giden *P&O Line* kargo gemisiyle taşınmıştır. Yolculuk nispeten olaysız geçmiştir. Söylentilere göre piyano, taşındığı kutudan çıkarılmış ve alay bandosundaki bir çavuş tarafından mürettebat ve yolcuları eğlendirmek için

çalınmış. Yangon'da piyano başka bir gemiye aktarılmış ve İravadi Nehri üzerinden kuzeye taşınmıştır. Her zaman kullanılan bir rotadır bu ve geçiş yine sorunsuz gerçekleşmiştir. Böylece piyano 22 Şubat akşamı Mandalay'a ulaştı ve ben bizzat kendim piyanoyu teslim aldım. Piyanoyu teslim almak için görev yerimi terk edip Mandalay'a gelmemle ilgili eleştiriler olduğunun farkındayım. Böylesi alışılmışın dışında bir sevkiyatın zahmeti, maliyeti ve gerekliliği konusundaki eleştirilerden de haberim var. İlk eleştiriye cevap verecek olursam, Siyasi İdare Dairesi, Chin Eyaleti'nde keşiş U Ottoma'nın çıkardığı ayaklanmayla ilgili bir toplantıya çağrıldığımı doğrulayacaktır. Son karalamalara gelecek olursak, bu saldırıların münferit olduğunu, beni karalayanların kıskançlık duygusuyla böyle davrandıklarını ifade edebilirim. Shan Eyaleti'nde isyancı güçler tarafından saldırıya uğramayan tek karakolu komuta etmekteyim ve esas görevimiz olan uzlaşma ve antlaşma imzalama konusunda en önemli ilerlemeyi kaydeden benim.

Konuyu dağıttığım için beni bağışlayın beyler. Devam edecek olursak, piyanoyu rıhtımdan teslim aldık. At arabasıyla şehir merkezine getirdik, burada hemen nakli için hazırlıklara başladık. Arazimize giden yol iki farklı özellikteydi. Bunlardan ilki, Mandalay'dan Shan Tepelerinin eteklerine kadar uzanan dümdüz, çorak bir ova. Yolun bu ayağı için tüm gün kütük fırlatan bir hayvana böylesine hassas bir enstrümanı emanet etme konusundaki isteksizliğime rağmen bir Burma kereste filini tercih ettim. Brahman inekleri önerilmişti ama patikanın bir çift ineğin geçemeyeceği kadar darlaştığı

kısımları olduğundan filin daha iyi olacağına karar verildi. İkinci ayağında ise, patikalar fil için fazlasıyla dik ve dar olduğundan göz korkutucu zorluklar ortaya çıktı. Sonra yayan devam etmeye karar verdik. Neyse ki piyano beklediğimden hafifti. Altı kişi kaldırıp taşıyabiliyordu. Her ne kadar daha büyük bir grupla, hatta belki bir ordu muhafızıyla seyahat etmeyi aklımdan geçirsem de yerel halkın piyanoyu askeri bir amaçla ilişkilendirmesini istemedim. Adamlarım yeterliydi, güzergâhı iyi biliyordum, rapor edilen çok az sayıda *dacoit* saldırısı olmuştu. Hemen piyanoyu taşımak için bir tahtırevan yapmaya koyulduk.

Yürüyüşümüze 24 Şubat sabahı, ordu karargâhındaki işlerimi bitirdikten sonra başladık. Piyano büyük bir mühimmat arabasına yüklenip file bağlandı. Mahzun gözlü bu dev yaratık alışıldık olmayan yükünden pek etkilenmemiş gibiydi. Fil hızlıca hareket etti. Şanslıydık ki sevkiyatı kurak mevsimde almıştık. Yolculuğumuz sırasında hava mükemmeldi. Yağmur yağsaydı bu yolculuğu gerçekleştiremezdik. Yağmur piyanoya büyük zarar verir, adamlarımızı da fiziksel anlamda yorardı ki bu haliyle bile yeterince zorlu bir yolculuk olacaktı.

Mandalay'dan çıktık. Bir dizi meraklı çocuk peşimizden geldi. Yoldaki tümseklerde çekiçler piyano tellerine çarpıyor, bu da zorlu yürüyüşe hoşluk katıyordu. Gün ağarırken ilk molamızı verdik. Fil istikrarlı şekilde yol alsa da biz yayaların çok daha yavaş ilerleyebildiğimizi fark ettim. Bu beni endişelendiriyordu. Zaten bir haftadır Mandalay'daydım. Mae Lwin'e önden gitmeyi düşündüm ama adamlar enstrümana

kaba davranma eğilimindeydi ve piyanonun iç parçalarının ne kadar hassas olduğunu defalarca anlatmama rağmen onlara nazik davranmaları konusunda emir vermek zorunda kaldım. Ordunun piyanoyu taşımak için harcadığı büyük çabayı ve hizmet edeceği mühim işlevi göz önünde bulundurunca ve büyük hedefimize bu kadar yakınken, enstrümanı tezcanlılık yüzünden kaybetmek aptalca geldi.

Mola verdiğimiz her yerde bir grup yerlinin dikkatini çektik, piyanonun etrafında toplanıp tahminlerde bulundular. Yolculuğumuzun ilk günlerinde ya ben ya da adamlardan biri piyanonun ne işe yaradığını açıkladık, onlar da çalmamızı istediler. Bu şekilde, yolculuğun ilk üç gününde beni tatlı sözlerle en az on dört kez çalmam için kandırdılar. Yerel halk müzikten çok hoşlanıyordu ama sürekli çalmak beni yoruyordu. Onlara ancak "enstrümanın nefesinin tükendiğini" söylediğimde dağılıyorlardı, oysa nefesi tükendi derken müzisyeni kastediyordum. Üçüncü günün ardından adamlarıma piyanonun gerçek işlevini kimseye söylememelerini emrettim. Soran köylülere bunun korkunç bir silah olduğunu söylediler, bu da geçişimizi kolaylaştırdı.

Mae Lwin'e giden en hızlı yol kuzeydoğudan Saluen Nehri'ne gidip oradan nehir yoluyla bölgeye inmekti. Ancak kuraklık nedeniyle su azalmıştı, piyano için korktuğumdan Mae Lwin'in tam karşı kıyısındaki kıyıya kadar ilerlemeyi ve oradan karşıya geçmeyi tercih ettim. Üç gün sonra yol dikleşti ve İravadi Vadisinden Shan Platosuna doğru yükselmeye başladı. Piyanoyu istemeyerek de olsa fil arabasından indirmek zorunda

kaldık ve Shan festivallerinde kullanılan tahtırevanlara benzeyen, adamların tutması için iki paralel kiriş ve piyanonun altına eklenen destek kirişlerinden oluşan tahtırevana yerleştirdik. Piyanoyu, en iyi o şekilde dengelendiği için klavyesi öne bakacak biçimde yükledik. Filin sahibi fille birlikte Mandalay'a döndü.

Patika yükseldikçe piyanoyu tahtırevanla taşıma kararının isabetli bir karar olduğunu anladım, patika, ovada yaptığımız gibi arabayla taşımak için çok tehlikeliydi. Ancak bu karardan duyduğum memnuniyet, adamların yükün altında mücadele ettiğini, kaydığını, piyanoyu düşürmemek için tökezlediklerini görünce azaldı. Hallerine gerçekten üzüldüm ve morallerini yükseltmek için elimden geleni yaptım. Onlara piyanonun gelişini kutlamak için Mae Lwin'de bir festival düzenleme sözü verdim.

Günler gelip geçti, düzenimiz değişmedi. Güneş doğarken kalkıyor, hızlıca kahvaltı edip tahtırevanı kaldırıyor, yolumuza kaldığımız yerden devam ediyorduk. Hava anormal derecede sıcaktı ve güneş acımasızdı. İtiraf etmeliyim ki onları böyle bir yükün altında çalıştırmaktan duyduğum rahatsızlığa rağmen, kan ter içindeki altı adamın pırıl pırıl parlayan piyanoyla oluşturduğu manzara büyüleyiciydi. İngiltere'de moda olan ve zaman zaman buradaki pazar yerlerine de düşen, elle renklendirilmiş fotoğraflar gibiydi: beyaz türban ve pantolonlar, koyu kahverengi vücutlar, siyah bir piyano.

Karargâha dört günlük bir yolumuz kalmışken ve önümüzde yolun en sarp kısmı varken başımıza bir felaket geldi.

Ormanın içinde, erozyona uğramış bir patikada, önden gidip kılıcımla yolu kapayan otları keserken bir çığlık ve ardından çınlayan bir çarpma sesi duydum. Erard'ın yanına koştum. Baktığım ilk şey piyano oldu. Çarpma sesini duyup piyanonun mahvolduğunu düşündüğüm için bir anlığına rahat bir nefes aldım ama sonra gözlerim yan tarafa kaydı. Dövmeli adamlarımdan beşi, altıncısının etrafına toplanmıştı. Oraya geldiğimi görenlerden biri "*Ngu*!" yani *yılan* diye bağırıp arkadaşını gösterdi. O an anladım. İlerlemek için çabalayan adam yılanı fark edememişti. Yılan ayak seslerime sinirlenip bacağını ısırmış olmalıydı. Piyanoyu bırakıp yere yığılmıştı. Diğer adamlar Erard'ı dengeleyip yere düşmesine engel olmak için ellerinden geleni yapmışlardı.

Genç adamın yanına gittiğimde göz kapakları çoktan aşağı düşmüş, felç başlamıştı. Her nasılsa arkadaşları yılanı yakalayıp öldürmeyi başarmıştı. Olay yerine vardığımda yılan patikanın yanında parçalanmış vaziyette duruyordu. Adamlar yılan için Shan dilinde bilmediğim bir kelime kullanıyorlardı, Burma diline *mahauk* diyorlardı. Bizim dilimizde Naja ya da Asya kobrası. Ama o sırada bilimsel sorgulama yapamayacak durumdaydım. Yara hâlâ iki paralel kesikten kanıyordu. Adamlar tıbbi tavsiye için bana bakıyorlardı ama yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu. Genç adamın yanına çömelip elini tuttum. Söyleyebildiğim tek şey, "Çok üzgünüm," oldu, çünkü adam bu felaketle bana hizmet ettiği sırada karşılaşmıştı. Kobra ısırığıyla ölüm korkunçtur: Zehir, diyaframı felç eder ve hasta nefessiz kalır. Adam yarım saat geçmeden öldü.

Burma'da Asya kobrası dışında çok az yılan bu kadar hızlı öldürür. Yılan ısırığı durumunda Shanlar yarayı bağlar (herkesin bunun işe yaramayacağını bildiği halde yaptım), yarayı emer (bunu da yaptım) ve yaraya dövülmüş örümcek macunu sürer (ama yanımızda yoktu, olsa bile bunun da işe yarayacağından her zaman şüphe duymuşumdur). Shanlardan biri dua etti. Yolun kenarındaki yılanın başına kuşlar üşüşmüştü bile. Bazıları genç adamın üzerine kondu, adamlardan biri onları kovaladı.

Shan geleneklerine göre cesedi ormanda bırakamayacağımızı biliyordum. Zaten bu, silahlı kuvvetlerimizin en önemli ilkelerinden biri saydığım "düşen yoldaşa saygı" ilkesini zedeleyecek bir hareket olurdu. Cesetle yaklaştığımızda at ürktü. Basit bir aritmetik bile onu ormandan çıkarmamızın zorluğunu ortaya koyuyordu. Ayrıca, altı adam bile piyanonun altında boğuştuysa, beş adam piyanoyu *ve* arkadaşlarını nasıl taşıyacaktı? Bu yüzden tahtırevanı benim de taşımam gerektiğini fark ettim. Adamlar başta itiraz edip en yakın köyden iki hamal tutmayı önerdiler ama ben karşı çıktım, zaten Mae Lwin'e ulaşmamıza birkaç gün kalmıştı.

Genç adamın cesedini kaldırıp piyanonun üstüne koyduk. Halat aradım ama cesedi piyanoya bağlayacak kadar halatımız yoktu. Bunu gören adamlardan biri gencin türbanını çözüp bileklerinden birine bağladı ve piyanonun altından geçirip diğer bileğine bağladı. Sonra alttan geçirip aynı şeyi bacağına yaptı. Diğer bacak için elimizdeki halatı kullandık. Başı tuşların üzerine düştü, uzun saçları küçük bir topuz halinde duruyordu hâlâ.

Cesedi sabitleyecek materyal bulduğumuz için şanslıydık, patikadan geçerken cesedin piyanonun üzerinden kayması herkesin korktuğu bir şeydi. Shanlardan biri türbanı kullanmayı akıl etmeseydi nasıl devam ederdik bilmiyorum. Elbette bu fikir benim de aklıma gelmişti ama bir Shanın türbanını çıkarmak son derece ağır bir hakarettir. En azından, hayattayken. Dahası, böyle bir ölümle ilgili geleneklerini bilmiyordum.

Böylece yola koyulduk. Piyanonun sol tarafında duran genç adamın yerine geçtim. Batıl inançlarına göre genç adamın yerinin lanetli olduğunu düşündüklerinden rahatlamışlardı. Hesaplarıma göre aynı hızımızla devam ettiğimiz takdirde Mae Lwin'e ulaşmamız dört günü bulacaktı. Bu süreçte cesedin kokusu dayanılmaz olacaktı. Gece boyunca yürümeye karar verdim ama adamlara söylemedim, çünkü zaten arkadaşlarının ölümüyle sarsılmışlardı. Böylelikle ben de bu üç renkli fotoğrafa dâhil olmuştum. Genç adam kollarını piyanonun üzerine uzatmıştı, arka tarafa bağlanan at, ağaçları kemire kemire yavaş adımlarla yürüyordu.

Sonraki saatlerin, hayatımın en korkunç saatleri olduğundan başka ne söyleyebilirim ki? Piyanonun altında debelenip duruyorduk. Tahtırevan omuzlarımıza batmıştı. Gömleğimi çıkarıp katlayarak omzuma koydum ama tahtadan korunmama yetmedi bu. Çok geçmeden derim yırtılıp kanamaya başladı. Yoldaşlarıma acıyordum, çünkü bir kez olsun yüklerini hafifletecek bir şey istememişlerdi ve derilerinin tamamen soyulmuş olduğunu gördüm. Yol daha da kötüleşti. Öndeki adamlardan biri yolu açmak için bir elinde kılıç taşımak zorunda kaldı. Piyano sarmaşıklara ve dallara

takılıyordu. Birkaç kez düşecek gibi olduk. Piyanonun üstündeki adam ölü katılığını almıştı, piyanonun üzerinde salındıkça kolları yukarı doğru çekiliyor ve kaçmaya çalışıyormuş gibi görünüyordu. Ta ki bomboş bakan, açık kalmış gözlerine bakana kadar.

O akşam geç saatlerde adamlara gece boyunca yürüyeceğimizi söyledim. Zor bir karardı. Bacaklarımı güçlükle kaldırabiliyordum. Yine de itiraz etmediler, belki onlar da ceset için benimle aynı endişeyi taşıyorlardı. Akşam yemeği için verdiğimiz kısa aranın ardından piyanoyu yeniden omuzlarımıza yükledik. Kurak mevsimde olduğumuz için şanslıydık, ayrıca ay ışığı yolumuzu aydınlatıyordu. Ancak ormanın derinliklerine geldiğimizde karanlığa gömüldük. Küçük bir fenerim vardı, onu yakıp cesedin bacaklarından birini tutan beze astım, piyanonun altını aydınlattı. Piyano havada süzülüyormuş gibi görünüyordu.

İki gün iki gece mola vermeden yürüdük. Nihayet bir akşam, öndeki adamlardan biri bitkin bir sevinçle Saluen'in kıyısını görebildiğini haykırdı. Haberin kendisi bile yükümüzü hafifletmeye yetmişti, daha hızlı yürümeye başladık. Nehrin kıyısına ulaştığımızda karşı kıyıdaki nöbetçiye seslendik. Bizi görünce şaşıran asker karargâha koştu. Piyanoyu çamurlu zemine bırakıp yere yığıldık.

Çok geçmeden bir grup adam kıyının diğer ucunda toplanmıştı. Kayığa binip kürek çekerek yanımıza geldiler. Ceset karşısında yaşadıkları şok, hepimizin aynı kaderi yaşamamış olmasından duydukları rahatlamayla hafiflemişti. Ölmüş olabileceğimizden korkuyorlardı. Uzun tartışmalardan sonra iki adam kürek çekerek

nehri geçti ve başka bir kayık daha alarak döndüler. Birincisine piyanoyu ve üstündeki genç adamın cesedini yerleştirdik. Piyano bu şekilde Saluen'i geçti. Kayıkta sadece iki kişilik yer vardı, bu yüzden ben kıyıdan izledim. Gerçekten de tuhaf bir manzaraydı: akıntının ortasında yüzen bir piyano, altında iki adam ve üstünde bir ceset. Piyanoyu kıyıya indirdiklerinde cesedin hatları, bana van der Weyden'in *Haçtan İniş*[1] tablosunu anımsattı. Bu görüntü aklımdan hiç çıkmayacak.

Ve böylece yolculuğumuz sona ermiş oldu. Genç adam için cenaze töreni yapıldı. Bundan iki gün sonra da piyanonun gelişini kutlamak için bir festival düzenlendi. Orada piyanoyu köyün insanları için ilk kez çalma fırsatı buldum ama yalnızca kısa bir süre çalabildim. Ne yazık ki akordu hâlihazırda bozuktu. Bu sorunu düzeltmeye çalışacağım. Piyano geçici olarak tahıl odasında tutuluyor. Ayrı bir müzik odasının inşası için çalışmalara başladık. Ancak bu, başka bir mektubun konusu.

Cerrah Binbaşı Anthony J. Carroll
Mae Lwin, Shan Eyaleti

Edgar mumu söndürüp geri uzandı. Oda serindi. Yukarıda dallar, saz dama sürtünüp duruyordu. Uyumaya çalıştı ama uyuyamadı. Piyanonun taşınma hikâyesini, kendisinin karargâha yolculuğunu, yanmış tarlaları, sarp ormanları, *dacoit* saldırısını ve İngiltere'den ayrıldıktan sonra geçen zamanı düşünüp durdu. Sonunda pes etti, gözlerini açtı ve doğrulup oturdu. Oda karanlıktı, cibinlik odayı bulanıklaştırmıştı.

Mumu yakıp mektuba tekrar baktı. Mumun ışığıyla gölgesi cibinliğin içine vurdu. Mektubu tekrar okumaya

1 *Kruisafneming*, Rogier van der Weyden, 1435. (e.n.)

başladı. *Belki bir sonraki mektubumla Katherine'e gönderirim*, diye geçirdi içinden. Kendi kendine, çok geçmeden Katherine'e mektup yazacağına söz verdi.

Erard'ın platoya yolculuğuna geldiğinde mum söndü.

Uyandığında mektup hâlâ göğsünün üzerindeydi.

Tıraş olmakla ya da yıkanmakla oyalanmadı, hızlıca üstünü giyinip piyano odasına yürüdü. Kapıda durup doktora günaydın demenin uygun olacağına karar verdi. Merdivenlerden inip nehre doğru koştu. Yarı yolda Nok Lek'le karşılaştı. "Doktor nehrin kenarında kahvaltıda mı?"

"Hayır efendim. Bu sabah değil. Bu sabah doktor buralarda değil."

"Buralarda değil mi? Nereye gitti ki?"

"Bilmiyorum."

Edgar kafasını kaşıdı. "Tuhaf. Sana söylemedi mi?"

"Hayır Bay Drake."

"Sık sık buralardan uzaklaşır mı?"

"Evet efendim. Çok sık. O önemli biri. Bir prens gibi."

"Prens..." Edgar durakladı. "Ne zaman döner peki?"

"Bilmiyorum. Bana söylemez."

"Peki bana bıraktığı bir mesaj var mı?"

"Hayır efendim."

"Tuhaf. Düşünmüştüm de..."

"Tüm gün piyanoyu akort edeceğinizi söylemişti Bay Drake."

"Elbette." Edgar duraksadı. "O halde işe koyulsam iyi olacak."

"Kahvaltınızı odanıza getirmemi ister misiniz?"

"Teşekkürler. Çok iyi olur."

***

Çalışmaya çekiçleri ayarlayarak, çekiç vuruşunun güzel ve berrak bir ton yakalayabilmesi için hasar görmüş keçeyi onararak başladı. İngiltere'de, ses ayarı yapmadan önce çoğu zaman ince ayarlamaların tamamlanmasını beklerdi. Ama tondan memnun değildi: ya çok sert ve tiz ya da çok sönük ve yumuşaktı. Sert keçeyi yumuşatmak için iğneyle deldi, yumuşak keçeyi sertleştirmek için ses ayarı demirini bastırdı ve çekiç başlarını tellere eşit açılı bir yüzey sunacak biçimde yeniden şekillendirdi. Ses ayarlarını her bir oktavı yarımşar ton aralıkla, kırık arpejler halinde ve sonra da keçenin derinliklerindeki sertliğin farkına varmak için tek tek tuşlara basarak test etti.

Nihayet piyanonun ince ayarını yapmaya hazırdı. Kurşunun parçaladığı telin bir oktav altından başladı. Oktavdaki her notanın yan tellerini susturmak için manivela takozları yerleştirdi, böylece tuşa vurulduğunda sadece orta tel titreşecekti. Orta tellerin ayarını yaptıktan sonra yan tellere geçti. Bu nota ayarlandığında bir oktav aşağı indi –*tıpkı inşaatçıların önce evin temelini atması gibi*, derdi çıraklarına her zaman– ve kendini aynı işleyişin içinde buldu. Ayar pimlerini çevirdi, test etti, pim kamalarını sıkıştırdı ve sadece dalgınlıkla sivrisineklere vurduğu tokatlarla bozulan bir ritim tutturdu.

Oktavı genişletmesiyle birlikte, notaların oktav boyunca eşit aralıklarla yerleştirilmesi için aradaki notalara dönerek hepsini eşit ölçüde ayarladı. Pek çok çırak bunu anlamakta zorlanıyordu. Her nota belirli bir frekansta ses üretir, diye açıklardı, birbiriyle uyumlu teller ahenkli olurken uyumsuz teller üst üste binen frekanslar üreterek ritmik bir titreşim, yani uyumsuz seslerin senkronizasyonunu üretir. Belli bir anahtara kusursuzca ayarlanmış bir piyanoda, doğru entervaller çalındığında hiç vuruş olmaması gerekir. Ancak o

zaman da piyanoyu başka bir anahtarda çalmak imkânsızdır. Eşit ölçü, tek bir enstrümanda birden fazla anahtarın çalınmasına olanak tanıyan bir yenilikti ve hiçbir anahtarın kusursuz bir ayarda olamayacağı anlamına geliyordu. Eşit ölçüde ayar yapmak, kasıtlı vuruşlar yaratmak, telleri yalnızca iyi eğitimli bir kulağın akortsuz olduğunu fark edebileceği şekilde ayarlamak demekti.

Edgar çalışırken usulca bir şeyler mırıldanıyordu. Katherine'i çoğu zaman kızdıran bir alışkanlıktı bu, akort yaparken tamamen kendini işine kaptırırdı. Çalışırken gözlerin başka bir şey görebiliyor mu? diye sormuştu Katherine evlendikten kısa süre sonra, piyanonun yan tarafından ona doğru eğilerek. Neyi görebiliyor mu? diye karşılık vermişti Edgar. Yani işte herhangi bir şeyi, piyanoyu, telleri, beni? Elbette seni görüyorum. Katherine'in ellerini tutup öptü. Edgar, lütfen! Lütfen, çalışma şeklinden bahsediyorum, ciddiyim, çalışırken bir şeyler görebiliyor musun? Nasıl görmem? Neden soruyorsun? Kaybolup gidiyor gibi görünüyorsun da. Farklı bir diyarda, notaların dünyasında belki. Edgar güldü. Ne tuhaf bir dünya olurdu bu, değil mi hayatım? Öne doğru eğilip yeniden öptü onu. Ama aslında Katherine'in neyi kastettiğini anlamıştı. Gözleri açık çalışıyordu fakat işi bittiğinde ve dönüp düşündüğünde gözünün önüne tek bir görüntü bile gelmiyordu; sadece duyduklarını, ton ve tınılardan oluşan manzarayı, entervalleri, titreşimleri hatırlıyordu. *Benim renklerim bunlar*, diye geçirdi içinden.

Şimdi de çalışırken ev, Katherine, doktorun yokluğu ya da Khin Myo aklına gelmiyordu pek. Bambu duvardaki aralıklardan onu izleyen üç küçük çocuğu da fark etmedi. Fısıldaşıp kıkırdıyorlardı. Edgar, Pisagor'un ton ve mekanik labirentinde kaybolmuş olmasaydı ve Shan dilini bilseydi,

çocukların onun nasıl büyük bir müzisyen, şarkı söyleyen fillerini tamir eden adam olduğunu merak ettiğini duyabilecekti. Arkadaşlarına bu İngilizlerin ne kadar tuhaf olduğunu anlatacaklardı. Müzisyen adamın tek başına çaldığını, tuhaf, yavaş melodisinde dans edilemediğini ve şarkı söylenemediğini de anlatacaklardı. Ama bir saat sonra casusluğun heyecanı etkisini yitirdi ve küçük çocuklar somurtarak yüzmek için nehre döndüler.

Gün ilerledi. Öğlen olduğunda Nok Lek, Edgar'a öğle yemeği getirdi. Oğlanın bir tür fasulyeden yapıldığını söylediği, kıymalı ve biberli, yoğun et suyunda bir kâse pirinç erişteseydi. Ayrıca yanmış pirinç kabuklarından yapılan bir kavanoz ezme de getirmişti. Edgar yemeğe geçmeden önce ses levhasının altını boyadı, birkaç lokma aldıktan sonra da işine döndü.

Öğleden sonra gökyüzü bulutlarla kaplandı ama yağmur yağmadı. Oda nemlendi. Her zaman yavaş çalışırdı Edgar fakat bu seferki dikkati, kendisini bile şaşırtmıştı. Piyanoyu akort etmeye başladığında aklına takılan düşünce geri gelmişti: Birkaç saat içinde akort işini bitirmiş olacaktı ve artık Mae Lwin'de ona ihtiyaç kalmayacaktı. Mandalay'a, oradan da İngiltere'ye dönmek zorundaydı. *Ama bunu istiyorum zaten*, dedi kendi kendine, *yeniden evde olacağım*. Yine de işine devam ettikçe ayrılığın kapıda oluşu gerçeği daha fazla hissedilir oldu. Parmakları tellerle uğraşmaktan soyulmuştu. Hipnotize eden bir monotonluk vardı. Döndür, bas, dinle, döndür, bas, dinle; akort, kâğıda dökülen mürekkep gibi piyanonun üzerine yayılıyordu.

Bulutlar dağılıp güneş pencereden içeri girerek odayı aydınlattığında Edgar'ın ayarlaması gereken sadece üç anahtar kalmıştı. Piyanonun kapağını geceden yerine takmış ve akort

ederken açmıştı. Şimdi cilalı maunda manzaranın yansımasını yeniden görebiliyordu. Ayağa kalktı ve piyanonun yüzeyindeki aydınlık kareden Saluen'in akışını izledi. Pencerenin kenarına yürüyüp nehre baktı.

Doktora, piyanoyu yeniden akort etmek için iki hafta daha beklemesi gerektiğini söylemişti fakat ona söylemediği şey, piyanonun artık akordu, ayarı ve ses ayarı yapıldığına göre, aynı akortta tutmanın kolay olacağı ve bunu doktora, hatta belki Shanlı yardımcılarından birine öğretebileceğiydi. *Doktora söyleyebilirim*, dedi kendi kendine. Akort çekicini de ona bırakabilirdi. Doğrusu buydu. Evet. *Uzun zamandır evimden uzaktayım üstelik, hatta belki gereğinden fazla uzun*, diye geçirdi içinden.

Doktora söyleyebilirdi bunu. Eninde sonunda söyleyecekti de zaten. Ama aceleye getirmenin lüzumu da yoktu.

Hem daha yeni geldim, dedi kendi kendine.

15

Doktor Carroll planlandığı üzere ertesi gün dönmedi. Sonraki gün de dönmedi. Karargâh ıssızdı. Edgar ne Nok Lek'i ne de Khin Myo'yu görmüştü. Piyanonun heyecanına kendini öyle kaptırmıştı ki Khin Myo o âna kadar aklına bile gelmemişti. Geldiklerinden bu yana geçen günler içinde onu sadece bir kez görmüştü; doktorla birlikteyken yanlarından geçmiş, başıyla Edgar'ı selamlayıp doktora Burma dilinde bir şeyler fısıldamıştı. Konuşurken doktora oldukça yakın durmuş, arada Edgar'a bakmış, göz göze gelince Edgar hemen bakışlarını nehre kaydırmıştı. Doktorla aralarında herhangi bir şey, bir dokunuş ya da gülüşme olup olmadığını anlamaya çalışmıştı Edgar, oysa kadın sadece hafifçe selam vermiş ve zarifçe aşağıya doğru yürümüştü.

Sabahını Erard'da basit ayarlamalar yaparak, bazı telleri yeniden akort ederek, ses levhasında yeterince reçine sürülmemiş bölgelere rötuşlar yaparak geçirdi. Ama çok geçmeden sıkıldı. Piyano iyi akort edilmişti, çıkardığı en iyi iş değildi belki, çünkü ihtiyaç duyduğu aletler yanında yoktu ama koşullar göz önüne alındığında piyanoya daha fazla yararı olacak birkaç başka düzenleme de vardı.

Erard'ın yanından ayrılıp Saluen'e doğru yürüdüğünde öğlen olmuştu. Nehrin kıyısında birkaç adam, suya doğru uzanan sivri kayaların üstünde durmuş, balık ağlarını fırlatıyor, çömelip ağlara balık takılmasını bekliyordu. Edgar söğüt

ağacının gölgesine bir örtü serip oturdu, kayalara vura vura çamaşır yıkayan iki kadını izledi. Yukarı çekip göğüslerinin üzerinden bağladıkları *hta main*leri dışında üstlerinde bir şey yoktu. Bunun bir Shan geleneği mi olduğunu yoksa İngilizlerden mi gördüklerini merak etti.

Aklı amaçsızca nehirden, dağların üzerinden Mandalay'a, daha da uzaklara gitti. Ordunun, yokluğunu fark edip etmediğini düşündü bir an. *Belki de fark etmemişlerdir bile*, dedi kendi kendine. Ne de olsa Khin Myo da onunla gelmişti ve Yüzbaşı Nash-Burnham, Yangon'daydı. Mandalay'dan ayrılalı kaç gün olmuştu acaba? Katherine'le iletişime geçmediklerini umut ediyordu, kuşkusuz çok endişelenirdi. Kendini haberlerin geç yayıldığı ve Katherine'in çok uzakta olması gerçeğiyle teselli etti. Evinden ne süredir ayrı olduğunu hesaplamaya çalıştı ama daha Mae Lwin'e geleli kaç gün olduğunu bile çıkaramıyordu. Shan Platosu boyunca yaptığı yolculuk, gümüş tapınaklardan, derin ormanlardan, bulanık nehirlerden, son sürat giden midillilerden oluşan bir kaleydoskop gibiydi, zamansızdı, sadece bir an sürmüştü sanki.

Burası zamanın dışında, dedi kendi kendine. Dışarıda zaman durmuş gibi, Londra'dan daha bu sabah ayrılmışım gibi. Bu fikri sevdi. Belki de gerçekten öyledir, saatim Yangon'da durmuştur, İngiltere'de Katherine rıhtımdan eve daha yeni dönüyordur belki. Yatağımız hâlâ iki bedenin sıcaklığını koruyordur. Belki de döndüğümde hâlâ sıcak olacak. Düşüncelerini zaptedemiyordu. Bir gün Saluen Vadisi'nden çıkıp tepeleri aşarak Mandalay'a döneceğim. Bir gece daha kalıp *yôkhthe pwè*yi izleyeceğim ama bu kez farklı bir hikâye olacak. Bir dönüş hikâyesi. Sonra nehrin aşağısındaki gemiye binip oradaki askerlerle buluşacağım, cin içerken kendi hikâyemi onlarınkilere ekleyeceğim. Sonra yolculuk daha

hızlı seyredecek çünkü akıntıyla yol alacağız. Yangon'da yine Shwedagon'a gideceğim. Zerdeçalla kaplı kadının bebeğinin ne kadar büyüdüğünü göreceğim. Başka bir gemiye bineceğim, çantalarım daha ağır olacak çünkü gümüş kolyeler, işlemeli kumaşlar ve yeni koleksiyonum için müzik aletleri getireceğim. Gemide günlerimi aynı dağlara bakarak geçireceğim ama bu kez sancak tarafında duracağım. Tren daha önce olduğu gibi Hindistan'da hızla gidecek, Ganj'ı bir dua gibi geçecek. Güneş arkamızdan doğup önümüzde batacak, biz güneşi kovalayacağız. Belki bir yerlerde, ıssız bir istasyonda şiir okuyucunun hikâyesinin sonunu duyacağım. Kızıldeniz'de bir adamla buluşacağım, ona nice şarkılar duyduğumu ama onunkini duymadığımı söyleyeceğim. Kızıldeniz kurak olacak, nem görünmez bulutlar halinde saatimden çekilecek, tekrar çalışmaya başlayacak. Zaman başka bir ânı değil, ayrıldığım günü gösterecek...

Gündüz düşleri ayak sesleriyle bölündü. Khin Myo söğüt ağacının gölgesinde duruyordu. "Size katılabilir miyim?"

"Ma Khin Myo. Ne güzel bir sürpriz," dedi daldığı hayallerden uzaklaşarak. "Lütfen, lütfen oturun." Battaniyede onun için yer açtı. Khin Myo, *hta main*ini düzelterek oturdu. "Ben de bugün sizi düşünüyordum. Birden ortadan kayboldunuz. Geldiğimizden beri sizi neredeyse hiç görmedim."

"Sizi ve doktoru yalnız bırakmak istedim. Yapacak işleriniz vardı."

"Biliyorum, meşguldüm. Yine de sizi göremediğime üzüldüm." Sözlerinin biraz havada kaldığını hissedip, "Mandalay'dayken ve yolculuk sırasında yaptığımız sohbetlerden çok keyif almıştım," diye ekledi. Bir şeyler daha söylemek istedi ama yanında olmasının verdiği tuhaflık hissiyle tek kelime edemedi. Kadının ne kadar güzel olduğunu neredeyse

unutmuştu. Saçlarını geriye taramış, fildişi bir tokayla tutturmuştu. Bluzu söğüt dallarının arasından süzülen esintiyle hareketleniyordu. Bluzunun hareli bordürünün altında kolları çıplaktı, ellerini *hta main*inin üzerinde kavuşturmuştu.

"Nok Lek işinizi bitirdiğinizi söyledi."

"Hâlâ ufak tefek birkaç şey kalsa da bu sabah bitti sayılır. Piyano cidden kötü durumdaydı."

"Doktor Carroll bana söylemişti. Sanırım bunun kendi hatası olduğunu düşünüyor." Esprili bir şeyler söylediğinde başını hafifçe iki yana salladığını fark etti Edgar. Çoğu Hintte gördüğü bir alışkanlıktı. Khin Myo bu hareketi daha önce de yapmıştı ama şimdi özellikle dikkatini çekmişti. Hemen göze çarpmayan bir hareketti, sanki sözlerinden çok, içinde tuttuğu daha komik, daha derin bir şakanın tadını çıkarıyor gibiydi.

"Biliyorum. Ama öyle düşünmemeli. Ben piyanonun şu anki halinden memnunum. Harika bir ses çıkaracak."

"Mutlu göründüğünüzü söyledi." Khin Myo gülümsedi ve Edgar'a döndü. "Peki şimdi ne yapacaksınız?"

"Şimdi mi?"

"Artık işiniz bittiğine göre Mandalay'a dönecek misiniz?"

Güldü Edgar. "*Dönecek* miyim? Elbette, er ya da geç dönmem gerek. Hemen olmasa bile. Piyanonun başka bir sorunu olmadığından emin olmak için beklemek istiyorum. Hem, onca yolu geldikten sonra çalındığını görmeden gidersem haksızlık olur. Ama sonrasını bilemiyorum."

İkisi de sustu ve nehri seyre daldılar. Edgar göz ucuyla ona baktı. Khin Myo bir şeyden utanmış gibi hemen yere baktı ve eteğinin yanardöner ipeğinde parmaklarını gezdirmeye başladı.

Edgar ona döndü. "Her şey yolunda mı?"

Khin Myo kıpkırmızı olmuştu. "Evet, evet. Başka bir şeyi düşünüyordum," deyip yeniden sustu. "Siz farklısınız," diye devam etti sonra.

Edgar yutkundu, şaşırmıştı. Sesi öyle yumuşaktı ki kendi kendine bunun onun sesi mi yoksa dalların uğultusu mu olduğunu sormak zorunda kalmıştı. "Anlamadım?"

"Mandalay'dan buraya saatler boyunca sizinleydim. Diğer ziyaretçilerin çoğu dakikalar içinde bana kendilerini anlatmış olurdu. Ama sizin sadece İngiltere'den piyanoyu akort etmek için geldiğinizi biliyorum." *Hta main*in kenarıyla oynuyordu hâlâ. Gerginlikten olup olmadığını merak etti Edgar, tıpkı bir İngiliz'in gerginken şapkasını eline alması gibi.

"Çok açık konuştuğum için bağışlayın Bay Drake. Umarım sizi gücendirmedim."

"Hayır, sakıncası yok," dedi Edgar. Ama nasıl cevap vereceğini de kestiremiyordu. Soruya şaşırmıştı, bu kadar çekingen bir kadının bu soruyu sormasına daha da şaşırmıştı. "Kendim hakkında sorular sorulmasına alışık değilim. Özellikle de bir..." Durakladı.

"Bir kadın tarafından mı?"

Edgar bir şey söylemedi.

"Böyle düşünüyorsanız haklısınız, sizi suçlamıyorum. Doğulu kadınlar hakkında yazılan her şeyi biliyorum. Dergilerinizi okuyabiliyor, konuştuklarınızı anlayabiliyorum, unutmayın. Hakkımızda ne düşündüklerini biliyorum, gazetelerinizdeki çizerlerin bizi nasıl çizdiklerini de gördüm."

Edgar kıpkırmızı olduğunu hissetti. "Korkunçlar."

"Hepsi değil. Çoğu haklı. Ayrıca, dans eden güzel bir genç kız olarak resmedilmek, gazetelerinizin erkeklerimizi gösterdiği gibi bir vahşi olarak resmedilmekten iyidir."

"Çoğu zırva," diye üsteledi Edgar. "Ben olsam kulak asmazdım."

"Hayır, umurumda değil, sadece... buraya hayalini kurdukları şeyi görmeyi bekleyerek gelenlere şaşırıyorum, hatta endişeleniyorum."

Edgar yerinde huzursuzca kıpırdandı. "Eminim geldiklerinde öyle olmadığını anlıyorlardır."

"Ya da bizi hayallerindeki kalıba uydurmaya çalışıyorlardır."

"Ben..." Edgar durdu. Kelimeler boğazında düğümlenmişti. Ona bakarken, düşünüyordu.

"Özür dilerim Bay Drake. Bu kadar sert konuşmak istememiştim."

"Hayır... hayır hiç de sert konuşmadınız." Sonra konuya dönerek, "Hayır, sizinle konuşmak istiyorum elbette ama biraz çekingenimdir," dedi. "Karakterim böyle, gerçekten. Londra'dayken de böyleyim."

"Sorun değil. Konuşup konuşmamak mühim değil. Ben biraz Shan dili biliyorum, köylüler biraz Burma dili biliyor ama farklıyız. Çoğu köyünden hiç ayrılmamış."

"Doktor var ama..." dedi Edgar ve bunu söylediğine hemen pişman oldu.

"Keşke size bunu Mandalay'da söyleseydim. Sormak zorunda kalmamanız için."

Bir kuşkunun açığa kavuşturulmasıyla gelen o ani ve benzersiz rahatlamayı hissetti. "Çoğu zaman buralarda değil."

Khin Myo, sözlerine şaşırmış gibi Edgar'a baktı. "O önemli biri," dedi.

"Nereye gittiğini biliyor musunuz?"

"Nereye gittiğini mi? Hayır, bilmiyorum." Khin Myo kafasını yana eğdi. "Sadece bir yere gittiğini biliyorum. Nereye gittiği beni ilgilendirmiyor."

"Yalnız hissettiğinizi söylemiştiniz, bundan olsa gerek."

Khin Myo bu kez ona daha uzun baktı. "Bu farklı," dedi sadece.

Sesinde hüzün vardı, Edgar bir şey demesini bekledi. Khin Myo sadece sustu. "Özür dilerim," dedi Edgar, "düşüncesizlik etmek istemedim."

"Hayır." Khin Myo yere bakıyordu. "Bana pek çok soru sordunuz. Bu da farklı." Hafif bir esinti ağaçların yapraklarını kıpırdattı. "Hayatınızda biri var Bay Drake."

"Evet, var," dedi Edgar usulca. Konuşmanın doktordan uzaklaşması içini rahatlatmıştı. "Adı Katherine."

"Çok güzel bir isim," dedi Khin Myo.

"Evet, sanırım öyle. O kadar alıştım ki artık bir isim gibi gelmiyor bana. Birilerini çok iyi tanıdığınızda sanki isimlerini kaybediyorlar."

Khin Myo gülümsedi. "Ne süredir evli olduğunuzu sorabilir miyim?"

"On sekiz yıldır. Ben akortçu çırağıyken tanıştık. Ailesinin piyanosunu akort etmeye gitmiştim."

"Güzel olmalı," dedi Khin Myo.

"Evet, güzel..." Edgar kadının soruyu soruşundaki masumiyet karşısında hayrete düştü. "Artık genç sayılmamamıza rağmen güzel." Sessizliği doldurmak için biraz beceriksizce devam etti. "Çok güzeldi, en azından benim gözümde öyleydi... Ondan bahsedince onu daha da özlüyorum."

"Affedersiniz."

"Hayır hayır, lütfen. Onu özlüyor olmam harika. On sekiz yıldır evli olan erkeklerin çoğu eşlerine duyduğu aşkı yitirmiş olur..." Durdu ve nehre baktı. "Sanırım ben onlardan farklıyım. Belki de haklısınızdır, gerçi bunu söylerken aynı şeyi mi kastettiniz bilmiyorum. Müziği, piyanoları, sesin mekaniğini

seviyorum, belki de farklı olan şey bunlardır. Biraz da sessizim. Çok fazla hayal kurarım. Sizi tüm bunlarla sıkmak istemem."

"Hayır, sıkılmıyorum. Başka bir konu hakkında da konuşabiliriz."

"Sorun değil. Sadece sormanıza, benimle ilgili bir şeyi fark etmenize şaşırdım. Pek çok kadın, size az önce bahsettiğim özelliklerimden hoşlanmaz. İngiliz kadınları orduya katılan ya da şiir yazan erkeklerden hoşlanır. Doktorlardan. Silah kullananlardan." Gülümsedi. "Bunun bir anlamı var mı bilmiyorum. Bunların hiçbirini yapmadım ben. İngiltere'de başarı, kültür, zafer devri yaşanıyor. Bense başkaları müzik icra edebilsin diye piyano akort ediyorum. Pek çok kadın benim sıkıcı olduğumu düşünüyor olmalı. Ama Katherine farklı. Bir keresinde ona neden beni, bu kadar sessiz birini seçtiğini sormuştum. O da müzik dinlediğinde benim yaptıklarımı duyabildiğini söylemişti. Saçma ama romantik. Belki de çok gençtik de ondan..."

"Hiç de saçma değil."

Sessizlik oldu. "Çok tuhaf. Sizinle tanışalı çok olmadı ama arkadaşlarıma bile anlatmadığım şeyleri size anlatıyorum," dedi Edgar.

"Belki de benimle yeni tanıştığınız için anlatıyorsunuzdur."

"Belki de."

Yine sessizlik oldu. "Sizinle ilgili pek bir şey bilmiyorum," dedi Edgar sonunda.

Söğüdün dalları hışırdıyordu.

"Benim hikâyem pek uzun sayılmaz," diye başladı Khin Myo.

1855 yılında doğmuştu, otuz bir yaşındaydı. Kral Mindon'un ikinci dereceden kuzeniydi. Edgar bunu duyduğunda öyle şaşırdı ki Khin Myo buna açıklık getirdi. "Kraliyet ailesi

öyle geniş ki Kral Mindon'un kuzeni olmak pek bir şey ifade etmiyor. Yine de Thibaw tahta geçtiğinde benim bir parça kraliyet kanı taşımam bile tehlike arz ediyordu."

"İngiliz hâkimiyetini hoş karşıladığınızı söylüyor olamazsınız, değil mi?"

"Çok şanslıyım," dedi Khin Myo sadece.

Edgar üsteledi. "İngiltere'de pek çok insan kolonilerin kendi hükümetlerini kurmaları gerektiğine inanıyor. Bazı açılardan ben de aynı fikirdeyim. İngilizler olarak burada korkunç şeyler yaptık."

"İyi şeyler de yaptınız."

"Bir Burmalıdan bunları duyacağım aklımın ucuna gelmezdi."

"Yönetenlerin en büyük hatası yönettikleri halkı değiştirmeye çalışmak bence."

Bunu usulca söylemişti, dökülen su gibi yayılıyordu ağzından çıkan sözcükler. Edgar daha fazlasını söylemesini bekledi ama kadın başka bir konuya geçti. Babası onu Burmalı seçkinlerin çocuklarının gittiği küçük bir özel okula göndermişti. Sınıftaki iki kız öğrenciden biriydi. Okulda matematik ve İngilizce derslerinde son derece başarılı oldu. Okuldan ayrıldığında kendisinden sadece üç yaş küçük öğrencilere İngilizce öğretmek için işe alındı. Öğretmeyi çok seviyordu. Aralarında birkaç İngiliz kadının da bulunduğu diğer öğretmenlerle arkadaş oldu. Okul müdürü, savaşta bacağını kaybeden bir çavuştu. Khin Myo'nun yeteneğini fark edince ona okul sonraları için özel ders verme imkânı sağladı; Khin Myo adamdan sonu gizli kalmış bir hikâyeyi anlatır gibi bahsettiğinden Edgar daha fazlasını sormadı. Ampütasyon bölgesi birdenbire kangrene dönüşünce adam yatağa düşmüş, Khin Myo da ona bakabilmek için okuldan ayrılmıştı. Ateş içinde

geçen birkaç haftanın ardından adam ölmüştü. Khin Myo yıkılmıştı ama yine de okula dönmüştü. Yeni okul müdürü de okul sonrası onu ofisine davet etmişti ama farklı niyetlerle. Bunu söylerken Khin Myo gözlerini yere eğdi.

İki hafta sonra kovulmuştu. Reddettiği okul müdürü onu okulun kitaplarını çalıp pazarda satmakla suçlamıştı. Suçlamalara karşı söyleyebileceği pek az şey vardı ama kendini savunmak dahi istememişti Khin Myo. İki arkadaşı kocalarıyla birlikte İngiltere'ye dönmüştü, bunda da okul müdürünün parmağı olduğunu düşündükçe ürperiyordu. Babasının yakın arkadaşı Yüzbaşı Nash-Burnham, işten atılmasından iki gün sonra evlerine gelmişti. Okul müdürü hakkında bir şey söylememişti, Khin Myo söylemeyeceğini biliyordu zaten. Nash-Burnham ona ziyaretçilerin kaldığı yerlerde hizmetçi olarak çalışmasını teklif etmişti. Odaların çoğu zaman boş olduğunu, arkadaşlarını çağırabileceğini ya da orada ders verebileceğini söylemişti. O hafta taşınmıştı Khin Myo ve bir sonraki hafta papaya ağaçlarının gölgesinde İngilizce öğretmeye başlamıştı. Dört yıldır buradaydı.

"Peki ya Doktor Carroll'la nasıl tanıştınız?" diye sordu Edgar.

"Sizinle tanıştığım gibi. O da bir zamanlar Mandalay'daki bir ziyaretçimizdi."

Günün geri kalanında nehir kıyısında, söğütlerin altında sohbet ettiler. Khin Myo çoğu zaman Burma'dan, festivallerden, çocukluğunda ona anlatılan hikâyelerden bahsetti. Edgar daha çok soru sordu. Ne Katherine'den ne de doktordan bahsettiler.

Birlikte otururlarken önlerinden Shan aileleri geçti. Nehre balık tutmaya, yıkanmaya ya da sığlıklarda oynamaya

gidiyorlardı. Çifti fark etseler bile hiçbir şey söylemediler. Misafire misafirperverlik göstermekten doğal şey yoktu. Şarkı söyleyen fili onarmaya gelen sessiz adam biraz utangaç. Dünyadan emin olmayan birinin adımlarıyla yürüyor. Onu iyi hissettirmek için yürüyüşünde ona eşlik ederdik ama İngilizce bilmiyoruz. Shan dilinde konuşamıyor ama deniyor. Yolda yanımızdan geçerken *tae-tae kha* ve aşçının yemeğini beğendiğinde *kin waan* diyor. *Som tae-tae kha,* "teşekkür ederim" demek. Biri ona söylese iyi olur. Hepimiz onun "merhaba" demek istediğini biliyoruz. Çocuklarla oynuyor, buraya gelen beyaz adamlardan farklı, belki de çocuğu olmadığındandır. Çok sessiz, müneccimler onun bir şey aradığını söylüyor, geldiği gün yıldızların konumundan biliyorlar. Yatağında üç büyük *taukte* kertenkelesi varmış, ikisi de doğuya dönükmüş ve ikişer kez ses çıkarmışlar. Odayı temizlemeye gelen kadın bunu hatırlayıp müneccimlere ne anlama geldiğini sormaya gitmiş. Onun birtakım rüyalar gören ama kimseye anlatmayan türde bir adam olduğunu söylemişler.

Hava kararmaya başladı, sonunda Khin Myo, "Gitsem iyi olacak," dedi ama nedenini söylemedi.

Edgar, kendisine eşlik ettiği için ona teşekkür etti. "Çok güzel bir gündü, umarım sizi yine görürüm."

"Umarım, Bay Drake."

Bunda yanlış bir şey yok, dedi Edgar kendi kendine. Tarçın ve Hindistan cevizi kokusu uzaklaşana dek nehirde kaldı.

Edgar gecenin bir yarısı uyandı. Dişleri birbirine vuruyordu. *Hava buz gibi, kış gelmiş olmalı,* diye düşündü ve üzerine bir battaniye daha çekti. Titreyerek yeniden uykuya daldı.

Sonra tekrar uyandı. Bu kez kan ter içindeydi. Başı ateş gibiydi. Elini yüzünde gezdirdi, terden sırılsıklam olmuştu.

Nefes alamadığını hissetti. Battaniyeyi üstünden atıp cibinliğin dışına çıktı. Başı dönüyordu. Balkona çıkıp derin bir nefes aldı, midesi bulanıyordu. Kustu. *Sonunda hasta da oldum*, diye düşündü. Bacaklarını göğsüne çekip nehirden gelen rüzgârla terinin kuruyup vücudunun soğuduğunu hissetti. Yeniden uykuya daldı.

Omuzunda bir el hissetti ve uyandı. Doktor üstüne eğilmişti, stetoskopu boynundaydı. "Bay Drake, iyi misiniz? Burada ne yapıyorsunuz böyle?"

Hava yeni yeni aydınlanıyordu. Edgar inleyerek sırtüstü döndü. "Başım..." diye sızlandı.

"Ne oldu?"

"Bilmiyorum. Dün gece korkunçtu. Üşüdüm ve titremeye başladım. Üzerime bir battaniye aldım, kan ter içinde kaldım."

Doktor elini alnına koydu.

"Sizce ne olabilir?" diye sordu Edgar.

"Sıtma. Emin olmasam da öyle görünüyor. Kanınıza bakmam gerekecek." Carroll döndü ve arkasındaki Shanlı çocuğa bir şeyler söyledi. "Size kinin sülfat getireceğim, kendinizi daha iyi hissedeceksiniz." Endişeli görünüyordu. "Gelin," dedi. Edgar'ın kalkmasına yardım edip onu yatağına götürdü. "Şuraya bakın, battaniyeleriniz hâlâ sırılsıklam. Bu kötü oldu. Gelin ve uzanın."

Doktor gitti. Edgar uyudu. Bir oğlan gelip onu uyandırdı. Birkaç küçük hap ve su getirmişti. Edgar hapları içtikten sonra yeniden uyudu. Öğleden sonra uyandığında doktor yatağının kenarında oturuyordu. "Nasılsınız?"

"Sanırım daha iyiyim. Sadece çok susadım."

Doktor başını salladı ve Edgar'a biraz su verdi. "Hastalığın olağan seyri bu. Önce titreme, ardından ateş. Sonra da

terlemeye başlarsınız ve çoğu zaman, şimdi sizde olduğu gibi kendinizi birden daha iyi hissedersiniz."

"Tekrarlayacak mı peki?"

"Duruma göre değişir. Bazen sadece iki günde bir, bazen de üç günde bir olur. Bazen daha sık da ya da daha düzensiz aralıklarla gelebilir. Ateş korkunçtur. Biliyorum, çünkü ben de sayısız kez sıtmaya yakalandım. Sayıklıyordum."

Edgar yatakta doğrulmaya çalıştı. Kendini bitkin hissediyordu.

"Biraz uyuyun," dedi doktor. Edgar da uyudu.

Uyandığında hava yeniden kararmıştı. Hemşire Bayan Ma kapıya yakın bir yatakta uyuyordu. Edgar yine göğsünün sıkıştığını hissetti. Hava sıcak ve boğucuydu. O an odadan çıkma ihtiyacı hissetti. Cibinliği kaldırıp dışarı süzüldü. Güçlükle ayağa kalktı. Dermanı yoktu ama yürüyebiliyordu. Parmak uçlarında kapıya yürüdü. Gece karanlıktı, ay bulutların ardına gizlenmişti. Birkaç derin nefes aldı, kollarını kaldırıp gerindi. *Yürümem gerek*, dedi kendi kendine ve merdivenlerden indi. Karargâh tenha görünüyordu. Yalınayaktı, toprağın serinliği ayaklarını rahatlattı. Nehre inen patikadan yürüdü.

Nehir kenarı serindi, oturup derin derin nefes aldı. Saluen sakince akıp gidiyordu. Bir yerlerden bir hışırtı ve boğuk bir çığlık duydu. Ayağa kalktı ve kumsal boyunca, nehrin yanından daha sık çalılıkların arasına ilerleyen dar bir patikaya doğru yürüdü. Tedirgindi.

Çalıların arasında yürürken ses giderek artıyordu. Patikanın sonuna yaklaştığında, kıyıda hareket eden bir şey gözüne çarptı. Çalılıkların arasında iki adım daha attı ve onları gördü. Bir an, hiçbir şey yapamadan öylece durdu, şok olmuştu. Nehrin sığ sularında genç bir Shan çifti sevişiyordu. Genç

adam saçlarını tepeden toplamıştı, kadının saçları ise açıktı ve kumların üzerine yayılmıştı. Kadının üzerinde ıslak bir *hta main* vardı, vücudunun üst kısmında toplanmıştı ve sadece göğüslerini örtüyordu. Kumların yapıştığı pürüzsüz kalçası açıktaydı. Kollarını adamın sırtına dolamıştı, tırnaklarını adamın dövmelerine geçirmişti. Usulca hareket ediyorlardı. Sadece ezilen kumun ve iki çift ayağa vuran nehrin sesi geliyordu. Kadın yeniden inledi, bu kez daha yüksek sesle. Sırtı kavislendi, *hta main*i koluna doğru yığıldı, döndü, ıslak kum tanecikleri pürüzsüz kalçasından döküldü. Edgar tökezleyerek çalıların arasına döndü.

Tekrar ateşlendi, bu kez daha yüksekti. Vücudu titriyordu, çenesi kenetlenmişti, kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuştu. Omuzlarını tutmaya çalıştı ama elleri titriyordu. Yatağı ve cibinliği de titriyordu. Edgar hareket ettikçe masanın üzerindeki su kabı da zangırdıyordu. Bayan Ma uyandı. Gelip üzerini örttü ama Edgar hâlâ üşüyordu. Kadına teşekkür etmeye çalıştı ama konuşamıyordu. Masanın üzerindeki su kabı neredeyse yere düşecekti.

Ateşi bir gece önceki gibi yine yükseldi. Battaniyeleri üzerinden attı. Artık titremiyordu. Alnında biriken boncuk boncuk terler gözlerine damlıyordu. Gömleğini çıkarıp attı, sırılsıklam olmuştu. İnce pamuklu külotu da terden üzerine yapışmıştı, onu da çıkarıp atmak istiyordu ama *uygun bir davranış olmaz bu*, diye düşünüp vazgeçti. Her yeri ağrıyordu, terini silmek için ellerini yüzünde, göğsünde ve kollarında gezdirdi. Döndü, çarşaflar sırılsıklamdı, ateş gibiydi. Nefes almaya çalıştı, cibinliği sıyırdı. Ayak seslerini işitti. Bayan Ma'nın, elindeki bezi ıslattığını gördü. Kadın cibinliği kaldırıp nemli bezi Edgar'ın alnına koydu. Kadın bezi vücudunda

gezdirirken bir an için soğuyan yerler ânında yeniden ısınıyordu. Kadın elindeki bezle ateşi kovalıyor gibiydi ama ateş artık daha da yakıcıydı. Bilincini kaybetti.

Yatağın üstünde süzüldüğünü hissediyor ve kendini yukarıdan izliyordu. Derisinden süzülen sular birikiyordu. Sonra hareket etmeye başladılar. Artık ter değil, karıncalar fışkırıyordu gözeneklerinden. Vücudu karıncalarla kapkara olmuştu. Vücuduna döndü, karıncalara vurarak uzaklaştırmaya çalıştıkça yaratıklar çarşafın üzerine düşüyor, küçük kıvılcımlara dönüşüyordu. Onları vücudundan attıkça yenileri geliyor, yuvadan çıkar gibi gözeneklerinden çıkıyorlardı. Hızlı ya da yavaş oldukları söylenemezdi ama durmaksızın fışkırıyor, her yanını sarıyorlardı. Çığlık attı. Yatağının başucunda bir hışırtı duydu, pek çok figür vardı, onları tanıdığını düşündü. Doktor, Bayan Ma ve başka birisi. Oda ateş renginde ve karanlıktı. Yüzlerini görüyordu ama bulanıklaşıp eriyorlardı. Ağızları köpek ağzına dönüşüyordu, gülüyorlardı. Patileriyle ona uzanıyorlardı. Dokundukları her yer buza dönüyordu. Çığlık atarak kollarını uzaklaştırmaya çalıştı. Köpeklerden biri ona doğru eğildi ve ağzını yanağına götürdü. Nefesi sıcaktı, fare kokuyordu. Gözleri cam gibi parlıyordu. Gözlerinin içinde bir kadın gördü. Kadın nehrin kenarında oturmuş, bir çift bedeni izliyordu. Çifti kendisi de görüyordu; kuma bulanmış, solgun, geniş beyaz sırtı kavrayan kahverengi kollar. Yüzleri birbirine yakındı, nefesleri birbirine karışıyordu. Kumların üzerinde bir kayık duruyordu, kadın onu alıp kürek çekmeye başladı. Edgar doğrulmaya çalıştı ama artık kahverengi kollar sarmalamıştı onu, bir kayganlık, bir sıcaklık hissetti. Köpeğin ağzının dudaklarını ayırdığını, sert bir dilin ağzına girdiğini hissetti. Ayağa kalkmaya çalıştı ama

diğerleri etrafını sardı. Mücadele etmeye çalışsa da bitkin bir halde yatağa geri düştü ve uykuya daldı.

Saatler sonra uyandı. Başında soğuk, ıslak bir havlu vardı. Khin Myo yatağının yanında oturuyordu. Bir eliyle havluyu tutuyordu. Diğerini Edgar tuttu. Kadın elini çekmedi. "Khin Myo..." dedi.

"Konuşmayın Bay Drake. Uyumaya çalışın."

16

Şafakla birlikte ateşi yeniden çıktı. Hastalığının üçüncü sabahıydı. Uyandığında yalnızdı. Yatağın yan tarafında, yerde boş bir su kabı duruyordu, kenarına iki havlu asılmıştı.

Başı ağrıyordu. Önceki gecenin anıları ateşten silinmiş gibiydi, arkasına yaslanıp hatırlamaya çalıştı. Gözünün önüne getirebildiği görüntüler tuhaf ve rahatsız ediciydi. Yan tarafına döndü. Çarşafları nemli ve serindi. Uyudu.

Birinin ona seslenmesiyle uyandı. Döndü. Doktor Carroll yatağının kenarında oturuyordu. "Bu sabah daha iyi görünüyorsunuz Bay Drake."

"Evet, sanırım öyleyim. Kendimi çok daha iyi hissediyorum."

"Buna sevindim. Dün gece korkunçtu. O kadar vaka görmüş olmama rağmen ben bile endişelendim."

"Hatırlamıyorum ki. Sadece sizi, Khin Myo'yu ve Bayan Ma'yı gördüğümü hatırlıyorum."

"Khin Myo burada değildi. Sanrı görmüş olmalısınız."

Edgar yataktan başını kaldırdı. Doktor ona bakıyordu, yüzü sert ve ifadesizdi.

"Evet, belki de sadece sanrı görmüşümdür," dedi Edgar ve arkasını dönüp yeniden uykuya daldı.

Sonraki birkaç gün ateş nöbetleri devam etti ama ateşi eskisi kadar yükselmedi. Kâbusları da sona ermişti. Bayan Ma artık

yanında kalmıyordu, hastanedeki diğer hastalarla ilgileniyordu, sadece ara sıra uğrayıp durumunu kontrol ediyordu. Ona meyve, pilav ve zencefil tadı gelen bir çorba getirdi. Edgar terleyince kadın onu yelpazeledi, bu kez de titremeye başladı. Bir gün saçını kesmek için elinde bir makasla geldi. Doktor, Shanların saç kesmenin hastalığa iyi geldiğine inandığını söyledi.

Edgar yürümeye başladı. Kilo vermişti ve giysileri cılız bedenine daha da bol geliyordu artık. Çoğu zaman balkonda dinleniyor, nehri seyre dalıyordu. Doktor, Shan flütü çalan birini yollamıştı ona, Edgar cibinliğin altında oturup dinledi adamı. Bir gece, yalnızken, piyanonun sesini işittiğini sandı. Notalar karargâhın içine doğru süzülüyordu. Önce Chopin olduğunu düşündü ama şarkı değişti. Anlaşılması güç, hüzünlü, daha önce hiç duymadığı bir melodiydi.

Yüzüne renk geldi. Yeniden doktorla birlikte yemek yemeye başladı. Doktor ona Katherine'i sordu, o da nasıl tanıştıklarını anlattı. Ama çoğunlukla doktor konuşuyor, Edgar dinliyordu. Doktor ona savaş hikâyeleri, Shan gelenek ve göreneklerini, bacaklarıyla kayık çeken insanları, mistik güçleri olan keşişleri anlattı. Linne Derneği'ne yeni bir çiçek örneği gönderdiğini ve Homeros'un *Odysseia*'sını Shan diline çevirmeye başladığını söyledi. "En sevdiğim öyküdür bu Bay Drake. Benim için şahsi bir önem taşıyor." Bu öyküyü, "geceleri kamplarda anlatılan türden" bir efsane isteyen Shanlı bir hikâye anlatıcısı için çevirdiğini söyledi. "Şimdi Demodokos'un şarkısındayım. Hatırlıyor musunuz bilmem, Troya'nın yağmalanmasını anlatıyor ve büyük savaşçı Odysseus, 'bir kadın ağlar gibi' ağlıyor."

Geceleyin müzisyenleri dinlemeye gittiler. Davullar, ziller, arplar ve flütler bir ses ormanı halinde iç içe geçiyordu. Geç

vakte kadar orada kaldılar. Odalarına döndüklerinde Edgar onları yeniden duymak için balkona çıktı.

"Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" diye sordu doktor birkaç gün sonra.

"İyiyim. Neden sordunuz?"

"Yine gitmem gerekiyor, ondan sordum. Sadece birkaç gün için. Ama Khin Myo burada olacak. Yalnız kalmayacaksınız."

Doktor, Edgar'a nereye gittiğini söylemedi, Edgar da gittiğini görmedi.

Ertesi sabah kalkıp balıkçıları izlemek için nehir kenarına yürüdü. Çiçeklerin açtığı çalıların arasında durup renk cümbüşü içinde süzülen arıları izledi. Çocuklarla futbol oynadı ama çabucak yoruldu. Odasına döndü, balkona çıkıp nehri seyre daldı. Güneşin hareketlerini izledi. Aşçı ona öğle yemeğini getirdi, içinde tatlı erişte ve kızarmış, gevrek sarımsak parçaları olan et suyu getirmişti. "*Kin waan*," dedi Edgar tadına baktıktan sonra, aşçı gülümsedi.

Gece olmuştu. Uyudu. Bu kez güzel bir rüya gördü. Bir festivaldeydi ve dans ediyordu. Köylüler tuhaf enstrümanlar çalıyordu, vals yapar gibiydi Edgar, ama tek başına.

Ertesi gün, nihayet Katherine'e yazmaya karar verdi. Yeni bir düşünce onu rahatsız etmeye başlamıştı: Ordu, Mandalay'dan ayrıldığını Katherine'e bildirmiş olabilirdi. Gerçi, kendisi İngiltere'den ayrılmadan önce ordu Katherine'le pek ilgilenmemişti –ki o zamanlar buna içerlemişti Edgar– ve bu, Katherine'le temas kurma olasılıklarının artık daha da azaldığı anlamına geliyor olabilirdi. Bu düşünceyle içini rahatlatmaya çalıştı.

Kâğıt kalem çıkardı, adını yazdı. Mae Lwin'i anlatmaya başladı, birkaç satır yazdıktan sonra durdu. Katherine'e dağın tepesindeki köyü tarif etmek istedi ama orayı sadece uzaktan görmüştü. Dışarısı hâlâ serindi. *Yürüyüşün tam zamanı*, dedi kendi kendine, egzersiz bana iyi gelecek. Şapkasını ve sıcağa rağmen İngiltere'de yazın gezerken bile üzerinden çıkarmadığı yeleğini giydi. Karargâhın merkezine doğru yürüdü.

Açıklıkta, iki kadın çamaşır sepetleriyle nehirden yukarıya doğru yürüyordu. Biri sepetini kalçasına yaslamış, diğeri ise türbanı üstünde dengelemişti. Edgar ormanın içinden geçip tepeye tırmanan dar patikada onların arkasından yürüdü. Ormanın sessizliğinde kadınlar onun ayak sesini duyup döndüler, sonra da Shan dilinde birbirlerine bir şeyler fısıldadılar. Edgar şapkasıyla selamladı kadınları. Ağaçlar seyreldi, kadınlar dağın sırtındaki köye giden dik yokuşu tırmanmaya başladı. Edgar da peşlerinden gitti. Köye girdiklerinde kadınlar yine dönüp gülüştüler, Edgar da yine şapkasıyla selam verdi.

Kazıklar üzerinde tünemiş evlerden ilkinde, yaşlı bir kadın kapı aralığına çömelmiş duruyordu, elbisesinin desenli kumaşı dizlerine kadar gerilmişti. Gölgede uyuyan iki cılız domuz vardı, rüyalarında homurdanıyor, ara sıra kuyruklarını oynatıyorlardı.

Yaşlı kadın, bileği kadar kalın bir puro tüttürüyordu. Edgar selam verdi. "İyi günler." Kadın puroyu usulca ağzından aldı, yüzüklerle dolu üçüncü ve dördüncü parmaklarının arasında tutuyordu. Edgar onun gulyabani gibi hırlayacağını sandı ama kadın dişsiz ağzıyla ona gülümsedi. Diş etlerinde tembul ve tütün lekeleri vardı. Yüzü dövmeyle kaplıydı, erkeklerdeki gibi düz çizgiler yerine Edgar'a sayı tahtasını anımsatan bir desen içinde yüzlerce küçük noktadan oluşuyordu. Daha sonra onun Shanlı değil, batıdan gelen Chin

kabilesinden olduğunu öğrenecekti, yüzündeki dövmenin detaylarında gizliydi bu. "Hoşça kalın bayan," dedi Edgar. Yaşlı kadın purosunu yeniden dudaklarına götürdü, derin derin içine çekti, buruşuk yanakları içeri göçmüştü. Londra'daki reklamlar geldi yine Edgar'ın aklına: *Cigars de Joy, Bir tanesi bile en kötü astım, öksürük, bronşit ve nefes darlığı krizlerinde ânında ferahlama sağlar.*

Yürümeye devam etti. Yükselen taraçalar halinde desenlenmiş küçük, kurak tarlalardan geçti. Kuraklık nedeniyle ekim sezonu hâlâ başlamamıştı. Toprak sert ve kuru kesekler halindeydi. Farklı yükseklikte evler vardı. Hepsinin duvarları karargâhtaki binaların duvarlarında olduğu gibi geometrik desenler oluşturmak için örülen bambu şeritlerle kaplanmıştı. Toz içindeki çocuklar dışında yol bomboştu. Hava öyle sıcaktı ki en iyi kâhinler bile o gün Shan Platosu'nda beklenen yağmurun geleceğini ön göremiyorlardı. Kadınlar ve adamlar gölgede oturmuş sohbet ediyor, böyle bir havada gezinen İngiliz'i anlamakta güçlük çekiyorlardı.

Evlerin birinden bir çınlama sesi duydu, Edgar durup baktı. Üstsüz iki adam, bol mavi Shan pantolonlarının içinde çömelmiş, metal dövüyorlardı. Shanların demircilikte usta olduklarını duymuştu. Nash-Burnham, Mandalay pazarında Shanların dövdüğü bıçakları göstermişti ona. Acaba metali nereden buluyorlar diye merak edip yakından baktı. Adamlardan biri ayak parmaklarının arasında bir ray mıhı tutup onu bir örse vuruyordu. *Demircilerin açlıktan kırıldığı yerde demir yolu yapılmaz*, dedi kendine; kulağa ürkütücü bir aforizma gibi geldi bu.

Yanından iki adam geçti. Adamlardan birinin başında tıpkı kartpostallardaki gibi, pirinç tarlalarında çalışan işçilerin taktıklarına benzeyen geniş kenarlı kocaman bir şapka

vardı. Şapkanın kenarı kulaklarının üzerinden aşağıya doğru eğimliydi, ön kısmı ise adamın yüzünü ördek gagası gibi çevreliyordu. *Gerçekten de İskoç dağlılarına benziyorlar*, dedi kendi kendine. Bu benzetmeyi bir yerlerde okumuştu ama büyük şapkayı ve kilte benzeyen geniş pantolonlarını görünceye dek anlam verememişti. İleride, peşinden gittiği kadınlar, kapısında kucağında bebeğiyle bir kızın durduğu eve girdiler. Edgar mina kuşunun uçuşunu izlemek için durdu. Kadınlar kapının arasından ona bakıyordu.

Bir süre sonra *chinlon* oynayan daha kalabalık bir çocuk grubuyla karşılaştı. Karargâhtaki açık alanda çocukların oynadığı oyunun aynısıydı; Edgar çocuklara katıldığında oyun futbola dönüşüveriyordu. Durup çocukları izledi. Oğlanlardan biri davet edercesine topu ona doğru kaldırdı ama Edgar başını iki yana sallayıp devam etmelerini işaret etti. Seyircilerinden duydukları heyecanla çocuklar daha da ciddi oynamaya başladılar. Örülmüş kamış sapından toplarını ayaklarıyla havada tutmaya çalıştılar. Vurdular, pike yaptılar, ters vuruş yaptılar ve topu yükseğe gönderebilmek için taklalar attılar. Edgar bir süre orada kalıp çocukları izledi, sonra top yanlışlıkla ona doğru sekti. Durdurmak için ayağını uzattı, topu çemberin içine geri gönderdi ve çocuklardan biri oynamaya devam etti. Diğerleri tezahürat yapıyordu. Edgar nefes nefese kalmıştı. Efor sarfetmekten bitkin düşmüş halde botlarının tozunu almak için eğildiğinde istemsizce gülümsüyordu. Birkaç vuruş daha izledi ama sonra top yeniden kendisine geldiğinde o kadar şanslı olmayacağını düşündüğünden yürümeye devam etti.

Çok geçmeden, başka bir evin önünden daha geçti. Bir grup kadın gölgede, dokuma tezgâhının yanında oturuyordu. Küçük, çıplak bir oğlan yolun karşısındaki tavukları

kovalıyordu. Edgar'ı görünce durup onu izlemeye başladı, görünüşe göre bu yeni hayvan gıdaklayan tavuklardan çok daha ilginçti. Edgar çocuğun yanında durdu. Çocuğun yüzü tamamen *thanaka* ile kaplıydı, orman cini gibi solgundu.

"Nasılsın ufaklık?" dedi Edgar. Çömelip elini uzattı. Çocuk tepki vermeden Edgar'a bakıyordu. Karnı şişkin ve toz içindeydi. Birden çişini yapmaya başladı. "Aaaii!" Genç bir kız merdivenlerden koşarak indi, çocuğu kucağına alıp oradan uzaklaştırırken gülmemek için kendini zor tutuyordu. Çocuk çişini bitirince de yaşlı kadınlar gibi onu beline oturttu. Çocuğa parmak sallayarak bir şeyler söyledi. Edgar yürümeye devam etti, arkasındaki yolda daha fazla çocuğun toplandığını gördü.

Bir kadın bufalosunu yola çıkardı, çocuklar çamura batmış hayvanın geçmesi için kenara çekildiler. Edgar, hayvanın kalın, çalı gibi kuyruğuyla sırtına konan sinekleri miskin miskin kovalayışını izledi.

Yürümeye devam etti, çocuklar da belli bir mesafeden onu takip ediyordu. Çok geçmeden patika biraz yükseldi ve taraçalı pirinç tarlalarıyla kaplı küçük vadi göründü. Yolun kenarında iki adam oturuyordu, yüzlerinde bildik Shan gülümsemesi vardı. Adamlardan biri çocukları işaret ederek bir şeyler söyledi, Edgar da, "Evet, çok fazla çocuk var," diye cevap verince ikisi de güldü. Gerçi iki taraf da birbirlerinin tek kelimesini bile anlamamıştı.

Neredeyse öğlen olmuştu. Hayli terlemişti Edgar. Küçük bir tahıl ambarının gölgesinde dinlendi, taşın üzerindeki kertenkelenin hareketlerini izledi. Mendilini çıkarıp alnını sildi. Zamanının çoğunu piyano akort etmekle ve balkonda oturmakla geçirdiğinden güneşi ve kuraklığı tam olarak hissedememişti. Ölü topraklar kavurucu sıcakta titriyordu.

Çocukların sıkılıp gitmesini bekledi ama kalabalık giderek artıyordu.

Karargâha dönüyormuş gibi görünen yol boyunca yürüdü. Bir süre sonra yoluna küçük bir tapınak çıktı. Birileri çeşitli adaklar, çiçekler, taşlar, muskalar, içlerindeki su buharlaşmış kaplar, kuru yapışkan pirinçler, minik kilden figürler bırakmıştı. Doktorun anlattığına göre, Shanların "Yeryüzünün Efendisi" dediği ruhu memnun etmek için inşa edilmişti. Ovalarda gördüklerine benziyordu. Hayatının hiçbir döneminde batıl inançlara sahip olmayan Edgar ceplerinde tapınağa bırakacak bir şeyler aradı. Sadece mermi vardı. Endişeyle etrafına bakındı. Çocuklardan başka kimse yoktu, geri çekildi.

Devam etti. Yolun ilerisinde elinde güneş şemsiyesiyle yürüyen bir kadın gördü. Aşağı kesimlerde sıklıkla rastladığı bir görüntü olsa da platoda ilk kez görüyordu. Güneşin altında şemsiyesine gizlenmiş yalnız bir kadındı. Elbisesi yolun serabında parıldıyordu. Ortalık sakindi, kadının ayaklarının dibinden yükselen ince toz bulutunu izledi. Sonra birden sahnedeki tuhaflığın farkına vardı: Shan kadınları güneş şemsiyesi taşımak yerine geniş kenarlı şapka ya da türban takardı.

Yüzlerce adım öteden Khin Myo'yu tanımıştı.

Khin Myo bir şey söylemeden yaklaştı. Üzerinde kırmızı ipekten ince bir *hta main* ve beyaz, dökümlü bir bluz vardı. Yüzü düzgünce çizilmiş kalın *thanaka* çizgileriyle boyanmıştı. Geriye taradığı saçlarını cilalı tik ağacından yapılmış işlemeli, zarif bir tokayla tutturmuştu. Tokadan kurtulan bir tutam saç yüzüne dökülmüştü, eliyle onu geriye attı. "Ben de sizi arıyordum," dedi. "Aşçı köye doğru yürüdüğünüzü söyledi. Size eşlik etmek istedim. Shan kızlarından biri *nwè ni*, sanırım sizin dilinizde 'gündüzsefalarının' çiçek açmaya

başladığını söyledi, ben de gidip görebiliriz diye düşündüm. Gidebilecek kadar iyi misiniz?"

"Sanırım. Sanırım, nihayet çok daha iyiyim."

"Bunu duyduğuma sevindim, çok endişelenmiştim," dedi.

"Ben de. Çok rüya gördüm... tuhaf, korkunç rüyalar. Sizi gördüğümü sandım ama rüyaymış."

Khin Myo bir an sessiz kaldı. "Yalnız kalmanızı istemedim." Koluna dokundu ve "Hadi yürüyelim," dedi.

Yolun aşağısına yavaşça yürürlerken kalabalık da hâlâ arkalarından geliyordu. Khin Myo durup çocuklara baktı. "Sizinle mi gelecek şu... Ona ne diyordunuz?"

"Kortej mi?

"Fransızcadan gelen bir kelime mi?"

"Sanırım öyle. Fransızca bildiğinizi bilmiyordum."

"Bilmiyorum. Sadece birkaç kelime. Doktor Carroll bana kelimelerin anlamlarını öğretmeyi sever."

"Pekâlâ. Kortejime nasıl 'defolun' diyebileceğimi öğrenmek isterdim doğrusu. Çok tatlılar ama bu kadar fazla ilgiye alışık değilim."

Khin Myo dönüp çocuklara bir şeyler söyledi. Ciyaklayarak çil yavrusu gibi kaçıştılar. Khin Myo ve Edgar yürümeye devam ettiler. Çocuklar peşlerinden gelmedi.

"Onlara ne söylediniz?" diye sordu Edgar.

"İngilizlerin Shan çocuklarını yediğini söyledim," diye cevap verdi.

Edgar gülümsedi. "İstediğimiz türden bir propaganda olduğunu zannetmiyorum."

"Ah, tam tersi. En bilinen Shan ruhlarından bazıları da çocukları yer. Siz gelmeden çok önce onlara tapılıyordu."

Küçük tepenin üzerinde yükselen patikayı takip ettiler. Bir evin önünden geçtiler. Khin Myo evin kem gözlü bir

kadının evi olduğunu söyledi ve Edgar'ı temkinli olması konusunda uyardı. Şakacı bir tavırla söylemişti, Edgar'ın nehir kenarındaki sohbetlerinden anımsadığı hüzünden uzak görünüyordu. Ufak bir koruya girip tepeye tırmanmaya başladılar. Ağaçlar seyrelmeye başladı ve onların yerini her tarafı kaplayan çiçekler aldı.

"Aradığınız çiçekler bunlar mı?" diye sordu Edgar.

"Hayır, sırtın diğer tarafında bir çayır var, orada. Gelin."

Tepenin zirvesine ulaştılar. Aşağıda koyu kırmızı ve somon rengi çiçeklerle kaplı uzun çalılıklarla dolu alana baktılar.

"Ah, ne kadar güzeller!" dedi Khin Myo ve çocuklar gibi koşturarak aşağı indi. Edgar gülümsedi ve peşinden gitti. Yürüyordu ama bir süre sonra refleks olarak o da koşmaya başladı. Birazcık. Khin Myo durup ona döndü, bir şeyler söyledi. Edgar durmaya çalışsa da ivmeden dolayı duramadı ancak bir iki kez sektikten sonra Khin Myo'nun önünde durabildi. Nefes nefese kalmıştı, yüzü kıpkırmızıydı.

Khin Myo tek kaşını kaldırarak ona baktı. "Sekerek mi koşuyordunuz, ben mi yanlış gördüm?"

"Sekerek mi?"

"Sanırım az önce sizi sekerek koşarken gördüm."

"Hayır hayır, asla. Çok hızlı koştuğum için duramadım sadece."

Khin Myo güldü. "Sanırım sekerek koştuğunuzu gördüm! Bay Drake..." Gülümsedi. "Yüzünüz kıpkırmızı oldu Bay Drake!"

"Hayır, olmadı!"

"Gerçekten kızardınız. Bakın işte, hemen yüzünüz kıpkırmızı oldu."

"Güneş yanığı bu, güneşe çıkınca böyle oluyor."

"Bay Drake, bir İngiliz'in bile şapka altında bu kadar çabuk güneş yanığı olacağını sanmıyorum."

"Koşturmaktandır o zaman. Artık genç sayılmam."

"Peki, öyle olsun o zaman Bay Drake." Khin Myo bir kez daha koluna dokunup, "Gelin çiçeklere bakalım," dedi.

Edgar'ın alışık olduğu türden bir çayır değildi. İngiliz kırsalından tanıdığı, çiğle kaplı yemyeşil çayırlara benzemiyordu. Kuru bir çayırdı. Saplar ve çalılar sert toprağın içinden hayal bile edemeyeceği tonlarda yüzlerce çiçekle fışkırıyordu. Nota farklarını ayırt etmek için eğitilmiş bir adam bile görmenin inceliğini anlamayabiliyordu. "Keşke yağmur yağsa," dedi Khin Myo, "daha fazla çiçek olabilirdi."

"Adlarını biliyor musunuz?" diye sordu Edgar.

"Sadece birkaçının. Ben daha ziyade ovadakilerin adını biliyorum. Ama Doktor Carroll bana bazılarını öğretti. Bu hanımeli. Bu da Çin'de bulunan bir tür çuha çiçeği. Şuradaki ise sarı kantaron, bunlar da yabangülleri olacak..." Yürürken birkaçını topladı.

Tepenin ardından bir ses duydular. Biri şarkı söylüyordu. Genç bir Shan kızı belirdi. Önce bedeni yokmuş gibi başı, sonra gövdesi, sonra da ayakları. Kız saygıdan başını öne eğip hızlıca yürüyerek yanlarından geçti. Yolun on adım ilerisinde dönüp tekrar onlara baktı, sonra adımlarını hızlandırıp tepenin arkasında gözden kayboldu.

Ne Edgar ne de Khin Myo bir şey söyledi. Edgar, Khin Myo'nun genç kızın bakışlarıyla ne ima ettiğini, çiçeklerle kaplı bu çayırda bir başlarına olmalarının ne anlama geldiğini fark edip etmediğini merak ediyordu. Sonunda boğazını temizledi. "Burada bir başımıza olduğumuz için bizi yanlış anlayabilirler," dedi ama sözcükler ağzından çıkar çıkmaz içini pişmanlık kapladı.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Özür dilerim, boş verin lütfen," dedi ve Khin Myo'ya baktı. Yakınında duruyordu, çayırın öte yanından esen rüzgâr, çiçeklerin kokusunu parfümüne karıştırıyordu.

Khin Myo, Edgar'ın pişmanlığını hissetmiş olacak ki bir daha sormadı. Çiçekleri burnuna götürdü. "Gelip koklayın, dünyada eşi benzeri yok." Edgar yavaşça başını onunkine yaklaştırdı, çiçeklerin kokusu dudaklarının arasındaki boşlukta asılıydı. Onu hiç bu kadar yakından görmemişti, gözbebeklerinin inceliklerini, dudaklarındaki çatlakları, yanaklarından aşağı inen *thanaka*yı.

Sonra Khin Myo başını kaldırıp Edgar'a baktı. "Geç oluyor Bay Drake. Hastalığı daha yeni atlattınız. Geri dönmemiz gerek. Belki de Doktor Carroll da çoktan gelmiştir." Edgar'ın cevap vermesini beklemeden buketten bir gündüzsefası koparıp saçına taktı. Karargâha doğru yürümeye başladı.

Bir süre arkasından baktıktan sonra Edgar da onun peşinden patikanın aşağısına doğru yola koyuldu.

Doktor Carroll o gün geri dönmedi ama Shan Platosu'nda altı ay süren kuraklığın ardından *yağmur* geri döndü. Patikadan aşağı yürürken yağmura yakalandılar, gülerek koşturmaya başladılar. Büyük, sıcak yağmur damlaları, dolu şiddetiyle iniyordu yeryüzüne. Khin Myo şemsiyesiyle koşuyordu Edgar'ın önünde, saçları suyun ağırlığıyla savruluyordu. Saçındaki gündüzsefası bir süre daha dayandı ama sonra suyun ağırlığıyla yere düştü. Edgar çamur içindeki koşuşturmaya ara vermeden, kendisinin bile hayret ettiği bir çeviklikle uzanıp çiçeği aldı.

Köyün girişinde, aniden bastıran sağanaktan kaçmak için nehrin yukarısına koşan kalabalığın arasından geçtiler.

Herkes kafasını örtmeye çalışarak gülüşüp bağrışıyordu. Özenle düğümledikleri türbanlarını korumak için sığınacak yer arayan kadınların iki katı kadar çocuk ise açıklıktaki su birikintisinde oynamak için dışarı koşuyordu. Sonunda Khin Myo'nun odasının önünde bir sığınak buldular. Çatının kenarından akan yağmur suları perde misali onları karargâhı dolduran bağrışmalardan ayırıyordu.

"Sırılsıklam olmuşsunuz," diye güldü Khin Myo. "Şu halinize bakın."

"Siz de öylesiniz," dedi Edgar, gözlerini ondan ayırmadan. Uzun siyah saçları sırtına dağılmış, açık renk bluzu vücuduna yapışmıştı. Yarı saydam kumaştan teni görünüyordu, göğsünün hatları ortadaydı. Khin Myo başını kaldırıp Edgar'a baktı, yüzündeki ıslak saçlarını geriye attı.

Durup onu izledi Edgar, göğsünün derinliklerinde bir şeylerin kıpırdadığını hissetti, bir istek; onu odasına davet etmesini istiyordu. Elbette sadece kurulanmak için, daha fazlasını asla istemeyecekti. Sadece kurulanmak için, sonra odanın Hindistan cevizi ve tarçın kokan karanlığında ellerinin birbirine kazara değmesini, sonra yeniden, belki daha cesurca, kasıtlı olarak buluşup birbirine dolanmasını ve bir süre birbirlerine bakmadan öylece durmalarını diledi. Dışarıda öylece durup suyun serinliğini tenlerinde hissederken kadının da aynı şeyleri aklından geçirip geçirmediğini merak etti.

Belki, Edgar yağmurun verdiği cesaretle hareket etseydi, suyun akışının cesaretiyle davransaydı gerçekleşebilirdi bu. Ama öyle olmadı. Hayatını başkaları güzellikler yaratabilsin diye düzen yaratmakla geçiren biri için fazlaydı tüm bunlar. Kurallar koyan birinden kuralların dışına çıkmasını beklemek olmazdı. "Üstümüzü değiştirsek iyi olacak. Kuru giysiler bulmam gerekiyor," dedi çatlak bir sesle uzun bir sessizliğin

ardından, ikisi de durup yağmuru dinliyordu. Az ama özdü söyledikleri.

Bütün gün ve gece boyunca yağmur yağdı. Sabah hava açtığında Doktor Anthony Carroll, Mongnai'nin Shan Prensi'nin elçisiyle Mae Lwin'e döndü. Bütün gece yağmur altında at sürmüş ve fırtınayla yarışmıştı.

17

Edgar balkonda oturup Saluen'in köpüklü sularının akışını izlerken nal sesleri duydu. Önde Doktor Carroll, arkasında Nok Lek ve onun arkasında tanımadığı bir adam karargâha girdi.

Birkaç oğlan koşup adamların attan inmesine yardım etti. Edgar uzaktan bile sırılsıklam olduklarını görebiliyordu. Doktor kolonyel şapkasını çıkarıp kolunun altına sıkıştırdı. Başını kaldırdı ve balkonunda duran piyano akortçusunu gördü. "Günaydın Bay Drake!" diye seslendi. "Lütfen aşağı gelin. Sizi biriyle tanıştırmak istiyorum."

Edgar sandalyesinden kalkıp açıklığa indi. Aşağı indiğinde oğlanlar midillileri götürmüştü, Carroll da eldivenlerini temizliyordu. Üzerinde bir süvari ceketi vardı ve dolakları çamur içindeydi. Ağzında, hâlâ yanan nemli bir puro vardı. Yüzü kıpkırmızıydı ve yorgun görünüyordu. "Umarım yokluğumda kendinizi toparlayabilmişsinizdir."

"Evet doktor, teşekkür ederim. Yağmurlar geldi. Piyano üzerinde biraz daha çalışabilme fırsatı buldum. Sanırım nihayet akordu tamamlandı."

"Harika, harika Bay Drake. Tam da duymak istediğim şeydi bu. Size nedenini birazdan açıklayacağım. Önce sizi Yawng Shwe ile tanıştırmak istiyorum." Elini uzatmadan önce hafifçe eğilen adama döndü. Edgar adamın elini sıktı. "Gördüğünüz gibi geleneklerimizi biliyor," dedi Carroll.

"Sizinle tanışmak bir zevk efendim," dedi Edgar.

"İngilizce bilmiyor. Sadece el sıkışabiliyor," dedi Carroll alaycı bir ifadeyle. "Yawng Shwe, Mongnai *sawbwa*sının elçisi olarak burada. Orayı duymuş olmalısınız. Kuzeyde bir yer. Mongnai Eyaleti'nin Shan prensi yani *sawbwa*sı eskiden beri Saluen'in bu tarafındaki eyaletlerin içinde en güçlü olanlarındandır. Buraya gelirken birbirimizle yarıştık, çünkü *sawbwa* yarın Mae Lwin'i ziyaret edecek. Ben de karargâhta kalması için ona bir davetiye yolladım. Buraya ilk ziyareti olacak." Doktor durdu. "Gelin," dedi ıslak saçlarını yüzünden geriye atarken. "Detayları konuşmadan önce kendimize içecek bir şeyler bulalım. Gece boyunca at sürmekten dilim damağım kurudu. Hem de bunca yağmura rağmen." Dördü yokuştan yukarı dönüp karargâha doğru yürüdüler. Carroll, Edgar'ın yanında yürüyordu. "Piyanonun hazır olmasına çok sevindim. Görünüşe göre ona tahmin ettiğimizden çabuk ihtiyacımız olacak."

"Anlamadım?"

"*Sawbwa* için çalmanızı istiyorum Bay Drake." Edgar bir şey diyecek gibi olmuştu ki doktor sözlerine devam etti: "Detayları sonra paylaşacağım. *Sawbwa* başarılı bir müzisyen ve ona piyanodan epeyce bahsettim."

Edgar durdu. "Doktor, ben piyanist değilim. Bunu size defalarca söyledim," diye karşı çıktı.

"Hiç de öyle değil Bay Drake. Akort ettiğiniz sırada çaldığınızı gördüm. Londra'da konser vermek için yeterli olmayabilirsiniz ama Burma'nın balta girmemiş ormanlarında çalacak kadar iyisiniz. Hem, başka seçeneğimiz de yok. Ona sizin özellikle kendisi için geldiğinizi söyledim. Müzik hakkında bilgi vermek için benim onun yanında oturmam gerek." Elini Edgar'ın omzuna koyup doğrudan ona baktı. "Çıkarlarımız söz konusu Bay Drake."

Edgar yine itiraz edecek gibi oldu ama doktor ona izin vermedi. "Şimdi misafirimizin rahat etmesini sağlayalım. Sizinle odanızda görüşeceğim." Karargâhın kapısında duran oğlana Shan dilinde seslendi. *Sawbwa*nın elçisi güldü. Birlikte içeri girdiler.

Edgar odasına dönüp doktoru bekledi. Sinirle volta atıyordu. "Bu çok saçma, onun oyunlarının bir parçası olmak zorunda değilim. Buraya bunun için gelmedim, çalamadığımı ona defalarca söylemiştim. O da Katherine gibi çalamadığımı kabul etmiyor," diye söylendi kendi kendine.

Bekledi. Bir saat geçti, sonra iki, belki de üç. Emin olamıyordu, bir süre önce çantasına koyduğu için bozuk saatine bakma alışkanlığını bile kaybetmişti.

Bir saat daha geçti. Yavaş yavaş endişesi azalmaya başladı. *Belki de doktor fikrini değiştirmiştir*, diye geçirdi içinden, *belki etraflıca düşünüp iyi bir fikir olmadığını, bu tür performanslara hazır olmadığımı anlamıştır*. Giderek bu düşüncesine daha da inanarak bekledi. Balkona çıktı, nehir kenarındaki kadınlardan başka kimse yoktu.

Nihayet merdivenlerde ayak sesleri duyuldu. Gelen hizmetçilerden biriydi. "Doktor Carroll bunu size gönderdi," dedi oğlan ve eğilip ona bir mektup uzattı.

Aldığı diğer mektuplar gibi o da Shan kâğıdına yazılmıştı. Kötülüğünden aceleyle yazıldığı anlaşılıyordu:

Bay Drake,

Söz verdiğim gibi sizinle görüşemediğim için özür dilerim. *Sawbwa*nın elçisi beklenenden daha fazla ilgi bekliyor. Ne yazık ki performansınız hakkında sizinle konuşamayacağım. Tek bir isteğim var. Bildiğiniz

üzere Mongnai *sawbwa*sı, Albay Stedman komutasındaki İngiliz kuvvetlerinin son iki aydır savaş halinde olduğu Limbin İttifakı'nın liderlerinden biri. Mae Lwin'deyken *sawbwa*ya bir ön anlaşma önermeyi, daha da önemlisi ittifakla bir görüşme ayarlamasını talep etmeyi planlıyorum. Sizden tek istediğim, prensi dostluk duygularıyla harekete geçirecek bir parça seçip çalmanız ve tekliflerimizde iyi niyetli olduğumuza ikna etmeniz. Bu duruma uygun bir parça seçip çalacağınıza *son derece güveniyor* ve inanıyorum."

A.C.

Edgar itiraz etmek için başını mektuptan kaldırdığında oğlan çoktan gitmişti. Karargâha baktı, bomboştu. Lanet okudu.

Geceyi piyano odasında, masanın başında, çalacağı parçayı düşünerek geçirdi. Bir parçayı çalmaya başlıyor, duruyor, uygun olmadığını düşünüp başkasına geçiyordu. Ne çalması gerektiğine dair düşünceleri, ziyaretin ne anlam ifade ettiğine, *sawbwa*nın kim olduğuna ve doktorun müzikle, toplantıyla neyi amaçladığına dair kriterlerle değişip duruyordu. Gün ağarırken bir ara durdu, kollarını klavyeye, başını da kollarına yaslayıp uykuya daldı.

Uyandığında öğlen olmuştu. Bir an kendini İngiltere'deki atölyesinde zannetti. Odasına dönerken karargâhın bir gecede nasıl değiştiğine hayret etti. Yollar, yağmurların taşıdığı kalıntılardan temizlenmiş ve yeni kesilmiş kereste parçalarıyla kaplanmıştı. Alacakaranlıkta evlerden asılan bayraklar dalgalanıyordu. İngiliz varlığının tek işareti, karargâhın dışındaki yemekhaneye dönüştürülmüş alanda asılı duran bayraktı.

Gözüne tuhaf gelmişti, karargâhta daha öne hiç İngiliz bayrağı görmemişti. Sonra bu düşünce de tuhaf geldi, çünkü ne de olsa burası bir İngiliz kalesiydi.

Odasına döndü. Akşama doğru bir oğlan kapıyı çaldı. Yıkanıp giyindi ve çocuk onu karargâhın merdivenlerinden çıkardı, nöbetçi içeri girmeden ayakkabılarını çıkarmasını söyledi. İçeride, masa ve sandalyelerin yerini, alçak hasır masaların arkasına konulmuş minderler almıştı. Salon sakindi, *sawbwa* ve maiyeti henüz gelmemişti. Odanın öte ucunda Carroll ve Khin Myo'nun oturduğu yere götürüldü. Doktor Shan giysileri giymişti: yanardöner kumaştan mor bir *paso*nun üzerine inen beyaz pamuklu zarif bir ceket. Son derece asil görünüyordu, Edgar'a, geldiği gün nehir kenarında yanındaki adamlarınkine benzer kıyafetler içinde gördüğü zamanı anımsatıyordu. O zamandan beri Edgar, Carroll'ı sadece Avrupa giysileriyle ya da hâkî askeri pantolonlar içinde görmüştü.

Khin Myo ve doktorun arasındaki minder boştu. Doktor birkaç minder ötede oturan yaşlı bir Shanla derin bir sohbete dalmıştı. Edgar'a oturmasını işaret etti. Khin Myo yanına çömelen bir oğlanla konuşuyordu, konuşurlarken Edgar'ın gözü Khin Myo'daydı. İpek bir bluz giymişti, saçları yeni yıkanmış gibi koyu duruyordu. Saçında yürüyüşe çıktıklarında taktığı tik ağacından yapılma tokası vardı. Çocuk gittiğinde Khin Myo, Edgar'a doğru eğilerek, "Çalacağınız parçaya hazırlanabildiniz mi?" diye fısıldadı.

Edgar zar zor gülümsedi. "Göreceğiz." Odada şöyle bir göz gezdirdi. Buranın alışkın olduğu sıkıcı klinik ya da muayenehane olduğuna inanmakta zorlandı. Her köşede yanan meşaleler odayı aydınlatıp tütsü kokusuyla dolduruyordu. Duvarlar halılar ve hayvan derileriyle kaplanmıştı. Odanın

dört bir yanında Edgar'ın çoğunu tanıdığı hizmetçiler duruyordu. Hepsinin üzerinde efil efil kumaştan mavi gömlekler vardı ve tertemiz türbanları mükemmel şekilde bağlanmıştı.

Kapıda bir ses duyuldu ve odaya aniden sessizlik çöktü. Parıltılı kıyafetler içinde iri yarı bir adam girdi içeriye. "Bu o mu?" diye sordu Edgar. "Hayır, bekleyin. O bu kadar iri yarı biri de..." Khin Myo cümlesini bitirmeden bol payetli cübbesiyle kısa boylu, tombul bir adam odaya girdi. Kapıdaki Shan hizmetçiler önünde diz çöktü. Carroll bile eğildi; doktor ve Khin Myo'nun eğildiğini gören Edgar da aynısını yaptı. *Sawbwa*, Carroll'ın yanındaki boş mindere, maiyeti de kendilerine ayrılan minderlere oturdu. Hepsi birbirine benzeyen üniformalar giymişti. Üzerlerinde kuşaklı, pileli gömlekler, başlarında ise temiz, beyaz türbanlar vardı. Masadan uzakta oturan bir keşiş hariç hepsi aynıydı. Edgar masadan uzak oturmasını yemek yemeyi reddetmek olarak algılamıştı, keşişler öğleden sonra yemek yemezdi. Ama adamın görünüşünde tuhaf bir şey vardı; Edgar bakmayı sürdürdüğünde, ilkin alışılmadık derecede koyu teni zannettiği şeyin aslında tüm yüzünü ve ellerini kaplayan mavi bir dövme olduğunu fark etti. Hizmetçilerden biri odanın orta yerinde tüm odayı aydınlatan bir meşale yaktığında, adamın mavi teni safran renginde cübbesinin üzerinde daha belirgin hale geldi.

Carroll, *sawbwa*ya Shan dilinde bir şeyler söylüyordu. Edgar ne dediklerini anlayamasa da odadaki mırıltılardan, söylediği şeylerin onaylandığını anladı. Oturma hiyerarşisine de şaşırdı. Şu anda kendisi, *sawbwa*ya köy temsilcilerinden daha yakındı. Carroll'a da Khin Myo'dan. Hizmetçiler oyma metal kadehlerde fermente pirinç şarabı getirdiler. Herkese servis edildiğinde Doktor Carroll kadehini kaldırarak yeniden Shan dilinde bir şeyler söyledi. Odadaki herkes

söylediklerini coşkuyla karşıladı, *sawbwa* bilhassa memnun görünüyordu. "Sağlığınıza," diye fısıldadı Carroll.

"Keşiş kim?"

"Shanlar ona Mavi Keşiş diyor, sanırım nedenini anlıyorsunuz. *Sawbwa*nın şahsi danışmanı. Onsuz bir yere gitmez. Bu gece piyanoyu çalarken keşişin de kalbini kazanmaya çalışın."

Yemek servis edildi. Edgar'ın Shan Eyaleti'ne geldiğinden beri görmediği türden bir şölendi bu. Soslar, acılı Hint yemekleri, yoğun et suyunda servis edilen erişte kâseleri, körpe bambu filizleriyle pişirilmiş deniz salyangozları, soğan ve biberle sotelenmiş balkabağı, kızartılmış domuz eti ve mango, tatlı yeşil patlıcanlı bufalo eti, tavuk ve naneli salatalar... Çok yiyip az konuştular. Doktor ara sıra *sawbwa*ya dönüp bir şeyler söylüyordu ama çoğunlukla sessizdiler. Prens homurdanarak yemekleri beğendiğini gösteriyordu. Nihayet onca şeyi yedikten sonra, önlerine bir tabak betel cevizi kondu. Shanlar hararetle bu cevizleri çiğnemeye ve grubun yanında getirdiği tükürük hokkalarına tükürmeye başladılar. Sonunda *sawbwa* ellerini karnının üzerine koyup arkasına yaslandı ve doktora bir şeyler söyledi. Carroll piyano akortçusuna döndü. "Prensimiz müzik için hazır. Hazırlanmak için bizden önce odaya gidebilirsiniz. Lütfen ayağa kalktığınızda onu selamlayın ve odadan çıkarken başınızı eğmeyi unutmayın."

Dışarıda gökyüzü açılmıştı, yol peş peşe dizilen meşaleler ve ay ışığıyla aydınlanıyordu. Edgar patikayı tırmanırken göğsü sıkıştı. Piyano odasının dışında bir muhafız bekliyordu, Saluen sabahlarından tanıdığı Shanlı bir oğlan. Edgar onu başıyla selamladı, çocuk abartılı şekilde eğilerek selam verdi. Piyano akortçusu yalnız geldiği için abartılı bir hareketti bu.

Meşale ışığının altında oda eskisinden çok daha büyük görünüyordu. Piyano bir köşede duruyordu, yere birkaç

minder konulmuştu. *Gerçek bir salon gibi*, diye geçirdi içinden. Odanın öbür ucunda nehre bakan pencereler açıktı, Saluen'in yılan gibi kıvrılan suları odayı dolduruyordu. Edgar piyanoya gitti. Üzerindeki battaniye alınmıştı, tabureye oturdu. Tuşlara elini sürmemesi gerektiğini biliyordu. Parçayı açığa çıkarmak ya da onlar olmadan başladığını düşünmelerini istemiyordu. Gözlerini kapattı, parmaklarının nasıl hareket edeceğini ve müziğin kulağa nasıl geleceğini düşündü.

Çok geçmeden, patikadan ayak sesleri yükseldi. Carroll, prens ve Mavi Keşiş içeri girdi, ardından Khin Myo ve diğerleri. Edgar ayağa kalkıp olabildiğince eğilerek, Burmalılar gibi, bir konser piyanisti gibi onları selamladı. Hatta bu noktada, piyanistlerin, ziyaretçilerin elini sıkarak selamlaşmayı tercih eden Batı kültüründen ziyade Doğu kültürüyle ortak yönleri olduğunu düşündü. Herkes minderine yerleşene kadar ayakta bekledi, sonra da piyano taburesine oturdu. Giriş yapmadan, bir şey söylemeden başlayacaktı. Bestenin adı Mongnai Prensi için bir şey ifade etmeyecekti çünkü, Carroll ise parçayı zaten biliyordu. Prense o açıklayabilirdi.

Bach'ın *İyi Düzenlenmiş Klavye* adlı eserinin dördüncü bölümüyle, Do Diyez Minör Prelüd ve Füg ile başladı. Parça tam bir akortçu parçasıydı, sesin olanaklarının keşfiydi ve Edgar'ın profesyonel piyanoların akortlarını test ederken çaldığı bir nota düzeniydi. Bu parçaya "akort sanatının kutsal kitabı" derdi hep. Notaların eşit aralıklarla yerleştirildiği eşit ölçü geliştirilmeden önce, aynı enstrüman üzerinde tüm tuşları çalmak imkânsızdı, ama eşit aralıklı notalarda olasılıklar birdenbire sınırsız görünmeye başlamıştı.

Prelüdü çaldı, ses yükselip alçalıyordu, çalarken kendisinin de salınmaya başladığını hissetti. *Doktora neden bu parçayı seçtiğimle ilgili söyleyebileceğim çok şey var*, diye geçirdi

içinden. Tüm füg̈ler gibi bunun da kontrpuan kurallarına bağlı olduğunu, basit bir melodinin detaylandırılmasından başka bir şey olmadığını, parçanın kalanının ilk birkaç satırda belirlenen kuralları takip ettiğini söyleyebilirdi. Bence, güzelliğin düzende, kurallarda yattığı anlamına geliyor bu, hukuk ve anlaşma imzalama konusunda bu parçadan istediğini çıkarabilir. Doktora vurucu bir melodisi olmadığını, İngiltere'de pek çok insanın bu parçayı fazla matematiksel bulduğunu, akılda kalıcı ya da mırıldanılabilecek bir melodiden yoksun olduğunu söyleyebilirdi. Gerçi belki bunu zaten biliyordur. Ama Shanlı biri aynı şarkıları bilmiyorsa, nasıl benim onların müziğiyle kafam karıştıysa prensin de bizim müziğimizle kafası karışabilir. Bu nedenle matematiksel bir şey seçtim, çünkü matematiksel olan evrenseldir. Ses kalıplarındaki karmaşıklığı ve transı herkes takdir edebilir.

Neden birinci değil de dördüncü prelüdle başladığını da açıklayabilirdi. Dördüncüsü bir belirsizlik, birincisi ise başarı melodisiydi ve kur yapmaya alçakgönüllülükle başlamak her zaman daha iyi bir yoldu. Bir diğer neden ise bu melodiyi duyduğunda çok etkilenmesiydi. Notalarında duygu vardı. Diğer parçalara göre daha zor anlaşıldığından çok daha etkileyiciydi.

Parça alçak sesle, bas tellerle başladı ve karmaşıklığı arttıkça soprano sesler dâhil oldu. Edgar tüm vücudunun sağa doğru hareket edip orada kaldığını hissetti. *Mandalay sahnelerindeki kuklalar gibi tuşların üzerinde geziniyorum*, diye düşündü. Artık kendine olan güveni artmıştı, çalmayı sürdürdü, şarkı yavaşladı. Şarkının sonuna geldiğinde başkalarının izlediğini neredeyse unutmuştu. Başını kaldırıp odanın öbür ucunda oturan *sawbwa*ya baktı; *sawbwa*, Mavi Keşiş'e bir şeyler söyledikten sonra Edgar'a devam etmesini işaret

etti. Yanlarında oturan doktorun gülümsediğini düşündü. Sonra yeniden çalmaya başladı, Re Majör, sonra Re Minör ve her gamda ilerleyerek, her melodinin başlangıcında bir çeşitlemeyle olasılıklara imkân tanıyan bir yapı. Eski ustasının deyimiyle daha uzak gamlarda çaldı. *Ormandaki gecede çalınmak için uygun bir parça*, diye düşündü Edgar, *Bach'ın Almanya'dan hiç ayrılmadığına bundan böyle asla inanmam*, diye ekledi kendi kendine.

Neredeyse iki saat boyunca çaldı, öyle ki eserin yarısında, Si Minör Prelüd ve Füg'den sonra ıssız bir yoldaki dinlenme tesislerinde verilen molalar gibi mola verdiler. Son notada Edgar'ın parmakları klavyenin üzerinde durdu, başını çevirip odaya baktı.

18

Sevgili Katherine,

Tarihten tam emin olamasam da mart ayındayız. Sana Burma'nın Güney Shan Eyaletlerinde, Saluen Nehri'nin kıyısında yer alan Mae Lwin kalesi ve köyünden yazıyorum. Mae Lwin'e geleli çok uzun bir zaman oluyor ama bu, benim buradan eve gönderdiğim ilk mektup. Sana daha önce yazamadığım için özür dilerim. Shan Tepelerine varmadan önce sık sık yazdığım için bu sessizlik seni çok endişelendirmiş olmalı. Ne yazık ki Mandalay'a posta göndermenin bir yolu olmadığından mektubumu uzun süre okuyamayacağını düşünüyorum. Belki de yazmamamın nedenlerinden biri budur ama sanırım başka nedenler de var. Bir kısmını anlıyorum ama bir kısmını anlamıyorum. Sana daha önce yazdığım mektuplarda hep olaylardan ya da düşüncelerimden bahsetmiştim, bu yüzden buraya geldiğimden beri neden sana yazmadığımı merak ediyorum. Çok şey *oldu* çünkü. Haftalar önce sana, buraya gelirken beni en çok üzen şeyin buradan eksik ayrılacağım hissi olduğunu söylemiştim. Ama tuhaftır, Mandalay'dan ayrıldığımdan beri hayal edebileceğimin ötesinde şeyler gördüm ve gördüklerimin çoğunu anladım, fakat hissettiğim eksiklik daha da büyüyüp şiddetlendi. Burada bulunduğum her gün, bir merhem ya da susuzluğumu giderecek

su gibi, cevap bekliyordum. Sanırım yazmayı bu yüzden erteledim. Yine de çok az yanıt bulabildim. Şimdi yazmamın sebebi ise çok uzun zamandır yazmamış olmam. Seni gördüğümde mektupta bahsettiğim şeylerin eski olaylar, çoktan yaşanmış şeylerin izlenimi olacağını biliyorum. Bu yüzden belki de sadece yaşadıklarımı yazıya dökmeye gerçekten ihtiyaç duyduğum için yazıyorum, bunu okuyacak tek insan ben olsam bile.

Saluen Nehri'nin kumlu kıyısındaki söğüt ağacının altında oturuyorum. En sevdiğim yerlerden biri. Gözden uzak, sessiz bir yer ama yine de nehri görebiliyor ve etrafımdaki insanların seslerini işitebiliyorum. Gün bitiyor. Güneş alçalmaya başladı, gökyüzü bulutların bir araya gelmesiyle mora büründü. Belki yine fırtına yaklaşıyordur. Yağmurlar başlayalı dört gün oluyor. Mandalay'dan ayrıldığım günden daha çok aklımda bu kalacak, çünkü platoda tarifi mümkün olmayan bir değişime neden oldu. Gerçekten de buradakine benzer bir yağmuru daha önce hiç görmemiştim. İngiltere'de yağmur dediğimiz çiseleme, muson yağmurlarının yanında hiçbir şey. Gök birden yarılıyor ve her şey ânında ıslanıyor, herkes sığınacak yer arıyor, patikalar balçığa, nehre dönüşüyor, ağaçlar yerlerinden oynuyor, yapraklarından kovayla su boşalıyor gibi oluyor, tek bir nokta bile kuru kalamıyor. Ah Katherine, öyle tuhaf ki... Sadece yağmurla ilgili bile sayfalarca şey yazabilirim. Düşme şekli, farklı büyüklükteki damlaların insanın yüzünde hissettirdikleri, tadı, kokusu, sesi... Doğrusu, sadece yağmurun sesini, sazların, yaprakların, damların ve söğüdün üzerine düştüğünde çıkardığı sesleri bile sayfalarca yazabilirim.

Sevgilim, Mae Lwin çok güzel. Yağmurlar bu yıl erken geldi ve orman inanılmaz bir değişim geçirdi. Kuru çalılar sadece birkaç gün içinde renk cümbüşüne dönüştü. Yangon'dan Mandalay'a giden gemiye bindiğimde genç askerlerle tanışmıştım, bana Mae Lwin'le ilgili hikâyeler anlatmışlardı. O zaman çoğunun doğruluğuna inanmamıştım ama şimdi doğru olduklarını biliyorum. Güneş çok parlak ve güçlü. Nehrin yukarısına doğru serin meltemler esiyor. Havada nektar ve baharatların hoş kokusu var, ve inanılmaz sesler! Şu an söğüt ağacının altında oturuyorum ve dalları aşağı kadar uzandığından nehri çok iyi göremiyorum ama yine de kahkaha seslerini duyabiliyorum. Ah, keşke çocuk kahkahalarını kâğıda dökebilmenin ya da bir telin titreşimlerinde yakalayabilmenin imkânı olsa. Burada kelimeler bizi hayal kırıklığına uğratıyor. Müziği tanımlamak için kullandığımız dili ve tonların çeşitliliği karşısında ne kadar yetersiz kaldığımızı düşünüyorum. Yine de müziği kaydetme yollarımız var. Müzikteki yetersizliklerimiz sadece kelimelerle sınırlı, çünkü istediğimizde nota imlerine ve ölçülere başvurabiliyoruz. Ancak, hâlâ diğer sesler için kelimeler bulmuş değiliz, onları nota imi ya da yazı olarak kaydedemedik. Ne demek istediğimi nasıl anlatsam ki? Sol tarafımda, üç çocuk sığ sularda top oynuyor ve top sürekli daha derin sulara kaçıyor. Çamaşır yıkayan genç bir Shan kadını –belki anneleri, belki de ablaları– topu almak için her yüzdüklerinde onları azarlıyor. Yine de çocuklar topu kaçırmaya ve yüzüp almaya devam ediyorlar. Kaçırma ve yüzüp geri alma arasında daha önce hiç duymadığım kahkahalar duyuyorum.

Bunlar piyanolara, ölçü çizgilerine, notalara yasaklanmış sesler.

Katherine, keşke sen de duyabilseydin onları. Ya da benim onları eve getirebilmem mümkün olsaydı, hepsini aklıma kazıyabilseydim. Yazarken hem derin bir hüzün hem de sevinç, istek, içimden taşan bir coşku hissediyorum. Kelimelerimi özenle seçiyorum, gerçekten böyle hissediyorum. Bu hisler göğsümde bir kuyudan yükselen sular gibi yükseliyor, yutkunuyorum, gözlerim yaşlarla doluyor, taşacak gibi oluyorum. Suyun akışında ya da oyun oynayan çocukların seslerinde bu kadar fazla anlam bulabileceğim hiç aklıma gelmezdi.

Mektubumun senin için ne kadar tuhaf olduğunun farkındayım, çünkü onca şey yazmama rağmen yaptıklarımın ya da gördüklerimin pek azını anlatabildim. Bir çocuk gibi kâğıda saçma sapan şeyler yazıyorum. Değişen şeyler var hayatımda, yazdıklarımdan bunu zaten anlamış olmalısın. Dün gece oldukça seçkin bir dinleyici kitlesine piyano çaldım. Bir yanım bunu bir değişim ânı olarak görse de öyle olmadığını biliyorum. Değişim, daha yavaş gelişen bir şey, bendeki değişim evde bile başlamış olabilir. Bu değişimin ne anlama geldiğini bilmiyorum, her zamankinden daha mı mutlu yoksa daha mı üzgün olduğumu bilmediğim gibi. Zamanın nasıl geçtiğini anlamadığımı düşünüyorum bazen; çünkü ne zaman döneceğimi bile belli bir tarih gelince değil, bir boşluk dolduğunda anlayacağım. Elbette eve döneceğim, çünkü hayatımın en büyük aşkı sensin. Ama gitmemi istemenin nedenini, gitmeden önce bana söylediklerini ancak şimdi anlayabiliyorum.

Sen haklıydın, tüm bunların bir sebebi var. Sadece, henüz ne olduğunu bilmiyorum. Başarıp başarmadığımı da bilmiyorum. Şimdilik beklemem gerek. Burada kalmalıyım. Elbette yakında, belki de yarın döneceğim. Şimdi yazıyorum, çünkü neden hâlâ burada olduğumu bilmen gerektiğini düşünüyorum. Anlayacaksın canım, umarım anlayacaksın.

Katherine, hava kararıyor ve soğuyor, çünkü –kulağa tuhaf gelebilir ama– burada kış mevsimindeyiz. Acaba başkaları bunları okusa ne düşünür? Dışarıdan aynı görünüyorum ve başkaları da bende bir değişiklik fark etti mi bilmiyorum. Belki de bu yüzden seni daha da çok özlüyorum. Sustuğumda bile beni duyduğunu söylerdin hep.

Sana daha sık yazacağım, çünkü sadece yer, mürekkep ve güneş ışığının koyduğu sınırlardan bile yazamadığım çok şey var.

Seni her daim sevecek olan kocan,

Edgar

Hava hâlâ aydınlıktı. Söylenmemiş başka şeylerin de olduğunu biliyordu Edgar ama onları kâğıda dökecek olduğunda kalemi titriyordu.

Khin Myo'nun yaklaştığını gördü. Yüzü asıktı. "Bay Drake," dedi kadın. Edgar ona baktı. "Doktor Carroll sizi bulmam için gönderdi beni. Lütfen gelin. Ve acele edin. Önemli olduğunu söylüyor."

19

Edgar mektubu katlayıp Khin Myo'yu takip etti. Karargâha kadar hiç konuşmadılar, Khin Myo ona kapıya kadar eşlik etti, sonra hemen patikadan geri döndü.

İçeride, doktoru pencereden karargâhı izlerken buldu. "Bay Drake, lütfen oturun," dedi Carroll, sandalyeyi işaret ederek. Kendisi de ampütasyon için kullandığı masanın diğer tarafına oturdu. "Rahatsız ettiğim için özür dilerim, nehir kenarında çok huzurlu görünüyordunuz. Dinlenmeyi herkesten fazla hak ediyorsunuz. Çok güzel çaldınız."

"Teknik bir parçaydı."

"Teknik bir parçadan çok daha fazlasıydı."

"Peki ya *sawbwa*?" diye sordu Edgar. "Umarım o da aynı şeyi düşünmüştür." Prens o sabah filin sırtına monte edilmiş tahtına oturup yola çıkmıştı, payetlerinin parıltısı ormanın yeşilliğinde kaybolmuştu. İki yanında, midillilerinin kuyrukları kırmızıya boyanmış atlılar vardı.

"Büyülendi. Sizi yeniden çalarken dinlemek istedi. Ama ben bunun için daha uygun zamanlar olduğu konusunda üsteledim."

"İstediğiniz anlaşmayı imzalayabilecek misiniz?"

"Bilmiyorum. Henüz sormadım. Prensler söz konusu olunca doğrudan söylemek pek işe yaramaz. Ona sadece durumumuzu anlattım, henüz bir şey talep etmedim. Birlikte yemek yedik ve siz de bize piyano çaldınız, hepsi bu.

Birlikteliğimizin 'tamamına ermesi için' diğer prenslerin onayını beklememiz gerekecek diyelim. Yine de, *sawbwa*nın desteğiyle anlaşma imzalama şansımız daha da artacak." Öne doğru eğildi. "Sizi buraya daha fazla yardımınızı istemek için çağırdım."

"Tekrar çalamam doktor."

"Hayır Bay Drake, bu kez piyanolarla ilgili bir şey değil. İkisinin bir araya gelmesiyle ilgili şiirsel görüşlerim olsa da bu sadece savaşla alakalı bir durum. Yarın akşam kuzeyimizdeki Mongpu'da Shan prenslerinin toplantısı olacak. Sizden toplantıda bana eşlik etmenizi istiyorum."

"Size eşlik etmek mi? Hangi sıfatla?"

"Sadece eşlik edeceksiniz. Yarım günlük bir yolculuk. Toplantının başlangıç zamanına göre bir gün ya da bir gece sürecek. At sırtında gideceğiz. Sadece manzara için bile gelinir, Shan Eyaleti'nin en güzel manzaralı yollarından birinden gideceğiz."

Edgar bir şey diyecek oldu ama doktor itiraz etmesine fırsat vermedi. "Yarın yola çıkacağız."

Edgar ancak dışarı çıktığında, Carroll'ın onu şarkı söyleyen kayalıklardan beri ilk kez karargâhın dışında bir yere davet ettiğini fark etti.

Akşamın kalanını nehir kenarında düşünerek geçirdi. Yolculuğun bu kadar ani olmasından ve doktorun sesinde hissettiği aciliyetten rahatsızlık duydu. Khin Myo'yu ve yağmur altındaki yürüyüşlerini düşündü, *belki de bir araya gelmemizi istemiyordur*, diye geçirdi içinden. Sonra bu düşünceden vazgeçti. *Başka bir şey olmalı, yanlış ya da uygunsuz bir şey yapmadım ben*, dedi kendi kendine. Hava bulutlandı. Kadınlar Saluen'in kenarında çamaşır yıkıyorlardı.

***

Ertesi gün öğleden sonra yola çıktılar. Doktor, Edgar'ın gelişinden bu yana ilk kez subay üniforması giymişti. Siyah şeritli, altın renginde rütbe nişanları olan kırmızı bir ceket. Ceket ona gösterişli ve etkileyici bir hava katmıştı. Koyu renk saçları taranmıştı ve bakımlıydı. Khin Myo vedalaşmak için dışarı çıktı, doktora yarı Burma dilinde yarı İngilizce bir şeyler söylerken Edgar onları dikkatle izledi. Doktor, Khin Myo'yu dinledi, sonra göğüs cebinden sardalya kutusunu çıkarıp içinden bir puro aldı. Sonra Khin Myo, Edgar'a döndü. Gülümsemedi bile, sadece onu görmemiş gibi baktı. Midilliler yıkanmış ve tımar edilmişti, yelelerindeki çiçekler ise çıkarılmıştı.

Karargâhtan çıktılar. Nok Lek ve eli tüfekli dört Shan atlısı daha eşlik ediyordu onlara. Sırtın yukarısındaki ana patikayı takip edip kuzeye döndüler. Yağmurun esintisiyle serinleyen güzel bir gündü. Doktor miğferini eyerinin üzerinde taşıyor, atını sürerken dalgın dalgın puro içiyordu.

Edgar hiçbir şey söylemedi. Katherine'e yazdığı mektubu düşündü sadece. Katlanmış vaziyette, çantasında duruyordu.

"Bugün her zamankinden daha sessizsiniz Bay Drake," dedi doktor.

"Dalmışım. Mae Lwin'e geldiğimden beri karıma ilk kez yazdım. Performansımdan, piyanodan bahsettim."

Sürmeye devam ettiler. "Tuhaf," dedi doktor nihayet.

"Tuhaf olan ne?"

"Erard'a duyduğunuz sevgi. Bana Mae Lwin'e neden bir piyano istediğimi sormayan tek İngiliz sizsiniz."

Edgar döndü. "Neden ki? Bana göre tuhaf bir durum değil bu. Piyanoya buradan daha layık bir yer görmedim." Yeniden sessizlik oldu. "Ve evet, hiç merak etmedim," dedi. "Ben daha çok *benim* neden burada olduğumu merak ediyorum."

Doktor yan gözlerle Edgar'a bakıp güldü. "Ben de sizin ve piyanonun ayrılmaz bir ikili olduğunuzu düşünüyordum," dedi.

Edgar da güldü. "Hayır, bazen öyle görünse de... Hayır. Cidden, görevimi tamamlayalı haftalar oldu, çoktan gitmem gerekmez miydi?"

"Sanırım bu sorunun cevabı sizde." Carroll purosunun külünü silkeledi. "Sizi burada tutan ben değilim."

"Evet, değilsiniz," dedi Edgar. "Ama beni gitmeye de teşvik etmediniz. Piyano akort edilir edilmez ayrılmamı isteyeceğinizi düşünüyordum. Ne de olsa burada 'risk teşkil ettiğimi' siz söylemiştiniz."

"Arkadaşlığınızdan, sohbetlerimizden keyif alıyorum. Bence bu riske değer."

"Müzik hakkındaki sohbetlerimizden mi? Onur duydum ama gerçekten bundan fazlası olmalı. Hem, müzik konusunda benden daha bilgili olanlar var, Hindistan'da, Kalküta'da, hatta Burma'da. Ya da sadece sohbet etmek isteseydiniz doğa bilimciler, antropologlar var. Kalmam için neden bu kadar çaba gösteriyorsunuz? Benim yerime başkaları da olabilirdi."

"Başkaları oldu da."

Edgar yüzünü doktora çevirdi. "Ziyaretçiler mi demek istiyorsunuz?"

"On iki yıldır buradayım. Başkaları da vardı, sizin de söylediğiniz gibi doğa bilimciler, antropologlar... Geldiler ve kaldılar. Ama yalnızca kısa süreliğine. Örnek toplayacak ya da eskiz çizecek kadar kaldılar, Shan Eyaleti'nin biyolojisi, kültürü ve tarihinin kendi görüşlerine nasıl benzediğine dair teorileri üzerine tartıştılar. Sonra da evlerine döndüler."

"İnanmak zor. Büyüleyici bir yer burası."

"Sanırım kendi sorunuza kendiniz cevap veriyorsunuz Bay Drake."

Bir kuş sürüsünün uçuşunu izlemek için tepede durdular.

"Yangon'da bir piyano akortçusu var," dedi Carroll, yola yeniden koyulduklarında. "Sizi buraya çağırtmadan önce de biliyordum. Kendisi bir misyoner, ordu piyano çaldığını bilmiyor ama onunla çok daha önce tanışmıştım. İsteseydim gelirdi."

"Herkesi büyük bir zahmetten kurtarırdı bu."

"Evet, öyle. Gelirdi ve kısa bir süre kalırdı. Sonra o da giderdi. Buralarda yeni olacak birini istedim. Yanlış anlaşılmak istemem, elbette sizi buraya getirmekteki asıl amacım bu değildi." Purosunun külünü silkeledi yine. "Piyanomu Londra'daki en iyi akortçuya akort ettirmek istedim. Talebimin, orduyu bana ne kadar güvenebileceklerini, yöntemlerimin işe yarayacağını, kaba kuvvet gibi müziğin de barış getirebileceğini anlamaya zorlayacağını biliyordum. Aynı zamanda, Mae Lwin'e kadar gelmeyi göze alacak birinin, benim gibi müziğe inanan biri olacağını biliyordum."

"Peki ya gelmeseydim?" diye sordu Edgar. "Beni tanımıyordunuz, nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?"

"Başka biri gelirdi, bir ziyaretçi. Belki de Yangon'daki misyoner. Birkaç gün içinde evlerine dönmüş olurlardı."

Edgar, doktorun uzaklara daldığını gördü. "*Siz* eve dönmeyi düşündünüz mü hiç?"

"Elbette. İngiltere'yi çok özlüyorum."

"Özlüyor musunuz?"

"Evet, özlüyorum."

"Yine de kalmaya devam ediyorsunuz. Neden peki?"

"Burada yapacak çok işim var; projeler, deneyler, planlar... En başta kalmaya niyetim yoktu. Görevim gereği gelmiştim. Sadece... burayla ilgili farklı bir şey vardı. Ya da şöyle de diyebiliriz: Komutamı başkasına devretmekten korktuğum için gitmeyeceğim. Onların, sorunları barışçıl yollarla çözmeleri

mümkün değil." Durakladı, ağzındaki puroyu çıkarıp dumanına baktı. "Tereddüt ettiğim zamanlar oluyor."

"Savaşla ilgili mi?"

"Hayır, hayır... Kendimi tam olarak ifade edemiyorum belki de. Burada yaptığım şeyden şüphe duymuyorum. Doğru şeyi yaptığıma eminim. Sadece, tüm bunlarla uğraşırken neleri kaçırdığımı düşünüyorum." Purosuyla oynadı. "Karınızdan bahsettiğiniz zamanlar oluyor. Bir zamanlar benim de bir karım vardı... Ve bir kızım, sadece bir günlüğüne benim olan küçücük bir bebeğim vardı. Shanların bir deyişi vardır: 'İnsanlar, bu dünyada kalamayacak kadar iyi oldukları için, ölmeleri gerektiği için ölürler.' Bunu her duyduğumda kızım aklıma geliyor."

"Çok üzgünüm," dedi Edgar. "Albay söylemişti ama bunu sormanın haddime olmadığını düşünmüştüm."

"Hayır, öyle demeyin. Çok naziksiniz... Bağışlayın Bay Drake, bunlar geçmişte kalan üzücü şeyler." Eyerinde sırtını dikleştirdi. "Ayrıca, bana neden burada kaldığımı sormuştunuz. Yeterince zor bir soruydu bu. Belki de karargâhı bırakmak istemediğime dair söylediklerim doğru değildir. Belki de sadece gidemediğim için dönmüyorumdur." Purosunu yeniden ağzına götürdü. "Bir kez denedim. Yangon'daki hastanede çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonraydı. Taburuyla birlikte başka bir cerrah gelmişti. Ülke dışına taşınmadan, bir yıl kadar Yangon'da kalacaktı. Bense o sırada yıllardır İngiltere'ye gitmemiştim, birkaç aylığına eve dönme fırsatı tanıdılar. Gemide yer ayırttım, o sırada görev yaptığım Yangon'dan Kalküta'ya, oradan da Bombay'a giden trene bindim."

"Benim izlediğim güzergâhın aynısı."

"O zaman, ne kadar büyüleyici olduğunu biliyorsunuz. O yolculuk daha da büyüleyiciydi. Tren küçük bir ikmal

deposunda durduğunda Delhi'den otuz mil uzaklaşmıştık. Çölün üstünde bir toz bulutunun yükseldiğini gördüm. Bir grup atlıydı gelen, yaklaştıkça onların Racastan çobanları olduğunu anladım. Kadınlar üzerlerine yapışan toza rağmen hâlâ göz alan koyu kırmızı örtülere sarınmışlardı. Sanırım treni uzaktan görmüş ve meraktan incelemeye gelmişlerdi. Yanımızda bir oraya bir buraya gidiyor, tekerlekleri, motoru, yolcuları gösteriyor, bir yandan da anlayamadığım dilde bir şeyler söylüyorlardı. Onları, renklerin geçişini izledim. İngiltere'ye giden gemiye bindiğimde hâlâ düşünüyordum. Sonunda Aden'de gemiden indim ve bir sonraki gemiyle Bombay'a gittim. Oradan da bir sonraki trenle Kalküta'ya geri döndüm. Bir hafta sonra Pegu'daki görev yerime dönmüştüm. O çobanları görmenin beni neden geri döndürdüğünü hâlâ tam olarak anlamış değilim. Ancak, o görüntüler kafamda dans ederken Londra'nın karanlık sokaklarına dönemezdim. İsteyeceğim son şey, bilinmeyen yerlerle ilgili birbirinden kopuk hikâyeler anlatan mutsuz gazilerden biri olmaktı." Purosundan derin bir nefes çekti. "Size *Odysseia*'yı çevirdiğimi söylemiştim. Onu hep, Odysseus'un eve dönüş yolunu bulmak için verdiği mücadelenin trajedisi olarak yorumlamıştım. Oysa şimdi, Dante ve Tennyson'ın bu hususta yazdıklarını daha iyi anlıyorum: Odysseus kaybolmamıştı; gördüğü onca güzellikten sonra eve dönememişti, belki dönmek istememişti."

Sessizlik oldu.

"Bir zamanlar dinlediğim bir hikâyeyi anımsattı bu bana," dedi Edgar nihayet.

"Nedir?"

"Çok uzun zaman olmadı aslında, üç ay kadar önceydi, İngiltere'den yeni ayrılmıştım. Kızıldeniz'de, gemide bir adam anlatmıştı, yaşlı bir Arap."

"Tek Hikâyeli Adam."

"Onu tanıyor musunuz?"

"Elbette. Onunla uzun zaman önce Aden'de tanışmıştım ben de. Pek çok kişi onun hikâyesinden bahsediyordu. Bir asker, savaş hikâyelerini asla unutmaz."

"Savaş hikâyesi mi?"

"Yıllardır askerlerden aynı hikâyeyi duyuyorum. Artık neredeyse ezberimde. Yunanistan tasviri öyle canlı ki... Meğer hikâye doğruymuş, o ve erkek kardeşi daha çocukken aileleri Osmanlılar tarafından öldürülmüş. Onlar da Yunan Bağımsızlık Savaşı sırasında casusluk yapmışlar. Bir zamanlar tanıştığım yaşlı bir Yunan Bağımsızlık Savaşı gazisi, kardeşlerin kahramanlıklarını duymuştu. Herkes bu hikâyeyi duymak istiyor. Hikâyenin uğurlu olduğunu, duyanların savaşta cesurca hareket ettiğini düşünüyorlar."

Edgar şaşkın bir ifadeyle doktora baktı. "Yunanistan mı?"

"Evet, neden?" diye sordu doktor.

"Yunan Bağımsızlık Savaşı'yla ilgili olduğuna emin misiniz?"

"Hikâye mi? Elbette. Neden? Onca yıl sonra hâlâ hatırlıyor oluşuma mı bu kadar şaşırdınız?"

"Hayır... Hiç şaşırmadım. Ben de daha dün duymuşum gibi hatırlıyorum. *Benim de* ezberimde."

"O zaman sorun ne?"

"Sorun yok, hayır..." dedi Edgar usulca. "Sadece... hikâyeyi düşünüyordum." *Düşünüyordum da, sadece benim için mi farklıydı bu? Tüm bunları hayal etmiş olamam, değil mi?* diye geçirdi içinden.

İlerlediler. Sallandıkça uzun, kıvrık badıçları tıkırdayan ağaçların olduğu bir korudan geçtiler. "Bir şey söylemek

istemiştiniz," dedi doktor. "Tek Hikâyeli Adam size benim söylediğim bir şeyi hatırlatmıştı?"

"Ah..." Edgar uzanıp badıçlardan birini kopardı. Kırıp açtı, içinden kuru tohumlar döküldü. "Mühim değil. Alt tarafı hikâye işte."

"Evet Bay Drake." Carroll, piyano akortçusuna baktı. "Nihayetinde hepsi yalnızca hikâye."

Alçak bir tepeyi aşıp uzakta kulübeler görünür olduğunda güneş gökyüzünde alçalıyordu. "Mongpu," dedi Doktor. Toz içindeki bir tapınakta durdular. Carroll attan inip içinde ikon bulunan küçük bir evin dibine madeni para bıraktı.

Aşağı inerken midillilerin ayakları çamura batıp çıkıyordu. Hava daha da kararmıştı. Büyük bulutlar dans eden gölgeler halinde bir araya gelip ayrılırken sonunda sivrisinekler de çıktı.

"İğrenç yaratıklar..." dedi doktor onları savururken. Purosu bitmişti, bir kez daha sardalya kutusunu çıkardı. "Bu kez puro içmenizi öneririm Bay Drake. Sivrisinekleri uzak tutacaktır."

Edgar sıtma krizini hatırlayıp kabul etti. Doktor bir puro yakıp ona uzattı. Kokusu keskindi, sarhoş ediciydi.

"Toplantı hakkında size biraz bilgi versem iyi olacak," dedi doktor, yeniden yola koyulduklarında. "Önceden okuduğunuz belgelerden de bildiğiniz gibi, Mandalay'ın ilhakından bu yana Limbin İttifakı denen güçler birliği aktif bir direniş göstermekte."

"Mongnai *sawbwa*sı geldiğinde konuşmuştuk."

"Evet konuştuk," dedi doktor. "Ama size söylemediğim bir şey var: Geçtiğimiz iki yıl boyunca, Limbin İttifakı'ndaki *sawbwa*larla yakın temaslarda bulundum."

Edgar purosunu acemice ağzından aldı. "İttifakla kimsenin görüşmediğini yazmıştınız..."

"Ne yazdığımı da, size ne söylediğimi de biliyorum. Böyle yazmamın nedenleri vardı. Muhtemelen bildiğiniz gibi, geminiz Hint Okyanusu'ndayken, Hlaingdet'te Albay Stedman komutasında bir birlik kuruldu. Hampshire Alayı'ndan bölükler, bir Gurkha bölüğü ve Bombay lağımcılarından oluşuyordu. İdari sorumlusunun George Scott olması bana bunun tam anlamıyla savaşa dönüşmeyeceği umudunu vermişti. George Scott dostum olur. Yerel meselelere onun kadar duyarlılık gösteren kimseyi tanımıyorum ancak ocak ayından bu yana kuvvetlerimiz Yawnghwe civarında savaş halinde. Komutan, Shan Eyaleti'ni kontrol altına almanın tek yolunun güç kullanmak olduğunu düşünüyor. Yine de ben, Mongnai *sawbwa*sının da girişimleri sayesinde barış görüşmeleri yapabileceğimizi düşünüyorum."

"Ordunun bu toplantıdan haberi var mı?"

"Hayır Bay Drake, anlamanızı istediğim şey de bu. Buna karşı çıkacaklardır. Prenslere güvenmiyorlar. Açık konuşacağım: Ben, ve şimdi de siz, doğrudan askeri emirlere itaatsizlik etmiş sayılıyoruz." Sözlerini sindirmesi için bir müddet bekledi. "Bir şey daha var. Twet Nga Lu denen Shan *dacoit*iyle ilgili de pek az şey konuştuk sizinle. Evet; bir zamanlar Mongnai Eyaleti'ni ele geçiren ama sonra geri çekilip Mongnai *sawbwa*sının yönettiği köyleri terörize eden, 'Eşkıyaların Lideri' denen Twet Nga Lu. Onu gören insan sayısının bir elin parmağını geçmeyecek kadar az olduğu söyleniyor. Size söylemedikleri şey ise bilmedikleri şeydir: Eşkıyaların Lideri'yle defalarca görüştüm."

Sivrisinek sürüsünü eliyle uzaklaştırdı. "Birkaç yıl önce, isyandan önce Twet Nga Lu'yu Saluen yakınlarında yılan soktu.

Ara sıra Mae Lwin'e ticaret yapmak için gelen kardeşlerinden biri, nehrin aşağısında bir yerlerde olduğumuzu biliyordu. Twet Nga Lu'yu hemen bana getirdi. Mae Lwin'deki bir büyücü doktordan öğrendiğim yerel bitkilerden yaptığım lapayı yılanın soktuğu bölgeye uyguladım. Geldiğinde yarı baygındı, uyandığında yüzümü gördü ve yakalandığını düşündü. O kadar öfkelendi ki kardeşi bir yandan onu zaptetmeye çalışırken bir yandan da aslında hayatını kurtardığımı açıklıyordu. Nihayet sakinleşti. Gözleri mikroskoba takıldı, ne olduğunu sordu. Anlattığımda bana inanmadı, ben de incelediğim gölet suyundan numune alıp lamın üzerine koydum ve bakmasını istedim. İlk önce mikroskobu kullanmakta zorlandı, yanlış gözünü açtı. Tam aleti yere fırlatacaktı ki eğik aynadan yansıyan gün ışığı gözüyle buluştu ve her İngiliz okul çocuğunun görmeye alışık olduğu küçük yaratıkların görüntülerini gördü. Tahmin ettiğimden çok daha fazla etkilendi. Sendeleyip yatağına geri oturdu. Gölet suyundan o canavarları çağıracak sihirli güçlerim olduğunu mırıldanıp duruyordu. Ya onları makineden çıkarmaya karar verirsen diye haykırdı. Artık, Shanlıların tılsımlarda bulunduğuna inandığı türden sihirli bir görüşe sahip olduğuma inanıyor gibi. Elbette ona itiraz etmiyorum. O zamandan beri birkaç kez daha geldi ve mikroskobu görmek istedi. Çok zeki, hızla İngilizce öğreniyor. Yeni düşmanının kim olduğunu biliyor gibi. Ona hâlâ güvenemesem de artık Kengtawng'a karşı kişisel bir planım olmadığını kabul etmiş gibi görünüyor. Geçen yıl ağustos ayında kafası iyice karışmış gibiydi, bana Limbin İttifakı'yla bir anlaşma imzalanmasını engellemek için bir şey yapıp yapamayacağımı sordu. Sonra üç ay boyunca ortadan kayboldu. Adını daha sonra Mandalay istihbarat bilgilendirmelerinde gördüm. Inle Gölü yakınlarındaki bir kaleye yapılan saldırıyla ilgiliydi."

"Ve sonra Mae Lwin'e saldırdı," dedi Edgar. "Bana Mandalay'da söylediler."

Uzun bir sessizlik oldu. "Hayır, hayır. Mae Lwin'e saldırmadı," dedi Carroll usulca. "Mae Lwin saldırıya uğradığında Twet Nga Lu'yle birlikteydim. Mandalay bunu bilmiyor. Köylüler saldırının Karenni kabilesi tarafından yapıldığını söylüyor. Bunu rapor etmedim çünkü ordunun asker göndereceğini biliyordum ve burada en son ihtiyacımız olan şey bu. Ama Twet Nga Lu değildi." Carroll şimdi daha hızlı konuşuyordu. "Size güvendiğim için bunları anlattım, şimdi de yardımınızı isteyeceğim. Çok geçmeden Mongpu'da olacağız. Twet Nga Lu uzun zamandır ilk kez Mongnai *sawbwa*sıyla karşılaşacak. Aralarındaki anlaşmazlıkları çözemezlerse ikisinden biri ölene kadar savaşmaya devam edecekler ve biz de onlarla mücadele etmek zorunda kalacağız. Elbette Savaş Bürosu'nda, ilhaktan bu yana barıştan sıkılmış, şiddetle savaş isteyen pek çok kişi var. Eğer *bir* barış şansı varsa onu da yok edeceklerdir. Anlaşma imzalanana kadar kimse benim burada olduğumu bilmemeli."

"Savaş hakkında hiç bu kadar açık konuştuğunuzu duymamıştım."

"Biliyorum. Ama nedenlerim var. Limbin İttifakı, İngiliz komuta kademesindeki üstlerimden emir aldığımı düşünüyor. Arkamda olmadıklarını bilirlerse benden korkmazlar. Yani, bugün, eğer soran olursa, siz Yarbay Daly'siniz; Kuzey Shan Kolu'nun sivil sorumlusu. Maymyo'da görevlisiniz. Shan Eyaleti amiri Bay Hildebrand'ın temsilcisisiniz."

"Ama Mongnai *sawbwa*sı beni piyano çalarken izledi."

"O zaten gerçeği biliyor ve bunu sır olarak saklamayı kabul etti. Diğerlerini ikna etmem gerekiyor."

"Bunları bana yola çıkmadan söylemediniz," dedi Edgar. İçinde bir öfke kabarıyordu.

"Söyleseydim gelmezdiniz."

"Özür dilerim doktor. Bunu yapamam."

"Bay Drake."

"Doktor, bunu yapamam. Bay Hildebrand...

"Bay Hildebrand bunu asla bilmeyecek. Bir şey yapmanız gerekmiyor, bir şey söylemeniz de."

"Bunu yapamam. İsyana teşvik olur bu. Bu..."

"Bay Drake, Mae Lwin'de geçirdiğiniz üç aydan sonra bana yardım edebileceğinizi, beni anlayabileceğinizi düşünmüştüm. Diğerleri gibi olmadığınızı sanmıştım."

"Doktor, piyanonun barışı getirmeye yardımcı olacağına inanmak ile emir almadan anlaşmalar imzalamak, başkalarının kimliğine bürünmek ve Kraliçe'ye karşı gelmek arasında fark var. Kurallar ve yasalar..."

"Bay Drake, Mae Lwin'e gelmekle de emre itaatsizlik yapmıştınız. Şu anda kayıp olarak kabul ediliyorsunuz, belki de zaten zan altındasınız."

"Zan altında mı? Niçin?"

"Bu kadar uzun süre ortada değilken ne olmasını bekliyordunuz?"

"Böyle oyunlara dâhil olmama gerek yok. Her an Mandalay'a dönebilirim." Dizginleri sıkıca kavradı.

"Buradan mı Bay Drake? Artık geri dönemezsiniz. Mandalay'a dönmek istemediğinizi ben de en az sizin kadar biliyorum."

Edgar öfkeyle başını salladı. "Beni Mae Lwin'e bunun için mi çağırdınız?" Hava kararmıştı, doktorun puronun ateşiyle aydınlanan yüzüne baktı.

"Hayır Bay Drake, sizi piyanoyu akort etmeniz için çağırdım. Ama şartlar aynı kalmıyor. Ne de olsa savaştayız."

"Ve ben bu savaşa silahsız giriyorum."

"Silahsız mı? Pek sayılmaz Bay Drake. Gücümü hafife almayın."

Edgar'ın midillisi başının etrafındaki sivrisinekler yüzünden kulaklarını seğirtiyordu. Tek ses buydu. Yelesi sallanıyordu.

Yolun ilerisinden bir ses duyuldu. At sırtında bir adam çıkageldi.

"Bo Naw, benim güzel dostum!" diye bağırdı Carroll.

Adam atının üstünde hafifçe selamladı onları. "Doktor Carroll, prenslerin hepsi ordularıyla birlikte burada. Hepimiz sizi bekliyorduk." Carroll piyano akortçusuna baktı, o da Carroll'a. Doktorun yüzünde bir gülümseme belirdi. Edgar parmaklarını yeniden dizgine doladı. Yüzü ifadesizdi.

Carroll, miğferini alıp başına geçirdi ve kayışı bir asker gibi çenesine bağladı. Purosunu attı, puro havada altın renginde bir kavis çizerek yere düştü. Atına ıslık çaldı.

Edgar bir süre tek başına durdu. Sonra derin bir nefes çekip purosunu yere attı.

Kayalıkların arasından geçen patikada dörtnala gidiyorlardı, hava neredeyse tamamen kararmıştı. Edgar uzaktaki meşalelerin ışıklarını görebiliyordu. Atlarını zorlu bir barikatın arasından sürdüler. Belli belirsiz muhafız silüetlerini geçtiler. Çok geçmeden patika yükseldi. Karanlıkta kalan bir ağaçlığın içinde gizlenen kaleye yaklaştılar.

Geniş bir alana yayılan alçak bir kaleydi, dört bir yanı, sivriltilmiş bambudan yapılan surlarla çevriliydi. Bir dizi fil duvara bağlanmıştı. Silahlı muhafızlar onları selamladı. Tahkimatın girişinde durdular, meşalenin aydınlığında bir nöbetçi belirdi, onları şüpheli gözlerle inceledi. Edgar kalenin içine baktı. İçeri giden yol daha fazla askerle doluydu, meşalenin

ışığında mızrakların, kılıçların, tüfeklerin parıltısını görebiliyordu.

"Bunlar da kim?" diye fısıldadı.

"Ordular. Her *sawbwa* kendi birliğini getirmiş."

Yanlarında duran Bo Naw, muhafızlara Shan dilinde bir şeyler söyledi. Muhafızlar ilerleyip atlarının dizginlerini tuttular. İngilizler atlarından inip tahkimata girdiler.

Surlardan içeri adımlarını attıklarında Edgar bir kıpırtı hissetti, o an tuzağa düşürüldüklerini sandı. Ama adamlar kıpırdamıyordu. Doktorun önünde dalgalar halinde eğiliyorlardı, sırtları terden sırılsıklamdı, silahları şıngırdıyordu.

Doktor hızla yürüdü, Edgar kapıda ona yetişti. Kalenin merdivenlerini çıktıklarında Edgar arkasında kalan savaşçıların sırtlarına, tahkimata ve ötesindeki ormana baktı. Girişteki adam Carroll'a "doktor" ya da "binbaşı" diye değil, Edgar'ın savaşçı liderler için kullanıldığını bildiği "bo" diye seslenmişti. Carroll miğferini çıkarıp kolunun altına sıkıştırdı. İçeri girdiler.

Biraz soluklanıp derin karanlığa baktılar, loş ışıkta şekiller yer değiştirmeye başlamıştı. Yarım daire şeklinde oturan yedi prens vardı. Her biri Edgar'ın Burma'da gördüğü güzel kıyafetlerden giymişti. *Yôkthe pwè*de dans eden kuklaların mücevherle işlenmiş kostümlerinden; omuzları sırma işlemeli, payetli ceketlerden giymiş, pagoda şeklinde taçlar takmışlardı. Onlar odaya girince bir sessizlik oldu. Carroll, Edgar'ı çemberde iki boş minderin olduğu yere götürdü. Her prensin arkasında, küçük meşalelerin dans eden ışığının zar zor aydınlattığı karanlıkta başka adamlar duruyordu.

Hâlâ öylece oturuyorlardı. Sonra prenslerden biri, uzun taranmış bıyıkları olan yaşlı bir adam, uzun uzun bir şeyler

söyledi. Konuşması bittiğinde Carroll cevap verdi. Bir ara piyano akortçusunu gösterdi. Edgar "Daly, yarbay ve Hildebrand" sözcüklerinden başka bir şey anlayamadı.

Carroll'ın takdiminin ardından başka bir prens bir şeyler söyledi. Doktor, Edgar'a döndü. "Hepsi bu albay. Hoş geldiniz," dedi.

Toplantı başladı. Çok geçmeden gece, mücevherli kostümler, mum ışığının buğusu ve tuhaf dillerden oluşan koro içinde kaybolup gitti. Bir süre sonra Edgar uyukladığını hissetti, böylece her şey bir rüyaya benzedi. Göz kapakları usulca inerken, "Rüya içinde rüya," dedi kendi kendine, "belki de Aden'den beri hepsi yalnızca bir rüyaydı." Etrafındaki prensler havada süzülüyor gibiydi, şamdanlar mumun alevini yerden uzak tutuyordu. Carroll, konuşmaya ara verildikçe ona bir şeyler anlatıyordu: "Yanında oturan adam Chao Khuing, Chao Weng, Lawksawk *sawbwa*sı, Mongnai *sawbwa*sı Kyi'yi zaten tanıyor olmalısınız. Sonra, Kengtung'dan Chao Kawng Tai, buraya gelebilmek için büyük bir çaba gösterdi. Hemen yanında Mongpawn'dan Chao Khun Ti var. Onun yanında da Twet Nga Lu."

"Twet Nga Lu mu?" diye sordu Edgar ama Carroll başkalarıyla konuşmaya dönmüştü. Böylece Edgar, gemi yolculuğundan beri hakkında çok şey duyduğu, yüzlerce İngiliz baskınından kaçan, belki de İngiltere ile imparatorluğun birleşmesi arasında duran son figürlerden biri olan adamı karşısında buluverdi. Gözlerini Eşkıyaların Lideri'ne dikti. Tanıdık gelen bir şeyler vardı adamda. Ufak tefekti, mum ışığının keskin gölgesinde bile yumuşak bir ifade vardı yüzünde. Edgar ne dövmelerini ne de tılsımlarını görebiliyordu ama ürkütücü bir özgüvenle konuştuğunu, dumanla dolu havaya tehdit gibi düşen yarım sırıtışını seçebiliyordu. Bir şey

söylediği nadir anlarda odada çıt çıkmıyordu. Edgar işte o zaman, adamda tanıdık gelen şeyin ne olduğunu, onu hiç tanımasa da özgüvenini ve benzersizliği nereden hatırladığını anladı: Anthony Carroll'da da aynılarını görmüştü.

Shan prenslerinin geçit yaptığı rüyasına yeni bir karakter dâhil olmuştu böylece: Edgar'ın o zamana kadar tanıdığını sandığı ama şimdi karşısında oturan *sawbwa*lar kadar anlaşılmaz görünen, tuhaf bir dil konuşan, yabancı kabilelerin saygı duyup korktuğu bir adam. Edgar, doktora baktı. Piyano çalan, çiçek toplayan, Homeros okuyan adamı aradı ama sadece tuhaf tınılardan oluşan bir dil duydu: notaların karmaşıklığını çözen birinin bile anlayamayacağı kelimeler. Kısa, ürkütücü bir an için, mumların ışığı adamın suratından yukarı titreşirken, Edgar doktorun çıkık elmacık kemiklerini, uzun kaşlarını ve diğer kabilelerden tanıdığı Shan bakışını, Shan konuşmasını gördü.

Neyse ki anlık bir düşünceydi. Anthony Carroll hâlâ Anthony Carroll'dı, ışıl ışıl gözlerle Edgar'a döndü. "Dayanabiliyor musun ihtiyar?" dedi. "Bir sorun mu var?" Geç olmuştu ve toplantının bitmesine daha saatler vardı.

"Evet, idare ediyorum," dedi Edgar. "Hayır, sorun yok."

Toplantı, kirişlerin arasından gün ışığı sızana kadar sürdü. Edgar etrafında bir kıpırdanma hissettiğinde uyuyup uyumadığını seçemiyordu. Shan prensleri birbiri ardına dışarı çıktılar, çıkarken de İngilizleri selamladılar. Ayağa kalktıklarında daha resmi görünüyorlardı. Edgar, kostümlerinin gün ışığında ne kadar gösterişli ve karikatürize göründüğünü fark etti. Çok geçmeden onlar da prenslerin arkasından ayağa kalktılar. Edgar tam kapıdayken arkasından bir ses duydu. Döndüğünde, Twet Nga Lu'yla göz göze geldi.

"Kim olduğunuzu biliyorum Bay Drake," dedi Eşkıyaların Lideri, düzgün bir İngilizceyle. Gülümsüyordu. Shan dilinde bir şeyler söyledi ve elini kaldırdı. Edgar korkup geri sıçradı. Twet Nga Lu gülerek, alaycı bir ifadeyle, piyano çalar gibi parmaklarını oynattı.

Edgar, Carroll'ın görüp görmediğini anlamaya çalıştı. Doktor başka bir prensle sohbet ediyordu. Twet Nga Lu geçerken Carroll'ın ona baktığını gördü. İki adam birbirine baktı. Ayaküstü konuştuktan sonra Twet Nga Lu odadan çıktı, bir grup savaşçı hemen peşinde konumlandı.

Mae Lwin'e dönüş yolunda pek konuşmadılar. Doktor gözlerini patikayı kaplayan sise dikmişti. Edgar yorgundu, kafası allak bullaktı. Toplantıyla ilgili bir şeyler sormak istiyordu ama doktor düşüncelere dalmış gibiydi. Bir ara doktor durdu ve patikanın kenarındaki bir öbek kırmızı çiçeği gösterdi fakat yolculuğun geri kalanında konuşmadı. Gökyüzü bulutlarla dolmuştu, rüzgâr ıssız kayalıkları ve patikayı kırbaçlıyordu. Mae Lwin'in yukarısındaki tepeye tırmandıklarında Carroll nihayet piyano akortçusuna döndü.

"Toplantıda neler olduğunu sormadınız."

"Özür dilerim," dedi Edgar, çekingen bir tavırla. "Biraz yorgunum da."

"Dün gece hem Limbin İttifakı hem de Twet Nga Lu'dan, Majesteleri tarafından güvence altına alınan sınırlı özerklik karşılığında, İngiliz yönetimine karşı direnişlerini bir ay içinde sonlandıracakları konusunda şartlı teminat aldım. İsyan sona erdi."

20

Öğleden hemen sonra karargâha vardılar. Açıklıkta birkaç oğlan onları karşılayıp atlarını götürdü. Karargâhta ürkütücü bir sessizlik vardı. Edgar bir duyuru, bir hareketlilik, başarıyı kutlayacak bir şey bekliyordu. Az önce tarihe tanıklık ettiğine dair rahatsız edici bir his vardı içinde. Ama hiçbir şey olmadı. Sadece, her zamanki gibi bir karşılama. Doktor ortadan kayboldu. Edgar da odasına döndü, üstünü çıkarmadan uykuya daldı.

Gece yarısı kan ter içinde uyandı. Zihni bulanmıştı, rüyasında hâlâ at sırtında olduğunu, Mongpu'dan uzun bir yolculuğa çıktığını görmüştü. Kalbi ancak odasını, cibinliği, çantasını, kâğıt yığınını ve akort aletlerini tanıdığında yavaşladı.

Tekrar uyumaya çalışsa da uyuyamadı. Ya doktorla ilgili düşünceleri ya da sonsuz bir yolculuğa çıktığı rüyası uyutmamıştı onu. Belki de öğleden beri uyuyor olduğu içindi. Pisti, sıcaktan kavruluyordu, kendini hızlı hızlı nefes alırken buldu. *Belki de yine hastalandım*, diye geçirdi aklından. Cibinliği açıp kapıya doğru koştu. Dışarıda temiz, serin bir hava vardı. Derin derin nefes alarak kendini sakinleştirmeye çalıştı.

Sessiz bir geceydi. Kararsız yağmur bulutlarının arasından ay görünüyordu. Odasının aşağısında akan Saluen kapkaranlıktı. Merdivenlerden süzülüp açıklığa indi. Karargâh da sessizdi. Nöbetçi kulübesindeki asker bile kulübesinin dışında oturmuş, başını arkaya yaslayarak uyuyordu.

Edgar yürüdükçe toprak ayaklarına sıvanıyordu. Çiçeklerin arasından geçip nehir kenarına indi. Artık daha hızlı hareket ediyordu, bir hışımla gömleğini çıkarıp kuma fırlattı. Binici pantolonunu da çıkarıp nehre daldı.

Nehir serindi ve alüvyonlarla doluydu. Yukarı yüzdü ve suyun yüzeyinde dinlendi. Nehrin yukarısında kayalar nehre doğru çıkıntı yapıyor, akıntıyı keserek kıyı boyunca kıvrılan girdaplara dönüştürüyordu. Yavaşça akıntıya doğru sürüklendiğini hissetti.

Nihayet sudan çıktı ve kıyıda durdu. Giysilerini ıslak vücuduna geçirdi. Kumsalın kenarına doğru yalınayak yürüdü, balıkçıların ağlarını atmak için beklediği büyük kayaya kadar ilerledi. Sırtüstü uzandı. Taş hâlâ gündüzün sıcaklığını taşıyordu.

Uyuyakalmış olmalıydı, çünkü birilerinin nehir kenarına indiğini duymamıştı, sadece suyun sıçrama sesi geliyordu. Usulca gözlerini açtı, gecenin o saatinde nehre kimin gelmiş olabileceğini merak etti. Belki de şu genç çiftti. Usulca, orada olduğunu anlamasınlar diye olabildiğince dikkatli şekilde yan dönüp nehir kenarına baktı.

Bir kadındı. Diz çökmüştü, uzun saçlarını başının üzerinde toplamıştı. Kollarını yıkıyor, suyu avuçlarına alıp tenin-den aşağı bırakıyordu. *Hta main*i üzerindeydi, yalnızken bile, baykuşların şehvet düşkünü bakışlarını iyi biliyormuş gibi temkinli yıkanıyordu. *Hta main*i sırılsıklam olmuş, göğsüne ve kalçalarının kıvrımına yapışmıştı.

Belki de daha ona dönmeden önce bile kadının kim olduğunu biliyordu Edgar. Göz göze geldiklerinde ikisi de donup kaldı, ikisi de nehrin ve ay ışığının paylaştıkları şehvetinin farkındaydı. Kadın giysilerini apar topar toplayıp sabununu aldı ve arkasına bakmadan patikanın yukarısına koştu.

Bulutlar yer değiştirdi. Ay geri döndü. Edgar nehir kenarına doğru yürüdü. Kumun üzerinde bir toka vardı. Göz kamaştırıcı, fildişi bir toka.

Doktor başka bir "diplomatik görev" için yine ayrıldı, Edgar da piyano üzerinde çalışmaya geri döndü. Yağmurların gelişiyle ses levhası şişmişti, neredeyse fark edilemeyecek bir değişiklikti bu, yalnızca akort yapanların anlayacağı türden bir değişimdi.

Toka iki gündür onda duruyordu.

Yalnız kaldığı anlarda tokayı çıkarıp bakıyor, fildişi çatalların arasında kalmış öksüz siyah saç tellerini okşuyordu parmaklarıyla. Tokayı ona geri vermesi gerektiğini biliyordu ama ya kararsızlıktan ya da beklenti içinde olduğundan, acele etmiyordu. Bekleyiş ve sessizlikle artan ve yolda karşılaştıkları her an aralarında geçen kısa, tuhaf konuşmalarla belirginleşen yakınlık duygusu da beklemesine neden oluyordu.

Böylece toka onda kaldı. Gündüzleri, kendini çalışması gerektiğine inandırarak erteledi tokayı geri vermeyi, geceleri ise kendine sabahı beklemesi gerektiğini ve karanlıkta onun yanına gidemeyeceğini söyleyerek. İlk gece geç saatlere kadar piyanonun yanında kaldı, akort etti, sonra yeniden akort etti. İkinci gece tek başına piyano çalarken kapı çalındı.

Kapı açılmadan ve kadın içeri adımını atmadan kim olduğunu anlamıştı. Belki de bunu, doktorun kendinden emin vuruşundan ya da hizmetçilerin çekinerek vuruşundan farklı olarak kapıyı kibar ve sabırlı vaziyette çalışından anlamıştı. Belki de rüzgâr yön değiştirmiş, dağdan aşağı ıslak toprak kokusuyla birlikte onun parfümünü taşımıştı.

Kapı aralığından hoş bir aksanla, "Merhaba," dedi kadın.

"Ma Khin Myo," dedi Edgar.

"İçeri girebilir miyim?"

"Tabii, elbette."

Khin Myo kapıyı usulca kapadı. "Umarım sizi rahatsız etmiyorumdur."

"Hayır, hayır, asla. Neden böyle düşündünüz ki?"

Khin Myo başını hafifçe öne eğdi. "Dalgın görünüyorsunuz. Bir sorun mu var?"

"Hayır, hayır." Sesi titriyordu Edgar'ın, zoraki gülümsedi. "Sadece zaman öldürüyorum."

Khin Myo kapının yanında duruyordu. Üzerinde Edgar'la nehir kenarında buluştuğu gün giydiği açık renk bluz vardı. Yüzünü yeni boyadığı belliydi. Tuhaftı bu, çünkü dışarıda güneş olmadığından *thanaka* sürmesine gerek yoktu. Ama güzeldi.

"Biliyor musunuz," dedi Khin Myo, "İngiliz arkadaşlarımdan sık sık piyano dinledim. Sesini çok severim. Belki... bana nasıl çalındığını gösterebilirsiniz diye düşündüm."

"Elbette. Ama geç olmadı mı? Sizin... şeyin yanında olmanız gerekmez mi?"

"Doktor Carroll'ın mı? Şu an Mae Lwin'de değil." Hâlâ ayaktaydı Khin Myo. Gölgesi arkasında duvara yaslanmış, bambu şeritlerine kıvrımlar çiziyordu.

"Tabii ya, aklımdan çıkmış." Edgar gözlüğünü alıp gömleğine sildi. Derin bir nefes aldı. "Bütün gün buradaydım. Piyanonun başında bu kadar zaman geçirmek insanın biraz, nasıl desem... aklını başından alabiliyor. Özür dilerim. Sizden bana eşlik etmenizi istemeliydim."

"Bana hâlâ oturacak bir yer göstermediniz."

Edgar onun bu açık sözlülüğü karşısında şaşkındı. Taburede yer açmak için kaydı. "Buyurun lütfen."

Khin Myo usulca yürüyüp piyanoya yaklaştı, duvardaki gölgesi giderek uzuyordu. *Hta main*ini toplayıp Edgar'ın yanına oturdu. Kadın tuşlara bakarken Edgar bir an için ona baktı. Saçındaki çiçek daha yeni koparılmıştı, mis gibi kokuyordu, küçük polen tanecikleri saçlarına dökülmüştü. Kadın ona döndü.

"Dalgın görünüyorsam özür dilerim," dedi Edgar. "Akort yaparken girdiğim trans halinden çıkmam uzun sürüyor. Biri geldiğinde ara vermek biraz ürkütücü... Bunu açıklamak biraz zor."

"Belki de rüyadan uyanmak gibidir."

"Belki de. Belki de... Ama seslerden oluşan bir dünyada uyanık haldeyim. Kendi dünyamda ise rüyada gibiyim..." Khin Myo bir şey demeyince, "Bu size tuhaf geliyor olmalı," diye ekledi.

"Hayır," dedi Khin Myo başını sallayarak. "Zaman zaman gerçekle rüyayı karıştırırız."

Sessizlik oldu. Khin Myo ellerini piyanonun klavyesine koydu.

"Daha önce hiç çaldınız mı?" diye sordu Edgar.

"Hayır ama çocukluğumdan beri hep çalmak istemişimdir."

"Şimdi çalabilirsiniz, akort yapmamı izlemekten çok daha ilginçtir."

"Yapamam. Nasıl çalacağımı bilmiyorum ki."

"Sorun değil. Sadece deneyin. Tuşlara basın."

"Herhangi birine mi?"

"Parmağınız şu an neredeyse ondan başlayın. Bu, Fa Minör Prelüd'ün ilk notası. *Sawbwa* için çaldığım *İyi Düzenlenmiş Klavye*'nin bir bölümü."

Khin Myo tuşa bastı. Nota odada yankılandı.

"Gördünüz mü," dedi Edgar. "Bach çalmaya başladınız."

"Burada otururken kulağa çok daha farklı geliyor," dedi Khin Myo gözlerini ayırmadan.

Edgar gözlerinin kenarındaki kırışıklıktan gülümsediğini anladı. "Öyle. Hiçbir şeye benzemez. Lütfen devam edin. Belki size parçanın bir kısmını öğretebilirim."

"Ah, sizi rahatsız etmek istemem. Aslına bakarsanız, haklısınız, saat geç oldu. İşinizi bölmek istemem."

"Mühim değil. Hem, zaten buradasınız."

"Ama çalamıyorum."

"Israr ediyorum. Kısa bir tekrar bölümü ama derin bir anlamı var. Lütfen, madem başladık, gitmenize izin vermem. Bir sonraki nota şu, işaret parmağınızla ona basın."

Khin Myo, Edgar'a döndü.

"Hadi çalın," dedi Edgar ve tuşu işaret etti.

Khin Myo tuşa bastı, piyanonun derinliklerinde çekiç tele vurdu.

"Şimdi, soldaki ilk tuş, şimdi de onun üstündeki anahtar. Şimdi ilk bastığınıza geri dönün. Şimdi tekrar ikinciye, şuna. Şimdi yukarıya. İşte bu kadar. Şimdi baştan çalın, daha hızlı."

Khin Myo zorlanıyordu. "Pek bir şeye benzemiyor," dedi.

"Benziyor. Yeniden deneyin."

"Bilmiyorum... belki de siz çalmalısınız."

"Hayır, harika çalıyorsunuz. Sol elinizi daha alçak notalarda kullanırsanız daha kolay olur."

"Yapabileceğimi sanmıyorum. Bana gösterir misiniz?" Khin Myo birden dönünce Edgar'la burun buruna geldi.

Edgar'ın kalbi ağzından çıkacak gibi oldu, bir an kadının duymasından korktu. Ama müziğin sesi onu cesaretlendirdi. Ayağa kalkıp Khin Myo'nun arkasına geçerek kollarını onunkilerinin üzerine koydu. "Ellerinizi ellerimin üzerine koyun," dedi.

Khin Myo yavaşça ellerini kaldırdı. Bir an durdular, sonra Khin Myo ellerini nazikçe Edgar'ın ellerinin üzerine koydu. İkisi de kıpırdamadan öylece bekledi, sadece birbirlerinin ellerini hissediyorlardı, vücutlarının kalanı solgun bir taslaktan ibaretti. Edgar, kadının parmaklarının onunkilerin yarısına ulaşabildiğini, lake maun kaplama isim levhasından görebiliyordu.

Parça yavaşça, çekingen bir tavırla başladı. *İyi Düzenlenmiş Klavye*'nin 2. Defteri'nden Fa Minör Füg, Edgar'a hep çiçeklerin açmasını, âşıkların buluşmasını ve bir şeylerin başlangıcını anımsatırdı. *Sawbwa*nın geldiği gece bu parçayı çalmamıştı, bu otuz sekizinci bölümdü ve o, yirmi dördüncü bölümde durmuştu. Bu yüzden, ilk başta elleri yavaş ve kararsızca hareket etti, parmaklarının hafif ağırlığıyla her ölçüyü istikrarlı şekilde geçti. Piyanonun derinliklerinde mekanizma, tuşların dokunuşuyla hareketlendi, telleri titreştirip bıraktı ve ses duyuldu. Piyanonun üzerindeki mumlar titreşiyordu.

Çalarken Khin Myo'nun bir tutam saçı, çiçeğin altında sıkıştığı yerden kurtuluvermişti. Edgar'ın dudağını gıdıkladı. Geri çekilmedi Edgar, gözlerini kapatıp yüzünü daha da yaklaştırdı. Kadının saçını yanağında, dudaklarında ve kirpiklerinde hissedebiliyordu artık.

Müzik hızla yükseldi, sonra hoş bir şekilde alçaldı, yumuşadı ve sonra da eriyip kayboldu.

İkisinin de elleri hâlâ piyanonun üzerindeydi.

Sonra Khin Myo başını hafifçe çevirdi, gözleri kapalıydı. Adını söyledi, sesi yalnızca nefesten ibaretti.

"Bu gece buraya bunun için mi gelmiştiniz?" dedi Edgar.

Sessizlik oldu. "Hayır Bay Drake," diye fısıldadı Khin Myo. "Ben hep buradaydım."

Edgar, dudaklarını onun serin ve terden nemli tenine indirdi. Saçlarının kokusunu içine çekti, boynunun o tatlı tuzunu tattı. Khin Myo, parmaklarını onunkilere doladı.

Bir an için her şey durdu. Parmaklarının sıcaklığı, Edgar'ın nasırlı ellerinde hissettiği pürüzsüz elleri... Mumun ışığı narin yanağında dans ediyor, çiçeğin gölgesini yakalıyordu. Saniyeler, belki de daha uzun bir süre boyunca öyle kaldılar, sadece cırcır böcekleri farkındaydı zamanın.

O ânı bozan Khin Myo oldu, hâlâ klavyenin üzerinde duran ellerini onunkilerden usulca ayırdı. Parmaklarını Edgar'ın kollarında gezdirip, "Gitsem iyi olacak," dedi. Edgar gözlerini yeniden kapattı, Khin Myo'nun kokusunu son bir kez içine çekti ve gitmesine izin verdi.

21

Gece boyunca piyanonun başında bir uyudu bir uyandı. Sonunda kapı gıcırtısı ve ayak seslerine uyandı. Hava hâlâ karanlıktı. Karşısında çocukları bulacağını zannediyordu ama gözlerini açtığında yaşlı bir kadınla burun buruna geldi.

"Doktorun sana ihtiyacı var. Acele et," dedi kadın, nefesi fermente balık kokuyordu.

"Anlamadım?" Edgar oturdu, hâlâ uyku sersemiydi.

"Doktor Carroll'ın sana ihtiyacı var. Acele et."

Ayağa kalkıp gömleğini düzeltti ve ancak o zaman, doktorun onu dün gece Khin Myo ile olanlardan dolayı çağırmış olabileceğini fark etti.

Yaşlı kadın onu odadan çıkardı. Henüz gün ağarmamıştı. Hava soğuktu. Güneşin dağın üzerinde yükselmesine çok vardı. Karargâhın kapısına gelince sırıttı kadın, betel lekeleriyle kaplı dişleri göründü. Sonra patikada topallayarak uzaklaştı.

Edgar, doktoru içeride, masanın üzerine serdiği haritaları incelerken buldu.

"Beni çağırtmışsınız," dedi.

"Evet, merhaba Bay Drake. Lütfen oturun," dedi doktor ve sandalyeyi işaret etti.

Edgar oturup doktoru izledi. Doktor bir eli haritanın üzerinde büyük ciddiyetle çizgiler çizerken diğeriyle ensesini

ovuşturuyordu. Birden başını kaldırdı ve kelebek gözlüğünü çıkardı. "Bay Drake, sizi bu kadar erken uyandırdığım için özür dilerim."

"Mühim değil. Ben..."

"Son derece acil bir durum var," diye sözünü kesti doktor. "Mongpan'dan birkaç saat önce döndüm. Buraya gelmek için zamanla yarıştık." Sesi her zamankinden farklıydı. Dalgın ve resmiydi, eski güven dolu halinden eser yoktu. Edgar binici kıyafetlerinin de hâlâ üzerinde olduğunu fark etti. Üstü başı çamur içindeydi. Belinde tabancası vardı. Ani bir suçluluk duygusu hissetti Edgar; Khin Myo'yla ilgili bir durum yoktu.

"Bay Drake, lafı uzatmayacağım. Böylesi daha iyi."

"Elbette ama..."

"Mae Lwin'e saldıracaklar."

Edgar daha iyi duymak için hafifçe öne eğildi. "Affedersiniz, anlamadım. Saldıracaklar mı?"

"Belki de bu gece."

Sessizlik oldu. Edgar bir an için bunun bir şaka ya da doktorun projelerinden biri olduğunu, birazdan detayları açıklayacağını düşündü. Ama sonra tabancasına, çamurlu kıyafetlerine ve Carroll'ın bitkin gözlerine yeniden baktı. "Siz ciddisiniz," dedi usulca. "Ama... anlaşma imzaladığınızı sanıyordum. Bana öyle dem..."

"Anlaşma hâlâ geçerli. Limbin İttifakı saldırmayacak."

"O halde kim saldıracak?"

"Diğerleri. Düşmanlarım var. Değişen ittifaklar olabilir, bir zamanlar dostum olan ama şimdi sadakatlerini sorguladığım adamlar." Gözlerini yeniden haritalara çevirdi. "Keşke size daha fazlasını anlatabilseydim ama hazırlık yapmak zorundayız..." Durakladı, sonra yeniden ona baktı. "Size sadece şunu söyleyebilirim: Siz gelmeden bir ay önce saldırıya

uğramıştık. Biliyorsunuz, Mandalay'da kalmak zorunda kalmıştınız. Saldırganların birkaçı bir süre sonra yakalanmış, ama kendilerini kimin tuttuğunu işkence altında bile söylememişlerdi. Bazıları onların önemsiz hırsızlar olduğunu söyleseler de hırsızların bu kadar iyi silahlandığına hiç şahit olmamıştım. Dahası, taşıdıkları silahların bazıları İngiliz silahıydı. Bu da çalıntı oldukları anlamına geliyordu. Ya da eski müttefiklerimiz hıyanet içindeydi."

"Peki şimdi?"

"İki gün önce, Mae Lwin'e bir yol yapılması konusunu görüşmek üzere Mongpan'a gittim. Oraya vardıktan sadece birkaç saat sonra Shanlı bir oğlan koşarak prensin odasına girdi. Saluen'in küçük kollarından birinde gezinirken ormanda kamp kuran birtakım adamlar görmüş. Yanlarına yaklaşıp gizlice konuşmalarını dinlemiş. Hepsini anlayamasa da adamların Mongpan'a, ardından da Mae Lwin'e saldırma planlarından bahsettiklerini duymuş. Yine İngiliz silahları taşıyorlarmış ve bu kez çok daha kalabalıklarmış. Eğer oğlan haklıysa, bir eşkıya neden onca yolu platonun ötesindeki Mae Lwin'e saldırmak için tepsin ki? Pek çok olasılık var ama şimdi bunları sizinle tartışacak vaktim yok. Eğer Mongpan'a varmışlarsa her an burada olabilirler."

Edgar, doktorun devam etmesini bekledi ama doktor sessiz kaldı. "Peki şimdi ne yapacaksınız?" diye sordu.

"Bana anlatılana bakılırsa grup bölgeyi savunamayacağımız kadar büyük. Takviye kuvvet çağırdım. Atlıları gönderdim. Bana sadık kabileler adam gönderecek, tabii buraya zamanında yetişebilirlerse. Mongpan'dan, Monghang'dan ve..." Tekrar haritaya döndü Carroll, yardım gönderecek köyleri sıralıyordu ama Edgar onu dinlemiyordu artık. Tepelerden Mae Lwin'e inen atlıları gözünde canlandırıyordu sadece.

Karstik geçitlerden, platodan hızla geçen adamları, dalgalanan sancaklarını, midillilerinin kırmızıya boyanmış kuyruklarını, karargâhta toplanan orduları, sığınacak yer arayan kadınları, Khin Myo'yu düşündü. Sonra prenslerin ittifakını düşündü. Şimdi doktor aynı üniformayı giymişti ve aynı mesafeli bakış vardı gözlerinde.

"Ya ben?" dedi Edgar.

"Yardımınıza ihtiyacım var Bay Drake."

"Nasıl? Her şeyi yaparım. Tüfeklerle aram iyi değildir, ama..."

"Hayır, daha önemli. Takviye kuvvetlerle bile Mae Lwin düşebilir. Saldırıyı püskürtebilsek bile ağır hasar alırız. Burası küçücük bir köy."

"Ama daha fazla adamla..."

"Belki. Belki de karargâhı ateşe verecekler. Bunu düşünmem gerek. Uğruna on iki yılımı verdiğim her şeyi riske atamam. Ordu Mae Lwin'i yeniden inşa edebilir ama daha fazlasını yapamaz. Tıbbi ekipmanlarımın, mikroskoplarımın, bitki koleksiyonlarımın taşınıp saklanmasını çoktan ayarladım. Fakat..."

"Erard."

"Adamlarıma tek başına taşımaları konusunda güvenmiyorum. Hassaslığını anlayamıyorlar."

"Ama nereye taşınacak ki?"

"Nehrin aşağısına. Bu sabah hareket edeceksin. Karen ülkesindeki İngiliz kalelerine birkaç gün içinde ulaşacaksınız. Orada sizi, size Yangon'a kadar eşlik edebilecek askerler karşılayacak."

"Yangon mu?"

"Neler olup bittiğini öğrenene kadar. Mae Lwin artık siviller için güvenli değil. Eskide kaldı o iş."

Edgar başını salladı. "Her şey çok hızlı değişiyor doktor. Belki de kalabilirim ya da piyanoyu dağlara götürebilirim. Buna... katlanamam..." Sesi giderek daha cılızlaşmıştı. "Peki ya Khin Myo?" diye sordu aniden. *Artık bunu sorabilirim, artık o da olup bitenin ayrılmaz bir parçası, artık yalnızca düşüncelerimde değil*, diye düşündü.

Doktor başını kaldırdı, sesi birden sertleşmişti. "O burada, benimle kalacak."

"Sordum, çünkü..."

"Burada daha güvende Bay Drake."

"Ama doktor..."

"Özür dilerim Bay Drake, daha fazla konuşamam. Ayrılmanız için gerekli hazırlıkları yapmak zorundayız."

"Burada kalmamın muhakkak bir yolu olmalı." Edgar sesindeki telaşı kontrol etmeye çalışıyordu.

"Bay Drake," dedi doktor usulca, "buna ayıracak zamanım yok. Size bir seçenek sunmuyorum."

"Ben sizin askerlerinizden biri değilim," dedi Edgar gözlerini ondan ayırmadan.

Uzun bir sessizlik oldu. Doktor yeniden ensesini ovuşturarak haritaları incelemeye başladı. Başını kaldırdığında ifadesi biraz yumuşamıştı. "Bay Drake," dedi, "böyle olmak zorunda olduğu için üzgünüm. Bunun sizin için ne alama geldiğini biliyorum, sandığınızdan da iyi biliyorum. Ama başka seçeneğim yok. Bir gün anlayacağınızı düşünüyorum."

Edgar sendeleyerek güneşe çıktı.

Öylece durdu, sakinleşmeye çalıştı. Karargâhta baş döndürücü bir hareketlilik vardı. Adamlar kum torbalarını diziyor, tüfek ve mühimmatla nehre koşuyordu. Başkaları bambuları sivriltip bağlayarak keskin surlar inşa ediyordu.

Bir dizi kadın ve çocuk yangın tugayı gibi çalışıyor, kovaları, toprak kapları, tencereleri suyla dolduruyordu.

"Bay Drake!" Bir oğlan arkasından seslenmişti, elinde çantası vardı. "Bunu nehre götürüyorum efendim."

Piyano akortçusu başını sallamakla yetindi.

Gözleri yukarıya, piyano odasının olduğu yere kaydı. Ön duvar tamamen kaldırılmıştı. İçeride çalışan adamları görebiliyordu, üstsüz adamlar bambu ve halattan yapılmış makaraların başında çalışıyorlardı. Aşağıda bir kalabalık toplanmış, ellerinde su kovaları ve tüfeklerle onları izliyordu. Yukarıdan bir bağrışma duydu. Patikanın yukarısında bir grup adam halatı geriyordu. Önce piyanonun havada sallandığını gördü, sonra odadaki adamlar onu sabitledi ve birbirine bağlanmış uzun bambulardan yapılan bir kaydırağın üzerine yerleştirdi. Halatın başındaki adamlar zorlanıyorlardı, piyano makaranın üzerinde sallandı, sonra yavaşça aşağı inmeye başladı. Bıraktıklarında, Edgar bir çınlama işitti. Halat adamların ellerini yakıyordu. Piyano uzunca bir süre havada asılı kaldı, çok yavaşça iniyordu. Nihayet yere indiğinde bir grup adam onu tutmak için koştu. Edgar tüm bu süreci nefesini tutarak izledi.

Piyano kuru toprak zemine inmişti. Gün ışığında, karargâhın orta yerinde, olduğundan küçük görünüyordu.

Bağrışmalar ve koşuşturmalar artmıştı, insanlar hareket halindeydi. Gemiyle Londra'dan ayrıldığı günü, sisin nasıl döndüğünü, her şeyin birdenbire nasıl sessizleştiğini ve nasıl yalnız kaldığını hatırladı.

Birinin yanına geldiğini hissetti.

"Gidiyorsunuz demek," dedi Khin Myo.

"Evet," dedi Edgar. "Biliyorsunuz demek."

"Bana söyledi."

"Kalmak istiyorum ama...

"Gitmelisiniz. Burası güvenli değil." Yere bakıyordu. O kadar yakın duruyordu ki Edgar başındaki tek bir mor çiçeğin sapının saçlarının karanlığına karıştığını görebiliyordu.

"Benimle gelin," dedi Edgar birdenbire.

"Gelemeyeceğimi biliyorsunuz."

"Akşam olduğunda nehrin kilometrelerce aşağısında olacağım, sabaha kadar siz ve doktor ölmüş olabilirsiniz ve ben bunu asla bilemeyeceğim."

"Böyle söylemeyin."

"Ben... Planımda bu yoktu. Yapacak o kadar çok şey vardı ki... Sizi bir daha asla göremeyebilirim. Bunu söylemek istemiyorum ama..."

"Bay Drake..." Khin Myo durdu. Gözleri dolmuştu. "Ben... çok üzgünüm."

"Lütfen benimle gelin."

"Anthony'yle kalmam gerek."

Anthony, diye içinden tekrarladı Edgar, Carroll'a ilk kez adıyla hitap ediyordu. "Buraya sizin için geldim," dedi ama sözleri beyhudeydi.

"Hayır, buraya başka bir şey için geldiniz," dedi Khin Myo.

Nehirden biri seslendi.

22

Piyanoyu karargâhın dışındaki çalılıkların arasından geçirip nehre kadar taşıdılar. Nehirde, piyanonun üç katı uzunluğunda kütüklerden yapılmış kaba bir sal bekliyordu. Adamlar sığ sulara atlayıp piyanoyu salın üzerine yerleştirdiler. Bacaklarını kütüklerin arasındaki boşluklara bağladılar. Daha önceden yaptıkları bir işmiş gibi hızlıydılar. Piyanoyu sabitledikten sonra, salın diğer tarafına bir sandık yerleştirildi ve aynı şekilde bağlandı. "Eşyalarınız içinde," dedi Carroll.

Suda gezinen, halatı kıvıran, bağlayan, saldaki ayarlamaları yapan onca adamdan hangilerinin ona eşlik edeceği belirsizdi. Nihayet piyano sabitlendi ve salın dengesi sağlandı. Sonra iki oğlan kıyıya yürüyüp ikişer tüfekle sala geri döndü.

"Bu, Seing To ve bu da Tint Naing," dedi Doktor. "Kardeşler. Çok yetenekli kayıkçılar. Birmanca konuşuyorlar. Nehirde size onlar eşlik edecek. Nok Lek de gelecek ama ilerideki akıntıları gözlemek için kayıkla önden gidecek. Karen'e ya da belki de Moulmein'e kadar gideceksiniz. Beş ya da altı gün sürer. Orada, İngiliz topraklarının derinliklerinde güvende olacaksınız."

"Peki sonra ne yapmalıyım? Ne zaman geri dönmeliyim?"

"Dönmek mi? Bilemiyorum Bay Drake..." Doktor sustu, cebinden küçük bir kâğıt çıkardı, katlayıp mühürledi. "Bunu almanızı istiyorum," dedi.

"Nedir bu?" dedi Edgar, şaşırmıştı.

Doktor biraz düşündü. "Buna siz karar vereceksiniz. Okumak için biraz beklemeniz gerek."

Arkasındaki oğlanlardan biri, "Hazırız Bay Drake, artık gitmemiz gerek," dedi.

Edgar elini uzatıp kâğıdı aldı, bir kez daha katlayıp gömleğinin cebine koydu. "Teşekkür ederim," dedi sessizce ve sala bindi. Kıyıdan uzaklaştılar. Kıyıya dönüp baktığında Khin Myo'yu gördü. Çiçeklerin arasında duruyordu, vücudu yarı yarıya çalıların arasında gizlenmişti. Arkasında Mae Lwin dağa doğru uzanıyordu, sıra sıra bambu evleri gördü Edgar. Evlerden biri duvarsızdı, nehre karşı açık ve çıplaktı.

Sal akıntıya kapılıp nehrin aşağısına doğru sürüklendi.

Edgar aylar önce ilk kez aşağı indiğinden beri yağan yağmurlar nehri kabartmıştı. Karanlığın içinden sessizce oraya gelişlerini hatırladı. Şimdiki halinden ne kadar da farklıydı, gün ışığıyla yıkanmış ormanlık kıyılar, yaprakların göz alıcı parıltısı... Onları sezen bir grup kuş kıyıdan havalandı, hava akımına kapılıp aşağı doğru süzülene kadar gün ışığında kanat çırptılar. *İbibikler,* Upupa epops*u, belki de geldiğim gün gördüklerimdir*, diye düşündü Edgar. İsimlerini hatırladığına şaşırmıştı. Sal kuşların peşinden ilerliyordu, güneş ışığı piyanonun gövdesine vuruyordu.

Kimse konuşmuyordu. Nok Lek önde kürek çekiyor, bir şarkı mırıldanıyordu. Kardeşlerden biri salın arka tarafındaki sandığın üstüne oturmuş, akıntıya doğru kürek çekiyordu. Diğeri baş tarafta durmuş, akıntıya bakıyordu. Edgar ise salın ortasında kıyının geçişini izliyordu. Tepeleri aşıp düzlüğe kavuştuklarında ve derelerin Saluen'le bir bir buluşurken ortaya çıkardıkları görüntü olağanüstüydü. Sal nehirde alçaktan ilerliyordu ve sular ara sıra kütüklerin üzerine vurup

ayaklarına dokunuyor, güneş ışığı dalgaların üzerinde parlıyor ve salı ince bir ışık pırıltısının altında gizliyordu. Kendisini, piyanoyu ve oğlanları nehrin üzerinde duruyorlarmış gibi hissediyordu.

Nehirde giderlerken onlarla aynı hizadaki hava akımına dalıp çıkan kuşları izledi. Doktorun yanında olmasını isterdi; böylece doktor onları, gördüğü kuşlar koleksiyonuna ekleyebilirdi. Doktorun o an ne yaptığını, nasıl hazırlandıklarını, silah taşıyıp taşımayacağını merak etti. Doktorun arkasına bakıp çiçeklerin arasındaki Khin Myo'yu gördüğünü hayal etti. Kendisinin ne kadarını bildiğini, Khin Myo'nun ne kadarını anlatacağını düşündü. Dudaklarının boynunun sıcaklığında gezinmesinin üstünden en fazla on iki saat geçmişti.

Düşünceleri Khin Myo'dan, bir zamanlar yanında çıraklık yaptığı, gündüz işlerini bitirdikten sonra tahta dolaptan bir şişe şarap aşıran yaşlı piyano akortçusuna kaydı. Oldukça eski bir anıydı bu, nereden aklına geldiğini, neden şimdi bunu hatırladığını merak etti. Akort yapmayı öğrendiği odayı anımsadı, yaşlı adamın öğleden sonraları akort işinden coşkuyla bahsedişini ve kendisinin de neşeyle onu dinlediğini hatırladı. Genç bir çırak olarak ustasının sözleri ona gereğinden fazla duygusal geliyordu. *Sen* neden piyano akort etmek istiyorsun? diye sormuştu bir gün ustası ona. Çünkü yetenekliyim ve müziği seviyorum, diye cevap vermişti genç Edgar. Ustası ona gülmüş ve, öyle mi? demişti. Daha ne olsun? diye karşılık vermişti Edgar. Adam kadehini kaldırıp gülümsemişti. Her piyanonun içinde gizli bir şarkı olduğunu bilmiyor musun? Edgar başını iki yana sallamıştı. Belki de sadece yaşlı bir adamın mırıltısıdır, demişti ustası, ama gördüğün gibi bir piyanistin parmaklarının hareketi tamamen mekaniktir, sadece basit hız ve ritim kurallarını bilen, sıradan

kas ve tendonlardan oluşur bu parmaklar. Kaslar, tendonlar, tuşlar, teller ve ahşap gibi sıradan şeylerin şarkıya dönüşebilmesi için piyanoları akort etmemiz gerekir. Peki bu eski piyanonun gizli şarkısı ne? diye sormuştu Edgar, tozlu piyanoyu göstererek. Şarkı işte, demişti adam, bir adı yok, sadece bir şarkı. Edgar gülmüştü, çünkü daha önce adsız bir şarkı hiç duymamıştı; ustası gülmüştü, çünkü sarhoş ve mutluydu.

Hemen yanındaki tuşlar ve çekiçler akıntının etkisiyle titredi ve Edgar işittiği çınlamada yine adı olmayan bir şarkı duydu, sadece notalardan oluşan ama melodisi olmayan bir şarkı. Kendini yineleyen, her yankısı bir öncekinin tekrarı olan, piyanonun kendiliğinden söylediği bir şarkı. Çünkü şu an, nehirden başka müzisyen yoktu. Mae Lwin'deki o geceyi düşündü, *İyi Düzenlenmiş Klavye*'yi. Tüm füglerde olduğu gibi katı kontrpuan kurallarına bağlı bir parçaydı, basit bir melodinin detaylandırılmasından başka bir şey değildi, ilk birkaç satırda belirlenen kuralları takip etmeye mahkûm bir parça.

İnsan merak ediyor, demişti yaşlı adam kadehini kaldırarak, böylesine inanç melodileri besteleyen birisi neden en önemli fügüne piyano akorduyla alakalı bir isim verir ki?

Nehrin aşağısına doğru süzülüyorlardı. Öğleden sonra, ilerleyişleri, nehrin en hızlı akan bölümünde etrafından dolanmak zorunda kaldıkları dik bir rampa yüzünden yavaşlamıştı.

Nehir genişledi. Nok Lek kayığını onların salına bağladı.

Akşamın erken saatlerinde nehrin kenarındaki küçük, ıssız bir köyde mola verdiler. Nok Lek kanoyu kıyıya çekti, diğer iki oğlan sığlığa atlayıp salı çektiler. Sal önce inatçı bir hayvan gibi dirense de yavaş yavaş onu akıntıdan kurtarıp girintiye doğru ilerlettiler ve nehrin kenarındaki kütüğe bağladılar. Edgar piyanoyu çözüp kıyıya taşımalarına yardım

etti. Piyanoyu kumların üzerine koydular. Hava kapalıydı, hasırdan bir örtüyle piyanonun üstünü örttüler.

Çocuklar binaların yanında bir *chinlon* topu buldular ve sığ sularda oynamaya başladılar. Edgar, kendi kafasında binbir düşünceyle boğuşurken onların eğlenmesine anlam veremiyordu. Doktor ve Khin Myo şimdi neredeydi, çatışma başlamış mıydı, belki de çoktan bitmişti. Birkaç saat önce oradaydı ama ne duman vardı ne silah sesi ne de çığlık. Nehir sakindi; gökyüzü, çökmeye başlayan sis dışında açıktı.

Çocukların yanından ayrılıp nehir kıyısına doğru yürüdü. Yağmur çiselemeye başlamıştı, ayakları nemli kumda iz bırakıyordu. Buranın neden terk edilmiş olduğunu merak ediyordu, kıyıdan köye doğru uzanan patikayı takip etti. Kısa bir patikaydı, Mae Lwin gibi nehrin yakınında kurulmuştu köy. Yolun en üst noktasında durdu.

Burası tipik bir Shan köyüydü, kıyı kesimine kuş sürüleri gibi dağınık halde yığılmış bir dizi kulübeden oluşuyordu. Arkasında yükselen orman, sarmaşıklar ve tırmanıcı bitki yumakları halinde kulübelerin arasından aşağıya sokuluyordu. Edgar daha görmeden köyün yandığını anladı, yoğun bir sis, kömürleşmiş bambudan ve balçıktan yükselen is kokusu. Ne süredir terk edilmiş olduğunu, yanık kokusunun yeni mi yoksa yağmurdan dolayı mı havada olduğunu merak etti. *Nem sesi yok eder ama kokuyu güçlendirir*, dedi kendi kendine.

Yavaşça yürüdü. İs lekeleri ve küllerin arasındaki detayları yakaladı. Kulübelerin çoğu tamamen yanmış, yalnızca iskeletleri kalmıştı. Diğerlerinde ise duvarlar çökmüş, birbirine dolanmış yapraklardan oluşan çatıları havada yarı asılı kalmıştı. Her yerde yanmış bambu parçaları vardı. Alçaktaki evlerin dibinde bir fare enkazın arasında koşturuyor, patırtısı sessizliği bozuyordu. Fareden başka yaşam belirtisi yoktu.

Mae Lwin gibi, diye düşündü yeniden ama yolda düşen tahılları gagalayan tavuklar yoktu. Çocuklar da yoktu.

Köyün içinde dolaştı, yanmış ve terk edilmiş, yağmalanmış boş odaları geçti. Ormanın eteğinde sarmaşıklar duvardaki aralıklardan, pervazlardan içeri sızmaya başlamıştı çoktan. *Belki de uzun zaman önce terk edilmiştir*, diye geçirdi içinden. *Gerçi burada bitkiler çürüdükleri hızla büyürler.*

Hava kararmak üzereydi. Nehirden gelen sis yanmış evlerin arasından süzülüyordu. Edgar birden korktuğunu hissetti. Ortalık çok sessizdi. Fazla uzaklaşmamıştı ama nehre dönüş yolunu kestiremiyordu. Karartı halinde duran evlerin arasından hızla yürüdü. Kapıları yanmış, iskelet halinde pis pis sırıtan ağızlara benziyordu, çatılarda biriken sis damlalar halinde akıyordu. *Evler ağlıyor*, dedi kendi kendine Edgar ve kulübelerden birinin enkazı arasından sisi aydınlatan ateşin alevlerini ve yamaca doğru büyüyüp dans eden gölgeleri gördü.

Yaklaştığında oğlanların ateşin etrafında oturduklarını gördü.

"Bay Drake," dedi Nok Lek, "kaybolduğunuzu sandık."

"Evet, bir an için ben de öyle sandım," dedi Edgar saçını arkaya atarak. "Bu köy ne zamandan beri terk edilmiş durumda?"

"Bu köy mü?" diye sordu Nok Lek. Açtıkları sepetlerin yanına çömelmiş, yiyecek parçalarını avuçlarında yuvarlayan oğlanlara bir şeyler söyledi, onlar da sırayla cevap verdiler.

"Bilmiyorum Bay Drake. Onlar da bilmiyor. Belki aylar önce terk edilmiştir. Ormanın buraları nasıl geri almaya başladığına baksanıza."

"Burada kimlerin yaşadığını biliyor musunuz?"

"Bunlar Shan evleri."

"Neden terk ettiklerini biliyor musunuz?"

Nok Lek başını iki yana sallayıp yine oğlanlara sordu. Onlar da başlarını salladılar, biri bir şeyler söyledi.

"Bilmiyoruz," dedi Nok Lek.

"Peki o oğlan ne dedi?" diye sordu Edgar, konuşan çocuğu işaret ederek.

"Neden bu köy hakkında bunları bilmek istediğinizi sordu," dedi Nok Lek.

Edgar oğlanların yanına oturdu. "Sebebi yok, sadece meraktan. Bomboş görünüyor."

"Buralarda bunun gibi pek çok terk edilmiş köy var. Ya *dacoit*ler ya da İngiliz askerlerinin saldırısına uğramıştır. Hangisi yaptıysa fark etmez, köy halkı başka bir yere taşınıp orada yeniden bir köy kurmuştur. Uzun zamandır böyle." Edgar'a küçük bir pilav sepeti ve körili balık uzattı. "Umarım ellerinizle yiyebilirsiniz."

Oturup sessizce yemeklerini yediler. Oğlanlardan biri yeniden bir şeyler söylemeye başladı. Nok Lek, Edgar'a döndü. "Seing To, İngiliz topraklarına ulaştığımızda nereye gideceğinizi soruyor."

"Nereye mi?" dedi Edgar, çocuğun sorusuna şaşırarak. "Doğrusu ben de bilmiyorum."

Nok Lek çocuğa Edgar'ın söylediklerini tercüme edince çocuk güldü. "Bunun çok tuhaf olduğunu söylüyor. Sizin eve gittiğinizi, yolu unutmadıysanız böyle cevap vermeniz gerektiğini söylüyor. Cevabınızı çok komik bulmuş." İki kardeş ağızlarını kapatarak kıkırdamaya başladı. Biri uzanıp diğerinin kolunu tuttu ve bir şeyler fısıldadı, öbürü başını salladı ve ağzına bir top pilav daha koydu.

"Belki de evimin yolunu *unutmuşumdur*," dedi Edgar gülerek. "Peki ya Bay Seing To? O nereye gidecek?"

"Mae Lwin'e geri dönecek tabii ki. Hepimiz Mae Lwin'e döneceğiz."

"Ve bahse girerim evinizin yolunu bulacaksınız?"

"Evin yolunu bulmak mı? Elbette bulacağız." Nok Lek, Shan dilinde bir şeyler söyledi ve üç çocuk yeniden kıkırdamaya başladı. "Seing To, sevgilisinin saçının kokusundan evin yolunu bulacağını söylüyor. Şu anda bile kokusunu alabiliyormuş. Senin bir sevgilin olup olmadığını sordu. Tint Naing sevgilinizin Khin Myo olduğunu, bu yüzden Mae Lwin'e döneceğinizi söyledi."

Edgar, çocukların alaylarında ortaya çıkabilecek korkunç gerçekler olduğunu düşünüp itiraz etti. "Hayır, hayır... Yani evet, bir sevgilim var, ben evliyim, karım Londra'da, İngiltere'de. Khin Myo benim sevgilim değil, Tint Naing'e bu aptalca düşünceden hemen kurtulmasını söylemen gerek."

Kardeşler hâlâ gülüşüyordu. Biri elini diğerinin omzuna atıp kulağına bir şeyler fısıldadı.

"Kesin şunu," dedi Edgar, gülmemek için kendini tutuyordu.

"Seing To, İngiliz bir karısı olmasını istiyormuş. Eğer sizinle İngiltere'ye gelirse ona bir eş bulabilir misiniz?"

"Eminim ondan hoşlanacak bir sürü kız vardır İngiltere'de," diyerek şakayı sürdürdü Edgar.

"İngiltere'de güzel bir eşe sahip olmak için piyano adamı olmak zorunda mıyız diye soruyor."

"Böyle mi sordu yani? Piyano *adamı* olmak zorunda mısınız ha?"

Nok Lek başıyla onayladı. "Sorularını boş verebilirsiniz. Görüyorsunuz, daha çocuk sayılır."

"Hayır, mühim değil. Sorusu hoşuma gitti. Nok Lek, ona şöyle diyebilirsin: Hayır, güzel bir karısı olması için piyano

tamir etmesine gerek yok. Ama zararı da olmaz sanırım," dedi gülümseyerek. "Diğer erkeklerin, hatta askerlerin bile güzel eşleri var."

Nok Lek tercüme etti. "Mae Lwin'deki sevgilisinin yanına dönmek zorunda olmasının çok kötü olduğunu söylüyor."

"Gerçekten üzücü. Hem de karımın pek çok güzel arkadaşı var."

"Onunla tanışamayacağı için onu sizin tarif etmenizi istiyor. Sarı saçlı olup olmadığını soruyor. Arkadaşlarının da tabii."

Bu biraz saçma olmaya başladı, diye geçirdi içinden Edgar, ama konu karısına gelince büyük bir ciddiyetle konuşmasını sürdürdü. "Evet. O Katherine, adı Katherine, sarı saçlı, artık aralarında kahverengi tutamlar olsa da hâlâ çok güzel. Mavi gözlü ve benim aksime gözlük takmıyor, bu yüzden ne kadar güzel olduğunu görebiliyor insan. Piyano da çalıyor, benden çok daha iyi çalıyor, ne kadar güzel çaldığını bir duysan... Arkadaşlarının hiçbiri onun kadar güzel değil ama yine de mutlu olursun."

Nok Lek diğer iki çocuğa tercüme etti. Çocuklar gülmeyi bırakıp anlatılanlar karşısında büyülendiler. Seing To saygıyla başını salladı, bu kez daha ağırbaşlı tavırla bir şeyler söyledi.

"Ne söyledi?" diye sordu Edgar. "Karımla ilgili başka sorular sanırım?"

"Hayır. Bir hikâye dinlemek isteyip istemeyeceğinizi sordu. Ben de sizi rahatsız etmemesini söyledim."

Edgar şaşırmıştı. "Hayır, aksine merak ettim. Neymiş hikâye?"

"Aslında önemli bir şey değil, size sormam konusunda neden bu kadar ısrar etti bilmiyorum."

"Anlatın lütfen. Şu an daha fazla merak ettim."

"Belki daha önce duymuşsunuzdur. Bilinen bir hikâyedir. Burma dilinde bir kelime olan *leip-bya* hakkında. Burma hikâyesidir, bu yüzden Seing To gibi iyi bilmiyorum. Seing To'nun annesi Burmalı. *Leip-bya*, bir tür ruhtur, kelebek gibi kanatları vardır ama geceleri uçar."

"Belki de pervanedir." Bu sözlerde Edgar'ı rahatsız eden bir şeyler vardı, sanki bunları daha önce duymuş gibiydi. "Bu hikâyeyi duyduğumu sanmıyorum," dedi.

"Aslına bakarsanız belki hikâye bile değildir, belki de sadece inanıştır. Bazı Burmalılar insan hayatının pervane gibi bir ruhta saklı olduğunu söyler. Ruh, insanın bedeninde kalır, o olmadan insan yaşayamaz. Burmalılar *leip-bya*nın rüyaların sebebi olduğunu da söylerler. Biri uyuduğunda, *leip-bya* ağzından uçar ve bir yerlere gider, yolculuğunda bir şeyler görür. İşte bunlar rüyadır. *Leip-bya* sabaha kadar insana dönmüş olmalıdır. Bu yüzden Burmalılar uyuyan insanları uyandırmak istemezler. Belki de o an *leip-bya* çok uzaktadır ve eve yeterince hızlı dönemeyebilir."

"Devam et lütfen."

"Eğer *leip-bya* yolunu kaybederse ya da yolculuğu sırasında bir *bilu*, nasıl diyorsunuz... bir kötü ruh tarafından yakalanıp yenirse o zaman bu, o insanın son uykusu olur."

Oğlan öne eğilip ateşi dürterek kıvılcımlar çıkardı.

"Hikâye bu mu?"

"Size söylemiştim, sadece bir inanış, ama anlatmam konusunda ısrar etti. Nedenini bilmiyorum. Bazen çok tuhaf davranıyor."

Ateş sıcacıktı ama Edgar bir ürperti hissetti. Gözünün önüne Hindistan, tren yolculuğu, bir çocuğun düşüşü ve gecenin karanlığında parıldayan bir polis copu geldi.

"Şiir Okuyucusu..." dedi piyano akortçusu usulca.

"Ne dediniz Bay Drake?"

"Ah... Bir şey yok, bir şey yok. Ona, hikâyenin bana çok şeyler düşündürdüğünü söyle. Belki bir gün o da bir hikâye anlatıcısı olur."

Nok Lek konuşurken Edgar ateşin karşısında, kardeşinin kucağında oturan küçük çocuğa baktı. Çocuk sadece gülümsedi, bedeni ateşin dumanında gizlenmişti.

Ateş sönmek üzereydi, Nok Lek karanlığın içinde kayboldu ve kucağında odunlarla geri döndü. Ateşin başında çocuklar birbirlerine sarılarak uykuya dalmışlardı. Yağmur çiselemeye başlayınca Nok Lek ve Edgar kalkıp ateşi söndürdüler ve çocukları uyandırdılar. Çocuklar mırıldanarak onların peşinden kulübeye sığındılar. Gece boyunca birkaç kez yağmur yağdı, Edgar yağmur damlalarının piyanonun üzerindeki hasırlara vurduğunu duyabiliyordu.

Sabah olunca toparlanıp yola koyuldular. Yollarına devam ederken hasırı piyanonun üzerinden kaldırmamışlardı. Sabahın ilerleyen saatlerinde yağmur bulutları dağıldı ve gökyüzü berraklaştı. Kollar nehre katıldıkça sular yükselmiş ve nehir daha hızlı akmaya başlamıştı. Öğleden sonra Nok Lek, Edgar'a Mawkmai Prensliği'ni geçtiklerini ve iki gün içinde Karen ülkesine varmış olacaklarını söyledi. Orada İngilizlerin, Kuzey Siyam'ın karşısındaki nehirde sınır karakolları vardı. Moulmein'e kadar gitmelerine gerek yoktu, orada durabilirlerdi.

Yakında her şey son bulacak, diye düşündü Edgar, *her şey bir anıya dönüşecek*. Çocuklar ondan istemeden piyanonun hasır örtüsünü kaldırdı ve bir kez daha tuşların başına geçip ne çalacağını düşünmeye koyuldu. Final şarkısı olacaktı bu, çünkü ertesi gün nehirden ayrılmaları rüyanın da sona

ermesi demekti; piyanist yeniden akortçu olacaktı. Sal akıntıyla birlikte hafifçe dalgalanıyor, teller çekicin vurmasıyla titreşiyordu. Salın baş tarafında duran oğlan onu izliyordu.

Ne çalacağını bilmiyordu, sadece başlaması gerekliydi, şarkı onu takip edecekti zaten. Belki yine Bach çalmalıydı, uygun görünen bir parça gelmedi aklına. Gözlerini kapattı ve etrafı dinledi. Tellerin titreşiminde, haftalar önce İravadi'de bir gece, sonra da Mandalay'da ay ışığında *pwè* izlediği o akşam gökyüzünde yükselen o şarkıyı duydu. Matem şarkısı, *ngo-gyin. Uygun olan tam da budur belki*, diye geçirdi içinden. Parmaklarını klavyeye koyup çalmaya başladı. Şarkı bir zamanlar yükseldiği yerden alçalıyordu, hiçbir akortçunun yaratamayacağı seslerdi bunlar, tuhaf, yeni, ne bemol ne diyez. Nihayetinde Erardlar ne nehirde çalmak üzere tasarlanmıştı, ne de *ngo-gyin* çalmak için.

Edgar Drake gözleri kapalı çalarken bir el silah sesi duyuldu. Suya bir şey düşmüştü sanki. Sonra peş peşe iki el daha. Gözlerini açtığında çocuklardan ikisinin suda boylu boyunca uzandıklarını, üçüncüsünün ise ses çıkarmadan salın güvertesinde yüzükoyun yattığını gördü.

Edgar piyanodan kalktı, düşen cesetlerin dengesini bozduğu sal hafifçe sallanmaktaydı. Nehir sessizdi, ateşin geldiği yer belirsizdi. Kıyıdaki ağaçlar rüzgârda hafifçe hışırdıyordu. Yağmur bulutları gökyüzünde usulca süzülüyordu. Karşı kıyıdan bir papağan öterek havalandı. Edgar'ın parmakları klavyenin üzerinde öylece duruyordu hâlâ.

Sonra sağ kıyıdan bir hışırtı duyuldu. Bir çift kayık kıyıdan sala doğru ilerlemeye başladı. Salı nasıl kontrol edeceğini bilemeyen piyano akortçusu, kendisi de vurulmuş gibi afallamıştı, öylece durup bekledi.

Yavaş akıntıda kayıklar sala yaklaştı. Her kayıkta ikişer adam vardı. Yüz metre mesafede Edgar onların Hint Ordusu üniforması giyen Burmalılar olduğunu gördü. Kayıklar yaklaşırken adamlar hiçbir şey söylemediler. Her kayıktan bir adam sala çıktı. Edgar'ı hemen tutukladılar, itiraz bile edemedi, sadece klavyenin kapağını indirebildi. Kayıklardan sala bir halat bağladılar ve kıyıya doğru kürek çektiler.

Kıyıda onları bir Burmalı ve iki Hint karşıladı ve Edgar'ı uzun bir patikanın yukarısında, üzerinde İngiliz bayrağının dalgalandığı küçük nöbetçi kulübesine götürdüler. Bambudan yapılmış kulübeye girdiler, odanın ortasında bir sandalye vardı. Hintlerden biri, "Otur," dedi. Edgar oturdu. Adamlar kapıyı kapatıp gittiler. Bambuların arasından güneş içeri süzülüyordu. Dışarıda iki asker nöbet tutuyordu. Ayak sesleri duyuldu, kapı açıldı ve bir İngiliz teğmen içeri girdi.

Edgar hemen ayağa kalktı. "Neler oluyor teğmen?"

"Oturun Bay Drake," dedi teğmen sert bir ses tonuyla. Yeni ütülenip kolalanmış bir üniforma giyiyordu.

"Teğmen, iki çocuk vuruldu. Neler..."

"*Oturun* dedim size Bay Drake."

"Anlamıyorsunuz. Korkunç bir hata olmalı."

"Size son kez söylüyorum."

"Ben..."

"Bay Drake." Teğmen bir adım öne doğru yürüdü.

Edgar adamın gözlerinin içine baktı. "Neler olduğunu bilmek istiyorum." Yaşadığı şokun yerini öfke almıştı.

"Size *oturmanızı* emrediyorum."

"Oturmayacağım. Bana neden burada olduğumu söyleyene kadar oturmayacağım. Bana emir vermeye hakkınız yok."

"*Bay Drake.*"

Hızlı bir yumruktu. Edgar adamın elinin yüzüne çarptığı an çıkardığı sesi duyabilmişti. Yumruğun etkisiyle sandalyeye oturdu. Ellerini şakağında gezdirdi, kandan yapış yapış olmuştu.

Teğmen bir şey söylemeden dikkatle Edgar'a baktı. Akortçu da ona bakıyordu; bir eli yanağındaydı. Teğmen bir sandalye çekip karşısına oturdu ve bekledi.

Nihayet konuşmaya başladı. "Edgar Drake, Mandalay'daki ordu karargâhının emriyle tutuklanmış bulunuyorsunuz. Bu kâğıtlarda işlediğiniz suçlara ait kayıtlar bulunuyor." Kucağında duran bir yığın dosyayı gösterdi. "Yawnghwe'den bir muhafız gelene kadar burada tutulacaksınız. Oradan Mandalay'a, sonra da yargılanmak üzere Yangon'a götürüleceksiniz."

"Bir yanlışlık olmalı," dedi Edgar başını sallayarak.

"Bay Drake, konuşma izniniz yok."

"İzninize ihtiyacım yok," dedi Edgar ve yeniden ayağa kalktı. Teğmen de ayağa kalktı. Burun buruna geldiler.

"Ben..."

Bir yumrukla daha lafı ağzında kaldı Edgar'ın. Gözlüğü düştü. Geriye doğru tökezledi, az kalsın sandalyeyi deviriyordu. Sandalyeden destek aldı.

"Bay Drake, bizimle iş birliği yaparsanız sizin için daha kolay olur."

Edgar titreyerek uzandı ve gözlüğünü alıp taktı. Afallamıştı. "Az önce arkadaşlarımı öldürdünüz. Bana vurdunuz ve şimdi de sizinle iş birliği yapmamı mı istiyorsunuz? Ben Majestelerinin hizmetindeyim!"

"Artık değilsiniz Bay Drake. Vatan hainlerine böyle bir itibar bahşedilmez."

"Vatan haini mi?" Edgar başının döndüğünü hissetti. Olduğu yerde kalakaldı. "Bu delilik!"

"Bay Drake, bu oyunlarla bir yere varamazsınız."

"Hiçbir şey bilmiyorum. Vatan haini ha! Hangi gerekçeyle?

"Gerekçe mi? Cerrah Binbaşı Anthony Carroll'a yardım ve yataklık suçundan. Kendisi Kraliyet'e ihanet eden bir casus."

"Anthony Carroll mı?

Teğmen cevap vermedi.

Edgar, teğmenin yüzünde belli belirsiz bir alay gördü. "Doktor Anthony Carroll mı? Anthony Carroll İngiltere'nin Burma'daki en iyi askeridir. Neden bahsettiğiniz hakkında en ufak fikrim yok."

Birbirlerine baktılar.

Kapı çaldı. "Girin," dedi teğmen.

Yüzbaşı Nash-Burnham'dı. Edgar, Mandalay'da birlikte *pwè* izlemeye gittiği şişman, neşeli adamı güçlükle tanıyabildi. Üniforması kirli ve buruş buruştu. Tıraşlı değildi. Gözaltı torbaları şişmişti.

"Yüzbaşı!" dedi Edgar yeniden ayağa kalkarak. "Neler oluyor?"

Yüzbaşı önce Edgar'a, sonra teğmene baktı. "Teğmen, Bay Drake'i kendisine yöneltilen suçlamalar hakkında bilgilendirdiniz mi?"

"Sadece kısaca efendim."

"Yüzbaşı, söyleyin bana neler oluyor?"

"Oturun Bay Drake," dedi yüzbaşı, Edgar'a dönerek.

"Yüzbaşı, neler olduğunu bilmek istiyorum!"

"Lanet olsun Bay Drake! Oturun!"

Yüzbaşının sözleri teğmenin yumruklarından daha çok yakmıştı canını. Sandalyesine gömüldü Edgar.

Teğmen ayağa kalkıp yüzbaşıya yer verdi. Kendisi onun arkasında ayakta duruyordu.

Yüzbaşı yavaşça konuştu. "Bay Drake, size ve Cerrah Binbaşı Carroll'a karşı son derece ciddi suçlamalar var. Bizimle iş birliği yapmak sizin yararınıza olacaktır. Sizin için olduğu kadar benim için de zor bir durum bu."

Piyano akortçusu hiçbir şey söylemedi.

"Teğmen." Yüzbaşı, arkasındaki adama döndü ve sözü ona bıraktı.

"Üç ay önce Londra'da İçişleri Bakanlığı'nda yapılan bir dosya incelemesi sırasında, gizli bir dosyanın arkasına iliştirilen Rusça bir not bulundu. Belgenin izi sürüldüğünde, İngiltere'de Carroll'ın yazışmalarından sorumlu olan, sizinle ilk temasa geçen Albay Fitzgerald'a ulaşıldı. Albayın masası arandı ve başka yazışmalar bulundu. Albay, casusluk suçundan tutuklandı."

"Rusça mı? Anlamıyorum, bunun benimle ne..."

"Lütfen Bay Drake. Orta Asya'daki topraklarımız için Rusya'yla yıllardır çetin bir mücadele içinde olduğumuzu biliyorsunuz. Rusya'nın, kendi sınırlarından Burma kadar uzak bir bölgeyle ilgilenmesi her zaman ihtimal dışı görülmüştür. Yine de 1878'de, Paris'te, Burma fahri konsolosu ile beklenmedik bir diplomat olan büyük Rus kimyager Dmitri Mendeleyev arasında bir görüşme gerçekleşti. Bu görüşme Paris'te bulunan İngiliz istihbaratı tarafından kayda geçirilse de ne anlama geldiği çözülemedi. Bu olay kısa sürede unutuldu ve sonuçsuz kalan pek çok diplomatik flörtten biri olarak kaldı."

"Tüm bunların doktorla ya da benimle ne ilgisi var anlamıyorum..."

"Bay Drake!" diye gürledi teğmen.

"Bu saçmalık! Az önce iki çocuk öldürdünüz!"

"Bay Drake," dedi Nash-Burnham. "Size bunları anlatmak zorunda değiliz. Eğer iş birliği yapmak istemiyorsanız Yangon'a gidebiliriz."

Edgar gözlerini kapatıp dişlerini sıktı. Arkasına yaslandı, başı ağrıdan çatlıyordu.

Teğmen devam etti. "Albayın tutuklanmasıyla, komuta kademesindeki diğer isimleri araştırmaya başladık. Cerrah Binbaşı Carroll'ın Dmitri Mendeleyev'e gönderdiği 1879 tarihli 'Yukarı Burma'daki *Dendrobium* özünün kanama durdurucu özellikleri üzerine' başlıklı bir mektup dışında bir şey elde edemedik. Mektupta casusluk yapıldığını düşündürecek özel bir şey yoktu ama mektupta çok fazla kimyasal formüle yer verilmesi şüphe yarattı. Tıpkı bakanlığımızdan Mae Lwin'deki Cerrah Binbaşı Carroll'a gönderilen çok sayıda nota kâğıdı gibi, *şifreyi* akıllara getirdi. Sizin, Bay Drake, taşıdığınız nota kâğıtlarının aynısı. Carroll'ın *gönderdiği* nota kâğıtlarını yeniden incelediğimizde, notaların çoğunun anlaşılmaz olduğu ortaya çıktı. Bu da onların şarkı değil, gizli bir iletişim içerdiğini düşündürüyor."

"Bu çok saçma," diye karşı çıktı Edgar. "O nota kâğıtlarındaki müziğin çalındığını *duydum*. Shan müziği. Gam tamamen farklı. Elbette Avrupa enstrümanlarınla çalındığında kulağa farklı gelecektir ama kesinlikle şifre değil..."

"Doğal olarak, Burma'daki en başarılı komutanlarımızdan birini suçlamaktan çekiniyorduk. Daha fazla kanıta ihtiyacımız vardı. Sonra, birkaç gün önce Carroll ve sizin Mongpu'da hem Limbin İttifakı'nın temsilcileriyle hem de Eşkıya Prens Twet Nga Lu ile görüştüğünüze dair istihbarat raporları aldık."

"Bu doğru. Ben de oradaydım ama..."

"Orada, Bay Drake, Carroll İngiliz güçlerini Yawnghwe'den püskürterek Shan özerkliğini yeniden tesis etmek üzere Limbin İttifakı'yla birlik oldu."

"Saçmalık!" Edgar sandalyesinde öne doğru kaydı. "Ben oradaydım! Carroll emir almadan hareket etti, evet, ama

bunu yapmak *zorundaydı*. İttifakı barış anlaşması imzalamaya ikna etti."

"Size öyle mi söyledi?" Nash-Burnham, teğmene baktı.

"Evet, ama oradaydım. Gördüm."

"Bana Shan dilini ne kadar bildiğinizi söyler misiniz Bay Drake?"

Edgar bir an sessiz kaldı. Sonra başını salladı. "Bu çok komik. Neredeyse üç aydır Mae Lwin'deyim ama doktorun bir kez bile Kraliyet'e itaatsizlik ettiğini görmedim. İlkeli, bilge bir adam o, tam bir sanat ve kültür âşığı..."

"Hadi o zaman sanat ve kültürden bahsedelim," dedi teğmen, alaycı bir gülümsemeyle.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Mae Lwin'e neden gittiniz Bay Drake?"

"Mae Lwin'e neden gittiğimi pekâlâ biliyorsunuz. Bir Erard'ı akort etmem için ordu tarafından görevlendirildim."

"Şu an karargâhımızdaki sahilde yüzen piyanodan mı bahsediyorsunuz?"

"Evet."

"Mae Lwin'e nasıl gittiniz Bay Drake? Görevinizde belirtildiği gibi oraya kadar size eşlik eden birileri oldu mu?"

Edgar cevap vermedi.

"Bay Drake, tekrar soruyorum: Mae Lwin'e nasıl gittiniz?"

"Doktor Carroll beni alması için birilerini gönderdi."

"Yani emirlere itaatsizlik ederek gittiniz?"

"Burma'ya bir piyanoyu akort etmek için gelmiştim. Bana verilen emir buydu. Yangon'a dönemezdim. Carroll'ın mektubunu alınca gittim. Ben bir sivilim. Yaptığım şey itaatsizlik değildi."

"Yani Mae Lwin'e gittiniz."

"Evet."

"Ne tür bir piyanoyu akort etmeye gittiniz Bay Drake?"

"Kuyruklu bir Erard. Bunu zaten biliyorsunuz. Konunun bununla ne ilgisi var anlamıyorum."

"Erard... Tuhaf bir isim. Ne tür bir piyano bu?"

"Fransız. Sebastien Erard aslen Alman ama Fransa'ya taşınmış. Ben..."

"Fransız mı? Hindiçin'e kaleler inşa eden Fransızlar gibi mi yani?"

"Bu çok saçma! Neyi kastediyorsunuz?"

"Yalnızca bir tesadüftür. Ya da belki zevk meselesi. Gerçi çok güzel İngiliz piyanoları da yok değil."

Edgar, Nash-Burnham'a baktı. "Yüzbaşı, bunları duyduğuma inanamıyorum. Piyanolar ittifak yapmaz."

"Sorulara cevap verin," dedi Nash-Burnham, istifini bozmadan.

"Bir piyanoyu akort etmek ne kadar zaman alır Bay Drake?" diye sordu teğmen.

"Duruma göre değişir."

"Pekâlâ, o halde *yaklaşık olarak* ne kadar sürer? İngiltere'de en uzun süren işiniz ne kadar zamanınızı almıştı?"

"Sadece akort mu?"

"Sadece akort."

"İki gün, ama..."

"İki gün. Nasıl yani? Oysa siz kendiniz neredeyse üç aydır Mae Lwin'de olduğunuzu söylemiştiniz. Eğer bir piyano iki günde akort edilebiliyorsa neden eve dönmediniz?"

Edgar sessiz kaldı. Başı dönmeye başladı, kontrolünü kaybetmişti. Dakikalar geçti ama ağzından tek kelime çıkmadı.

Nihayet Yüzbaşı Nash-Burnham boğazını temizledi. "Suçlamalara cevap verebilecek misiniz Bay Drake? Cerrah Binbaşı Carroll'ın aleyhine tanıklık edecek misiniz?"

Piyano akortçusu ona sakince cevap verdi. "Yüzbaşı, söylediklerinizin doğru olması mümkün değil. Mongpu'daydım, onları gördüm. Twet Nga Lu ile konuştum. Doktor Carroll barış görüşmeleri yapıyordu. Göreceksiniz. Ona inanıyorum ben. Tuhaf biri ama tam bir dâhi. Müzikle, bilimle insanların kalbini kazanabilecek bir adam. Sadece bekleyin, Limbin İttifakı Kraliyet'e teklifini sunduğunda bana inanacaksınız."

"Bay Drake," dedi teğmen, "Mongpu'daki toplantıdan iki gün sonra, Lawksawk *sawbwa*sının önderliğindeki Limbin İttifakı kuvvetleri, Carroll tarafından gönderildiğini düşündüğümüz destek kuvvetlerle mevzilerimize saldırdı. Şimdiye kadarki en güçlü saldırıydı. Ancak Tanrı'nın yardımıyla onları Lawksawk'a geri püskürtebildik ve şehri yaktık."

Edgar afallamıştı. "Lawksawk'ı yok mu ettiniz?"

"Hayır Bay Drake, *Mae Lwin'i* yok ettik."

23

Hava karanlıktı. Yüzbaşının sözlerinden sonra Edgar hiç konuşmamıştı. Odanın ortasındaki sandalyede oturuyordu, teğmen ve Yüzbaşı Nash-Burnham çıkıp kapıyı arkalarından kapattılar. Bambu kapının üzerine çekilen zincirin boş tınısını ve anahtarın sesini işitti Edgar. Adamlar sessizce uzaklaştılar. Edgar gün ışığının kayboluşunu izledi, böceklerin sesi karargâhtaki diğer sesleri bastırıyordu artık. Avucunun içine dokundu ve parmaklarını nasırların üzerinde gezdirdi, *bunlar akort çekicinin eseri Katherine, bir şeye çok sıkı tutunduğunda sonuç bu olur*, dedi kendi kendine.

Hava iyice karardı, böceklerin sesi yükseldi; duvardaki bambuların arasından sis ve yağmur uğultusuyla yüklü ağır bir hava süzülüyordu. Aklından pek çok düşünce geçiyordu. Nehrin hareketini, gölgeli kıyıları düşündü, akıntıya karşı gitti, *düşünceler akan suyun yasalarına uymaz*, diye düşündü. Mae Lwin eteklerindeki bambu kulübelerin önünde durdu, kulübeler yanıyordu, alevler kulübelerin üzerinde dans ediyor, kulübeleri kül edip ağaçlara sıçrıyordu. Dallardan ateş damlıyordu. Çığlık sesleri duydu, *ormanın sesi bu, böcekler ötüyor*, dedi kendi kendine. Bambu kapıda zincirin hareket ettiğini duydu.

Kapı açıldı ve içeri biri girdi, süzülüyordu sanki, gece kadar karanlık bir gölge.

Merhaba Edgar.

Piyano akortçusu bir şey söylemedi.

İçeri girebilir miyim? diye sordu gölge. Kapı usulca kapandı. Aslında burada olmamam gerekiyor.

Benim de burada olmamam gerekiyor yüzbaşı, dedi akortçu.

Uzun süren bir sessizliğin ardından ses bir kez daha karanlığın içinde yankılandı. Seninle konuşmam gerek.

Yeterince konuştuğumuzu sanıyorum.

Lütfen, ben de zan altındayım, burada olduğumu bilseler beni de tutuklarlar. Beni de sorguladılar. Tüm bunlar içimi rahatlatmak için mi? O kadar kolay değil Edgar. Sadece... konuşmak istiyorum seninle. Konuşun o zaman. Bugünkü konuşmalardan önce konuştuğumuz gibi konuşmak istiyorum. Siz çocukları öldürmeden önce konuştuğumuz gibi mi? Edgar, ben kimseyi öldürmedim. Öyle mi? Benimle gelenlerin üçü de öldü. Ben kimseyi vurmadım, onlara da kimseyi öldürmemelerini söyledim ama görevimden uzaklaştırılmıştım. Nok Lek daha on beş yaşındaydı, dedi Edgar, diğerleri ise çocuktu.

Sessiz kaldılar, böceklerin korosu duyuldu yeniden. Edgar onları dinledi, küçük kanatlarının sürtünmelerinden ibaret olsa da güçlü bir sesti.

Edgar, buraya gelip seninle konuşarak her şeyimi riske atıyorum.

Böceklerin sesinin yükseldiğini duydu, *vuruşlar, eşit olmayan tonların etkileşimiyle ortaya çıkan ses, uyumsuzluktan doğan ses... nasıl olur da bunu daha önce hiç fark etmedim*, diye düşündü Edgar.

Benimle konuşman gerek. Karını düşün.

Uyumsuzluğun sesi, diye geçirdi içinden Edgar. Sonra, bana soru sormadınız ki, dedi.

Onu bulmamıza yardımcı olmalısın, dedi gölge.

Böceklerin sesi kesilir gibi oldu, piyano akortçusu başını kaldırdı. Mae Lwin'i ele geçirdiğinizi söylemiştiniz. Ele geçirdik ama Carroll'ı değil. Peki ya Khin Myo? İkisi de kaçtı, nerede olduklarını bilmiyoruz.

Sessizlik.

Edgar, yalnızca gerçeği bilmek istiyoruz.

Çok zor görünüyor.

O zaman belki de benimle konuşabilirsin. Böylece bu iş kan dökülmeden sona erer ve sen de evine dönebilirsin.

Size bildiklerimi anlattım, Doktor Carroll harika bir adamdı.

Böyle durumlarda bunlar boş laflardır. Sizin için öyle olabilir yüzbaşı, belki de farkımız budur. Ben sadece gerçekleri bilmek istiyorum, ancak gerçekleri öğrendikten sonra onun nasıl biri olduğuna karar verebiliriz. Karar verebileceğimizi mi söylüyorsunuz? Kararım ortada. Doğru olduğunu sanmıyorum. Dağlarda kaybolmak, ormana piyano getirmek, anlaşmalar yapmak... pek çok ihtimal var.

Müziği seviyordu.

Bu, ihtimallerden biri. Ama başka ihtimaller de var, kabul etmek bu kadar zor mu? Kabul etmek belki, ama şüphe duymak asla. Ondan şüphe duymadım hiç. Bu doğru değil. Mektupların elimizde. Yalan söylememelisin. Bunun kimseye faydası yok.

Mektuplarım mı?

Mandalay'dan ayrıldığından beri yazdığın her şey.

Onları karıma yazdım ben, o anki düşüncelerimden bahsettim ona.

Ortadan kaybolan bir adamı merak etmeyeceğimizi mi sandın?

Katherine onları okumadı mı yani hiç?

Bana Carroll'ı anlat Edgar.

Sessizlik.

Edgar.

Yüzbaşı, ben yalnızca *niyetlerini* sorguladım, sadakatinden şüphem olmadı asla. Bunu kabul ediyorsunuz. Evet ediyorum ama niyetler ve sadakat aynı şey değil, sorgulamak yanlış bir şey değil, anlamadığımız her şeyi yok etmek zorunda değiliz. O halde bana, sorguladığın şeylerden bahset. Benim sorguladıklarım. Senin sorguladıkların Edgar.

Neden bir piyano talep ettiğini merak etmiş olabilirim.

Merak ediyorsun. Elbette, İngiltere'den ayrıldığımdan beri kendime bu soruyu soruyorum. Henüz cevap bulamadın mı? Hayır, bulmak zorunda mıyım, ne önemi var ki neden talep ettiğinin, neden beni istediğinin, belki piyano stratejisinin temelinde yer alıyordu, belki de sadece müziği özlüyordu ve kendini yalnız hissediyordu.

Peki sen hangisine inanıyorsun?

Bunun bir öneminin olmadığını düşünüyorum, sadece benim düşüncelerim.

Benim de kendi düşüncelerim var.

O zaman siz bana ne düşündüğünüzü söyleyin yüzbaşı.

Gölge yer değiştirdi. Anthony Carroll, Ruslar için çalışan bir casus, bir Shan milliyetçisi, bir Fransız casusu; Anthony Carroll, Burma ormanlarında kendi krallığını kurmak istiyor. İhtimaller, Edgar. Bu ihtimalleri de kabul et.

Bir anlaşma imzaladık.

Shan dilini bilmiyorsun.

Gördüm. Onlarca, yüzlerce Shan savaşçısının onun önünde eğildiğini gördüm.

Ve şaşırmadın, öyle mi?

Hayır.

Bunun doğru olduğunu hiç sanmıyorum.

Merak etmiş olabilirim.

Ya şimdi?

Bana güven vermişti.

Ve sonra Limbin İttifakı birliklerimize saldırdı.

Belki doktora ihanet etmişlerdir.

İkisi de sustular. Sözlerin boşluğunda ormanın sesi yeniden duyuldu.

Bir zamanlar ben de ona inanmıştım Edgar. Belki senden bile fazla. Karanlık amaçlar için yapılan bu kanlı savaşta, İngiltere'nin iyi yüzünü temsil ettiğini düşünmüştüm. Burada kalmamın sebebi oydu.

Şu anda size inanabilir miyim bilmiyorum.

Bana inanmanı istemiyorum, sadece doktorun gerçekte kim olduğunu, bizim olmasını istediğimizden ayırabilmeni istiyorum ve tabii Khin Myo'nun da.

Onu tanımıyorsunuz.

Sen de tanımıyorsun Edgar. Gülümsemesi yalnızca konukseverliğinden mi sence?

Buna inanmıyorum.

O halde Khin Myo'nun ilgisinin, orada kalman için seni baştan çıkarmasının doktorun işi olduğuna inanmıyor musun? Sence doktorun olanlardan haberi yok mudur?

Haberdar olması gereken bir şey olmadı, sınırı aşan bir şey yok.

Ya da Khin Myo'ya güveniyordu? Ne için peki? Sadece ihtimalleri düşün Edgar. Bakışmalarınızın ötesinde, doktor için Khin Myo'nun ne anlama geldiğini bile bilmiyordun.

Bu konuda hiçbir şey bilmiyorsunuz.

Aşka kapılmayın diye uyarmıştım seni.

Kapılmadım.

Belki de ama yine de Khin Myo her şeyin içinde.

Sizi anlamıyorum.

Bizler gelip geçiyoruz, ordular, piyanolar, büyük amaçlarımız... Ama Khin Myo kalıyor. Onu anlarsa, geri kalan her şeyi anlayacağını düşünüyor insan. Düşün, onu sen mi kafanda yarattın, onu anlayamamanın nedeni kendi hayallerini, ne olmak istediğini anlayamaman mı? Kendi hayallerimizin bile bizden uzaklaştığını düşünürsek abartmış olur muyuz?

Yeniden sessizlik.

Tüm bunların onun için ne anlama geldiğini, başkasının eseri olmanın nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyorsun.

Neden bana bunları söylüyorsunuz?

Çünkü seni son gördüğüm zamankinden farklısın.

Ne fark eder, burada konu ben değilim ki yüzbaşı.

Seni son gördüğümde bana piyano çalamadığını söylemiştin.

Hâlâ çalamıyorum.

Ama Shanlı *sawbwa* için çaldın.

Bunu bilmeniz mümkün değil.

Mongnai *sawbwa*sı için çaldın, *İyi Düzenlenmiş Klavye*, ama yirmi dördüncü füge kadar çaldın.

Size söyledim, bunları bilmeniz mümkün değil, size bu konuda hiçbir şey anlatmadım!

Dördüncü prelüd ve füglе başladın, çok hüzünlüler, ikincisi çok güzeldi, şarkının barış getireceğini düşünüyorsun, Anthony Carroll'ın vatan haini olduğunu kabul edemiyorsun çünkü kabul edersen burada yaptığınız her şeyi hiçe saymış olacaksın.

Şarkıyı bilmiyorsunuz.

Seni sandığından daha iyi tanıyorum.

Burada değilsiniz.

Edgar, anlayamadığın şeyi yok etme, bu senin sözlerindi.

Burada değilsiniz, hiçbir şey duymuyorum, yalnızca böcek sesleri var. Hayal görüyorum.

Belki, belki sadece bir rüyadır. Belki de ben yalnızca gecenin seninle oynadığı bir oyunum. Belki de kapının kilidini sen açtın. İhtimaller işte, değil mi? Belki de nehrin kıyısından üç değil de dört el ateş edildi. Belki de buraya yalnızca *kendime* sorular sormaya geldim.

Peki şimdi ne olacak?

Kapı açık, git. Sana engel olmayacağım. Tek başına kaçıyorsun.

Buraya bunun için mi geldiniz?

Şu âna kadar bilmiyordum.

Size sarılmak istiyorum ama bu, cevabını henüz öğrenmek istemediğim bir soruyu da yanıtlamış olur.

Gerçek miyim, yoksa bir hayalet mi? Cevabını öğrenmek istemediğin soru.

Ve siz cevaplamak istiyorsunuz.

Her şey başladığından beri hayaletleriz, dedi gölge.

Elveda, dedi Edgar ve açık kapıdan çıkıp gecenin içinde kayboldu.

Karargâhta kimse yoktu, muhafızlar uyuyordu. Sessizce hareket ediyordu, kapıyı açık bırakmıştı. Kuzeye yöneldi, aklında yalnızca karargâhtan olabildiğince hızlı uzaklaşmak vardı. Fırtına yüklü bulutlar ayı kapattı, gökyüzü simsiyah oldu. Yürüdü.

Koştu.

24

Sadece birkaç dakika uzaklaşabilmişti ki yağmur başladı. İlk damlalar sıcak tenine çarptığında hâlâ nefes nefese koşuyordu. Sonra birden, gökyüzü ikiye yarıldı sanki. Bir baraj yıkılmış gibiydi; bulutlar paramparça oluyor gibi çatlıyor, su damlaları çözülen iplik makaraları gibi boşalıyordu.

Edgar koşarken nehrin haritasını gözünde canlandırmaya çalıştı ama kafası allak bullaktı. Neredeyse iki gün ilerlemişlerdi nehirde fakat piyano yüzünden yavaşlamışlardı da, yirmi milden fazla yol katetmiş olamazlardı. Nehirdeki geniş kıvrımlar, Mae Lwin'in karadan daha yakın olabileceği anlamına geliyordu. Yani, belki. Araziyi hatırlamaya çalıştı, yön uzaklıktan daha önemli geldi gözüne. Yağan yağmurun içinde daha hızlı koşmaya başladı, ayakları çamuru dövüyordu.

Sonra birden durdu.

Piyano. Küçük açıklıkta, ayakta dikildi. Yağmur artık daha da şiddetli vücuduna çarpıyor, saçlarından yanaklarına süzülüyordu. Gözlerini kapattı Edgar. Erard'ı görebiliyordu, askerlerin bıraktığı vaziyette kıyıda yüzüyor, akıntıda sallanıyordu. Onu almak için aşağı indiklerini, çekip kaldırdıklarını, tüfek yağıyla kirlenmiş ellerini ona sürdüklerini görebiliyordu. Toz içinde bir salona taşındığını, yeniden cilalandığını, derinlerdeki bambu parçasının çıkarılıp yerine ladin konulduğunu görebiliyordu. Öylece kalakalmıştı. Her nefes alışında yağmuru hissediyordu.

Gözlerini açtı ve nehre geri döndü.

Nehir kenarı gür ağaçlarla kaplı olduğundan yürümek neredeyse imkânsızdı. Nehre vardı ve yüzeyi fırtınanın uğultusuyla çalkalanan suya girdi. Akıntının onu aşağı sürüklemesine izin verdi. Çok uzak değildi, söğüt dallarıyla kendini kıyıya çekti. Yüzü suyun altında kalmıştı. Kıyıya doğru debelendi.

Etrafında, ağaçların arasında bardaktan boşalırcasına yağan yağmur söğütlere vuran rüzgârla taşınıyordu. Kıyıdaki ağaca bağlı sal çılgınca çekiliyor, nehrin köpüren suları onu akıntıya kaptırmakla tehdit ediyordu. Piyano hâlâ salın güvertesinde bağlıydı. Üzerini örtmeyi unutmuşlardı ve yağmur maun kaplamasını dövüyordu.

Edgar bir an için durdu ve akıntının bacaklarından yukarı yükseldiğini, gömleğinin suya battığını hissetti. Piyanoyu izledi. Ay yoktu, yağmurun değişen perdeleri içinde Erard bir görünüp bir kayboluyordu. Şekli koyu renkli ahşaba çarpan damlacıklarla daha belirgin olmuştu. Salın nehre her çekilişinde bacakları geriliyordu.

Çok geçmeden yokluğunu fark edeceklerini düşündü artan panik duygusuyla, belki de çoktan fark etmişler ama yağmur sayesinde bulamamışlardı. Suyun içinde salın bağlı olduğu yere kadar yürüdü ve dizlerinin üzerine çöktü. Halat çoktan ağaç kabuğunu aşındırıp gövdeden ayırmaya başlamıştı. Elleriyle düğümü çözmeye çalıştı ama salın çekilmesiyle iyice sıkılaşmıştı. Uyuşan parmakları düğümü gevşetemiyordu.

Sal kıyıya bağlandığı halatları çekiştiriyor, kütüklerin üzerine su geliyordu, alabora olması an meselesiydi. Erard feryat ediyor, salın sallanmasıyla çekiçler tellere vurup nehrin uğultusuyla birleşerek kreşendo yapıyordu. O an, yanına aldığı alet çantasını hatırladı. Halatı izleyip sala yaklaştı ve

büyük sandığı buldu. Güç bela açabildi ve elini içine uzattı. Parmakları deri çantaya ulaştı, ıslanmamıştı. Sandıktan çıkardı.

Bağları çözüp çantayı açtı, çakıyı bulana kadar çantanın altını üstüne getirdi. Piyanonun sesi giderek yükseliyordu, tüm teller aynı anda ses çıkarıyordu. Çantayı suya fırlattı, akıntının sala karşı oluşturduğu girdaba sürüklendi çanta. Çakıyı alıp kıyıya dönerken nehir dengesini bozdu ve dizlerinin üzerine düştü, halata tutundu. Gözlüğü suya düşmüştü, yakalayıp geri taktı. Çakısıyla halatı kesmeye başladı, halat katmanlar halinde kesildi ve nihayet son katmana geldiğinde kendiliğinden koptu. Sal sallandı, çekiçler serbest kalmanın etkisiyle yukarı doğru hareket ederken piyano şarkısını söylüyordu. Sal akıntıda hafifçe durakladı, döndü, söğüt dallarına takıldı, söğüdün yaprakları usulca piyanonun yüzeyini okşadı. Sonraki yağmur perdesiyle piyano gözden kayboldu.

Edgar güçlükle de olsa kendini kıyıya atabildi. Çakıyı cebine soktu ve yeniden koşmaya başladı. Çalılıkların arasından geçerek, yüzüne çarpan dalları savura savura yağmurdan sırılsıklam olmuş açıklıklardan geçti. Piyanonun nehirden aşağı süzüldüğünü, yağmurun gövdesine vurduğunu, rüzgârın kapağını açtığını ve ikisinin düet yaptığını hayal etti. Köpüren dalgalar ve akıntının onu nehirden aşağı sürüklediğini, köylerden geçirdiğini getirdi gözünün önüne. Çocuklar onu işaret ediyor, balıkçılar ağlarıyla ona doğru kürek çekiyor...

Şimşek, ormanın içinde kuzeye doğru koşan, giysileri yırtık, saçları alnına yapışmış gözlüklü adamı aydınlatırken, koyu maun kaplamalı kuyruklu piyano nehrin akıntısıyla güneye doğru salınıyor, sedef kakmalarıyla ışığı yansıtıyordu. Bir bekçi köpeği tasmasını koparacak gibi koşuyor,

askerlerden oluşan keşif ekibi ellerinde fenerleriyle deli gibi sağa sola koşuşturuyordu.

Ayakları patikayı dövdükçe çamur vücuduna sıçrıyordu Edgar'ın. Patika sık ağaçların arasından uzanıyordu, karanlıkta dallara çarpa çarpa ilerliyordu. Ayağı takıldı ve çamurun içine düştü. Kalkıp devam etti. Nefes nefeseydi.

Bir saat sonra nehre doğru döndü. Mae Lwin'e yaklaştığında karşıya geçecekti ama köpeklerin onu kokusundan bulmalarından korkuyordu.

Yağmurla kabaran nehir hızla akıyordu. Karanlıkta ve sağanak yağmurda diğer tarafı göremiyordu Edgar. Nehrin kenarında duraksadı, karşı kıyıyı seçmeye çalıştı. Gözlüğü yağmurdan buğulanmış, görüşünü iyice bulanıklaştırmıştı. Bir süre, akan nehrin kenarında durdu, karanlıkta bir şey görünmüyordu, akıntıyı dinledi sadece. Sonra çok uzaklardan bir köpek havlaması duydu. Gözlerini kapatıp suya daldı.

Nehir yüzeyinin altı sakin ve sessizdi. Karanlıkta yüzdü, akıntı hızlı ama düzenliydi. Birkaç kısa saniye boyunca kendisini güvende hissetti, soğuk su vücudundan geçiyor, elbiseleri her kulaçta yelpaze gibi açılıyordu. Sonra ciğerleri yanmaya başladı. Kendini zorladı, suyun yüzüne çıkmaya direndi, ciğerindeki yanmaya artık katlanamayınca yüzeye çıktı. Yağmur ve rüzgârla buluştu. Kısa süre dinlendi, nefesini tuttu, nehrin onu alıp götürdüğünü hissetti. Bir an için pes etmenin ve nehir sularının onu sürükleyip götürmesine izin vermenin ne kadar huzur verici olabileceğini düşündü. Sonra şimşek yeniden çaktı, tüm nehir yanıyor gibi oldu. Bir kez daha hızlı kulaçlarla yüzmeye başladı. Kolunu artık kaldıramayacağını hissettiğinde dizini kayalara sürttü. Gözlerini açtığında kumsalı gördü. Kendini kıyıya doğru sürükledi ve

kumların üzerine yığıldı. Yağmur vücudunu dövüyordu. Derin ve hızlı nefes aldı, öksürdü, nehir suyunu tükürüp çıkardı. Bir şimşek daha çaktı. Onu orada görebileceklerini biliyordu. Zar zor ayağa kalkıp koşmaya başladı.

Ormanın içinde, devrilmiş kütüklerin üzerinde düşmemeye çalışarak, sarmaşıklara takıla takıla, hiçbir şey göremeden ilerliyordu. Mae Lwin'den güneye doğru sol taraftaki kıyıyı takip eden patikaya rastlayacağını düşünmüştü, doktorun bahsettiği ama daha önce hiç gitmediği bir güzergâhtı bu. Ama ormandan başka hiçbir şey yoktu, daha fazla paniğe kapıldı. Ağaçlardan kaçarak bir yamaçtan aşağıya, Saluen'in kollarından biri olan küçük dereye koştu. Ayağı takıldı ve çamura düşüp kaymaya başladı. Ayağa kalkmaya çalışmadan, düzlüğe ulaşana dek kaydı. Sonra ayağa kalkıp bir ağaç gövdesinin üzerinden derenin karşısına geçti, koştu, yamacın tepesinde tökezleyip düştü. Kalkıp tekrar koşarak yukarı çıktı, sonra ayakları çalılığın dikenlerine takıldı ve yeniden düştü. Yağmur şiddetini artırmıştı. Ayağa kalkmaya çalıştığında bir hırıltı duydu.

Usulca döndü, İngiliz askerlerinin tozluklarını göreceğini düşünüyordu ama onun yerine, yüzünün sadece birkaç santim ötesinde, tek başına bir köpek duruyordu. Uyuz bir hayvandı, yağmurdan sırılsıklamdı ve ağzı kırık dişlerle doluydu. Edgar geri çekilmeye çalıştı ama ayağı çalılara takılmıştı. Hayvan tekrar hırladı, dişlerini sıkarak ileri atıldı. O an karanlığın içinden bir el fırlayıp hayvanı boynundan yakaladı ve geri çekti. Hayvan havlıyordu, öfkeliydi. Edgar yukarı baktı.

Üzerinde paçalarını kıvırdığı Shan pantolonundan başka bir şey olmayan bir adam duruyordu karşısında. Kaslı bacaklarından su akıyordu. Adam hiçbir şey demeden Edgar'ın ayağını çalılıklardan kurtarıp onu ayağa kaldırdı. Kısa bir an

için birbirlerine baktılar. *Birbirimize göre hayaletleriz*, diye düşündü Edgar. O an tekrar şimşek çaktı ve adam ete kemiğe büründü. Vücudu parladı, tüm gövdesi orman hayvanları dövmeleriyle kaplıydı, canlı gibiydiler, hareket ediyor, yağmurda şekil değiştiriyorlardı. Sonra yeniden karanlık oldu ve Edgar çalıların arasından yeniden koşmaya başladı. Orman giderek sıklaşıyordu. Sonra bir açıklığa ulaştı. Gözlerindeki çamuru silip kuzeye dönerek koştu, yoruldu, yavaşladı, yeniden koştu. Yağmur bardaktan boşalırcasına yağıyor, onu yıkıyordu.

Doğuda hava aydınlanmaya başlamıştı. Gün ağarıyordu. Yağmur hafifledi, çok geçmeden durdu. Yorgun düşen Edgar yavaşladı, koşmak yerine yürüyordu artık. Yol yabani otlarla kaplanmış eski bir kağnı yoluydu. Paralel uzanan iki iz vardı, kağnı tekerleklerinin aşınmış kenarlarının bıraktığı izler. Edgar biri var mı diye baktı ama arazi ıssızdı. İlerledikçe ağaçlar yolun kenarından uzaklaşıyor, çalı çırpıya, dağınık ot birikintilerine dönüşüyordu. Hava ısınmaya başlamıştı.

Yürürken pek bir şey düşünmüyor, sadece onu Mae Lwin'e götürebilecek işaretlere bakınıyordu. Hava ısındı, boncuk boncuk terler saçlarındaki yağmur damlalarına karıştı. Başı dönüyordu. Kollarını sıvayıp gömleğinin düğmelerini açtı. O sırada cebinde bir şey hissetti. Katlanmış bir kâğıt parçası. Bir an, ne olduğunu hatırlamaya çalıştı, sonra doktorla sahilde geçirdiği son anlarda ona bu mektubu verdiğini hatırladı. Yürürken ıslak kâğıdı açtı.

Anthony Carroll'ın *Odysseia*'sından koparılmış bir sayfaydı. Hint mürekkebiyle yazılan Shan harfleriyle notlar düşülmüş, altı çizili bir bölüm:

Adamlarım yola çıktılar ve lotus yiyenlerle karşılaştılar. Lotus yiyenlerin onlara zarar vermek gibi bir niyeti yoktu, yalnızca tatmaları için onlara lotus verdiler. Baldan tatlı lotus meyvesini yiyen adamlar geri dönmekten vazgeçtiler, orada lotus yediler ve evlerine dönmeyi unutanlarla birlikte kalmayı seçtiler.

Edgar, ıslak sayfanın şeffaflığından arkadaki yazıyı gördü, doktor koyu harflerle şöyle yazmıştı: *Lotusun tadına bakan Edgar Drake'e*. Edgar kelimeleri bir kez daha okudu, elini yavaşça indirdi, sayfa esintide dalgalandı. Sonra yeniden yürümeye başladı, artık acele etmiyordu, yavaşça yürüyordu. Belki yorulduğundan. Uzakta arazi gökyüzüne doğru yükseliyor, ilerideki yağmur fırtınasının sulu boya resimleri andıran desenlerine karışıyordu. Gökyüzüne baktı, bulutları gördü, yanıyor gibiydiler, pamuk tarlaları küle dönüyordu sanki. Giysilerindeki su, ruhun bedeni terk edişi gibi buharlaşıp onu terk ediyordu.

Nehri, hatta belki Mae Lwin'i görme umuduyla bir tepenin üzerinden aştı ama yalnızca ufka doğru uzanan bir yol buldu. Yolu takip etti. Uzakta, açık arazide küçük bir karartı vardı, yaklaştığında bunun bir tapınak olduğunu gördü. Önünde durdu. *Adak bırakmak için ne tuhaf yer*, dedi kendi kendine, *etrafta ne bir dağ var ne de bir ev, kimsecikler yok.* Durdu ve pirinç kâselerine, solmuş çiçeklere, Çin buhurdanlarına, çürümeye yüz tutmuş meyvelere baktı. Ruh evinde bir heykel vardı, yüzünde hüzünlü bir gülümseme olan bir eli kırık, solgun, ahşap bir ruh. Yolda durup kâğıdı bir kez daha okudu Edgar. Katlayıp küçük heykelin yanına sıkıştırdı ve "Sana bir hikâye bırakıyorum," dedi.

Yürüdü, gökyüzü aydınlıktı ama Edgar güneşi göremiyordu.

***

Öğleden sonra, uzakta bir kadın gördü. Kadının elinde güneş şemsiyesi vardı. Yolda usulca ilerliyordu, yaklaşıyor muydu yoksa uzaklaşıyor muydu anlayamadı. Her şey çok sakindi. Eskilerden bir anı geldi aklına, İngiltere'de Katherine'in elini ilk kez tuttuğu, Regent's Park'ta yürüdükleri masum yaz gününü hatırladı. Pek konuşmamışlar, kalabalığı, arabaları ve diğer genç çiftleri izlemişlerdi. Katherine, "Ailem bekliyor, yakında yine görüşürüz," diye fısıldayıp ayrılmış, gün ışığını yakalayıp rüzgârla dans eden beyaz güneş şemsiyesiyle yeşilin içinde gözden kaybolmuştu.

Şimdi o anı düşünüyordu, kadının sesi daha yakından geliyor gibiydi. Hızlıca yürümeye başladı, hatta neredeyse koşuyordu. Arkadan nal sesleri duyduğunu sandı, sonra durmasını isteyen bir ses geldi ama Edgar durmadı.

Bir dur ihtarı daha işitti, ardından metal sesine benzeyen mekanik sesler geldi fakat uzaktaydılar. Bir kez daha bağırdılar, sonra bir el ateş edildi ve Edgar Drake yere düştü.

Yere serildi, altına bir sıcaklık yayıldı, dönüp artık görebildiği güneşe baktı. Yıllardan 1887'ydi ve tarihte yazılanlara göre o yıl Shan Platosu'nda korkunç bir kuraklık yaşanmıştı. Eğer yağmurlardan, Mae Lwin'den ya da bir piyano akortçusundan bahsedilmiyorsa bunun da sebebi budur. Hepsi gelmiş, yok olmuş ve toprak bir kez daha kurumuştu.

Kadın bir serabın, Burmalıların *than hlat* dediği ışık ve suyun hayaletinin içine doğru yürüdü. Etrafında bir hava girdabı oluştu, vücudunu böldü, dağıttı ve savurdu. Sonra kadın da kayboldu. Geriye yalnızca güneş ve bir şemsiye kaldı.

Yazarın Notu

Yaşlı bir Shan keşişi, Hindu bir münzeviyle bir tartışmaya girmiş.

Keşiş, tüm Shanların, biri öldüğünde ruhunun Ölüm Nehri'ne gittiğine, burada onu öbür tarafa götürecek bir kayığın beklediğine inandıklarını, bu nedenle bir Shan öldüğünde onu götürecek kayıkçıya vermesi için ağzına bir bozuk para koyduklarını anlattı.

Cennetin en yüksek mertebesine ulaşmak için geçilmesi gereken bir nehir daha vardır, dedi Hindu. Herkes er ya da geç o nehrin kıyısına ulaşır ve karşıya geçmek için kendi yolunu bulmak zorundadır. Bazıları için hızlı ve kolay bir geçiş olsa da bu, bazıları için öbür tarafa geçmek zaman alan, acı dolu bir mücadeledir. Ama sonunda herkes evine varır.

– Mrs. Leslie Milne'nin *Shans at Home* (1910) adlı eserinden.

Edgar Drake, Anthony Carroll, Khin Myo, Mae Lwin adındaki köy ve bir Erard piyanonun Saluen Nehri'nden taşınması hikâyesi kurmacadır.

Bununla beraber, hikâyemi gerçek tarihsel bağlama oturtmaya çalıştım. Shan tarihinin ve tarihteki karakterlerin herhangi bir hayal gücünün yaratabileceğinden çok daha renkli olması işimi kolaylaştırmadı değil. Burma tarihinden Erard piyanolara kadar, hikâyedeki tüm tarihsel özetler gerçek

bilgiler içermektedir. Shan Eyaleti'nin kontrol altına alınması İngiliz İmparatorluğu'nun genişlemesi açısından kritik bir dönemi temsil ediyordu. Limbin İttifakı gerçekti, kararlı direnişleri de gerçekti. Hikâyem, Lawksawk Prensliği'nin İngiliz kuvvetleri tarafından işgal edildiği 1887 yılının Nisan ayında sona eriyor. Bu askeri zaferin ardından Güney Shan Eyaleti'nde İngiliz egemenliği hızla yayılmaya başladı. Limbin Prensi 13 Mayıs'ta teslim oldu ve 22 Haziran'da Shan Eyaleti amiri Bay A. H. Hildebrand, Güney Shan Eyaleti'nin tamamının teslim olduğunu bildirdi.

Bu eserde atıfta bulunulan diğer gerçek kişiler arasında Shan Eyaleti siyasi yöneticisi Sör James George Scott da var. Kendisi Yangon'daki St. John's School'un müdürüyken futbolu Burma'ya, Burma'yı da bana tanıtan, samimi bir dille yazılmış bilimsel eser *The Burman*'ın yazarıdır. *The Burman*, ülke hakkında okuduğum ilk akademik eserdir ve hikâyemin kültürel altyapısının çoğuna ilham kaynağı olmuştur. *Yôkthe pwè*yi detaylıca anlattığı *The Burman*, yerel tarihin ansiklopedik derlemelerinin yer aldığı *The Gazetteer of Upper Burma and the Shan States* ve mektuplarından oluşan *Scott of the Shan Hills* adlı eserleri, benim için paha biçilmez birer bilgi kaynağı olmanın yanı sıra okumaktan büyük zevk aldığım eserlerdi.

Periyodik tablonun babası Dmitri Mendeleyev, Paris'te Burma konsolosuyla gerçekten görüşmüştür. Ne konuştukları ise halen bilinmiyor.

Maung Tha Zan, Burma *pwè*sinin yıldızıydı, yine de Maung Tha Byaw kadar yetenekli değildi.

Berberilerin *adil-ououchchn* dediği *Belaidour*, Batı biliminde *Antropa belladonna*, yani güzelavrat otu olarak bilinir ve öncelikli olarak yavaş ritimli kalp tedavisinde kullanılır.

Tür, adını, meyveleri kadınların gözlerini büyük ve koyu gösterdiği için kazanmıştır.

Anthony Carroll'ın sıtmanın yayılması konusundaki şüpheleri doğruydu. Hastalığı sivrisineklerin taşıdığı, on yıl sonra, yine Hint Tıbbi Hizmetleri'nde, ancak Secunderabad kentinde çalışan başka bir İngiliz, Dr. Ronald Ross tarafından kanıtlanacaktı. Ross'un "Çin'den gelen bir bitkiyi" kullanması da ileri görüşlü bir davranıştı. Qinghaosu (tatlı pelin otu) 1971 yılında etkisi "yeniden keşfedilen" ve son derece güçlü bir sıtma ilacı olan artemisinin yapımında kullanılmaya başlandı.

Tüm *sawbwa*lar gerçek ve hâlihazırda Shan Eyaleti'nin kahramanları olarak biliniyorlar. Mongpu'daki toplantı ise hayal ürünü.

Twet Nga Lu'ya gelince... Eşkıya Prens, sonunda İngiliz kuvvetleri tarafından ele geçirilmişti. Sör Charles Crosthwaite'in *The Pacification of Burma* adlı kitabında ölümüyle ilgili anlattıklarına burada değinmek gerekir:

> Bay Hildebrand'a, Twet Nga Lu'yu *sawbwa* tarafından yargılanmak üzere Mongnai'ye geri göndermesi talimatı verildi. Yolda kaçmaya çalıştı ve kendisini götüren Beluji muhafız tarafından vuruldu. Adamlar Stedman Kalesi'ne dönüp olanları anlattı ve onu vurulduğu yere gömdüklerini söylediler.
>
> Bu konudaki tüm şüpheler daha sonra ortadan kalkmıştır. Eşkıyanın ölüm yeri Mongpawn'ı çevreleyen ormanla kaplı tepeliklerdi. Vurulduğu günün ertesinde, Mongpawn'dan gelen bir grup Shan, cesedi gömüldüğü yerden çıkardı, daha doğrusu alıp üzerindeki toprağı silkeledi. Başı kesilip tıraş edildi ve

Mongnai'ye gönderildi. Stedman Kalesi'ndeki amir yardımcısının yokluğunda şehrin kuzey, güney, doğu ve batı kapılarında sergilendi. Gövdesinden ve farklı uzuvlarından çeşitli tılsımlar çıkarıldı. Bu tür tılsımlar genellikle deri altına yerleştirilen küçük madeni paralar ya da metal parçalarıdır. Böylesine ünlü bir liderin tılsımları olduklarından, iki kat daha değerliydiler ve şüphesiz hevesle satın alındılar. Cesedi daha sonra kaynatıldı ve Shanların *mahe si* adını verdiği, her türlü yaraya iyi gelen bir tılsım olan karışım elde edildi. Böyle değerli bir "ilaç" elbette fakirlerin elinde uzun süre kalmadı ve çok geçmeden bir prensin ilaç sandığındaki yerini aldı. Twet Nga Lu'nun sonu böyle oldu. Bedeni düşünüldüğünde, yaşamı sona ermişti. Ya da *Scott of Shan Hills*'in editörlüğünü yapan Lady Scott'un Eşkıya Prens için yazdığı gibi, "Bu, olağanüstü adamın topyekûn sonuydu."

Shan mitleri ve kültürü, yerel tıp ve doğa tarihi ile ilgili ayrıntıları ise Burma ve Tayland'dan ve dönemin literatüründen edindim. Karşılaştığım literatürün çoğunun iyi niyetli ve iyi araştırılmış olduğuna inanmakla birlikte, kaynakların çoğunun Viktorya Dönemi İngiltere'sine yaygın önyargılar ve yanlış yorumlar içerdiğinden korkuyorum. Ancak bu roman özelinde, Viktoryenlerin yüzyılın başında doğru olduğunu düşündükleri şey, benim için şu anda gerçek olduğu bilinen şeyden daha önemli. Bu nedenle, bu karardan kaynaklanan olgusal tutarsızlıklar için özür diliyorum, bunun bir örneği yukarıda anlatılan paragrafta görülebilir: Doktor Carroll tarafından kullanılan ve büyük bitki avcısı Frank Kingdon-Ward'a göre *Euonymus* türünden yapılan Kaçin *mahaw tsi* ile Crosthwaite'nin

etimolojik olarak benzer *mahe si* arasındaki ilişki benim için hâlâ bir gizem ama yine de ilgi çekici.

Sayısız kaynağa teşekkür borçluyum. Scott, Kingdon-Ward ve Crosthwaite'nin kitaplarına ek olarak önemli bulduğum kitaplar arasında şunlar var: Burmalılar açısından Shan isyanını ele aldığı için, Ni Ni Myint'ten *Burma's Struggle Against British Imperialism, 1885-1895;* 1910'da basılan ve harika bir Shan etnografisi olan Mrs. Leslie Milne'den *Shans at Home; yôkthe pwè*yi detaylıca anlatan, Ma Thanegi'den *The Illusion of Life: Burmese Marionettes;* İngiliz-Birman Savaşlarını ele alması bakımından kayda değer olan ve kitabımdaki karakterlerin yanı sıra tarihçileri tarafından uzun süredir savunulan pek çok görüşün yeniden incelenmesini sağlayan, Thant Myint-U'dan *The Making of Modern Burma.* Son olarak, Edgar Drake'in teknik becerilerini geliştirmemde bana yardımcı olan, William Braid'in *Piano Tuning and Allied Arts* adlı kitabına teşekkürü borç bilirim.

Son bir not olarak, bu hikâyeye başladıktan uzun süre sonra, bir zamanlar güney Tayland-Myanmar sınırı boyunca sıtma üzerine çalıştığım yerden kalkıp kuzeye, hayal ürünü Mae Lwin bölgesinin çok aşağısında, Saluen Nehri üzerindeki küçük Mae Sam Laep kasabasına gitmiştim. Orada bir ticaret teknesiyle sessiz ve ağaçlı kıyılara yolculuk yaptığım sırada, ormanın içinde gizlenmiş Karen köylerinde durmuştuk. Sıcak bir gündü, ortalık sakin ve sessizdi ama küçük bir nehrin kıyısındaki çamurlu bir taşra pazarında, çalılıkların arasından tuhaf bir ses yükselmişti. Bir melodiydi. Motor çalışıp kıyıdan uzaklaşıncaya kadar melodinin piyano sesi olduğunu fark etmiştim. Belki yalnızca bir kayıttı ve daha uzaktaki bir pazardan, tozlu, eski bir fonograftan geliyordu. Kim bilir. Ancak akordu fena halde bozuktu.

Teşekkür

Bu kitap için yapılan araştırmalar, aşağıdaki kuruluşların yardımı olmadan mümkün olmazdı: Tayland'da Mahidol Üniversitesi Tropikal Tıp Fakültesi ve Ranong Taşra Hastanesi; İngiltere'de Britanya Kütüphanesi, Guildhall Kütüphanesi, National Gallery ve Londra Müzesi; Amerika Birleşik Devletleri'nde Henry Luce Vakfı, San Francisco Strybing Arboretumu ve Botanik Bahçesi, Stanford Üniversitesi kütüphaneleri, Berkeley'de Kaliforniya Üniversitesi. Myanmar'da (Burma) bu hikâyeye ilham veren yerler ise burada bahsedemeyeceğim kadar fazla. Ülkedeki insanların bana gösterdiği sıcaklık olmasaydı bu kitap asla yazılamazdı.

Aet Nwe, Guha Bala, Nicholas Blake, Liza Bolitzer, Mary Lee Bossert, William Bossert, Riley Bove, Charles Burnham, Michael Carlisle, Liz Cowen, Lauren Doctoroff, Ellen Feldman, Jeremy Fields, Tinker Green, David Grewal, Emma Grunebaum, Fumihiko Kawamoto, Elizabeth Kellogg, Khin Toe, Peter Kunstadter, Whitney Lee, Josh Lehrer-Graiwer, Jafi Lipson, Helen Loeser, Sornchai Looareesuwan, Mimi Margaretten, Feyza Marouf, Gene McAfee, Jill McCorkle, Kevin McGrath, Ellis McKenzie, Maureen Mitchell, Joshua Mooney, Karthik Muralidharan, Myo, Gregory Nagy, Naing, Keeratiya Nontabutra, Jintana Patarapotikul, Manintorn Phanumaphorn, Wanpen Puangsudrug, Derk Purcell, Maxine Rodburg, Debbie Rosenberg, Nader Sanai, Sidhorn

Sangdhanoo, Bonnie Schiff-Glenn, Pawan Singh, Gavin Steckler, Suvanee Supavej, Parnpen Viriyavejakul, Meredith Warren, Suthera Watcharacup, Nicholas White, Chansuda Wonsrichanalai, Annie Zatlin ve Myanmar ve Tayland'da bana hikâyelerini anlatan ancak isimlerini öğrenemediğim sayısız insana ayrı ayrı teşekkür etmek istiyorum.

Burma ile ilgili tavsiyeleri için özellikle Wendy Law-Yone, Thant Myint-U ve Tint Lwin'e teşekkür borçluyum. İki piyano akortçusu da Edgar Drake'in eğitimine yardımcı oldu: David Skolink ve Ben Treuhaft. Ben'in Küba'daki piyano akordu deneyimi ve bir zamanlar Lizst'in çaldığı 1840 yapımı bir Erard kuyruklu piyanoyu onarmak için harcadığı zaman, onu başka bir tropik bölgedeki başka bir kuyruklu piyano için kusursuz bir danışman haline getirdi. Elbette Burma, piyano akordu ve diğer konulardaki hatalar tarafıma aittir.

Son olarak, bu kitaba kendini adayan birkaç kişiden bahsetmek istiyorum. Her konudaki tavsiye ve rehberlikleri için Christy Fletcher ve Don Lamm'a, Edgar Drake'in tam bir Londralı olmasına yardım eden İngiltere Picador'dan Maria Rejt'e en derin şükran ve sevgilerimi sunuyorum. Knopf'tan Robin Desser zeki yorumları, desteği ve mizah anlayışıyla harika bir editör oldu, minnettarlığımı ifade edecek kelime bulamıyorum.

Onlara nehir kenarındaki bir piyanodan bahsettiğim ilk günden itibaren annem Naomi, babam Robert ve kız kardeşim Ariana, Edgar Drake'i ailemize kabul ettiler ve hayal gücümü evden ayrılmaya teşvik ettiler. En büyük sevgi ve teşekkürlerimi onlara sunuyorum.

Daha önce *Kuzey Ormanları* ve *Kış Askeri* adlı romanlarını yayımladığımız, iki kez Pulitzer Ödülü'ne aday gösterilen Daniel Mason, bu romanında da tarihi bir hikâye anlatıyor.

1886 yılında piyano akortçusu Edgar Drake, Savaş Bakanlığı'ndan tuhaf bir talep alır: Karısını ve Londra'daki sakin hayatını bırakıp nadir bulunan bir Erhard kuyruklu piyanosunu akort etmek üzere Burma ormanlarına gitmelidir. Piyano, savaşın parçaladığı Shan Eyaletleri'nde barışı sağlamayı başaran, ancak alışılmışın dışındaki yöntemleri şüphe çekmeye başlayan esrarengiz bir İngiliz subayı olan Cerrah Binbaşı Anthony Carroll'a aittir.

Böylece Edgar'ın Avrupa, Kızıldeniz, Hindistan, Burma ve nihayetinde Shan Eyaletleri'nin ücra dağlık bölgelerine yolculuğu başlar. Edgar yolculuk boyunca pek çok gizemli olaya tanıklık eder. Asya'nın kendine has doğasını ve insanlarını keşfederken İngiliz sömürgesinin bu topraklardaki etkisini fark eder.

Ancak yolculuğu uzadıkça soruları da artar: Bir piyanonun savaş kazandırması mümkün müdür? Düşmanın kalbine müzikle nüfuz edilebilir mi? İnsan, bunca şeye tanıklık ettikten sonra hayatına aynı kişi olarak devam edebilir mi?

holden
@holdenkitap
ISBN 978-625-5539-07-6
9 786255 539076